

**AZƏRBAYCAN
DİLİNİN
ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ**

A-Z



LÜĞƏT VƏ ENSİKLOPEDIYALAR

W 163
A 99

246254

AZƏRBAYCAN
DİLİNİN

ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ

A-Z

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

ŞƏRQ-QƏRB

BAKİ 2007

Bu kitab "Həsərət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti"
(Bakı, Azərənşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır

Tərtib edəni:

Həsərət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lüğətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti.

Bakı, "Şərq-Qərb", 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülən misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütliklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© "Şərq-Qərb", 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağ – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

"Sözün dialektikası" təfəkkürün gerçək varlıqla, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənanın ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradigmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, mənə əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafı və formalaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyyətlər eksmənalı sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzi, mənəvi aləmi və onu əhatə edən aləmə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lüğətə insanın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışqan – tənbel və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şərq – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, arıq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlam – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildiren antonimlər daxil edilir.

Lüğətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlik əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütliklər bədii və elmi əsərlərdən və dövrü mətbuatdan götürülən nümunələrlə əyanlaşdırılır.

AĞ – QARA *Ağ* köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).
AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: əyildilər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlüklər də öz əksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

Aa

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün ömiri qaşların, gəlin! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İçərişəhər *abad* deyildi (H.Sarabski); O, faşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Vəliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin hər yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitirdi bütün zərərlər, *abadlıq* gördü o xərəbələr (M.Şəhriyar); Bəzi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var sən ilə, gəl, *abdall*! (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa elmlərindən dənmiş bir *ağıllı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *abırlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyn daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qarı! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALI Abırsızdan həyati saxla (Ata. sözü); Gözəl var ki, *həyalıdır*; Gözəl də var həyasızdır (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədənçilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkitmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözütox* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sərt təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşılan arıq kişi idi (M.Hüseyn); Güllüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *acıqlı* səslə cavab verdi (Çəmənzəminli); Buludlar

dağılmış, yəni Təbrizdə *mülayim*, xoş işıqlı günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKIT Nə üçün bizlə həmişə *acıqlı* danışsın (İ.Əfəndiyev); *Çox sakit* danışdı (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *acıqlı* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi *sakit* və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

ACIMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acıdım* (M.S.Ordubadi); Düşməni məğlub olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRMƏK Qaşqabağı, sallaaq dodağı, çatılan qaşı, qırıq alını müəllimi lap *acıtdı* (Ə.Vəliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitledirdilər* (A.Məmmədza).

ACIZ – BACARIQLI Mən ki zərgəram, yəvmiyyə xərcindən ötrü *acizam* (M.F.Axundzadə); Güləbətin hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəlləli orə edətiydini eşitmişdi (M.İbrahimov).

ACIZLIK – BACARIQLILIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irəli gedə bilmişdir.

ACLIQ – BOLLUQ *Ta aclıq* bizə qalib gəlməyincə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

ACIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da görürdü ki, Güləbətinin qolu dırsəyə qədər *acıqdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Güləbətin zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

ACIQ – DONUQ Təbrizin *acıq*-mavi göyləri, ayna kimi təmiz üfqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

AÇIO – GİZLİ

Bizi çeşmək taxmış, *donuq* sifətli, yaşlı bir qadın qarşıladı ("Azərbaycan").

AÇIQ – GİZLİ Tolobərlərdən Qurban Mərəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərəkətləri ilə Firidunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan gəl-

ADÍ – OƏRİBƏ

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq selo düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hər kimo vurub, yapış desən, yapışar, açıl desən *açılar* (A.Şaiq).

ACILMAO – ÖRTÜLMƏ İC

ADI – MÜRƏKKƏB

ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* soliqə ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəbdir* həyat səhnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

A DİL.....ZALİM Orhan.otuz.cokkiz@ms

AĞIR – YUMSAQ

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI Qız
qarabugdayi; oğlan isə *ağbəniş* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ Yoluna
ağbəniş, şümşadboylu gəlin çıxsə, qorxmə
get, işin avand olar, *qarayaniz* ariqələngə

gər, cuxa, xar, bə, na, gətma, daxıl, geri

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK

yumşaq və iddiasız arvad tapasan (M.İbrahimov).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Soyuqda oturduqca, özünü goldike vücutu *ağırlaşır*, kürəkləri sancır (Mir Cəlal); Anma elə ki, anam danışdı, elə bil mənim üstümdən dağ götürüldü. *Yüngülləşdim* və rahat oldum (M.İbrahimov).

AĞIRLIQ – YÜNGÜLLÜK Gülüşcan, mən böyük *ağırlıq* içindəyəm, hər günüm bir cəhənnəm özəbidir (C.Cabbarlı); Bu *yüngüllük* Gülüre də təsir etdi (İ.Şıxlı).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Məhə...

canına isti keçməzdi (Mir Cəlal); *Boşboğaz* arvad orini qabaqladı (M.İbrahimov).

AĞIRTƏBİTLİ – CİRTQOZ Nuredin anasından sonra birdən-birə dəyişir, *ağırtəbətli* bir uşaq olur (S.S.Axundov); Sən allah, bizim yaxamızı bu *cirtqoz* Əhmədindən qurtar.

AĞIZDOLUSU – HƏVƏSSİZ Biz onların yaradıcılığından *ağızdolusu* danışmağı (M.Rahim); Son vaxtlar icaslarda çox *həvəssiz* danışardı.

AĞIZLAŞMAQ – BARIŞMAQ Mən ömrümdə söyüşməmişəm. Birisi ilə *ağızlaşmamışam* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışsaq*; Qan kimi qaynayıb biz də *qarışsaq* (S.Vurğun).

AĞKÖYNƏK – CÜRƏTLİ Vahid elə uşaqlıqdan *ağköynək*dir. Bununla belə *cürətli* uşaq, yolu tapıb məşədən çıxmaqdan ümidini kəsmirdi (S.S.Axundov).

AĞLADAN – GÜLDÜRƏN *Ağladan* yanında otur, *güldürən* yanında yox (C.Əlibəyov).

AĞLAĞAN – GÜLƏYƏN *Ağlağan* uşaqları Nəzime sanki əfsun ilə ələ alır, sakit edirdi (Mir Cəlal); Çox *güləyən*dir.

AĞLAMAK – GÜLMƏK Ellərin dər-dinə könül bağladım; Sonla bir *gülüb*

birən ağladım (M.Rahim).

AĞLAMINMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK *Ağlamsındı* bir az "dərdi", "gileyi"?

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ

(M.Rahim); Yadigar qayğısız halda *gülüm-sünürdü* (Ə.Məhəmməd).

AĞLAR – GÜLƏR Gahdan *gülər*, gahdan *ağlar* fikrimiz; Qanad açar, qanad bağlar fikrimiz (H.Hüseynzadə).

AĞLAYAN – GÜLƏN Ağabala çox *ağlayan* uşaq idi (Cəmənzomini); Görürəm boşorin *gülən* gününü! (S.Vurğun).

AĞLAYIŞ – GÜLÜŞ Kişilərdə yersiz *gülüşlər* nə qədər çoxsa, qadın və qızlarda da yersiz *ağlayış* və qısqanıqlar da həddindən artıqdır (M.S.Ordubadı).

AĞRI – SAZLIO Birdən Sabir doğruldu.

gözünü tırsıtdı (M.Hüseyn); Müləcədən gələndən sonra onun *sazlığı* göz qabağında idi.

AĞRIMAQ – SAKITLƏŞMƏK Sevil, nə üçün belə solğunsan, yaxsa bir yerin *ağrıyır*? (C.Cabbarlı); *Gülüş* ona toxtaqlı verirdi də, Xanpəri *sakitləşmirdi* (Ə.Vəliyev).

AĞYAĞIZ – QARAYAĞIZ Nazim uşaqlıqdan *ağyağız* idi. İdarə başçısı orta yaşlı, *qarayağız*, utancaq bir adam idi (Mir Cəlal).

AĞYANIZ – QARAYANIZ Toranə *ağyanız* göyçək bir qızıdır. Lazar ortaboylu, *qarayanız*, bozgöz bir oğlandı (S.Vəliyev).

AĞZIAÇIQ – AĞZIBAĞLI Nuru babanın nağılına qulaq asanların bir qismi *ağziaçıq*, bir qismi isə *ağzibağlı* oturmuşdu.

AĞZIAÇIQ – DİRİBAŞ Əsəd çox fəqir, *ağziaçıq* uşaq idi. Birinci ona görə ki, çox *diribaşdır*, ikinci də bunları istədiyini qədər oyada bilirsən (M.İbrahimov).

AĞZIBÜTÖV – AĞZİBOŞ Mən istədim ki, sən *ağziboş* olmayasan. Mən çox *ağzibütöv* adamam (F.Kerimzadə).

AĞZIDAĞINIQ – AĞZIBÜTÖV A kişi, bilirəm hansı *ağzıdağın*ıq naçalnikə məni nişan veribirdi (M.F.Axundzadə); Mənim *ağzibütöv*, sözünün üstündə...

adama...

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ Mənimlə niyə belə *ağızdolu* danışsən? O indi də

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ

birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ Mütəkoni sinəsinin altına qoyub *ağızüstə* uzandı (İ.Şıxlı); O, göy otun üstündə *arxasıüstə* uzanıb yuxuya getdi ("Ulduz").

AĞZIYUXARI – AĞZIAŞAĞI De, polis gotir, mərkəz sür *ağızyuxarı* Sibir məşəlorinə (Mir Cəlal); Mən evə gələndə o *ağziaşağı* gedirdi.

AH – VAY Ah, mən onun səadəti üçün nələr etməzdim (M.S.Ordubadı); *Vay*, yad kəsinin səsi gəlir, vay, indicə qatı...

gircəkdi... (M.F.Axundzadə).

AHƏSTƏ – TEZ Ona yazığı gəlmiş kimi *ahəstə* dilləndi (S.Vurğun); Səitar *tez* atı tövləyə çəkdi (A.Makulu).

AHİL – CAVAN Neçə nəfər *ahil* və *cavan* qadınlar arxalarında səhəngləri gəlib səhəndən keçmək istəyirlər (Ə.Haqverdiyev).

AXICI – SƏNÜK Bütün müdərrişlərimiz ondakı səlis, *axıcı* nətiqlik məharətinə qibtə edirdilər (İ.Əfəndiyev); Onun nitqi çox *sənük*, cansızıcı idi.

AXIR – ƏVVƏL Hər şeyin *əvvəli*, *axırı* olur (R.Rza).

AXIRKI – ƏVVƏLKİ Mən məsləhət görürəm, nə qədər ki, gec deyil, biz bu işdən çəkilək, çünki *axırkı* biabırçılıqdansa, *əvvəlki* biabırçılıq yaxşıdır (Ə.Vəliyev).

AXMAQ – DAYANMAQ *Ax* şırıltıyla köptüklü çaylar (S.Vurğun); Gözində qalmadı xalqın dileyi; *Dayandı* qan səli, səimün küleyi (O.Sarıvəlli).

AXSAM – GÜNDÜZ *Axşam* aya bəxar, *gündüz* günəşə; Ondan ətirlənər nergiz, bənövşə (H.Hüseynzadə).

AXŞAM – SABAH *Axşamın* xeyrindən *sabahın* xəri yaxşıdır (Ata. sözü).

AXŞAM – SƏHƏR Bozən quşa dönrür saat da, an da; *Axşam* gözədiyini *səhər* tapırsan... (M.Araz).

AXŞAM – SƏHƏR *Axşam* çəgi Cənəpəldən qapısı vuruldu (M.S.Ordubadı); Sığırçılar *səhər* çəgi, budaqlara

ALACALANMAQ – ...

qonub səslənər, baharın müjdəsini götürürlər (Mir Cəlal).

AXŞAMLIQ – SƏHƏRLİK Gözlərimdən tökülür üç *axşamliq* yuxusu (S.Vurğun); Bir *səhərlilik* işimiz qalıb.

AXŞAMÜSTÜ – SƏHƏR-SƏHƏR *Axşamüstü* Bahadır kəndə hamıdan gec qayıtdı (S.Rohimov); *Səhər-səhər* qoy bir gözümü açım, sonra qabağımı kəs! (M.İbrahimov).

AXTARMAQ – TAPMAQ Hər kəs öz yerini *axtarır*, *tapır* və öyləşirdi (S.Rohimov).

AİLƏLİ – SUBAY Xeyr, qardaş, mən çox *ailəli* adamlarla qohum ola bilmərəm, mənənlər *ailə* çək, danxıram (C.Əmirov); Maye necə bilirsən, adam evləndən sonra özünü *subay* kimi apara bilməyir? – deyir soruşdu (M.İbrahimov).

AKTİV – PASSİV Gündəlikdə işləmə tələbatı döyən sözlər *aktiv*, az işlədilər *köhnəlmiş* sözlər *passiv*dir.

AKTİVLƏŞMƏK – PASSİVLƏŞMƏK İş adamı *passivləşdirmir*, əksinə *aktivləşdirir*.

AKTİVLİK – PASSİVLİK *Passiv* etaletdir, *aktivlik* isə gümrəhlikdir.

AQİL – DƏLİ Yusif şah *aqil* (M.F.Axundzadə); Kendimizdə də bir iş tapılır ki, bu *dəlini* ipə-sapa gətir (M.İbrahimov).

AQİL – GİC Divanasını unutmaq (Q.Zakir); Heç ipə-sapa yattır o *gic*.

AL – SÖLĞÜN Zümrüd göyde *gül* yandı; *Al* səfəqə yer boyandı (S.Vurğun); Onun *sölgün* yanağı qızarmağa başladı (S.Vəliyev).

ALACAQ – VERƏCƏK *Alacaq* qırıqdır, *verəcəyinə* qarşı (Ata. sözü).

ALACAQLI – VERƏCƏKLİ *Alacaqlı* *verəcəklili* oldu (Ata. sözü).

ALANMAQ – İSİ *Verdiyevin* gözə *alacaqlı* *verəcəklili* oldu (Mir Cəlal); Gəl...

yandırın; Dünyanı yenir...
(S.Vurğun)

ALAN – SATAN *Alanın gözü satanın* olıdır (Ata. sözü).

ALÇAQ – ALİCƏNAB Bu cür *alçaq* və rəhmətli adamlara bir dəqiqə olsa da, həyat haramdır (M.S.Ordubadi); Çox *alicənab*, növbə insandır (Anar).

ALÇAQ – ZİL *Alçaq* səslə zümzümə etməyə başladı ("Ulduz"); Çal da *zıl* səslə deyir bəyati, tutub qışqırığı bütün elatı (S.Vurğun).

ALÇAQBOY – HÜNDÜRBOY Kərbəlayı Qulu *alçaqboylu* bir kişi idi (Çomənzomlu); Baba keşş *hündürboy*, enlikürok, şumal bir adam idi (Elçin).

ALÇAQDAN – UCADAN Maya sanki *ucaldan*...

Bu zaman öncümünün üzvlərindən bir neçəsi papiros çəkir, bir-biri ilə *alçaqdan* danışır (A.Makulu).

ALÇAQLI – UCALI *Alçaqlı, ucalı* dağlar görmüşəm (Aşıq Alı).

ALÇAQLI – HÜNDÜRLÜK Ağacın *alçaqlığı* gediş-gəlişə maneçilik törədir. Min üç yüz *hündürlüyündə* olan bu gözəl şəhərdə dağ havası ilə aran günəşi birləşmişdi (M.İbrahimov).

ALÇALDAN – UCALDAN Onu *alçaldan* da, *ucaldan* da biz (T.Bayram).

ALÇALMAQ – UCALMAQ Sən *ucala* bilson, *alçalacaq* dağ (S.Sərxanlı).

ALÇALMAQ – YÜKSƏLMƏK Axı mən o qədər *alçalmamışam* ki, *yüksəlməyən* (Ə.Şərif).

ALÇALTMAQ – QALDIRMAQ Qızın təmiz və pak məhəbbətini *alçaltıdılar* ("Ulduz"); Onun təhqir olunmasına yol vermədilər, məniyi *qaldırdılar*.

ALÇALTMAQ – UCALTMAQ Əli bəy, *alçaldan* cənabət bizi; Bir bax əllərinə, yaraşarmı qan? (S.Vurğun); Rüstəm dayı, sən ki mənə belə *ucaltıdın*, sağ ol, öl desən öləcəyəm, qal desən qalacağam (M.İbrahimov).

ALİ – İBTİDAİ Əli Bayramov klubunda *ibtidai* savad kursunu bitirmiş, *altı* savad kursuna girmək fikrindədir (S.Hüseyn).

ALİCƏNAB – ALÇAQ *Alicənab* adanmış (S.Rüstəm); Elo bir *alçağa* ölüm də azdır! (S.Vurğun).

ALİCƏNAB – KOBUD Dərs alın, *alicənab*, sinəsi doqtor kişidən (S.Vurğun); Bağışla, Maya xanım, çox *kobud* adama rast gəlmisən (M.İbrahimov).

ALİCƏNAB – NANƏCİB Siz nə qədər *alicənab*, təvəzökar adamsınız, Gülşən! (Ə.Vəliyev); Bu *nanəcib* işi ki sən görmü-sən, acığını cənnətdən çıxmasam, mən heç kişi deyiləm (M.İbrahimov).

ALİCƏNABLIQ – ALÇAQLI Ah, bu *alicənablıq*, bu *alçaqlıq*, mənəş, uşaq, deyin (H.Cavid); Bu cəhərlərdə *yalçaqlıq*, *riya* və *alçaqlığın* hor cür şəklini görmək mümkün idi (M.S.Ordubadi).

ALICI – SATICI *Satıcılar* tərifləyir, *alıcılar* müştəri gözü ilə bir çox nöqsanlar tapır və pisləyirdilər (S.Rəhimov).

ALICILIQ – SATICILIQ Əhalinin *alıcılıq* qabiliyyəti yüksəlmişdir. O, *satıcılığa* gəlir mənbəyi kimi baxırdı.

ALİM – CAHİL O, avam, *cahil* deyil, *alimdir* (Ə.Haqverdiyev).

ALINMAZ – SATILMAZ *Alınmaz, satılmaz* dünya neməti; Elin hörmətini qazanandır (H.Hüseynzadə).

ALİŞMAQ – SÖNMƏK Ümid onun gözündə; Gah *alışır*, gah da *sönür* (B.Vahabzadə).

ALİŞMAQ – TƏRGİTMƏK Gülşənəm ilə Maro bir-birinə *alışırdılar* (S.Rəhimov); Trubkanı görmürəm, yoxsa çəkməyi *tərgit-misən?* (M.İbrahimov).

ALLANMAQ – AĞARMAQ Müəllimin solğun siması bir azca *allandı* və yenə *ağardı* (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ Babanın gözləri yanmağa başlayırdı, yanaqları *allaş-mışdı* (M.İbrahimov); Səhərdir. Üfüqün

geydiyi sarı; *Solur* şofərlərdə xosta üzli ay (S.Vurğun).

ALMAQ – QAYTARMAQ *Almaq* asandır, *qaytarmaq* göndür (Ata. sözü).

ALMAQ – SATMAQ – Ay qızım, mən söz gözdən deyiləm, neçəyə *almışam*, o qiymətə *satıram* (M.İbrahimov).

ALMAQ – VERMƏK Bahadır mahud *almaz* fikri ilə bir mağazaya varid oldu (N.Norimanov); Gübrə özü verilməyib, biz *vermişik* (M.İbrahimov).

ALOVLANMAQ – ÖLƏZİMƏK Məşə *alovlandı* (S.Vəliyev); Ocaq gətirdikə *öləzi-yirdi* ("Ulduz").

ALOVLANMAQ – SÖNMƏK O sözləri düşündükə *təndir* kimi *alovlandı* (A.Şaiq); *Sönər* bu şün, bu şöhrət, Olko olmuş *monə*

düşmən (A.Şaiq).

ALT – ÜST Deyirəm, qızım, olmaz ki, sən *alt* paltarını üstəndə geyəsən, *üst* paltarını *alt*dan (Anar).

ALTRUIST – EQOİST İlk baxışdan o, *altruist* bir şəxs kimi hamının diqqətini cəlb etmişdi ("Elm və həyat"); İndi uşaqlar *mono* gəlmək, *satışmaq* istəyəndə "*eqoist*" deyirlər (M.İbrahimov).

AMANSIZ – RƏHMLİ Bu *amansız* gəcənin gündüzü yoxdur (H.Cavid); Onların böyükləri çox *rəhmli* adamdır (S.Saxundov).

AMANSIZ – YAZIQ Tülküyə *amansız*, çünki quzuya *yazığım* gəlir (M.İbrahimov).

ANALİZ – SİNTEZ *Analiz* mürəkkəb dil bütövlüyünün onu təşkil edən ünsürlərə ayrılmasıdır. *Sintez* təhlil prosesində hasil olmuş ayrı-ayrı ünsürlər arasındakı əlaqəni müəyyən etmə və onlardan ümumi nəticə çıxarma üsuldur.

ANARXİYA – DEMOKRATİYA *Anarxiya* qarışıqlıq, hərc-mərclik, özbaşınalıqdır. Başladı ki, kolxozda *demokratiya* yoxdur, kollektiv rəhbərlik yoxdur (M.İbrahimov).

ANARXİYA – QAYDA-QANUN Kapitalist ölkələrində *anarxiya* hakim

kəsilib. Mənim fikrimi azdırma, mən cəlb-həm demərim, onların *öz qayda* qanun var (M.Hüseyn).

ANLAQLI – AXMAQ Dəsgər bəy, mən *soni* bir *anlaqlı* adam bilirdim (Ə.Haqverdiyev); *Axmaq* kişi, sən nə danışsana (A.Məmmədov).

ANLAŞIQLI – DOLAŞIQLI – Özü aydın və *anlaşıqlı* bir dildə yazmağı bacarmaq lazımdır (S.Rüstəm); *Dolaşıqlı* məsələlərin həllini sağdırlar *anlatmaq* lazımdır.

ANORMAL – AĞILLI Fəridun duğul şundan *anormaldır*, Tərlən *ağıllı* oğlun *hor* kolxosından xoşlanırdı (M.Hüseyn).

ANTİK – MÜASİR Professor Ə. Ağay *antik* və *müasir* ədəbiyyatdan maraqlı müəhərrirlər oxuyur.

APARMAQ – GƏTİRMƏK

bez apar, çuval gətir qoz apar (A.Ərəb). ARABİR – DAİMA Zeynəb gözəli ona baxır (B.Talibli); Oğlu *iso daima* küçədə qarovul çəkir (B.Ərəb).

ARABİR – HƏMİŞƏ Hər *təmizlər* və *arabir* dərinin içində yeri nişan alardı (A.Şaiq); Elo iş *hamişə* yaxşı desin (M.İbrahimov).

ARALAMAQ – BİRLƏŞMƏK *Aralamaq* *aralandı* (Ə.Vəliyev); *lanmış* bir eli – Böyük Azərbaycan *dirdi* Füzuli! (B.Vahabzadə).

ARALAMAQ – ÖRTMƏK *Aralamaq* *aralandı*, sonra nə fikirlə ("Azərbaycan").

ARALANMAQ – ÖRTÜLMƏK *Nayibovun* ev qapısı *həmişə* *aralandı* və *örtüldü* (Mir Colal).

ARALANMAQ – SIXLAŞMAQ *Aralanmaq* *aralandı*. Bu *d* *qayıqlar*; *Get-gedo* *sixlaşırlar* (S.Vurğun).

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ *Aralanmaq* *buludlar*, *təvəzö* (A.Səhhot); *Cilovunu* *sahoni* *arabaya* *bağlayıb yaxınlaşdı* (M.İbrahimov).

ARALI – ÖRTÜLÜ

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla *örtülü* bir düzə gəldik (S.Vurgun); Həm də çox *aralıdır*, gedib-gəlmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARXAYINÇILIQ – NİĞARANÇILIQ

ARDINCA – QABAĞINCA Moşədi Əsgorin *ardınca* ahəstə-ahəstə gedirdi (S.M.Qonizadə); Elə mən də sonin *qabağınca* çıxmışam.

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ

dilər (M.İbrahimov); Əbədi *əndişə*, *obədi nigarançılıq* və tolaş içində yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYIN

ASTARSIZ – ÜZSÜZ

ARTMAQ – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARTMAQ – ÜZSÜZ

ASUDƏLİK – ASİLİLİK *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm bıq (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir möləldir; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmməd-quluzadə); Mən görək sözümlü Axund ağaya *xəlvət* deyim (Ə.Haqqverdiyev).

AŞNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov mənimlə *aşnadır* (Ə.Haqqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsini bizim üstümüzə atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmməd-quluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmi və *ateizminin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehtəmdir.

ATƏSLİ – ÖLGÜN Gəvə *atəslili* bir qəlbə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindandan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏSLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəslili* fikirləri idi ki, gözələrində odlu qanad çalır (Ə.Məmməd-xanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK Atıl cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu sözlər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PİYADA A kişi, gözünəyən elə bir ləzzəti *piyada* getməkdir, *atlı* getmək ləzzət v

böyü cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qanmır, *avamdır* (C.Məmməd-quluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin torzi, biçimi *avamlığını*... andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım öminin *mədəniliyi* sayəsində qaçdılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı* *avandından* gözəldir.

AVARA – İŞGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözürlü (S.S.Axundov); Çox *işgüzar*, omək-sevən, intizamlı qadındır (C.Əmirov).

AVARALIQ – İŞGÜZARLIQ Bu oğlan *avaralığa* öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramtıl çöhrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şıxlı).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənin *ayağını* biləni bizim *başımız* da bilə bilməz (C.Cabbarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cüclələr *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayıra çıxdı (İ.Şıxlı).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüvaydır*.

AYDIN – BULUDLU Çişkinli və qaranlıq gecəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyıb açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydındır* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MƏDYAN Ayğır başını qaldırıb ilxıya gələn qatıra diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *mədyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdıb dəryaya girdi ("Koroğlu").

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstünə düşüb, yaman *ayıqlırlar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayıq* və zirek adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talıbov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işiq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zireklik ağıllı olamətlərindəndir (M.Talıbov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, lovgalıq və *məstlik* yuxusundan ayılır (M.Talıbov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhət); Get onu içəri getir. Tafta, sən də get, deyəsən *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yəja bu

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeyli* yol getmişdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsə, *az* bilib çox xidmət etmək min dəfə məsləhətdir (Mir Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azacıq* hərəkətə gəldi (S.Rəhimov); Axsamdan *xeyli* keçmişdi (A.Məmməd-zadə).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yəqin bu *məhkumluq*! Yəqin bu zillət! (Səhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarını *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar *az* qalıb (R.Rza).

AZALMAQ – ÇOXALMAQ Bir il də keçdi belə; Vəcdanın ağrısı *azalmadı*, *çoxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAR – SAĞLAMLIQ Kəç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qaşıqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhət şeirlərində "Səhhət" kəlməsini bözən həm təxəllüs, həm də şəfa, *sağlamlıq* mənasında işlətməmişdir.

AZARLAMAQ – SAĞALMAQ İndi İmamverdi baba *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbas-zadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hücum edin dörd

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryadır şair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, həci (N.Vəzirov); Niyə, Moşadi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (Mir Cəlal).

BABI – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cəfər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindar* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarısan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənəin mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Onun heç *düzlüklə* işi yoxdur.

BAGIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmaq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmaq* lazım bildi.

BAGIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (Mir Cəlal); Ögür moni yalandan *günahlandırmaq* istəyirsinizsə, günahlandırın.

BAGLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdaraq, fikir eləmə, sandıqları *aç!* (M.F.Axundzadə).

BAGLI – AÇIQ *Baglı* qapıya xata deyilməz (Ata. sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfiqəsinə səsli.

BAGRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz vermişdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalr; Deyin, *xoşbəxtəm*? (S.Vəqif).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadır* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yardım doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qış* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimistan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdisə də *baharlı*, *qışlı*; Gördün gələcəyi gün kimi aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qışsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKİR – POZĞUN Bu incə rəqslərdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissən ifadəsi vardır (Çəmənzəminli); Anna *pozğun* qızıdır, onunla oturub-durma.

BAQİ – FANİ Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Aydın bəzomələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözəlmək üçün *bala* xəbəni dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur böyük binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qardaşı *hündür* idi.

BALACALAŞMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatın ərzində arıqlamış, *balacalaşmış*, ordan batmış... (M.İbrahimov); O qeyrətli uşaq *böyüyüb* moni hamıdan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətini köşf etdi (Ə.Məmmədcanlı).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlib nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofər *bacarıqlı* adamdır, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNDRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazın* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərkətiləndir ki, mən bu *bambili* Əhmədin yanında olmuşam bir *balaca* uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hərənin başını qaldırır məclisə göz gözündürdi.

BAMƏZƏ – QARADİNMƏZ O çox *baməzə* qoca idi. Zərəfat etməyi və lətifə söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadı); Usta *qaradiməz* bir kişi idi, haraya işə tələsirdi (Ə.Sadiq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabbarlı); *Mədənilik* cəhəllətin düşmənidir.

BARİŞIQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barışılıq* oldu. Aralarındakı *küsilülük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədcanlı).

BARİŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küsməmişəm ki, *barışmaq*. Mən *dalaşmaq* fikrində deyiləm (C.Əmirov).

BARİŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışmaq* (S.Vurğun); Biz də əspazlarla *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu zəhmətliyə ağacın azlığı, kölgənin *seyrəkliyi* Gülşənə yay kimi oyirdi (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Çox pakizə... Sübh tezdən hamısını *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirokləri *çıxartmaq* lazımdır, al-ayağa doladır.

BASMAQ – AÇMAQ Dərhal qapını *basıb*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözələrin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Sohhot).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamın əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdı* (Mir Cəlal); Barmaqları bəşəlib kağızı *buraxdı*. B.Talıblı.

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizo *başagrisi* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışsən (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəssər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Məhmanın *başdansa* sözündən, soyuq səhərdən sonra gələn adamlar dağılıb getdilər (S.Rəhimov); Bu elələri oxşamır, özü də çox *diqqətli* və səmimi (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkinli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞİAŞAĞI – BAŞIYUXARI Sərdar evlərinin qabağında bir daxmaya girib səhərdən aşxama kimi *başışağı* iynə vurmaqdadır (C.Məmmədquluzadə); Lədo ... *başışuxarı* Cəbrayılın evinə torəf etməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞİAŞAĞI – DİKBAŞ Səfor ... *başışağı* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman şapalaq yeməmiş *dikbaş* uşaq kimi dönüb dəlincə baxmadan payızlığın yanından adamlara torəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞİAŞAĞILIQ – DİKBAŞLIQ *Başışağı* insanı həmişə hörmətləndirir. *Dikbaşlıqdan* yəqin göy-göy sığmırsan! (M.İbrahimov).

BAŞİBƏLƏLİ – BƏXTLİ Nə soxulmuşan araya, a *başibələli* fəle? (M.Ə.Sabir); Ağlı isə doğrudan da, deyəsən, *bəxtli* adam idi (C.Əmirov).

BAŞİBOŞ – AĞILLI Sərdar *başışoşdur*, ağlına nə gəlir onu deyir. Gəl, *ağıllı* oğlum, rahat ol, bir səyid qonağıdır da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başışağı* kişi, dinmə, uşağıdır, uşağı (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu sevindirir.

BAŞIDOLU – BAŞİBOŞ Çünki doğrudan da *başışoş* olubsan (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başışoş* adam kimi aparır.

BAŞILOVLU – SAKİT

BAŞILOVLU – SAKİT Kişi yuxudan dik atıldı, *başlovlu* yazı stoluna sarı qaçdı (Mir Cəlal); Katibin *sakit*, həttə uşaq və məhrəbən səsi heç bir şey bildirmirdi (M.İbrahimov).

BAŞİPOZUQ – İNTİZAMLİ Ətraf küçələr *başipozuq* camaatla dolu idi (M.S.Ordubadi); Bizim tələbələr iməciliyə *intizamlı*, müəssəkkil çıxmışlar.

BAŞİSOYUQ – DİQQƏTLİ ...Aldığımı və eşitdiyini düşünməyəcək, çaşqın, *başisoyuq* adamlardan deyiləm... (A.Şaiq); Uşaqlar, *diqqətli* olun ha! (M.İbrahimov).

BAŞİSOYUQLUQ – DİQQƏTLİLİK Bu hələ özü də *başisoyuqluq*dur (C.Cəbbarlı); Rəhbərlikdən işçilərə qayğıkeşlik, *diqqətlik* tələb olunur.

BAŞQA – DOĞMA Yaşamağın qanunu da belkə budur: Hər dəfn olan özü deyil; *Başqası* tək dəfn olunur... (M.Araz); Ona *doğma* ikən yad olan kəsi; *Doğma* kənd *doğma* tək bağrına basdı (H.Hüseynzadə).

BAŞQALAŞMAQ – DOĞMALAŞMAQ Bir də sevgilimi aldatmaq üçün; Dəyişib cildimi *başqalaşmadım* (S.Vurgun); Bu yerlər elə bil mənə *doğmaladı*.

BAŞQALIQ – DOĞMALIQLIQ Bu kərrə sizdə bir *başqalıq* vardı (S.Hüseyn); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin qoribə bir *doğmalıqlıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

BAŞLAMAQ – QURTARMAQ Lakin danışığı haradan *başlasalar*, axırda yenə *yaş* söhbətlə *qurtarır* (Çəmənzəminli).

BAŞLAMAQ – TAMAMLAMAQ Qaranqış baharı *başlayır*, bülbul *tamamlayır*.

BAŞLI – KÜT Dünən evinə gələn kim imiş, *başlı* adam imiş, "içərilərdən" gəlmişmiş (Mir Cəlal); *Küt* uşaqdır, ondan oxuyan çıxmaz.

BAŞLIQ – SONLUQ "Bir ömür yolunda"... bu *başlıq* nədi? (M.Araz); Aldımın *sonluğu*; Toyla bitən *nağıla*... (N.Kosəmənlili).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB

BAŞSIZ – AĞILLI Bu *başsız* uşaq başa düşür ki, öz hərəkətləri ilə özünə dost qazanmır. Çox *ağıllı* və namuslu qız imiş (M.İbrahimov).

BATABAT – ÇİXAÇIX Günün *batabat* zamanı idi (M.İbrahimov); Mən evdən *çıxaçıxa* o mənə yaxaladı.

BATAQLI – QURU *Bataqlı* küçələr düzəlib, gecələr elektrik ilə işıqlanırdı (S.S.Axundov); Mahmud... *quru* ot-ələf yığılmış çardağın altına girdi (Ə.Əbülhəsən).

BATAQLI – QURULUQ Küçənin ortası hər zaman *bataqlıq* və pələnc olurdu (S.Rəhman); Adanın *quruluq* hissəsində oturmaq dənizə tamaşa edirdik (M.İbrahimov).

BATIQ – ÇIXIQLI Qoy onun o quyuya düşmüş *batıq* gözləri lap kəlləsinə çıxsın (S.Rəhimov); Elə bil onun gözü yerindən oynamış, *çıxıqlı* kimi görünürdü.

BATIN – ZAHİRİ Bu adamın *zahir* quruluşu kimi, *batini* həyatının da çox maraqlı olduğunu onun hər sözündən, hər hərəkətindən anlamaq olurdu (A.Şaiq).

BATINI – ZAHİR Niyə qoyun başlı qurdların üroyinə işiq salmır ki, *zahir*də qızılğıldır, amma *batında* onun tikanlarıdır (Ə.Haqverdiyev).

BATIS – ÇIXIŞ Günəşin *batışı* ilə *çıxışı* gözəl olur. Günorta yerində olanda ona heç baxan da olmur (Çəmənzəminli).

BATMAQ – ÇIXMAQ Vallah özümü elə itirmişəm ki, bilmirəm gün haradan *çıxır*, harada *batır* (Ə.Haqverdiyev).

BATMAQ – TƏMİZLƏMƏK Üstüm-başım qana və qanlı torpağa *batmışdı* (M.S.Ordubadi); Paltosunun tozunu *təmizlədi*.

BAYAĞI – MƏNALI Rəsulovun şirin dili, dərindən *mənalı* baxışı o dəqiqə öz təsirini göstərdi (C.Əmirov); *Bayağı* adamlar yadıma düşəndə qanımlı qaralır (M.İbrahimov).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB Nə qədər *bayağı* cavab verisən, Qaraş! (M.İbrahimov); İndi beynəlxalq vəziyyət çox *mürəkkəbdir*.

BAYAQ – DÜNƏN

BAYAQ – DÜNƏN Mən *bayaq* zarafat eləmərdim (Elçin); *Dünən* bu hadisə onu bərk əsəbiləşdirmişdi (M.İbrahimov).

BAYAT – TƏZƏ Sonra anam dedi ki, iki tikə çörəyimiz qalıb, özü də *bayatdır*, isti çörək al, atan gəlib *təzə* çörək yesin (M.İbrahimov).

BAYĞIN – AÇIQLI Almazın dalgın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq); Sabirin yazdığı şeirlərin çoxu *açıq* və sadə ana dilində olub məişətimizin eynini göstərməyə görə əzbər öyrənilirdi (F.Köçərli).

BAYRAM – YAS Xanım *bayramdır*, elin *yasıdır* (S.Rüstəm).

BEHİŞT – CƏHƏNNƏM Pərvərdigara, belə müqəddəs kişi *cəhənnəm* düşəndə bəs *behışt* kim göndəriləcək? (Ə.Haqverdiyev).

BEHİŞTLİK – CƏHƏNNƏMLİK Onu bilirmik ki, *behıştlik* atan güclə yadımdadır (Çəmənzəminli); Dərisiz olan məmləkətin şöhrəti olmaz; Dünyası *cəhənnəmlik* olar, cənnəti olmaz (Ə.Vahid).

BEKAR – İŞGÜZAR Ay qız, *bekar* dayanma, tez ol, onun cibindəki tapançanı çıxart (C.Əmirov); Muxtar Zeynalova *işgüzar* və gözütöx bir adam kimi tanıyırdı (Ə.Vəliyev).

BEKARÇILIQ – İŞGÜZARLIQ *Bekarçılıq*dan daırıxıram (C.Əmirov); Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

BƏD – ŞAD *Şad* xəbəri tez çatdırmağa heç vaxt tələsmir, *bəd* xəbəri tez deməyə üroyi atlanır (F.Korimov).

BƏD – YAXŞI Məsləhatin *bəd* deyil, ağıla yatır (S.S.Axundov); Özünü deyin, harda *yaxşı* qan aldırmaq olur? (Ü.Hacıbəyov).

BƏDBƏXT – BƏXTİYAR Gərçi bu *bədbəxt* özü elmə həvəskardır (M.Ə.Sabir); Axırımıq mosud, gələcəyimiz *bəxtiyardır*, dedim (M.S.Ordubadi).

BƏDBƏXT – XƏSBƏXT Ailəməzə üz verən böyük və *bədbəxt* faciəni sizə bildir-

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT

məyə məcbur oldum (M.S.Ordubadi); Xeyr, əsi, mənim alma bağım olsaydı, özümü dünyada *ən xəsbəxt* adam sayardım (C.Əmirov).

BƏDBƏXTLİK – BƏXTİYARLIQ Get-gədə kəndi kasıblıq və *bədbəxtlik* bürüyürdü (A.Şaiq); Kərpə anasını itirdi birdən; Qanadı büküldü *bəxtiyarlığın* (Q.İlkin).

BƏDBƏXTLİK – XƏSBƏXTLİK İndi isə vaxtımı iyirmi nəfər yetimlə keçirib, gələcək *bədbəxtliyi* gözəliyəm (M.S.Ordubadi); *Xəsbəxtlikdən* Qaraş içəri gəlmədi, deyəsən, köynəyini çıxarıb yuyundu (M.İbrahimov).

BƏDXAH – XEYİRXAH O vədə öz babalarının əməllərindən xələt çəkib *xe-yirxahları* ilə *bədxahları*ni əlbəttə tanıyacaqdır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDXAHLIQLIQ – XEYİRXAHLIQLIQ Lakin bir il sonra xanımın heç kəsə *bədxahlıq* edən adam olmadığını gördükdə... Gülbətin az-çox yazı-pozu bildiyini ondan gizlətməyi qərara aldı (M.İbrahimov); *Xeyirxahlıq* adamın nüfuzunu və hörmətini qaldırır.

BƏDXƏRC – QƏNƏTÇİLİK Arvadının niyə bu qədər tələbkər, *bədxərc* olduğuna dair suallara cavab tapa bilmirdi (Ə.Vəliyev); Həvayı yəre pul xərcləməz, *qənətcildir*.

BƏDXƏRCİLİK – QƏNƏTÇİLİK *Bədxərcilik* və israfə, səxavət və əliəciqlilik arasında fərq vardır (M.Talıbov); *Qənətcilik* çox faydalıdır.

BƏDLİK – YAXŞILIQ Lakin *bədlilik*dən iki zırpı it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Üç il bundan qabaq uşaqlar haqqında *yaxşılıq* indi də mənim yadımdan çıxmır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDSİFƏT – GÜLƏRÜZ *Bədsifət* adamdır, qaşqabağından zəhər yağır. Həmişə *güləruz* gördüyüm Solim indi bomboz bozarmışdı.

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT Getmə, getmə, görüm kimin yarısan? Hansı *bəxtəvərin* vofadarsan? (Aşiq Qurbani); Bu... *bədbəxtin* ölkəsinə aparıbsan, binəvənin ölini qoymunda qoymusan (Ə.Haqverdiyev).

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK Dərdim var, ay başına dönüm, sirrim var, mən *bəxtəvərlikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talıblı); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOŞBƏXT Bu qaragözlüləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqara*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOŞBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bəlalər* törədir (M.İbrahimov); Əfsus ki, yazıq Nürəddin üçün bu *xoşbəxtlik* çox çəkmodi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O şair mədh edir min bir gülzarı; *Bəlalı* aşığı, sevdalı yarı (S.Vurğun); Mənim tərifimdən, ey *uğurlu* qus; Onun qəlbindəki tikani qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); Necə *naşı* bağbanam ki; Bir çiçəyi mənim olmaq (M.Ələkbərlı).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdliyəm* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, nəçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bələklı* iki körpə baş-ayaq nənədə yatırdı (M.İbrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – AÇMAQ Sona sevvə-sevvə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Süngülər açmayan yolu *açdın*; Qolamından cavahirət saçdın (A.Səhhot).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkətli* illərindən biri idi (S.Rüstəm); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki havadan un ölonirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartırmırdı (Mir Cəlal); ...Usta zeynəllər özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *həri* gəl! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏRK – BOŞ BƏRK də, *boşda* da sözü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əgər birçə dəqiqə *bərk* külok əssə və ya bir təsadüf dolayısı ilə ayağı sürüşsə, fəhlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsindən çox *zaif* işıq gəlirdi (Ə.Sadiq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseyn-oğlu); Əvvəldən yaxşı danışıdı, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundov).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir tövr *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLİK – BOŞLUQ Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülhəsən); Bəy, özü də *boşluq* cəyliyibson (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracağını (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərbad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənin təsəvvürlərin nə qədər *bəsətdir*, Gülbətin! – deddi (M.İbrahimov); *Mürəkkəb* işdən hər adamın başı çıxmır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayatı); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragöz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.İbrahimov); *Ucaboy*, enlikləyərək bir şofer maşından çıxıb Yəfa ilə söhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə qul atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şöhrətimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanuma müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Məralın vahiməsi Cumanı *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbülhəsən); [Almaz:] Mənim

qapım dostlarımin üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmuşan qıza, ay *bəzza?* (S.Rüstəm); *Alıcənab* adammış (S.Rüstəm).

BİC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundov); Yorulduq dəhlizlərdən, gəlmədi bir *ağıllı* (Ata. sözü).

BİCƏ – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niyə *bicə* söz danışsın? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənəli* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BİCLİK – DÜZLÜK Çorçizadə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istedadı vardı, ortaya çıxardı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BİCARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccim-başının ərvahi uçub, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundov); ...*Zalim* xanımın qorxusundan tir-tir əsirdi (S.S.Axundov).

BİCİMLİ – YARAŞQSIZ Nazik və *biçimli* dodaqları iyul günüşündən solan qızılgülün yarpağı qədər küskün idi (M.S.Ordubadi); Daxilən gözəl olsa da, zahirən *yaraşqsız* idi.

BİCİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qısaboylu, *biçimsiz* bir adam sol ayağını çəpə-çəpə içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifoti *yöndəmlı* idi ("Ulduz").

BİDAR – YUXULU Eyliyibson məni eşqə giriftar; Gündüzüm *biqorar*, gəncələr *bıdar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganə*sən, olmaz məni görmək sənə qismət! (A.Səhhot); Ora ki özünün *doğma* yurdu idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlət arasında ədavətin, *biganəliyin* osil səbəbi ruhanilərdir (M.F.Axundov); *Doğmalığ* kolmosi dilinin özəridi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşdü ki, bir doqıq *bikar* otura bilməyirəm (N.Vəzirov); Qızxanım orı kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas edirəm ki, ...Əhməd bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sütunlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlığı* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra məni *bikef* görməzsiniz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə üroyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacının yerinə mənimə [orə] verirsən, ay *bıqeyrət?*! (B.Talıblı); *Namuslu* qadın həyasından qışqırmırdı ki, səmini qonşuları və oğlu eşidər (S.S.Axundov).

BİQƏM – DƏRDLI Layiq deyil sənə *nəkəsi-biqəm*; Adəm görək oladama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini doli söyləməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən ləqəb sözünü *bildirə* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indı* *xoşbəxt* yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRKİ – İNDİKİ Al bu canımı, *bildirki* ziyanın çıxırsın (Raci); Heç zaman qəm-qüssə *indiki* qədər üroyimi sıxmamışdı (L.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALI Atamın qanımı unutmaq üçün mən görək *bişoraf* və *binamus* bir adam olam (M.İbrahimov); Qan, *həyalı*, namuslu qadının başına siçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVƏ – ZALIM *Binəvə* kişi bələ fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dard imiş *zalim* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBƏŞA – DOLAYI Yazıq muzdur qolu boynunda simiqdan qayıdıb, *bırbəşə* öz xəzəninə yanına gəldi (S.M.Qonizadə); Mister Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayısı* ilə Həkimül-mülkə bildirməyi qorara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞÇA İman *birdən* gülümsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA Gənclik kitabının yarpaqlarını; İki il onunla *birgə* çevirdin (M.Müfqi); *Ayrıc* otağın var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNCİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırını* kim dedi (G.Hüseynov).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandırın bu şanlı *birlik*; Bu qüdrət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrılıq* həyəcənli vücudunu tutmuşdu (Çəmənzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzumu sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Ordubadi); *Ayrılıqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimiz bəlli; *Birlikdə* taparaq bəlkə təsəlli... (Ə.Cavad); *Təklidə* çaylaq daş-yam; Məni qoymayın təklənmə! (M.Araz).

BİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağ, ilıq yumurta, ağ çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Həni burada qədrini bilən; *Boli, çiy* süd əmib özəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindan *bitişik* idi (Nağıl); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi naməkan ölüyüm (Nəvəzi).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birinə *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən səndən ayrılmam istəmirəm, ayrılı bilmirəm, ancaq *ayrılıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMÇIQ Şeir, mödh, qozol, həvə, mərsiyo və s. yazıqda o barədə nə mümkünsə, hamısını də, *bitkin* bir əsər yarat, heç vaxt *yarımçıq* yazma ("Qabus-namə").

BİTMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitər* (Ata. sözü); Bir dəməyi möhtac idim; *Qurumuşdu* bağca-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görək sevdiyim o *bivəfani*; Nə də belə hicran dağı göröydüm (Q.Zakir); Səhər bizim ailənin on *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *By*, nə qəşşən ceyrandır, bunu haradan almısın (Mir Cəlal); *Vay* öldüm, *vay* öldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOĞUCU – TƏMİZ Göytəpənin üstünə *boğucu*, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığına görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuş* səsinə eşidib ürəklandı (İ.Şıxlı); Kükroyib daşan Kürün qijiltısı daha *aydın* eşidilirdi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözünüzün kəsəri *azdır*! (S.Vurğun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağıl söylə (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışsın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörək dostudur, *bolluq* qarçısı (Abbasəgə); Heç, elə-bələ bazarın *kasadlığı* ovqatımı tələləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MƏNŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Ordubadi); Əşi, *mənşeviklər* tülkü kimidir; bir az topinədə sığır bir-bir... (S.Vurğun).

BOZARMAQ – DƏRZƏLƏ *Bozar* nə zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *hombos* idi (S.Rəhman); Təməşə salonu ağzına kimi *dopdoludur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Səhət); Nə gözəldir *dolaşmaq istə* yay fəsiləri; Bu sorin sahilləri (M.Müfqi).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bizi nə; Tapmayırsan əyləvəclər güzərlənliq, bizi nə? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görəndə ana gözlərinə dən verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişib köməyə, çatıb haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Ordubadi).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay bələm (M.Ə.Sabir); Bu dairə ittiqatın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rəhmanov).

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühakimələri *möhkəmdir* (M.İbrahimov); Bəlkə *boş* adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə); Dostluq bərk ayaqda *bərkidir* (B.Vahabzadə).

BOŞALMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir boş pətəyə *boşaltı* (S.S.Axundov); Salatin dizi üstə çöküb onları yığdı, səliqə ilə qutuya *doldurdu* (İ.Şıxlı).

BOŞALMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələrini Əkbərin sağlığına *boşaltıdılar* (Ə.Haqverdiyev); Vaxt itməyi atları *yüklədilər* və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞAŞAĞI Vəra da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və *boşboğaz* deyil (S.Rəhmanov); Aslanı hamı *başasağı*, heç kəsə işi olmayan adam kimi tanıyır.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda *boynuburuq* qalınca; Ölümlə işlərə xoş *səadətli* (Q.Zakir); *Ey zəlim xan! Zəlim xan!* Sən qorxub öz canından; Yurdu versən hər yada; Kor olan dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYUĞUN – ZƏHMƏTKƏŞ Məşədi Əbdülbağı razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin *boynuyuğun* molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nəncən ağlı, işsevon, *zəhmətkeş*, məhrəbən, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Sabah, Allah qoysa, qurtarıq, hava *bozdu*; bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış nə qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava *boş* və *aydın* olur (A.Divanbəyov).

BOZ – YUMŞAQ Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm acıqlanır, ona *boz* sifət göstörirdi (S.Rəhmanov); ...Yasmon yirmi yaşında, gözəl, *yumşaq* təbiətli, şad ürəkli bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəslə olduğu üçün hava yaman *bozarmışdı* (A.Makulov); Bir-iki doqquq davam edən

yağışdan sonra göy *açılmağa* başladı (Çəmənzəminli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi *bozarmışdı* (M.Hüseyn); Utandığından rəngi *qızarmışdı* ("Azərbaycan").

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca arın təbiətinin *bozluğu*, kasıblığı hiss edilmədən geridə qalırdı (M.Eynullayeva); Bu gün havanın *açıqlığı* adama ləzzət verirdi ("Ulduz").

BOYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da *kiçik* oğlumdur, *boyük* qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BOYÜTMƏK – KİÇİLTMƏK *Boyütmək* istəyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələn bahar da (Ə.Haqverdiyev); Otağın arasını kəşib *kiçiltmək* istəyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sorarsa ağ, həm siyah teli; Biri *buğdaydır*, amma şəkili (M.P.Vaqif); Qapını *ağyanız* bir oğlan uşağı açdı.

BUXOVLA MAQ – AÇMAQ Daha *acəyir*, *aşmır*; *Buxov* onlu *oxov*duydun (Mir Cəlal); Paltonu çiyinə atıb qapını *açdı* (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ tez-tez *bulanırdı* (M.İbrahimov); Göyün üzü *açıldı*.

BULANMAQ – YAXŞILAŞMAQ Axsam yaxınlaşdıqca Həsən kişinin əhvalı *bulanırdı* (M.İbrahimov); Tapdıq *vücudca yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan *bulaşıq* qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); *Təmiz* qasıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın *bulaşıqlığı* ev yığışının pıntılığına dəlalət edir. *Təmizlik* yaxşıdır, indi kimi istəyir, gəlsin, tutanmaq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ...Dağların başı dumanlıdır, üfüqlər *bulaşmağa* başlayır (Çəmənzəminli); Gəlsin bahar fəslə, *açılсын* yazlar (A.Şaiq Qurbanlı).

Cc

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qasqabağı birdən ayırıb açıldı (S.Rəhimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb cəməndə *açıq* yerdə qalmışdı (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dördümi *bumbuz* üroklər nə duyar? (S.Rüstəm); Tez ol, *isti* su və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rəhimov); Çarkəz yorğanı üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını *açıb* görməşdi (İ.Şıxlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəmişəm*, yenə *durmuşam* (T.Şahdağı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualının bir müsahibə şəklində olduğunu görəncə öləndəki kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayenin *açılmış* başı; Qara hörkləri titrədir külək (H.Hüseynzadə).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xına bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmməd-quluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksinmiş kimi, *düzəlib* şax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsuz da boğuluram, *bürküldür*, otağa girəsi halım yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürküülü* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapınıncısı *açıb* Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüstü *bürüncəklili* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasağa); Buradan *çılpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açıdır* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ *Bürüşük* və titrək əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım *açıq* qapı arasında oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÖV – YARIMÇIQ Yarımçıq bir mahnı gör nələr deyir; *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbandır (“Azərbaycan”); Varımı sənə *yarı* bölürəm (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küseyən qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsın* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *büzük* gözələrində hüdudsuz bir təkəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadımdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açıdır* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ *Büzüşük* duruşdan hiss olunurdu ki, o çox səbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

CAHİL – MƏDƏNİ *Cañil* dənər kol kimidir (A.Şaiq); Mən bədii əsərləri müəyyən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədəğa idi (C.Əmirov); Nə *ölüyə* hay verir, nə diriyyə pay (Ata. sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansıxıcı* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; *Urayı şən* insanlaq (C.Novruz).

CARI – ƏSASLI Bu il məktəbdə *cari* təmir, gələni isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır.

CAVAB – SUAL *Suallar, cavablar*, mübahisələr; Uzanır axşamdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük*lərin qayğısına qalmaq *cavanların* borcudur (S.Qodirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağillı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişilər həmin torpaq yolla çox karvanların gəlib keçdiyini söylədilər (İ.Şıxlı).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özüni iqrar etdiyinə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarverdi, Pərzad ilə qoşa *qarıyasın* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan olıyo, Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı getdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadı); Bir günün içində on il *qocaldı* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, *cavan*san, *cavanlığın* səhv və xətası olar, çalış xəta etmə (Ə.Haqverdiyev); Biliyəm onu da gözləyir *qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata. sözü).

CAYDAQ – CƏMƏLƏMƏK *Caydaq* adam dinnir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəkdə*; Gözəl eyib-siz olmaz. (Bayatı).

CƏFA – SƏFA Mən yazıq çəkdim *cəfanı*; Muxənnət sürdü *səfanı* (Aşıq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, beləli, ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov); Doğrudan da, *ürəkəçən* və *səfali* bir yer idi (M.Talıbov).

CƏFƏNG – DUZLU Onun hekayələrində *cəfəng*, uydurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *duzlu*, məzəli məktublar yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünki *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənəli* gözələrinə baxdı (İ.Şıxlı).

CƏFTƏLƏMƏK – AÇMAQ Cəftəli içəri daxil olub arxasınca qapını *cəftələdi* (S.Rəhimov); Gecdən gec qapını *açdı* (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənlilik* də inkişaf, torəqqi ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluçu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata. sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞMAQ Qız pambıq yığımında *cəldləşir*. Hərdən musiqi *yavaşlayır*, kim isə fərhəli bir mahnı oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ödədləri bir-birinə *cəmlə*, onların cəmindən beşi çıx (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kondiləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rəhimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponiyada gilanar çiçəklərini (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yazlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu fəlakətə qorxutmuşdum, *qorxu* və *cəsərət* qorxmağa (A.Şaiq); Mənim qayədibi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsərətlənmişdi* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayıb o *qorxur* ki, sən; Onu birdəfəlik rədd edəcəyəm (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsinizmi, çox fikri açıq, çox *cəsərətli* uşaqdır (M.İbrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəyməz (S.Vəliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yaşda *cəsərətlik* göstərdi. *Acizlik* adamın birinci zəifliyidir, yadında saxla (M.İbrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsərsiz* ağılı da kəsəri olmas (M.İbrahimov); Sərvinaz *ürəkli* cavab verdi ("Ulduz").

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanındır (S.Qədirzadə); Övladlarım, bir işdə bir qanun var ki, onu pozmaqda *biz acizlik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsür* kişiyyə oxşayırdı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndərilən *qorxaq* adamlar kimi *alim-cavahir* əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞMAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırdı* ("Ulduz"); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anatonin qolbımı doldurdu (S.Vəliyev); Hər bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan dartdı və təkidlə dedi (Çəmonzəminli); Açıq və *mülayim* hava Kərəmin urayını oxşadı (M.İbrahimov).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərirdilər (M.İbrahimov); Batmaq olarmı xana? O, təpə, tiftəng, taparça; *Zarafat* nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞMƏK Aslanın sifəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Vəliyev); Sonra o bir qədər *mülayimləşərək*: Əziz, sən mənim yanıma xəstə gətirmisən, özün də şofa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədova).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sifətinə bir qədər də *ciddilik* artırır (A.Məmmədova); O macal vermədi, mənim *yumşaqılığım*dan istifadə edib danışdı (Mir Cəlal).

CİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki,

bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Ordubadi).

CİLXA – QARIŞIQ Mən də adi insanam; Nə başdan-başə tarif, nə də *cılxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarışıqdır*.

CİLİZ – GÜCLÜ Ciliz, arıq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyahı *güclüdür* sonda (S.Vurğun).

CİNDİR – TƏZƏ Başında *cındır* yaylıq, əynində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylıq ilə özünün tərini sildi ("Azərbaycan").

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs tellərinin iştirakına görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki verə bölünür.

CİNLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinlənərdi*, onlardan heyfimi alardı (S.Qədirzadə); Hirs soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CIRIQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsaydı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (S.Vəliyev); Erkək atın çulu *cırıq* görək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *cırıram* (S.Rüstəm); Yer kürəmiz fəsil-fəsil; *təzələyir* döşəyini (R.Rza).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *cirnatmaq*, məclisi

CİRTDAN – NƏHƏNG

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururdular (Mir Cəlal).

CİRTDAN – NƏHƏNG – Əyö, a *Cirt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatır, – dedi (İ.Şıxlı).

CİSMANİ – RUHƏN *Cismani* olaraq zindandayam, *ruhən* isə buludlar kimiyyə (F.Korimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şıxlı); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CİZMAQ – YAZMAQ Yazdın, *cızdın*; Qabağımda (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügülər, *comərd*dir (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yığan kimi, anba... *comərd*dur mış ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLIK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan"); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKİT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadıma düşdü (S.Vəliyev); Axırımsız *sakit*, lal; Bu sahildən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alim o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlik*dir (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi inəyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzün yerinə *cöngə* ("Aşıq Ələsgər dastanı").

CÜZİ – XEYLİ

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücərən ağaclar da *quruyur*.

CÜRBƏCÜR – EYNI *Cürbəcür* həvəslər bürüyür varlığını (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimisində *qorxu* və heyərt görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvazişə də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxma*, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sorkədəsi; Alovlu, qüdrətli,

cürətli, möftin" (X.KZ); Dərəcə enmə, *qorxaq!* *Qorxaq* həllənc dağıdır; Kim ona topik vursa; Dahi ona qarşıdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SİSQA Məsrurə özünü yamındakı *cüssəli* oğlana tutaraq qısıla-qısıla dilləndi (S.Qədirzadə); Suğular əkinin dərin şırımla və *sısqa* axınla suvardılar (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*; onsa, əsas, alın və xolbir sümüyü. İkisi isə *cütdür*; tərə sümüyü, gicgah sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırıx il külüng çalıb bir *cüzi* pul ölmə salmışam (S.S.Axundov); İndi həkim olsaydı, bir parça pambıqdan ötrü *opteyə* göndərüb məndən *xeyl* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Ç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman işə Rüstəmin çağ vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam xəstədir, müsyö, vəziyyəti çox ağırdır (S.Qodirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə *çağanın* əskisini yuyanda birini orada unudubdur, get onu gotir, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyn yetər, bir az da səndən böyük qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, tələş dolu xoş bir intizar və çağırış vardı (M.İbrahimov); Müfəd hər nə edirəsə etsin, Dilşad yenə də onun ağzına baxır və əmrinin intizarını çəkirdi (M.S.Ordubadı).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK Çaxnaşma düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda sakitlikdir (S.Qodirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham çaxnaşdı (S.Vəliyev); Nəhayət, sakitləşdi (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrək, çal saçlarını da azacıq isladib, arxaya darayırdı (S.Qodirzadə); Mariana yəqin ki bunu duyub, qara, sıx kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qodirzadə).

ÇALA – DÜZ Çox çətinliklə Məmiş çaladan çıxartdırlar (M.Talıbov); Düzdə oturdular (M.Hüseyn).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Çox gözəl! Yaşasın çalışqan kənd qadınları (Ə.Haqverdiyev); Tənbəl adam fikrli olar (Ata. sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz çalışmalıyıq ki, ayrı-ayrı adamların özəzinə ümumi camaat varlınsın, kolxoz dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Son harda küllənir, veyllənir-sən? (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAQ Çaşbaş qaldı ("Azərbaycan"); Gülşonin manqası iki günə qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad çox toxtaq danışdı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa çaşdı (C.Əmirov); Cahangir hərbi toxtadıb ortalığa təslim məsələsinə atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri çevik, yerisi quş kimi yüngül idi (İ.Şıxlı); Mənim ölüvay adamdan xoşum gəlmir (İ.Şıxlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerisində, hərəkətlərində əvvəlki zireklilik, çeviklik yox idi (C.Məmmədov); Onun ölüvaylıq idi ki, biz əzab çəkirik ("Azərbaycan").

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah qabarır, gah da çəkilir.

ÇƏKİŞMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, çəkişdilər. Barışdı nə qədər ayrı düşsələr (C.Novruz).

ÇƏKİŞMƏK – BƏRKİŞMƏK Çəkişməsən, bərkəşməsən (Ata. sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu çəkdi (M.Süleymanzadə); Atın başını buraxdı.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, çəlimsiz müstəntiqin biri bizi bəzi adamların yanında gözükölgöli etsin (T.Kazımov); Kök adam özünü bir az qabağa verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah aydın havalı, gah çənlı, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarmomədd çəpəki qovluya baxdı (M.İbrahimov); Soməd çevrilib düz oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPİNƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir çəpinə baxdım (Mir Cəlal); Tərsinə yox, düzünə otur, qoy camaat soni görsün.

ÇƏRƏNCİ – QARADİNMƏZ Eh, nə çərənci kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyyətə müxtəlif adamlardır; gülürüz, qaradınmaz, çoxdanışan (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNCİLİK – QARADİNMƏZLİK Çərəncilik noyo görək (M.İbrahimov); Onun qaradınməzliyi həmişə hamını əsəbişləşdirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayrışanda; Qəlb qəlbə qarışanda; Çətin olur ayrılmaq; Göz-gözə alışanda (Bayatı); Qoy bir an ürəyim rahat döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİNLƏSMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qoflet qaçıb tramvaya minso, işim çətinləşəcəkdir (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi asanlaşdırdı (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIK Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən çətinlik çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); Düşməndə gəldi, asanlıqla bildiyini elədi (Ə.Haqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIQ Sənəsi batıq, sifəti saralıb, çiyinləri qalxıb (Ə.Haqverdiyev); Ayaz gördü ki, onun geniş alınıdakı çıxıq, yanaqlarındakı nazik damarlar qızırtıb (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın çıxış və giriş yerləri ayndır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənnən hamamı kimi biri girir, biri çıxır (C.Cabbarlı).

ÇİLGİN – SAKİT Külək çox sort və çilgin idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava sakit və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇİLGİNLİK – DİNLİK Adamlar dinclik və sakitlik istəyirlər, hərbi çilginlik istəmirlər.

ÇİLPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə çilpaqam çilpaq (S.Rüstəm); Qapı açıldı, cavan və təmiz geyimli bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Lərisinin gülşoni yenə çiçəkləndi (M.Hüseyn); Baharın yaşıl gözəlliyi tez soldu, tez çəkildi (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum çin oldu. C.Bərgüşad. Xanım, hamısı yalandır (S.S.Axundov).

ÇİRKAB – TƏMİZLİK Xirtəyə qədər çirkab içərisinə gətdi (M.Talıbov); Beş adam golonda heç olmasa bir təmizlik görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir çox çirkin hərəkət və adətləri mənə tərkdirdi (S.S.Axundov); O işində də səliqəli idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı çirkin iş üçünsə, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay çox ariq olmasına baxmayaraq, yaraşıqlı bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

ÇİRKİLİ – TƏMİZ Polislər carpayının üstünə yığılan çirklili paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yorgən-döşək təmizdir (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIQ Tüstülü ocaq başında, qolları çirməkli; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası açıq oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLMƏK – AÇMAQ Qollarını işgüzar adamlar kimi dirsəyinəyək çirməlməmişdi (S.Qodirzadə); Köynəyinin qolunu açmışdı ("Azərbaycan").

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ çocuqsunuz (C.Cabbarlı); Yaşlı adamdır, onu hor işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü; azalsa da, çoxalsa da; İnsanlığın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bicəm, amma sen menden də çoxbilmişsən (M.İbrahimov); O, Allahın mağmımadır ("Ulduz").

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu biz çoxdan eşitməmişik (C.Cabbarlı); Görəsən indi də qarğı danışsın, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, çoxlu var qazanmaq haqqında az iş görmüşük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsulun çoxluğu, azlığı bızdən aslıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər təkmənalı və ya çoxmənalı olur. "Müasir Azərbaycan dili".

ÇOXU – AZI Gecənin çoxu gedib azı qalmışdı (S.Qodirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Borçalı *çökəyinə* qayıdırlar (F.Kərimzadə); Dağında, *düzündə* bitməyirdi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstünə qaranlıq *çökmüşdü* (İ.Şıxlı); Bulud göyü *qalxmışdı* (İ.Şıxlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ *Çökük* ovurduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Supərisi qızılı saçları ilə *qabarıq* sinəsini örtüdü ("Azərbaycan").

ÇÖL – İÇ *Çölüm* özgəni yandırır, *içim* özümü (Anar).

ÇÖL – İCƏRİ *Çölün* aləmi yandırır, *içərin* özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Güzəllikləri səbəbinə onları *çörəklili* adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yərə verib dayandım (M.Talibov); Dərə olvan, çəmən olvan, *düz* olvan... Bu rənglərin *düzümünə* aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastığı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalanmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yərə yıxıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq istəyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nərdən damla çıxmazlar (Ata. sözü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gotirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüşük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hissələr daim təkmilləşmədə, gözəlləşmədə, *saflaşmadadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdılar (İ.Şıxlı); Adamlar *küçədə yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülkü toyuqlara *dadanıb*. Nahaq yərə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadırğayı* (Ə.Əbülhəsən).

DADANMIŞ – TAMARZI *Tamarzıdan* kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILASMAQ Qar dağa çıxar, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox tez *acılışır* ("İzahlı lüğət").

DADLI – ACI Onun balı çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *acı* söz deməyər (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eylərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözələrini yumaq dərin və *şirin* bir xəyalə dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xəbərin *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qoribo bir *şirənlilik* var (S.Qədirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* açar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahnısını yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞILIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağılışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığılmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaq-ların da (H.Hüseynzadə); Yəni axar çaylar üzrə domir körpü *qurulacaq*; Yəni sahil lampaları alışıcaq *çıraq-çıraq* (S.Vurgun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçıb *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM Fikrim *dağınmışdır* (C.Əmirov); Fikrini oxucuya *yığcam* şəkildə çatdırma bilmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınıqlığı* var. Əsərdə *yığcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyuncaqlarını *dağıdır* və sındırır, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaquluzadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəlidir* ("Jurnalist").

DAĞLI – ŞAD Övlad sandan Murad kişinin ürəyi əvvəl də *dağlı* idi (Mir Cəlal); Qadın hər qüssədən, qəmdən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *şadlır* (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gülcüçəyə bəzənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçalıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyə* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzəli və usta Zeynallar *daxilən* çox toz və xoş-xəsiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Səməd *zahirən*, doğrudan da, mürgüləyən adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİCİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Çəmonzəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz barəsində (C.Əmirov).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraqlı moni də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırdılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada istedad, hər böyük hünər, *Daıma* vətəndaş inkişaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qədirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqəti*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkrəm səhərin *dalı*ni eşidə bilmədi (Ə.Əbülhəsən); Səhərin *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəkəndi, bir-iki kəsəv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılınçının *dalı* da kəsir, *qabağı* da (Ata. sözü).

DALASQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalasqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbülqədir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zəminli).

DALASQANLIQ – DİNCİLİK Əhməd *dalasqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dincilik* vermirdi (M.S.Ordubadi).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dalı* çəkilib qapını ördü (Ə.Vəliyev); Sal daşının dibindən *irəliyə* bir qoşalılı çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKİT Qarşında *dalğalı* dərün bir ümman; Ümmanı sarsıdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qəhrəmanımsa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsəbah da bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kəlgə düşmüş əsmər üzə o *dalğınlıq* çox yaraşır (M.Dilbazi); Muradın evində böyük *şadlıqdır* (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkarın *dalinca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurğun); Elə sənin *qabağınca* çıxdı bayıra.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytonçumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlandı (Mir Cəlal); O, *qaraqabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVƏZÖKAR Əli kişinin iki oğlu vardır; biri *dambat*, o biri *təvəzökər*dir.

DAR – GENİŞ

DAMBATLIQ – TƏVƏZÖKARLIQ *Dambatlıqdan* parlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvəzökarlıq* kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda səhv eləmişən ki, belə bir *damğalı* nəsiləndən özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qədirzadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamış*q (M.Hüseyn); Qatar Culfa burmudan fitini *buraxdı* (M.S.Ordubadi).

DANIŞQAN – QARADİNMƏZ Qorənfil Cavadova çox *danişqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradinnəz* kişiydi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadiq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNMƏZLİK *Danişqanlıq*ma görə qınasan da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbülhəsən); Onun *qaradinnəzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Danış* bir-bir, *dinləyim*; Kəməni kimi *dinləyir* (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinor, nə də *danışar*; Qoyar el yolunda üroyini o (Ə.Comil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Sixli).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağ*ndan qaralmaz qanıq (S.Rüstəm); Mondo qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* cəlməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsen, nə? Bilirəm, yəni deyəcəksən ki, səhv edirsən, yəni məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaقدan bəri səni *tərifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kəndlilər bir ağzıdan o son tufəngi *dandı* (S.Rüstəm); Qədir raykom katibinin sözünü *təsdiqləmək* məqsədilə bərkənd dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçədlər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırsan (S.Sərxanlı); *Genişlik* içində heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetişir, çoxalır şairciyəzlər; Ağcözöl, *dargözöl*, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə "ana torpaq" deyirlər ki, o da ana kimi hamılə olur, ağrı çəkir, doğur, o da ana məhəbbətlidir, ana *səxavətlidir*, övladcanlıdır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni tərif etməkləri onların *dargözülüüyündən* və uzağı görmədiklərindəndir (Ə.Əbülhəsən); Azərbaycanlılar qonaqpərvərliyi və *səxavətliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atamı düşünmə, mənim üçün *darıxsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlanırdıq* ki, atamın halı düşündüyünüz qədər də ağır deyildi (S.Qədirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏSMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yərə, qədəminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qolbini bir az *sakitləşdirdi* (S.Qədirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən enib kəndin *darısqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darısqallaşmışdır*. Üfüqlərimi bu qədər *genişlənməmişdi*, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qədirzadə).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darısqallıqdır* (C.Cabbarlı); Sənsüz *genişliyə*, bu oğlanlıq; Baxıb nəfəs alır adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARİŞLİQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gəzməyə yekə bağ *darışlıq* edirdi ("Molla Nəsrəddin"); Baxıb təbiətin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək istəyir adam (B.Vahabzadə).

DARQURMAQ – HÖVSƏLƏLİ ...Minbərli məscidləri olan şəhərlər içində Bosra

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK

məşhurdur məharət və fəndirliyi ilə. Kufə – üzü dönüklüyü və bələgəti ilə, Bağdad cəh-cəlalı ilə, ...Herat – paxıllığı və *darqur-saqlığı* ilə... (Ə.Məmmədcanlı); Traktorçu Əli çox *həvəsəlləli* oğlan idi (İ.Sixli).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Ot basdıqından yolumuz *darlaşmışdır*. Gecə Cəmil Əsədın kabinetində bu cür düşündükdə fikr dairəsi *genişləndirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOŞ *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədcanlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltmış* (S.Vurğun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyevin sağ biləyindən yapışaraq onu özünə tərəf *dartdı* (C.Əmirov); Bu halda soray-i şahidən göyə bir fişəng *buraxdılar* (M.F.Axundzadə).

DAŞQƏLBİLİ – MƏRHƏMƏTLİ *Daşqəlbili* insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qolbim ösüz deyil: Yanar od, *daşqın* suyam! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* dənizi xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazbaşı *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zəhiron *sakitlik* və otalotini pozacaq bir hərəkət gözü dəymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılıncla qurtarıq, *dava* var dillə (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barışıq* gününü intizarla gözləyirdilər.

DAVA – SÜLH Barış və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davada* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O gələcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurğun).

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK Belə ki baxardın, hər gün soruş boyun qapısında

DAVAKAR – DİNC

dəva-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənəm çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşaq çox *dinc* uşağıdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNCİLİK *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsiniz? (M.İbrahimov); Bəli, *Səməmə dincilivi*, rahat oturacağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülləhənov).

DAVALI – SAKİT Məcməyədə gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davalı* (Bayatı); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışsa da, səhərə qədər yata bilmədi (İ.Şıxlı).

DAVAMLI – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nəfər kök, *davamlı* hakim tapın götürün (Ə.Haqverdiyev); Çox *dözümsüz*, həvəsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələnirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfakəş məxlük yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zohmət *dözümlülük*, səbirlik tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirdim ki, Xorasanı *davasız* alaq (Ə.Haqverdiyev); Onların günü *savaşlı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANAZ – GƏTMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Şıxlı); Otaqda xeyli gəzindi, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynayımdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat donizdə *on dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizləyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər donizi *dayazlıqlarının* qurulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malikdir.

DEVİRMƏK – QURMAQ

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazırırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının tərini sildi (İ.Şıxlı); Səni gözəl Şəngül, Şüngül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müşfiq).

DAZBAŞ – TÜKLÜ *Dazbaş* Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözləri sorbali olan bu kişi bazarın ortasındakı dükanda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Məhdinin cavanlıqdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadiq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arılardan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kirdi, bir anlığa *o susdu*, o dinmədi; Onun ata üreyi, bəs niyə diksinmədi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və demokratik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Ordubadı).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCƏ İqlabdan əvvəl *demokratik* fikrli ziyatıları *mürtəcə* güvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Təxt və tac, yaxşı məqsədlə işə başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də üreyi *rəhmlili* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayrağı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmliliyinə* çox adam qiymət vermir.

DEŞMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bondi *deşib* məğrur bir torzda gücü gəldikcə *şısqırırdı* (Ə.Vəliyev); Tez bondi *bağlayın*, hər yeri su basacaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yığıldı, bədi qanlı saraylar; *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavad); Bu dünyanı

DEYİNGƏN – SAKİT

ürəyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirəm (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyngəni* kişini tez qocaldır (Ata. sözü); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİNMƏK – SUSMAQ Həpirin hirs soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngini tuşlayıb atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibi dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİŞMƏK – BARIŞMAQ Atılırlar kimin barəsində isə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurgun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyə*san ha! (M.İbrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əmin də *təsdiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏBDƏBƏ – CƏFA Əbədidir bu səadət, bu sədaqət; Bu tontona, bu *dəbdəbə*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlifbasını özü öyrətdi ona (B.Vahabzadə).

DƏBDƏBƏLİ – CƏFALI Həsərlə xatırlayır *dəbdəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qaldı ("Azərbaycan").

DƏBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dəbərdi*; Tez aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çalış, onlardan uzaqda *otur*, səni çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Həç on beş il bundan qabaqki *dəcəf* uşağa oxşamır (M.İbrahimov); Çox *dinc*, sakit uşağıdır! ("Ulduz").

DƏCƏLLİK – DİNCİLİK Əmiqizi, ... bu *dəcəlliyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər beyninə *dinclik* də verməli idi (S.Qədirzadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürdülər (S.Rəhman); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kəl rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ

DƏLƏDÜZ – DÜZ Amma *dələdüz* nöqurlə arası yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Axır ki, gəldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDÜZLÜQ – DÜZLÜK Çünki sənin üzündən *dələdüz* yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuva daş saldı, yüz *ağıllı* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLIQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru şığıyan *dəliqanlı* Girdman hökmdarı Varazın oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq*dır, qaranlıq düşən kimi evdən bayıra çıxma bilmir.

DƏLIQANLI – SAKİT Semyonov hüznündə dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara ürəyindən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şıxlı); Lakin gecə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görünür ya zəmana *dəyişir*, ya adamlar *ağıllanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəliso*v ləpələrlə kimi; Ağıladı südümə körpələrlə kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağıllı*ntz (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəliso*v, əli-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtdan qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəliso*v şimal küləkləri çəkib bu ütinü (S.Sorxanlı); *Mülayim* bir axşam çagıdır (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içində yaşad; Yazdı *sevinc* nəğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDİLƏŞMƏK – SEVİNMƏK Bir yerdə *dərdləşər*, bir yerdə *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDİLİ – ŞƏN Bədbəxti anam! *Dərdli* gözlərini hər torofo çevirib həsrətlə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* oğlandır (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərd*siz, qüسسiz adamlar kimi şəlləno-şəlləno addımlayan Əli Rəsulov bir dəfə də olsun döndü dələ

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ

çaşib donmuşdu (Mir Cəlal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşib* dartinir və bağırırdı (S.S.Axundov); Bir azdan zabit ömr verdi, salı sahilo bağlayan kəndirlər *açıldı* (S.Qodirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönüb *birbaşə* yuxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı oyləndiyimiz Təl adlı *arıq*, lap uşağa oxşayan gəncəli artıq dostlaşmışdı (S.Sorxanlı).

DOLĞUN – ZƏİF Kərəmətin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da sösi vardı (Ə.Əbülhəsən); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danışdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalır*, bir yandan *dolur*; Sırrını verməyir sırdaşa dünya (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Arıq* kişi bir az da ona tərəf çökilib dilini işə saldı (S.Qodirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir heybə hazırlayıb yohürin qaşına saldı (Mir Cəlal); Ancaq dünya *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barın geyortəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK Kazım *doluxsundu* (İ.Şıxlı); *Gülüm-sayırdı*, kırıqları tıroyırdı (S.Qodirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dost-dostu; *Doluşdu* dars otağına (M.Dilbazi); Şəhər təzədən durub yaxşı fikirlər, nəci b hissirlərə evdən *çıxarsan* (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri rəş qışqırdıqca, elə bil, daha da *dombalır* (Ə.Əbülhəsən); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boyunda çömbəliniz, *domuşub* oturan

DOST – RƏQİB

Əsgər hörden şallağı tovlayıb köllərə qış-qırır (Ə.Vəliyev); Əhmədın boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vəziyyətə alardı. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulamışdı (S.Qodirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxıb poçta yönəldiyi vaxt Həmid dayıya rast gəldi (Ə.Əbülhəsən); Gecdən boyulu, enlikürək, *şumal* bir oğlandı (S.Qodirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qoyun gözələrini tavana zilləyib qəzəblə *donquldandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qodirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* cığırılar, izlər; Bu gedişin qəssidi nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu səhildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNMEK Nə səbəbə su qaynayanda buğ olur, niyə *donanda* bərkiyir? (C.Məmmədquluzadə); Xəroni *isidib* gətirdi (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla məni süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüşdü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş açə bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə goldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şəhəri belə ürok *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qodirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qolbdan istədiyini *dostdan* məktub alasan! (N.Nərimanov); Dayandı başımız *əğyar* içində orsi-olaya (M.S.Ordubadı).

DOST – RƏQİB Hər şeyin təzəsi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqelərini

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK

itirən italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qərara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Dış qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata. sözü); Cücələrim *acdı*, yemləmək vaxtıdır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* səhəbat edərək (M.İbrahimov); Bu nədir, o, sözü *yarımçıq* qoyub susdun? (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qorən-fillo Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə *evə döndülər* (S.Rəhimov); İndi *gedib* səhəro kimi rahat yatacaqsan (S.Qodirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikrli və zəif iradəli adamları sevməzdi (M.İbrahimov); Son dönməz baltıqcasan; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rəhim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma mənəndən (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* mənə sevindirir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Məşəvirəddə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIGMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütülənmiş ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tikəndə özümüz düzəldirik, *yığıdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏNMƏK – YIGILMAQ Həyətdə palaz *döşənib*, samovar qurulmuşdu (Çəmənzəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*. **DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLANMAQ** Qəm yemo, çox çəkməz *dövlətlənmə* (S.Rüstəm); Var-yoxdan çıxmış kəndlilər *tamam yoxsullaşmışdılar*.

DÖVLƏTLİ – GƏDƏ O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədə*min birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyada qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa *enə*, *dövlətlikdən kasıblığa* düşsə,

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ

həmişə səhbəti aparıb çıxaracaq keçən günlərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ Düşüncəsiz adamlar öz soadətini *dövlətlikdə* axtarır. Yığıb bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, açlığın sonu (S.Vurğun).

DÖYÜMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yero *söyüb*-danlamağa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gol, ipək saçını *oxşayır*; Səninlə bir an da yaşayım (M.Müşfiq).

DÖYÜMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm böyi görən kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçdı (Çəmənzəminli); Əziz özünü *toxtatmağa* çalışır, həkim olını ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMƏK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qəvsi-qüzəhdən; Qəlbim *döyünüb*, lələ kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Bərdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜSKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyildim, yaman da *döyüskənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜSKƏN – SAKİT Özü *arıq* bir oğlandır. Amma bilirən nəcə *döyüskəndir* (A.Makulu); Çox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜSKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüskənlilik* ad çıxarmışdı. Son *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜSMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın sellərində çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmüş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müşfiq); Mən onları mütləq *barışdırma*lıyam (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nuraəddin kimi pis günə *dözümlü*, səbirlili bir uşağıdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə *bəş* daqiqə dura bilmir.

DÖZÜMLÜLÜK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanda *dözümlülük*, cəldlik, çeviklik kimi keyfiyyətlər tərbiyə edir ("İlahi lüğət"); Sərinə cavab tapmağa hazırlaşdığı vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına *öz* cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK

İndi Əziz çox toxtaq, olduqca səbirli idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK Dözümsüzlük üzündən özünü daha da xar etmişən (M.Talıbov); Hövsələliyi sayəsində salamat qala bilmişdir ("Azərbaycan qadını").

DUL – ƏRLİ Bir neçə ərlı qadın oturub, dul Tellinin qeybotini edirdi ("Ulduz").

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tıxanmış, gözləri dumanlanmışdı (A.Şaiq); Açıldı arzuları;

DUZLU – ŞİT

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *durmada*n birbaşa yellər; Döyürdü bağrını dağ-daşa sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tünd-məcaz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ƏYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arsızı doydurum (A.Divan-bəyoğlu); Onlar *əyləşdilər* və Serdarın kefini soruşdular (M.S.Ordubadı).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *otur-*

DUZSUZ – MARAQLI

şatan yeniyetmə bir oğlan heyrətli arxadan onu səsləmişdi (Ə.Məmmədخانlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xərəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şerində bir axıcılıq hiss olunsu da, *duzsuzdur*. Bu danışıklardan bir neçəsi *maraqlı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şeş (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənk*i bu çöllərdə; Axar zümrüd kimi sı (M.Sevdizadə); Eynəkli kişinin *bay-*

DÜYÜNLÜ – ŞAD

düşmüşdü (Ə.Məmmədخانlı); Hər dəfə nəfəs aldıqca sinəsi körük kimi *qabarırdı* (İ.Şıxlı).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O öz *dostunu* və *düşməni*ni tanıya bilmir (M.S.Ordubadı).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımayırıq. Onu özümüzə *həmdəm* sayırıq (S.Rüstəm).

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda İlqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinəsi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yıgıdı, *ensiz* çiyinlərini qısbı boğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund öskürən kimi Şirin *gen* və uzun tutmanı ilə ayaqlarını örtüdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqları xalça salınmışdı (M.İbrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sübh çox *ertə* oynardı qarı; Durqubar idi hamı xidmətə (A.Səh-hət); *Axşam* kənddə öl-ayyaq yığılan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

ƏŞİK – İÇƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İskəndərin qolundan və çəko-çəko aparır *əşişə* (C.Məmməd-quluzadə); *İçəri* giron kimi ölini gödəkəsinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *etibarlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim son ümidimi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiya və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qəti olaraq inanırdı (Çəmənzəminli).

ETİNASIZ – DIQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nisbətən daha çox *diqqətli* olmalıdır (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DIQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.İbrahimov); *Diqqətliyyə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalının bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadının *etirafı* və yaxud təsdiqi mənim marağımı təmin etmirdi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qoribə bu idi ki, Şamxal *evlənməmişdi* (İ.Şıxlı); Mən

də səni *bəşaram*, qalarsan canın çıx-a-çığa (Çəmənzəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alım, *evli-sən?* (Ə.Haqverdiyev); Məgər şəhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, səno ev düzəldirəm, uşaq saxlayıram; Bu da mənim *evliliyimin* əvəzi!.. (“Aşıq Ələsgər” dastanı); Saqqalını *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.İbrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan biğiburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pəhləvan idi (Nəgisi); Göy üzündə bir *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qarışa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalar və *eybəcər*ləşirdi (M.İbrahimov); Qəhrəman ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü də dəyişib *qəşəng*ləşmişdi (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcər*liyinə görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbülhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* gətirirdi (A.Məmmədza).

EYİBSİZ – ÇİRKİN Eyibəz dost axtaran dostsuz qalar (Ata. sözü); Başqalarının könlü qapısına açar salmaq, oğurluqdan da *çirkin* işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyibəz*liyi valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYNI – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eyni-sən*, buna sözmü var? Ürəyisən, beynisən, buna sözmü var? (M.Müşfiq); *Müxtəlif* bitkilər özünə diqqət tələb edirdi (M.İbrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikcə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbülhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlifliyi*ni görüncə borana düşmüş yolcu kimi çəşib qalır (M.İbrahimov).



ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün *əbədi* əşiqləri olan boz torağaylar havalanıb şəhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq *müvəqqəti* sükutu pozaraq dedi (M.S.Ordu-badi).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK *Əbədi*lik *müvəqqətilikdən* üstündür (“Qabus-namə”).

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dün-yaya bir dəfə gəlsə də insan; Yenə *əbədiyyət* onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, *müvəqqəti* həyatımın əbədi yadigarı bu öksimi sona verirəm (İ.Şıxlı).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq *əbə*s yərə həyəcan keçirirdi (İ.Şıxlı); Uzun və *mənalı* bir sükut Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zərəfatın o *əbləhə* neçəyö oturacağını göstərirdim (S.Vəliyev); Sözdə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq *ağıllı* adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyyənin pristavı Navedski adında çox rəhmsiz və *əcraf* bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir *vicdanlı* kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Ordu-badi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Gör-mürsən, kişinin üz-gözündən, hər hərəkə-tindən *əcraf*lıq tökülür (A.Şaiq); Mən onun *ləyaqətliyyə*ni lap əvvəldən belədim.

ƏCNƏBİ – ANA Onları *əcəbi* dillərdə oxutmuşam (M.S.Ordu-badi); Onlar *ana* dilində danışırıdılar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ *Əcnəbi* yənə çam-danı verməyib, təcilən... vəğzaldan şəhərə çıxdı (S.Qonizadə); Özünü *yerlidir* (Y.Əzim-zadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır boşori yalan vədləri; Haqdan, *ədaldən* yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et or dedi-yindən; Ər *zülmi* yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan *ədaldəli* qərar olmaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan səvinc bir an qədər qısa və *insafsız* idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət *ədaldətsiz* iş görməz (C.Cabbarlı); *İnsaf*lı və mehriban bir adamdır (“Ulduz”).

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFILIQ Məgər mən az *ədaldətsizlik*, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); *İnsaf*lılığın söz ola bilməz (“Azərbaycan”).

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qaçdı-ğımıza görə, Pərviz xanla Rəhim xanın ara-sında *ədavət* düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); *Dostluqda* deyilən hər sözə min mənə verirsən (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına giro bilməzdi; *ədəb*, həyə, hörmət vardı (Q.Qantəm); Bax, mən gəncliyin bu *qabalığı* ilə razılaşa bilmədim (M.Hüseyn).

ƏDƏBLİ – KOBUD Vəqion Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə); O mənə tərəf öyilib, *kobud* bir pıclı ilə adımı çağırırdı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan *ədəbliyyə*ndən başını aşağı saldı və cavab vermədi (“İzzahlı lüğət”); Düzdür, biz onun *kobudluğuna* öyrənmişdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, *ədəbsiz*, aç qapını (H.Cavid); Mən... tomiş və *abırlı* böyümək istərkən, nə iş idi başıma gəlirdi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK Hə, bala, belə bir kişinin mənim kimi *əfəl* noticosu var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Solim kimi *zirək*dir, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xostolıqdan, *əfəllikdən* önlələri (X.Rza); Atamın *zirəkliyi* müqabilində mənim çox aciz-avara

ƏFSANƏ – HƏQİQƏT

bir uşaq olmağını üzə çəkənlərin ən dəhşətli Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQƏT Bunlar *həqiqətdir*, *əfsanə* deyil; insan nələ qurdu, nələ yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qohrəman budur (M.Hüseyn); Çox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *əsil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyn).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQİ Gülsənəm arvad öz tərifiindən ruhlanır, ruhlandıqca da elə bil, qeyri-adi, *əfsanəvi* bir hadisədən danışdı (M.Hüseyn); *Həqiqi* və əsas söhbətlər axşam şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub əğyarə yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, ...*dostluğu*, sədəqəti əsil ürək dəyüntüsü ilə tərənnüm edən bir şairə qulaq asırdı (M.Hüseyn).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağırılırsınız; Yaxın bir gün, ətraflı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadındır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvaddır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyasız, yalancı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi sənədən min pay *namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin olından çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmişdir (S.Hüseyn); O, *namusluluğundan* dinib-danışmırdı.

ƏKİN – BİCİN Bağın, *əkinin* xeyrini bəylər görəcəkmis; Toxum ökməyə dehqanları neylərdin, *ilahi*? (M.Ə.Sabir); *Bicinə* çin görəkdi, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNCİ – BİCİNCİ Özünü də *yaz əkinçi*, qış dilənçi (Ə.Haqverdiyev); *Bicinci* haqqını yerdən yığır (Ata. sözü).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir*, *biçir* yoxsul; Yenə görməz evində bir məhsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – ÇIXMAQ Arpa *əkdim*, darı *çıxdı* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti bütünlükdə *əksinə* mənə edirsiniz (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürəkli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım əvəzinə beş addım geri çəkilon *əqidəsiz*, etiqadsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləklili* bir şəxs kimi tanıyırlar ("Azərbaycan").

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* öməklə *fiziki* ömək arasındakı ziddiyyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlatlı* öküzləri satıb yeməyi təminatçı Məcidə port etmişdi (S.Rohimov); *İlahi*, yuxu görürəm, ya bu *aşkar*dır? – deyə özünü toxlatdı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlatından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan tökmüşəm tədbir; Görək sənə görə *əlbir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyn).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerdə yer tapılmaz artıq qüssəyə, dördə; O yerdəşə ürəklər dördə *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka əli ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən* nəşəyə (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əli-açığına*, verəndə özünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevgidə *xəsis* olmayın! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidliyi, *əli-açığı* dillərdə dastan olur ("Qaçaq Nəbi"); Sən niyə indidən uşağı sinsidirən, yoxsa pulun *xəsisliyi*ni cləyir-sən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidlə* gedən, *əlidlə* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmıram (S.Rüstəm).

ƏLİYƏRİ – DÜZ Çox zaman *əliyəriləri* bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar (C.Əmirov).

ƏLLƏŞMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də təndir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: Öyrən hər şeyi; *Əlli* tərpon, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işləyir-sən ("Ulduz").

ƏLSİZ – BACARIQLI Bizə *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmməd həsən *əlüstü* girdi həyətdə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gecdir*, çox *gecdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ Əlverişli yerlərdə gizlənmiş düşmən snayperləri bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkəran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlverişliliyi* çoxdan məlumdur. Onun *yararsızlığı* barədə mono deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və somərəli işləmək üçün *əlverişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmonzəminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHƏRİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa ömriyyətlər (S.Rüstəm); *Mühəribə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacan, sizin hər bir *xahişiniz* monim üçün *əmrdir* (C.Əmirov).

ƏSAS – YARDIMÇI

ƏNDAMLİ – ARIQ *Əndamlı* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi *ucaboy*, *arıq* və kürən bir adamdı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvalın ağzını açib onu təknəyə *əndərdi* ("İzləli lüğət"); Maşını *doldurub* yola saldılar ("Azərbaycan").

ƏNGƏLLİ – ASAN Hec zərər yox, burax asılısınız; Daha *əngəlli* bir xəbər var, evət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gözdirmək hünər istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldostə idi. Dirlər *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifotindən *əntərlik* yağır ("Ulduz"); İndi onun üzündə zərər qədrə də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumur oğlan oldun (S.Rohimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD *Arvad* qab döşməli ilə gözəlirini silib *ərinin* qabağında döyükdöyükdə qaldı (S.Rohman).

ƏRİNCƏK – ÇALIŞQAN Şişman məmur uzun bir sükutdan sonra *ərinçək* halda ağır-ağır sözü başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədər.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərin*di (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağızı gəlir, özü də sanitariya *əyləyir*. (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIQ Zahir *əsarətdən* xilas olduğumuz kimi, batini *əsarətdən* xilas olmalıyıq (C.Məmmədquluzadə); Onda *azadlığa*, gün işığına həsrət qoyanlara qarşı *əzəb* hissi cəzəli (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRİYYƏT Kənəl bir qusdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir *hürriyyət* (A.Solhot).

ƏSAS – YARDIMÇI Əsas suallar qaldı konarda, *yardımcı* suallarla tələbəni yordadı.

ƏSASƏN – QİSMƏN

ƏSASƏN – QİSMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxdı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşıdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsaslı* dəlillər və sübutlar lazım gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun gətirdiyi dəlillər *tutarsız* idi ("Jurnalist").

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zəhmli və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şıxlı);

ƏYLƏNMƏK – GƏTMƏK

düşünüb səsimi yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədcanlı); Zahidin şirin söhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyüm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzimzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qısadır (M.S.Ordubadi); Atlaz paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *arıq* qızın qaşları mötərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırdı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütləq sizə gələrdim, *ətraflı* söhbət edərik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qısaca* danışdım (Y.Əzimzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-islana xeyli dolandıq; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardı (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla* *əvvəla* deyirdi (Ə.Haqverdiyev); *Sonra*,

ƏYMƏK – QALDIRMAQ

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşıb boynunu *əymişdi* (İ.Şıxlı); Qolumu *qaldırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ – DÜZ Əyrlər *ayrını* görsün, *düzü* baxsın *düzünə*; Gəlməyibdir belə bir möcüzə dünyə *üzünə* (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyri*lik həmişə aşkar olub insanı bədnam edir (N.Nərimanov); Şura hökuməti gələcək kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyünə* diqqət yetirdi (Ə.Haqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyri*liyi yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzliyinə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi ("Koroğlu"); Sizin öriniz Əzizbəy çox *mərd*, səmimi və nəəcib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIK – MƏRDLIK Bu qəzvinli

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT

ƏZABLI-ASAN Neft səltənəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazil* bir xain idi ("Koroğlu"); Onu *insaflı* bir sistem işçisi kimi tanıyırdılar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Sabiq milyonerin arvadı Nərimin onun *əzazilliyini* görəndə üsyan edib deyir ki, dövlətlilər amansız və müdriyyətsizdirlər (M.Hüseyn); Yunis öz *insaflılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşımı (A.Səhhat); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX Əzik donunun ətəyini aşağı çəkdi (İ.Şıxlı); Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIQ Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu döşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər yumor, istərsə də satıra gülüşü ilə cəmiyyətin eyiblərini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasımozadə).

FACİƏLİ – KOMİK Hamınız tədrisən bu ağır *faciəli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); *Komediya*ın əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanını Təvriyədir (F.Qasımozadə).

FAGİR – DƏCƏL O, *fağır*, nəzakətli, rəhmli bir gənçdir (M.S.Ordubadi); Rizvan ilə beş *dəcəl*, hər gün burda oynayır (M.Dilbazi).

FAGIRLIQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fağırılıq*ıdır ("Ulduz"); *Dəcəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xətrini istəyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL *Bos real* həyatı *fantastik* əsərin təleyi necə olardı ("Azərbaycan").

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika* *reallığı* zənginləşdirir ("Azərbaycan").

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stapanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürəkənd və *sərbəst* hərəkət etməyən ol-qulu istədiyi sərbəst oyaq büküldü (Ə.Vəliyev).

FASILƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasiləlidir*. ...Mərmor koridorda yalnız divar saatının *müntəzəm* tiqillitləri eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASILƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömür boyu *fasiləsiz* işləmişəm ("Azərbaycan"); *Arabir* qəribəsidir, təzədən yollara, səfərlərə çıxmaq istəyirdilər ("Azərbaycan").

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Əzizbəyov! Bunlar hamısı sizin *zərəriniz*dir (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpiyi, o da *zərərli* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düşdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuşkaya *xeşirli* gecə diləyib, ah-uflla sobanın üstünə qaldı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSIV O nöinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilyevskayanın romanları *passiv* müşahidə möhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSIVLƏSMƏK Formasız materiya *passiv*dir, yalnız materiya forma ilə birləşdikdə *fəallaşır*. Məchul fəllərdə subyektlə *passivləşir*.

FƏALLIQ – PASSIVLIQ Məclisin kişilərin hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərirən.

FƏDALİ – FƏRARI Adım *fəda*ıdır, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərar* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Səhrə qəribə kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaq*dir (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqlıq* demək deyildir ("İzahlı lüğət").

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmli*, qabiliyyətli uşağıdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durgunluq vardı (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? ("Azərbaycan"); Sədo, mülayim xasiyyətli, *ağıllı*, torbiyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını gah *səadət*, gah da *fəlakət* törədici bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadi).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və *fəlakətli* vaxtda no oceb o mənim qeydimə qalmayıb? (M.Talıbov); Bizi *səadətli* gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadi).

FƏNA – XƏŞ Ah, nə *fəna* xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha *xəş* xəbərlər eşidəcəyəm ("Azərbaycan").

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax *fənalashdı* büsbütün halım (H.Cavid); *Yaxşılaşır*, bir-iki günə kimi evə gələr ("Ulduz").

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dedim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin *fənalıqlar* ölkəsi (R.Rza); Elədiyim *yaxşılığa* qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, *fərasətli*dir (S.Vəliyev); Görmürsən *maymağın* biridir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Fəridun xanı da özü ilə gətirir (Ə.Haqverdiyev); Xəbərlərdən Güler ağıllı və *bacarıqlı* qızıdır (M.İbrahimov).

FƏRDI – KOLLEKTIV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər *kollektiv* belə bir çaydır (M.İbrahimov); *Fərdi* işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDI – ÜMUMI *Fərdi* əkindən, şəxsi məl-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim *ümumi* işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənə başına, gözəl *fəra*, *beçə* də sənə bəyənmiş (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, *fərah* böyüdür (Ata. sözü); Kəndimizi *kədər* bürüdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüşdən qalıb çıxdığına *fərahlandı* və bərkənd qəhqəhə çəkdi (İ.Şıxlı); Məşədibəy Solimo ürək-dirək vermək əvəzinə, onu daha da *kədərlandırdi* (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, *fərhəlidir* (S.Vəliyev); Daxməyə qəribə *kədərli* bir sükut çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏSMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

FƏVQƏLADƏLİK – ADİLİK

tələbələrəndən *fərqlənirdi* (İ.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca *eyniləşir* (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYNİ Canlı göyərçinlərdən; Ancaq mən çox *fərqliyəm* (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəziyyətlə *eyni* qəsdə, *eyni* qayda ilə mister Haroldu qarşıladılar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEC Necə yəni oğlanın *fərl* adamları yoxdur? (M.İbrahimov); *Bivec* uşağıdır (S.Qədirzadə).

FİKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikiniz də *fikirli*, qanacaq adamlarsınız (Ə.Haqverdiyev); *Əhli-kefin* biridir, ona iş buyurmaq olarmı? ("Azərbaycan").

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömür yolunun *finişi* (R.Rza); *Yaxşı start* götürmüşlər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə *acınacaq*lı günlər görürdülər, indi *firavandılar* ("Ulduz").

FİRTNALI – SAKİT Şair dostum *firtnalı* dənizi daha çox sevdi (M.İbrahimov); Hava *sakit* idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKAR – DİZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya *fitnəkardır* (S.Vəliyev); *Diz* adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA *Fitri* xeyirxahlıqla *saxta* xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talıbov).

FİZİKİ – ZEHNİ Eyni zamanda insanın ümumi tonusu, *fiziki* və *zehni* iş qabiliyyəti yüksəlir.

FORMA – ƏMƏLMUN *Forma*ni müəyyən edən və şərtləndirən *məzmunun* özüdür.

FƏVQƏLADƏ – ADİ Bu gün onun həyatında *fəvqəladə* bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, adət icaslardan biridir.

FƏVQƏLADƏLİK – ADİLİK Lakin onu da demək istərdim ki, mənə bir *fəvqəladəlik* yoxdur (M.S.Ordubadi); Səssiz gedir ömür; *adilik* sızqıvundan süzülə-süzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz köndlilər *erkan* yatıb, *erkan* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gec* goldi, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tok idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gecəsi* də *gündüzü* kimi işıqlıdır (Ə.Vəliyev).

GEÇİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *tələsdim*, xeyli *gecikdim*; Bir də bu dünyaya *gələcəyimi*? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *gecliyi* və ya *tezliyi* məsələnin həllinə təsir etmir ("Azərbaycan").

GEDİŞ – GƏLİŞ Gülm, gəlmişəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözəldir, *gedişin* yaman (B.Vahabzadə).

GEDİSLİ – GƏLİSLİ Hamısı yel *gedişi*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişi* Əhməd birdən dayandı ("Azərbaycan").

GEN – DAR Dinmədim, *dar* etdilər başıma *gen* dünyanı (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözləri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfşüqlər *darılır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YİĞCƏM Elmin meydanı *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Sıxlı); Üslubun ən *yığcam* forması *şeydir* ("Azərbaycan").

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çox ki Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YİĞCƏMLİK Yaxşı osər üçün *genişlik* yox, *yığcamlıq*, sanballılıq osas şortdır ("Azərbaycan").

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zərəfat olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox bəha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkan*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçəklikdir ("Dialektik materializm").

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliyi* sevən adam idi. Kəndçilər etdilər dübarə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çökülür *geri*; yenə *irəli* goldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri gəl, cənab, – deyər qadın təkrar edərək soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tufəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet görək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşsın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Mehriban Zeynalı cəld hələ görünəcə qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Küləyin müqavimətini qıraq yüngülcə qaçıb *irəlilədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Görsin sinosini acıya, dərdo; Ensini *geriliyən* pərdəsi, ensini (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açılardan *gedib*, bir də qas qaralanda *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇİLPAQ Şıq *geyimli* bu azərbaycanlı oğrın ayağında haradansa olo keçirdiyi tozu uzunboğaz çəkmiş vardı (S.Qədirzadə); *Çilpaq* bədənini ona göstərərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Başaçaq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vəqif-sevda, səfi *üryan* (H.Cavid).

GEYİNMƏK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Molizadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmənzəminli).

GƏDƏ – BƏY Çingiz, möhəbbət aləmində *bəy*, *gədə* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də mənə (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən isə adət-ümür *keçmiş* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRƏR Buna görə də Lyudmila bir drujinaçı kimi Ağəlinin *gəlir* mənəyini aşkara çıxarmayı qərara almışdı (C.Əmirov); Də görüm, onlardan nədir somoro? Bəlkə də hər kəsə çatır *zərəri* (M.Ə.Sabir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənfəətlidir, nə *gəlirlidir* onu öksin (B.Bayramov); *Zərərli* otları məhv etmək lazımdır.

GƏLMƏ – YERLİ *Gəlmələr* yerlidir; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmişəm*, bədbəxt də *gədəyəm* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNC – QOÇ Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmiş sinəsinə varmış bir *qoç* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI Yaşlı nəsil həmişə *gənc* nəslə qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCİLƏSMƏK – QOÇALMAQ Yenidən *gəncləşirəm* (H.Cavid); Bayaq da sənə öz elədim, ovvola, görürsən mən *qoçalmışam* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNCİLİK – QOÇALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qoçalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Görərsiz şey *gərəklili* gündə (Ata. sözü); Artıq otursanız, sorişinti itirib lazımsız sözlər danışacağınızdan ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACİB Tacidər, *gərəksiz* keçmiş burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan damın dalısında çobanlarla danışır, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundov).

GƏRGİN – SAKİT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* (S.Vəliyev); *Sakit* və azca qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Soldatın üzü ani bir titrəyişlə tərpondi, oğloları daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi osdi (M.İbrahimov); Günəş günorta yerinə gələndə Tehranın bütün küçüləri boşalmış və *sakitləşmişdi* (M.İbrahimov).

GİRDƏ – YASTI

GƏRGİNLİK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Hec olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YİĞMAQ Qaya sinəsini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün ("Azərbaycan"); Turac gərilmiş qanadını *yığmağa* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLƏVH Yüklər *gəvəzələr* ürək yükünü; Nə deyim bu ağı dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadələvh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLƏVHLİK *Gəvəzəliyindən* ol çökmür. Sonra bir uşaq *sadələvhlüyü* ilə gözəlirimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏZƏYƏN – NAMUSLU *Gəzəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır etmə ("Ulduz"); Çox *namuslu* kişidir, amma heyif gönül qalındır (M.İbrahimov).

GİCƏSƏR – AĞILLI *Gicəbəsin* biridir ("Azərbaycan"); Vəzifə elə bir qüvvədir ki, ağılsız *ağıllı*, çirkin *gözlü*, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicəşib* ("Azərbaycan"); Demək, indi *ağıllanmışam*, mənə istəmirsən? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadiri).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILASMAQ Qızlar kokotu dərbi buradaca qurudar, gəlinlər baş-baş verib xısnlaşılar, arabir qayınanalarından *gileyələnib*, dad çökürdilər (İ.Sıxlı); Bayağıdan İmranın onunla *razılaşdığını* zənn edən Kosaoglu, birə sanəmiş kimi yerində qurcalandı (İ.Sıxlı).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda *ürəkdo* bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razi* idi öz əməlinə; O, zəhər içmişdi eşqin əlindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeyin (Ə.Haqverdiyev); Yuxarıda, böyük evlər *yastı* damı üstündə bir

GİRİNTİ – ÇIXINTI

oğlan uşağı möhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədcanlı).

GİRİNTİ – ÇIXINTI Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *girintisi*, *çixintısı* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); Sədr *son* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yera (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açıq* üzlərlə Həsəni evə götirməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gədək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadıma saldın (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gədəkliyindən* şikayətlənməzdim (S.Qədirzadə); Katibin *son* sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəlidiyi yolun *uzunluğunu* belə duymadı (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq* kölgələr; *Gədələcək* kölgələr; İdman et hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarin barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirir*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VİDALAŞMA *Görüş* üçün günortadan əlverişli vaxt tapmaq olmazdı (M.İbrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VİDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gəlmişdi (M.S.Ordubadi).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı бүкүб pəncərəyə *qoydu*.

GÖYÇƏK – ÇİRKİN Eybi yoxdur, *göyçək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çöpür, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYÇƏKLƏŞMƏK – ÇİRKİNLƏŞMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökəlir və ya ariqləyir. Buna münasib də gah *göyçəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* ("Azərbaycan").

GURULTULU – SAKİT

GÖYƏRMƏK – QIZIŞMAQ Götürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmişəm*. Keç otur qayıqda, əl-ayağın *qızıışsın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZIŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası *on qızıdırırdı*.

GÖZƏL – ÇİRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayırdı (Ə.Haqverdiyev); Özünü arvadı bir *çirkin* saydırdı (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı vermərdim (S.S.Axundov); *İfrita* huşunu itirib yera yıxıldı (M.Talıbov).

GÖZƏLLƏŞMƏK – EYBƏCƏRLƏŞMƏK Düzlər ötilənir baharla, yazla; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşibdi* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları *ösdü*, *eybəcərleşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇİRKİNLİK Gecələr hər şəhərə bir cür *gözəllik* gətirir (S.Sərxanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək ən böyük xəyanət və *çirkinlik*dir (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* gəldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütöx* adamlar həmişə rəhmli olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırdı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülümsəyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətli* qadındır (M.İbrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütöx* adamların haram malla işləri olmaz ("Azərbaycan"); *Tamarzi* gözəllərlə Naznazi şişə çəkirdi (M.İbrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *göziyaşlı* onu əsgəriyyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazımov); *Gülər* üzünə baxanda adam dördünü unudurdu ("Ulduz").

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dəhnəsindən darıxıb; Sahibə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK İşığın *gurluğu* və ya *zəifliyi* cəryanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərkən

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ

bədə qaldırıb içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, uşağın başını sığalladı (Mir Cəlal); O *könüllü* gəlmişdi ("Azərbaycan").

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK O *güclülü*yə güvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyronməyə, özünə nifret etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ O sizə qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz təbii məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK *Gücsüzlüyünü* hiss edib inildədi (İ.Şixli); *Qüvvətliliyini* yoxlamağa soy göstərdi ("Ulduz").

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əsli *gülərlüz* və *şən* qadındır ("Azərbaycan"); Yemisihrin bəzi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yera dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Gülərlüz*lülükimlik, lakların; Aulların qoy mehmanlıq qalması (Abbasağa); Kərəm az danışın və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Səndə o *gülərlüz*lülə, günəş, səndə; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırır üzündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə *şən* görünür ("Azərbaycan"); Burada *qəmlili* bir sükut hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜSMƏMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədərlənir*, bəzən *gülməyir* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevinclə *güldürəcəkdir* (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də *şirin* söhbət edərək yeyərdik, danışardıq, *gülüşərdik*, axırda da Tamam maraqlı nəğilələri danışardı (S.S.Axundov); Körpə uşaqlar ağıla davam gətirməyib *ağlaşırdılar* (Çəmənzəminli).

GÜNƏVƏR – QUZEY

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər *şən*, *gümrahdılar*! (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəylərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzəri).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasına, çəkdiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adı paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərirdi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlaşmışdı* ("Azərbaycan"); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlaşsın*, elə saflaşsın ki, deyərsən, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də qocalırsan (M.S.Ordubadi).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu ("Ulduz"); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Şixli).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölüm-də yox, dirilikdədir (Çəmənzəminli); Dinləyib axirət üçün *savab* qazananq (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz varı ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamamilə *təqsirsiz*dir.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qiyməz axsın qoca Qafqaza *günahsız* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağırırdılar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, gəl yazılı bizi, sənə tufəng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDOĞAN *Günbatana* niyə gedirsən? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yera uzandı ("Azərbaycan"); *Quzey* atəyi uçurum idi, dibini görünməz dərə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalması üçün təhqi (B.Vahabzadə); *Məhkumu* məhkəmə sixışdırıldı ("Ulduz").

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbər-dən yerə düşməmiş əhali *hakimi* və xətibə gözləməyərək məsciddən çıxdı (M.S.Ordu-badi); Özünü darta-darta *müttəhimlər* kür-süsündə öylədi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmü*, Pəricahan, səni bu haqq yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin təklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalmıca da on beş günahsız sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanımınlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə əcliq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökümünün *ədalətli-liyi* hamının ürayından idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazırda* danışmam (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı tər-biyələr ruhuma hakim (M.Müşfiq).

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan əl içi kimi *düz və hamar* (S.Sorxanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir keyli yürüdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmığı ilə basıb *hamarladı* (İ.Sixlı); Yəni dəmiri qızığın ikon *yastıla* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sınımda *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Ora* meyxa-nadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harin* adamdır ("Ulduz"); Çox hörmətli, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçəni duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para itiləflər da *himayəsizlik* nəticəsində yaranmışdır (M.S.Ordu-badi).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanı* (M.Müşfiq); Qulaməli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağıllanıb*, namusla yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəhimov).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu mənəndə *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevdə *ağıllı* qız idi (İ.Fərzəhimov).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal oturma bilməyib zalı tərk etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəkəti və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, özici təsir bağış-laydı (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCƏKDƏ Göstərmə o gül çöhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrdə cənnət yənə vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbimizdə çağlaram; Dilinizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ *Heç*, elə-belə gəldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağ-dan, Efləğlindən çox danışdı (S.Rohimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir həqiqətdən (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqsiz, ruhsuz sənətkar, Onun var-lığı da quru sümküldür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəko-çəko *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özüne cürət verib ağasından soruşdu (Mir Colal).

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ *Heybatlı* bir menzərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas dıksındı və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Ordu-badi).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabbarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyali* çevrilir *həqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır; *Həqiqət* belədir, *yalan* neyləsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANCI *Həqiqi* dost çox gec olə gələr (M.Talibov); O da arvadı kimi *yalancı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf həyatında *hələ* heç bir qəhrəmanlıq etməmişdi (S.Rəhman); Sonra yenidən düşüncəyə daldı (M.İbrahimov).

HƏLƏLİK – HƏMİŞƏLİK *Hələlik* onlar öz aralarında barışı bilmirdilər (M.S.Ordu-badi); Qızım, onların qanadları *həmişəlik* deyildir, onlar töküləcəkdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Ordu-badi); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiətili deyildi (S.Hüseyn).

HƏLİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* ("Ulduz"); Hava *sərtləşir* (M.İbrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlik* sizə yarasızdır.  Zərnayəli.

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qız saçlarını pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hic-randı (S.Rüstəm); Tək-tək seir yazsan da; Bir sux qıza, golino; Qoy *əğyar* sevimləsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünü; mən; Bir ağrı keçməsin ürayınızdan (S.Vurğun); Rossam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏMİŞƏLİK – MÜVƏQQƏTİ Görək *həmişəlik* bizim içərisində qalasan (Ə.Haq-verdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRƏRƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərərətli* ürayı zərif bir şey kimi ehtiyatla ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürayı buz kimi *soyuq* idi ("Azərbaycan").

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Təxtini-tacını mən alam görək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyım (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifətdən *hər-dən* bir şadlıq görünürdü (Çəmənzəminli); Gördün? Gözləri də *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdən-bir* ustanın arvadı Ələsgər ağa ilə işləməyə gedir (Çəmənzəminli); Onu izləyir, hər *addımbaşı* satışırdılar (İ.Sixlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ "Oyun" anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasr bu anlayışını *hərfi* mənasına mürciət edir ("Azərbaycan"); Sözü *məcəzi* mənası mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARİF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *harifin* təklifi xoşuma gəldi (Çəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARİFLİK *Hərifiyyəni* bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyinə* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, mal-dövlət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu *düz, səxavətli* adam, kimisi fırıldaqçı adlandırdı (İ.Fərzəhimov).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Tüs-
"*həriflikdən* nə çıxır, nə gəlir, (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bəci, biz sizi *hərtərəfli* təbriko gəlmişik (A.Şaiq); Hüsemoddin, çox təəssüf edirəm ki, mənəm bu zərif bir *hərtərəfli*dir (M.S.Ordu-badi).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərzə* sözüm məğəzi gələr (Ata, sözü); Onun söhbəti şirin və *mənəli* idi ("Ulduz").

HƏSƏD – TƏMİZ

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəklori çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Necə dözmək olar bəs; Əbədi *həsrətinə* (R.Rza); Çökilin, ey düşüncələr, çökilin; *Vüsəl* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Vəliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.İbrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyalı*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov); Hamınız *əxlaqsız*, mürdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalılığını* nümayiş etdirməyə can atırdı ("Ulduz"); Hələ gözələ, sən bu ocağına *namussuzluq* ləkəsi yaxmasınlar (M.İbrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm*, *həyat* vanadırdı əzəldən (S.Vəliyev).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcanlandı* (İ.Fərzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKİT Əsmət *həyəcanlı* gəldi haraya; Polad itlədi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adətə üzrə *sakit* görünürdü (M.İbrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzİN* sədan gəlir, ey sevimli bulağım (S.S.Axundov); Mərdənlik cəvahirü günəş kimi işıq saçır; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qəlbin alıcınab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevon bilir xal nədir; *Hicran* no, *vüsəl* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zeyil bunları düşünürək *hiddətlənir*, coşur (Çəmonzəminli); Şamxal bir az *sakitləşdi* (İ.Sıxı).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ

HİRİLDAMAQ – ZİRİLDAMAQ Hır-hır *hırıldayacaq*, zəhorləşəm də onu (S.Rüstəm); Elo hey *zırıldayırdı* ("Ulduz").

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirslandı* (İ.Sıxı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLI – SAKİT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Nəçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahabzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisl*li yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxın (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yazıçı deyib ki, bircə *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilirlər (M.İbrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, səxavətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.İbrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Məncə, bu *mərdlikdir* dünyanın varı? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim

fəhlədir; Ancaq dərəkəli, *mərddir*, zərəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldın, görək cavanlıq *hoqqabazlıqlarından* əl çəkəsən, çünki ölümə yaxın olduqca cavanlıqdan bir o qədər uzaqlaşırısan ("Qabusnamə"); Üzündən, gözündən *mərdlik* tökülür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi təkəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir doliqanlıdır (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyonsən (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmli* bir səslə dedi (M.İbrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *mülayim* bir təbəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkiöllü üzümü qapayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Gül, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *hönkürtü* ilə ağladım (M.Talıbov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstünə salınmış üstü butalı göy süfronin saçaqlarını gah qız teli kimi *hörür*, gah da *açırdı* (Ə.Vəliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özü də ağıllı, sadə, *hörmətçil* bir qızıdır (S.Qədirzadə); Çox *kobud*, qanacaqsız qadındır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətçilliyinə *hörmətçildi*, amma *kobudluğu* da var ("Azərbaycan").

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLƏSİZ – TƏMKİNLİ Tələsir yanımsız ürək – *hövsələsiz* quşcuğazım; Qalmamış səbri daha, fəryadı, foğanı sevir

HÜNƏRLİ – QORXAQ

(Şəhriyar); Çox *təmkinli* kişidir (A.Məmmədza).

HÖVSƏLƏSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbirlilikdir, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzünə vursaq, onlar da dartınıb ipi-örkəni qırırlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbirlilik* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşıdakı səkidə səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damin üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçaltmışdılar* ("Azərbaycan").

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətlə və *hünərli* bir it idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

Xx

XAIN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərdar getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sirrini deyə bilərsiniz ("Ulduz").

XAINLIK – SADIQLIK Məzlum qorxaq idi, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlıq* kölməsi onun dilindən düşmür ("Ulduz").

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyantdır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışıq* naxışı; otağını baharlayır; otirlər, könül dolusu qalaydı (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünki mən görürəm ki, son *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabağında oturan lap *təcrübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yazıq *kəndli xan* yerini sürür kətanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana* nökrə olanın ayağını daş aparar (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl yol *xanım*dır, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQÇULUQ *Xanımlıq* görməmişəm (A.Şaiq); Sonin clo peşon *qulluqçuluq* olub (A.Məmmədova).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gəlib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlilik* etmişdir (A.Məmmədova).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Körpənin nəfəsidir; Səhərin *saf* küləyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarabdır*, Zohra, *xarabdır* (M.İbrahimov); İndi uşaq *yaxşıdır*, gözür (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD Ölkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabalıqdan* *abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ

Həzərat! Özüünüzə məlumdur ki, dünya getdikcə *xarablaşır*, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya getdikcə *xarab* olur... (Ü.Hacıbəyov); Bəhmən bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılaşmışdı* (İ.Məlikzadə).

XARİC – DAXİL Bahar fəslə tözəcə *daxil* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ölə keçdi. Əhməd isə məktəbdən *xaric* edilmişdi (S.Əliyev).

XARİCİ – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığım *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir uyğunsuzluq hiss etdim (M.İbrahimov).

XARİCİ – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəkət etmək lazımdır. Semi-xatkada cəməsi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, öldündən bir xata çıxar ("Ulduz"); Qəlbənd *xeyrəxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun öldündən *xatakarlıqdan* başqa bir şey görməz ("Azərbaycan"); *Xeyirxahlıq* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovğalıq üzündəndir (M.Talıbov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xeyrəxahların* təqdiri deyildir (M.Talıbov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözərsə ona otuz yeddinci ilə də *xatırlatdı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzücü zəhmətlərini *unutdu*... (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Aşağının *xeyrindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerdə qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çoxdan alçaq daxmanı titrətməmişdi (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

(M.Talıbov); *Şərli* işlərdən nə qədər qırağa olsan daha yaxşıdır ("Azərbaycan").

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey *xeyrətsiz* bəçək; Xallı qanadlarınla çox da öyünmə (A.Şaiq); Bolko məsləhətlərimdə özü üçün *faydalı* bir şey tapdın (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ *Xeyr*, inanın ki, qabaqlar mən heç yerə sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölüm, Baloglan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – ŞƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur ("Ulduz"); *Şərin* mehdon səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – ŞƏRİNLİK Havanın *xəfə-*

liyi addımı işdən də qoyur ("Azərbaycan"); De, keçdimi bir *şərinlik* üroyundan? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsir ("Azərbaycan"); *Şiddətli* xəzri küləyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri viyıldayır (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünün əşrafıydı o; Adəmin on böyük *xələfiydi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı əzəldən; "Səfəlin" yolundan mən uzaq!" – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olmaları özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şəra, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilo qonşuna, *xeyr* gəlsin başına (Ata. sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer tapıb gizlədin, mən görməsinlər (L.Fərzəliyev); "İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkardır?*" – deyər özü *toxatdı* (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlilik* idi (Mir Cəlal); Fikir *aşkarlığı* onun ifadə olunmağından asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRC *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata. sözü); *Bədxərd*, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – CƏMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən sənə kimi *cəmərd* ola bilmərəm ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxarsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oğlansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Həç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadı); *Bədxərciliyə* çoxdan belədən ("Azərbaycan").

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhm-sizliyi və *xəsisliyi* mütəfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmişlər (M.Talıbov); Ev sahibinin səfərbərliliyini, *səxavətliyi*ni hiss etdik ("Ulduz").

XƏSTƏ – SAĞLAM Bir *xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talıbov); Düşündüm: insan *xəstələr*ə də, *sağlar*ə da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən

yorğun və ac idim, çox əziyyət və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talıbov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nəhəqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *həqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHAİR Süleymanam, bilir aləm, *xəzanla* yoxdur işim; Məhəbbətin gülüşündən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRI – GİLAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata. sözü); Qızı *fərəh* qarışıq töncüb bürtüdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunun dördini çəkməkdən yazıq arvad *xiffətlənmişdir* ("Azərbaycan"); Bu sual Leondri *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəsə aiddir, o da, müəllifə *xilaf* işdir (Mir Cəlal); Sənəməkdir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLƏS – MƏHV Əsarət zəncirlərini kəsib *xiləs* edək (S.S.Axundov); Görək Şahbaz boyun nəslini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLƏSKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb canının ağrılarına *xiləskar* atının öpdü üzündən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddardır, həç kəsə rəhmi gəlmir.

XIRDA – BÖYÜK *Xirda* uşaqlar da görək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

hələ kiçik yaşlarından *böyük* arzularla yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XİRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz öyl, yüz dikol; Sürtlülüb *xırdalaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qədirzadə).

XİRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın hər hissəsi; *İrili*, *xırdalı* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XİRDALIQ – BÖYÜKLÜK Səhbət meyvənin *xırdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, şirinliyindən gədir ("Azərbaycan").

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gərçə Ədilin sözündən *xofa* düşmüşsünüz (S.S.Axundov); İş adəmədən *cəsarət*, qeyrət tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏNMƏK Soldat Ostapenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Cəlal); Və nəhayət, bir gecə qız *cəsarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçdı (S.Qədirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeydən qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlinci dəfədən sübut elə ki, ərindən qat-qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); Zülm həmçinin şərr əməlidir (Ə.Haqverdiyev).

XOŞQILUQ – AMANSIZ Düşməno *amansız* ol; dosta *xoşqıllıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fatmanisə xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqverdiyev); İş-güc elə onu-bunu *pisləməkdir*.

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib; Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislik* onun ölində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlmə, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarını da tərpedərim (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MİSMİRİQ *Xoşsifət*, zarafətli, bəməz kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mismirigünə* dəyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZÖKAR Bu bir az da deyəsən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazökar*, ağıllı bir qızıdır ("Ulduz").

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yazıçı *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusi* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusi* otağa keçdi (M.S.Orudadi); Bağır xanın öyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Orudadi).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa "mən aldım, işini düzəltdim, ortadan çıxdım, qalanlarının canı çıxsın, nə vecimə" demək *xüsusiyyətçilik* və əclaflıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İi

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişibig satıcının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər-istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçıların onun *sadə* nitqinin təsiri altında dırdırlar ("Ulduz").

İBLİS – MƏLƏK Ədəvət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuzu mən çoxdan biliəm (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* təsərrüfatlar arasında fərq qoymaq lazımdır. **İÇ – BAYIR** Əvvəl evin içi, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL İçim özümü yandırır, *çölüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR *Bayırı* kaşı-çini, *içəri*si toyuq hini (Ata. sözü).

İÇMƏK – TÖKMƏK Kim *ičməsə*, yaxasına *tökəçayık* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi! Vaqıldama bayıq kimi *idbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özünüz *gözəl* və göyçəksiniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xəlqə qəbilə idi bir çıraq; Gecəki *iqbalı* gör, gündüzdəki *idbarə* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALİ – BAŞAŞAĞI Nə soxulmuşan araya, a başbəlalı, fələ? Nə xəyal ilə olubsan belə *iddiali*, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç kəsə işi yoxdur, *başashağı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *ideal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işğalçıları *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *idxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sənayeləşdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

yeyinti möhsullarını *ixrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLİ – SƏFƏH Sən *idraklı* olduğun üçün bilirəm ki, sözümlə tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfəh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞÜNCƏLİ *İdraksız* bir kütlənin səfəh qorxaqlığına, qurban olub gədir (C.Cabbarlı); Öz də ağıllı, *düşüncəli* uşaqlar (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *ifrətə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışan görür (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALİ Elə qarı qapını örtək dəyişilib oldu bir küpəgörmə *ifrətə*, cadu (Nağıl); *Həyalı* qızın, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *ığtışaş*, hər yerdə üsyan; Alovlu nəğmələr ucalır göyə (S.Rüstəm); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *ixtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bizə! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gənclər*, *ixtiyarlər* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Təhqir olunmuş *gənclik* vüqarını müdafiə edərək, əsəbi və titrək barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qarış *ikibaşlı* söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydın* və *sadə* bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böylə *ikidilli*, yaman üzlü cəfakar; Bir zərər utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanım *səmimi*

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK

salamlaşandan sonra onları yerböyər elədi (M.Hüseyn).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədhamı bildirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çaşır, təntiyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Güldostə *ikilikdə* qalmışdılar (H.Seyidbəyli); *Təklidə* heç nə eləyə bilməzsən ("Ulduz").

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənali* danışdıqlardan da xoşum gəlməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışmağı sevir (M.Hüseyn).

İKİTİRƏLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rəlik* salıb; Pırolı getdi; İstəyincə paşalıq (M.Rahim); Güc *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Məddəd, bə Tariverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çox *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *İkiüz-lülük* qorxudan omələ gələn bir xəstəlikdir (M.Hüseyn); Xüsusən Nazim Hikmətlə olaqəddər yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə cərpir.

İQRAR – İNKAR İkidi görçi pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə *inkarı* (Q.Təbrizi).

İLHAMLI – SÖNÜK S.Vurğunun dərin *ilhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyn); "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin son nömrəsində gedən şəirlərin bir qismi *sönükdür*.

İLİQ – SOYUQ Günəşin ilk *ılıq* şüaları sularda oynayırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edər *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLİK – SOYUQLUQ İstilər çökəlmişdi, lakin havada xoş *ılıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəliş arar; Varlığını *no ilki*, *no axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədənin moriz və *illətli* hisssəsi *salamat* olan hisssəsinə

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK

kömək özünə ağırlıq və əziyyət yetirir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsəbahın atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kəsibsan, *üzüyo-lasan*, işləyənən (Mir Cəlal).

İNADÇIL – SƏDƏLƏVƏ *İnadçı* qızın da başına görün nə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeşə bu *sədələvə* adamın beynəlxalq vəziyyətə tanış olmasına heyrət edərkən düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qıraqdən qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, sakit bağca uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərəkətləri bizi tənqəd gətirdi. Öz ətrafımıza *etibarlı* adamlar yığmaq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ Axı bu *inamsızlıq* nədən irəli gəlir? (İ.Şıxlı); Bizim yanımızda *öz etibarlılığını* itirmişdir ("Azərbaycan").

İNCƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözlər öyrənsəydin, heç zərər görməzdin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNCƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sado; Təmiz, *incə* ruhu vardı (N.Rəfiyyəli); Buna görə də ağzından ara-sıra *sərt* sözlər də çıxırdı (M.İbrahimov).

İNCƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss ediorəm.

İNCƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talıbov); *İncəlik* hər *qabalıq* sənətdən (H.Cavid).

İNCƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hərzəvi hədəyan oxumaqdan; *İncəldi* uşağı (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim çocuq kimi *incəlmiş*; Nəhayət, səni tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün əsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoydu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdirin iltifatından *razı* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zoranın sifətində dərhal *inciklik* əlaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma babasının sözündən *incimədi* (Çəmənzəminli); *Barışmaq*, böyük və alıcnab işdir (M.Hüseyn).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftilə ehtiyac yoxdur (Çəmənzəminli); Məftil bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzəminli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırdılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamıya müraciətə soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi *elə indidən* müavinə itaətdə saxlamağı qərara aldı (M.İbrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKİ *İndiki* makinalar ən uzaq dalgaların səsini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzəminli); *Sonrakı* günlər daha fərhəli olacaq ("Azərbaycan qadını").

İNKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azərbaycan xalq təsərrüfatının həlledici sahəsi olan neft sənayesi sürətlə *inkışaf* etmişdir. Al, mən bu dildə şeir oxumağa *tənəzzül* etmərim! (M.Hüseyn).

İNSAFI – KAFİR Görürəm çox *insafı* oğlansan (A.Şağı); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANI C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hisslərə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissləri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlığını* və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmərim (C.Cabbarlı).

İRİLİK – XİRDALIQ

İNTİM – AŞKAR Jandarm rəisi hər bir kolmosini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyn); Mənim işim *aşkardır*.

İNTİZAMLİ – NADİNC Daima *intizamlı*, səliqəli olan Talib İsayev hər bir işi, hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsinə tələblərlə yanaşı, yaman *nadinc* uşağıdır ("Ulduz").

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsiniz ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseynov); Deyəsən o çox *təbiiyətli* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Ordubadi); Mənə ağıl geyirmə, *qorxaq!* (M.Hüseyn).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradəlilik*də heç kəs Səlimə çatmaz ("Ulduz"); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyə o, komandirin gözlərinin içində baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyn).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyn); Fəriz evimizə gələn gündən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsarətlilik* göstərüb müəllimlərin xahişini xatırladı (M.İbrahimov).

İRƏLİ – SONRA O mənədən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xatirələr bizi öz qucağına aldı (Y.Əzimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iri*, qara gözləri parlayır, yanırı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdü (Çəmənzəminli).

İRİ – XİRDA Bir sürü *xırda* və *iri* yaşlı uşaqlardı (S.Hüseyn).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqulu böyün gözləri *iriləşib* oynamağa başlayırdı (M.İbrahimov); Həmin şəklin önündə qubernator lap *balacalaşır*... (İ.Şıxlı).

İRİLİK – XİRDALIQ Bu *irilikdə* mirvari... heç Xətə padşahının xəzinəsində də tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xırdalı-ginə* baxma, çox şirindir.

Q Sanki For- İZTİRAB – RAHATLI
oman yicudu (ilk ıztırab) idi (S. Volıyev)

Kk

KAFİ – PİS Güclü *kafi* qiymət alır (İ.Förzəliyev); Dərsələrindən *pis* qiymət alır ("Azərbaycan").

KAFİR – MÜSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmışsan o *kafir*lərə? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kaftar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur or, birinə qoşulub gət-sənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən dərib ağzına atır... (M.İbrahimov); Ağaclar *yetişmiş* sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehmallica yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFƏ – DÜZ Qaralır daxmanın *kalafə* yeri; Dəstə şərqisilə çökilib geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sarı baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFƏLİQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafəliqləri* qalib (M.Süleymanlı); O, *düzənlili*n adı qılncdır, çıxdığımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşdı* (F.Kərimzadə); Birdən səsi *açıldı* ("Ulduz").

KAMALLI – SƏFƏH Bu oğlan *kamallı* oğlandı (S.S.Axundov); Çox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağlısız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə bilmərəm (Ə.Haqqverdiyev); Güllər *ağıllı* və bacarıqlı qızıdır (M.İbrahimov).

KAMİL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır ("Azərbaycan").

KAMİLLİK – SƏFƏHLİK Dedilər *kamilili*n, hürufiliyinin yeri zındandır

(F.Kərimzadə); Bu da sənin *səfəhli*yindir ("Azərbaycan").

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman şuluqluq, qışqabağı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlili* şidir, mən ona qol qoya bilmərəm ("Azərbaycan").

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasad*dır və nə də puldan çətinlik çəkirik (Ə.Haqqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çəkirsiniz? (Ə.Haqqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz *pis* deyil, *varlanırıq* ("Ulduz").

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyükdə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasıbın* arasında böyük fərq var (Ə.Haqqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Soyali xala! Biri varlı olar, o biri *kasıb* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasıblaş*ıb ("Azərbaycan"); Balıqlar *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarıb tapmaq haqqında düşünürdü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzündən, gözündən *kasıblıq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılığa* tolosən, yoxsulluğa tez düşür (Ata. sözü).

KEÇİNMƏK – YAŞAMAQ Arvadın ürəyi titrədi və gördü ki, gölin "körpə"sini bağrına basaraq *keçinmişdi*... (İ.Şıxlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bilməz (S.Rəhimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Çiçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisinə* yaraşır (Ə.Vəliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykəl yonmağı; Alnına yazdıran oğullardanam... (M.Araz); Oğlanların *istiqbalı* haqqında da Hacı Volinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çomənzəminli).

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzə dalgəsi dördin, *kədarin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikiyüzlü dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFİL – KƏDƏRLİ *Kefil* adamlar, heç kefdən qalmır ("Azərbaycan"); Səttar xan olduqca düşüncəli və *kədərli* idi (M.S.Ordubadı).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyirəm (S.Qədirzadə); Çaxır boqçası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYIQ Bəlkə... bəlkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşıq-aşıq oynayan; Çəvik əldə, *ayıq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sorvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs mən; Qənərədən as mən; Al könlümü, *saz* eylə; Sənə üstə bas mən (Bayatı).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Atanın da gözüne görün, bir az *kefsizləyib* (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti xeyli *yaxşılaşmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə yaxşı *kəbin* kəsdirəm (Ə.Haqqverdiyev); Fəvri bir molla çağırıb, vəkili elə ki, get Mədinədə mənim arvadımın *talağını* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam gərək dost-tanışa *düz* baxa ("Ulduz").

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən ha düşöldirəm, sən mənə tərsinə burur, *kəcinə* çəkirəm (Mir Cəlal); Sən *düzünə* danışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyalıq* səni ucaldır ("Azərbaycan").

KƏDƏR – SEVİN Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tek xeyalə vardım (H.Hüseynzadə).

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNMEK Bilmədi ki, bu hala *sevin*sin, yoxsa *kədər*lən

*lən*sin (İ.Şıxlı). **KƏDƏRLİ – SEVİNCİLİ** Bəli, o çox *kədərli* idi (C.Əmirov); Mənə ümman desələr; Azad süzən gədim ol; Səadətli, *sevincili*, fərahli aləmin ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərli* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhar* olmasın lap *yabi* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBƏZ – SƏDƏLƏVƏ *Kələkbəz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Hani *sədləvə* çəgim; Onlara inanırəm (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yanına *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdılar ("Azərbaycan").

KƏNARDA – YAXINDA Salman yas-tıqlanaraq *kənardə* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatırıq. Cığır *dolanbac* yol kimi ayrı idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxmış *kəsərlili* bir qılnc kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu elə *kütdür* ki, heç yerə də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəhətdə *kəsiri* (S.Rüstəm); Bity, ay kişi, mənə *artıq* heyvan nə gəzir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və amansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi ("Azərbaycan").

KƏSKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏŞMƏK Nigərançılığın göstərdi getdikcə *kəskinləşirdi* (S.Sorxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəif*lənir (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözələrində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin tərcümə işlərinin *zəifli*yindən çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* etmək mümkün idi (S.Vəliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedə-cəkdi (S.Vəliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *böyüyün* yerini bilirsiniz, nə *kiçiyin* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*; Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gözdən; *böyüklü, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, əlbəttə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyüklüyü* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, öziz ata, ona görə yazıram ki, bilson, mən daha *böyümüşəm* (S.Vəliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişilər haqqında bu cür düşünlər (C.Əmirov).

KİFİRLƏŞMƏK – GÖZƏLLƏŞMƏK Arıqladıca *kifirləşir*. Siz isə gündən-günə cavanlaşır, daha da *gözəlləşirsiniz* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifirlik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülən qara zülfür qızın nazik bədəninə daha da *gözəllik* verirdi (Çomənzəminli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kifli*, üfunətli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə deson tapırdı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kilidləndi* (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kilidli* idi. Onun başı *açıq* idi (Ə.Vəliyev).

KİLKƏLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilkəlidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz amən *kinimin* dalgaları (S.Rüstəm).

KOMİK – QARAQABAQ

KİNLİ – SAKİT *Sakit* ağaclar; *Kinli* dolunun; *hərbini* düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDƏVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazımov); Ondan özünü gözə, *ədəvətli* adamdır ("Ulduz").

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstan otağa girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlandı.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, *böy qışqırdı* (Mir Cəlal).

KİRLİ – TƏMİZ İdris torli, *kirli* corablarını gizləmək üçün çəkməsinə ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mıxdan tiftikli *təmiz* məhrəbə asmışdı (C.Məmmədov).

KİRLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zəniti (H.Cavid); Onun əynindəki paltarların *kirliyi* pintliliyindən irəli gəlir.

KİŞİ – ARVAD *Arvadın* həünəri nədir ki, *kişiyə* ol atın (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimson? – deyə Mikola səsə güc verib yaşına münasib olmayan bir tərzdə *kişiləndi* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanıyır.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gəlir (S.Rüstəm); Tıqqılının zərifiyləndən duyduğum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBƏŞİNƏ Bu işin öhdəsindən *kollektiv* gələ bilər. *Təkbəşinə* iş görmək də çətindir (M.S.Ordubadı).

KOLLEKTİVLƏŞMƏK – FƏRDİLƏŞMƏK Buna görə də əmək *kollektivləşməli* və istehsal vasitələri *kollektivin* əlində olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyl göstərir.

KOMALASMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komalasdılar* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş edirik, *dağılın* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

KOMİK – SATİRİK

aktyor qədər miskindir (M.Hüseyn); Evində və kənardə bozən osobi, *qaraqabaq*, qara-dinməz görünən bu qadının burada, bağçada kədərli olduğunu, ya hirsli olduğunu gören olma-mışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKT-LƏŞMƏK Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretləşdir* ki, dinləyi özünü üçün bir nəticə çıxartsin ("Ulduz").

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIK Cəvab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Boşirli onun sözünü kəsdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermər.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərasətli*dir, Allah başacan eləsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşaqdır, məsələni çətin anlayır ("Azərbaycan"); Belə halda cürətli, cold, güclü, *fərasətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Bıçağı büləvə çəkdim, indi *kasərləşib*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* deyən var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Bircə *koş* bıçaq da dəyməsin gözə (C.Novruz); Onların dişini neştdərdən də *itidir* (A.Məmmədova).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* falçılar; Nə qədər baş-başa gəlmə-liyik biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadı); Gözüm də, ürəyim də *təzəlik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirləri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlerini gör-düm; *Təzələndi* köhnə dördim (Aşıq Ələsgər).

KÖVRƏK – BƏRK

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏSMƏK ...Xanpəri hələ *köhnəlməyibdir*... (Ə.Vəliyev); Fərəhlə çırpınır könlü insanın; Həyat *yeniləşir*, yaşadıca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yəmənin, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saral-mışın biridir, uzun, özü də *arıq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, Kiçik böy *kök*, dolğun bir adamdı, *arıqla-maq* üçün çox soy edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜ – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin dəlillər *köklü* deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜK – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə); At *arıqlıqda*, igid qorublkədə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kölə* qolbi döyünür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşımsan, yaşa, yarat! Yaxındır gözələnən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLİK – AZADLIQ Gör nə *kökə* saldı sənin həyatını *köləlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbi çağırışı gözələmədən cəbhəyə *könüllü* gəlmişdi (Ə.Vəliyev); Heç kəsi dəməyə *zorla* yaz-mırlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qasıqı əlinə alıb boşqabdakı dovqanı *könülsüz*, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəkli* cavab verirdi ("Azərbaycan").

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərcə *körpə* və rəngsiz əllər ətrafı səpələnmişdi (Çomənzəminli); Uca oldugundan ananın özü; Ucadır, *böyükdür* hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarında; Bir gün geriyo döno, qaranquş! (M.Araz); Sən haqdan dönmədin həyat naminə; Bundadır *böyüklik*, bundadır həünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrətin *kövrək* sazı var ("Ulduz"); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir granitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüşlərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez *kövrəlirdi* (İ.Tapdıq); Biz mübarizədə böyüyüb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qəhərlənir, çox *kövrəlirəm* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKİT Bu adamlar *kükrək*

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK

KÜSKÜNLÜK – BARIŞIQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskinliyi* büürdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barışıqlıq* oldu ("Azərbaycan").

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək barışmağa* yoldur (Ata. sözü).

KÜSÜLÜ – BARIŞIQLI *Küsülü* qardaş, gəl yükü çataq, yenə küsümüz küsü (Ata. sözü); *Barışıqlı* məsələsinin üstündən keçdilər ("Azərbaycan").

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırdı ki,

QABA – ZƏRİF

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlağı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardığı *zərif* yun olcək-ləri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülhəsən).
QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək cətiyacı duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə

QADINLIQ – KİŞİLİK

Qq

QABARMAQ – ENMƏK Birdən sanki üfük *enir*, torpaq *qabarır*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsini dərdi, sinəsi *qabardı*, yatdı (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMSALMAQ Göyər-

QADİR – BACARIQSIZ

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuraq o daş qəfəsi; Gülsün *qadın*lığın ağlayan səsi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir voton torpağı; Alqış, mürd, qabarlı, *qadir* ollərə! (Ə.Cəmil); Elə *bacariqsızdır* ki, on saatə işə sala bilməyəcək (M.İbrahimoğlu).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında quruyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülhəsən); Köhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküb yeyirdi (M.İbrahimoğlu).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimi sıçrayıb meşədə *qaib* olur (Çəmənzəminli); Geəmi, tezmi bilməm, amma həqiqət edər bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqıldasın*, qoy yatanlar aysıls (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsəsiz sükutuunu pozdu (Ə.Məmmədcanlı).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəziləri işə dizi üstə oturub yenicə götirdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binən ömr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qaladım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı *keçirib* yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam götirdiyi südlə şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çıraq *söndürdü* (M.İbrahimoğlu).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalnız yeyən, yükünü özü *qaldırır* (Ata. sözü); Dərbari-şahinin qapısında fərmanlar Yusif Sərracı atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad örnə geyindirib, qolundan yapışdırıb, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərxan olindeki fəonəri yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yerə *saldı* ("Ulduz").

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxıq* yaxasından üzü və cuxura düşmüş gözləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülhəsən); Ay işığında onun *yatıq* üzünü nurlandı ("Ulduz").

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cold yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimoğlu); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cold geri döndü və həyotə *düşdü* (M.İbrahimoğlu).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Güneş yavaş-yavaş *qalxdı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sarıldı* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fəhlələrin qayıqdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yıxıldı* şah palıd, qopdu xan çinar; Daşlar bir-birinə deyib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalın* dodaqları göm-göy kəsilir; Canından istilik ucub oskılır (S.Vurğun); Gözlərinin görək *incə* belləri; Qəndən, nəbatdən şirin dilləri. Aşıq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rəde qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalın* bir dəftər çıxarıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırıqzı dodaqları ağ sifətinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot tayaqları, *qalın* kol-kos, yaşıl ağaclar islandıqca havanı xoş bir ətirəldirdilər (M.İbrahimoğlu); *Seyrək* kirkpirlərindən yaş giləndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bacaların tütüsü *qalınlaşırdı* (M.İbrahimoğlu); Səriyə çalan bığları *seyrəlmişdi* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dərənin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* buz tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimoğlu).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığında* keçmək olmur. Pambiq kol-

QALMAQ – GETMƏK

lalarının *seyrəkliyi* məhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda *qalmışlar* (S.Hüseyn); Vaqon çox sürətlə *gedirdi* (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüş böyük *qalmaqal* (M.S.Ordubadı); Dərəqılınə bağlarına həzin bir *sakitlik* çökmüşdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqallı* işlərlə işim yoxdur ("Ulduz"); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimoğlu).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik *gedir*, özünü ona yetirməyə çalışırdı (M.Hüseyn); Atamın bütöbün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaq*lı adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *həyasız* oğlunu gətir qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzər *qanacaq*sız; Bildir qoşunun batdı, qırıldı *qanacaq*sız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANİCƏN – RƏHMLİ Daşqəlbli *qanəcən* qazaqlar... zavallı işçiləri bacardıqca qılncdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmli*, yumşaq adamdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qanıqara* qayıtmış Qüdrət Lələni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyn); *Şad* və məhriban yaşayırdı (M.İbrahimoğlu).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmə, bir də Camala rast gəlsəm, *qanıqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsarət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünə, sonra söz qandır (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nəzakətli* qızıdır (S.Qədirzadə).

QARA – YAXŞI

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adam-san, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam çox *rahmlı* və xoşroftardır ("Azərbaycan").

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, oyo, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlik* ona güc gəldi.

QANUNAYUGUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsadüfi* yox, *qanunayugun* idi ("Azərbaycan").

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşağıdır. Camaat, bir məktəbin ki, müəllimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cəbbəli); **QANUNİ – SÜNİ** Müstəntiq müqəssirlə *qanuni* rəftar edirdi ("Azərbaycan"); *Süni* nəvazişlə soruşdu (M.İbrahimoğlu).

QAPALI – AÇIQ Küşə dükənlərindən başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Ordubadı); Qara uzun saçları *açıq* ağ sinəsinə tökülmüşdü (M.İbrahimoğlu).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapalı*lığa rəğmən, o gənc qadın haqqında sona heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirəm (M.İbrahimoğlu).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgəlin *qapıbır* qonşusu mühəndis Tapdıqov daldan gəlir, qızların söhbətini aydın eşidirdi (M.Hüseyn); Uca dağlar arasında yerləşən Lənkəndin işıqları qaranlıq gecədə zəif şölə saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞİQLİ Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşıqlı* idi (Çəmənzəminli).

QAPMAQ – AÇMAQ Birdən kimin əlləri işə arxadan Aynanın gözünü *qapadı* (Ə.Məmmədcanlı); Niyənin üzündən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüşə mələsi (S.Şirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *qara* buludlar tutub şiddətli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəlif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimoğlu).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəbər, hər *qara* xəbər (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəbər tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR Özünün şəxsi həyatında *qarabəxt* olduğunu anladı. (B.Talıblı); A *bəxtəvərlər*, ananız gəldimi? Qonda yuva üstünə dincəldimi? (A.Səhət).
QARACA – AĞCA İminin *qaraca* qaşları, kiçikcə gözləri var idi (İ.Əfəndiyev); Kamilanın totuş və *ağca* əlləri vardı.

QARAÇI – SAKİT Yoxsa o mənim saçlarımı yolar, yaman *qaraçı* arvaddır (C.Əmirov); – Yox, atacan, bəzən mənim kimi *sakit* adamların kini daha böyük olur (S.Qədirzadə).

QARAÇILIQ – HƏYALILIQ Boy, boy, boy! İvan bəy, *qaraçılıq* lazım deyil (N.Vəzirov); Qumru *həyalılığından* qıpqırmızı qızardı.

QARACUXA – ALACUXA *Qaracuxa* yatdı, *alacuxa* qalxdı (Ata. sözü).

QARADABAN – UĞURLU Qonşumuz Afərdə arvad *qaradabandı*, səhər-səhər kimi rast gəlsə idi, onun işi düz gəlməzdi. Ana uşaqlarına hər səhər *uğurlu* yol dilər.

QARADİNMƏZ – SƏHBƏTCİL Xəlil əslində *qaradiməz* adam idi (Mir Cəlal); Bu bir *səhbətçil* arif adam idi (Ə.Haqverdiyev).

QARAGÜNLÜ – AĞGÜNLÜ Hər yerdə *qaragünlü* xətədən uzaq olmaz (Q.Zakir); *Ağgünlü* olmuş məni bu yaşında gör götürüb haralara çıxarırsan (Çomənzəminli).

QARAGÜNLÜ – XƏSBƏXT Mən görək ömrüm olduqca özümü *qaragünlü* edim?! (M.F.Axundzadə); Yox, Ulduzum, sən bu dünyada hamıdan *xəsbəxt*əm (M.İbrahimov).

QARAGÜNLÜK – XƏSBƏXTLİK Bu qənaətə gələndən sonra mən binəyə öz *qaragünlüyümü* qablaşdırırdım (S.Rüstəm); Belə bir *xəsbəxtlik* görəsən ona müyəssər olacaqdımı? (A.Məmmədrazı).

QARALAMAQ – POZMAQ Gənc rəssam şahidi olduğu mənzərəni tələsik dəfə-rəqəfə *qaralayırdı*. (Ə.Məmmədhanlı); Dünən yazdıqlarını bu gün *pozurdu* (“Ulduz”).

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ

QARALAMAQ – YAZMAQ Kazım ilə səhbətdən sonra müdir onun adını *qaraladı* (Mir Cəlal); Ər oxumuş da, *yazmış* da, anam! Ər deyil, möhlük azarmış da, anam! (M.Ə.Sabir).

QARALIQ – AĞLIQ Qış çıxır, üzü *qaralıq* kömürə qalar (Ata. sözü); Təslim əlaməti deyil bu *ağlıq* (S.Rüstəm).

QARALMAQ – AÇILMAQ Bu zaman hava yavaş-yavaş *qaralmağa* başladı (M.S.Ordubadı); Gül ilə həməbəbə olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir).

QARALMAQ – QIZARMAQ Üfüqlər gah *qaralıq*, gah *qızarırdı* (M.İbrahimov).

QARALMAQ – YANMAQ Uzaqda fışqırlar yanıq, *qaralıq*; Başımın üstündə güllə fit çalır (Ə.Cəmil).

QARALTI – AĞARTI İşığam *qaranlıq*da, deyiləm bir *qaraltı* (S.Rüstəm); Uzaqdan gözüme bir *ağartı* görünür (“İzləli lügət”).

QARANƏFƏS – YAVAŞCA Zavoddan gəlmiş bir adam *qaranəfəs* içəri girdi (M.Hüseyn); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

QARANLIQ – AYDIN Çiskin və *qaranlıq* gəcəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – AYDINLIQ İçəri *qaranlıq* çökdü (S.Qədirzadə); Qışlaqda idik, payızın *aydınlıq* gecəsi idi (A.Şaiq).

QARANLIQ – BƏLLİ O hansı *qaranlıq* məsələdir? (M.S.Ordubadı); Onun nələr çəkdiyi mənə *bəllidir* (İ.Şıxlı).

QARANLIQ – İŞİQLİ *Qaranlıq* yerdə daş atmazlar (Ata. sözü); Hər şeyi *ışığı* və cazibədar idi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – MƏDƏNİLİK Bizim qabağımızda dağ kimi duran istibdad, Şorq istibdadı və Şorq *qaranlığı* idi (C.Məmmədquluzadə); *Mədənlilik* ətalətin və çəhəlatin qənimidir.

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ Ayna Sənəm qarığıldan *qaranlıqlaşanda*

QARASIN – AĞBƏNİZ

qayıtdı (Ə.Məmmədhanlı); Silsilə təpələrin zirvəsi *ağarırdı* (İ.Şıxlı).

QARASIN – AĞBƏNİZ *Qarasın*, yaraşlıq, bığlı bir kişidir (S.Sorxanlı); *Ağbəni*z qız gündən qaçırdı (“Yunist”).

QARAVAŞ – XANIM Onun bacısı Səkinə *xanım* pəncərə qabağında durub *qaravaşı* Gülsəbanı çağırır (M.F.Axundzadə).

QARAYAXA – HƏYALI Vallah, lap oğlondan cana gəlmişəm; Sirtıq, *qarayaxa* “kavaler”lərin (C.Novruz); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış və olacaq! (M.İbrahimov).

QARAYAXALIQ – HƏYALILIQ Onun *qarayaxalığı* məni tənəyə gətirdi. *Həyalılıq* hissi onu boğurdu.

QARAYANIQ – DÜMAĞ Kəlbəli alçaqboylu... gödək qılcaları xeyli içəriyə öyilmiş, *qarayanıq* bir adam idi (S.Rəhimov); Dünən mağazadan *dümağ* parça aldı (“Ulduz”).

QARAYEL – AĞYEL Əsdi *qarayel* çəltiyə, bostana nə borcum? (M.Ə.Sabir); *Ağyel* ədikcə taxıllar tel-tel olur.

QARĞAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Başmaqlarını sürüyo-sürüyo onun dalınca yortan Məsmə qarı indi də Xəsaya *qarğıyırdı* (M.Hüseyn); Kimə *təriflədim*, dodağımı büzüüb, məni məsxərəyə qoydu (S.Qədirzadə).

QARĞIŞ – ALQIŞ Mənim *qarğışım* onu tutmasa mən heç nə bilmirəm (M.Hüseyn); *Alqış* deyir mənim doğma yurdum Azərbaycan da (R.Rza).

QARI – CAVAN Ayna, *qarının* qolundan tutaraq yanma çəkdi (Ə.Məmmədhanlı); Yanına *cavan* bir oğlan göndərəcəyəm (S.Qədirzadə).

QARINQULU – GÖZÜTOX Belə sualı ancaq tənəli və *qarınqulu* adam verə bilər (S.Vəliyev); Şaiq *gözütöx*, başaşağı bir kəsidir.

QARISDIRMAQ – AYIRMAQ Ana, südlü yaymanı cıxıxaca süddən bəşirim, yoxsa

QART – CAVAN

su da *qarışdırım*? (Ə.Haqverdiyev); Mən sonda ayrılmaqdan, *ayırıd* yağlı məni (Bayatı).

QARIŞIQ – AYDIN Bu çöhrədə saf, *aydın*, qayğı *qarışıq* bir təbəssüm var (S.Sorxanlı).

QARIŞIQ – AYDIN O aşxam bu *qarışıq* fikirlərlə avara-sərgərdan şəhərin küçələrini dolaşdım (S.Qədirzadə); İndi isə gətirdiyi bu *aydın* yollar məni oməyə-zəhmətə aparır, səadətə, xoşbəxtliyə gətirib çıxarır (S.Qədirzadə).

QARIŞIQ – TƏMİZ Səndə *təmiz* fransız qanı yoxdur. Deyəsən, *qarışığın* var (S.Qədirzadə).

QARIŞMAQ – AÇILMAQ Get-gədə şor *qarışdı*, səhər *açıldı* (S.Qədirzadə).

QARMAQARIŞIQ – AYDIN Nizami bu *qarmaqarışıq* sözlər davam etdiyi zaman nə isə Fəxrəddinin qulağına pıçıldadı (M.S.Ordubadı); İndi ki belədir, adınıza bu kağıza *aydın* yazın (C.Əmirov).

QARMAQARIŞIQLIQ – ƏMİN-AMANLIQ Bu evə yenica köçmüşük, hələ *qarmaqarışıqlıqdan* heç şey tapmaq olmaz. Nədənə sizin dəstəni Təbrizə girdiyi gündən bəri *əmin-amanlıq* yarada bilmədi (M.S.Ordubadı).

QARMAQARIŞIQLIQ – NİZAMLI-LIQ Bu *qarmaqarışıqlıq* içərisində, bu həyəcanlı günlərdə Məhəmməd sevgilisi haradan gəldi, məni necə tapdı?! (S.Qədirzadə); Bir qrupun şagirdləri *nizamlılığı* ilə o biri qruplardan seçildirdi.

QARNITOX – GÖZÜAC *Qarnitox* adamlı yoldaşlıq etmək çox asandır, amma *gözüac*la dolanmaq, yol getmək dəhşətdir.

QARŞI – ARXA Baxınız, *qarşımı* tutmuş bir axın; Güclüdən güclü, dənizdən daşqın (M.Müfəttiş); Qız *arxası* üzə uzanıb kitab oxuyurdu (N.Norimanov).

QART – CAVAN Ağır yaralanmış o *qart* canavar, qəzəblə sıçrayır hey üstümüzə (S.Vurğun); Yaxın gələn, *cavan* oğlan (S.Qədirzadə).

QART – MÜLAYİM

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titrəşir əbəş (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq səsi dəyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürünün keşişini çəkən toplan artıq *qartlaşmışdı*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlığı* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tanınmış neftçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını *no qasırğa*, no tufan (S.Rüstəm); Axsam qaranlığı düşdüynə baxmayaraq, hava hələ *bürkü* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğalı*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalgalar verib əl-ələ (O.Sarıvəlli); *Bürkü*lü iyun günlərinin birini Murad Kür qırağındakı söyüdlükdə, Əziz isə təcrübə tarlasında qarşıladı (Ə.Vəliyev).

QASQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar bəy *qasqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşıladı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qatı* yox, *duru* olsun ("Azərbaycan qadını").

QATI – RƏHMLİ Görürsən? O imiş *qatı* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var mənim (S.Vurğun); Görünüşdən *rəhmlı* adama oxşayı.

QATIL – GÜNAHSIZ Məşədə, dağda, güd, qanlı *qatili* güd (S.Rüstəm); Zavalılı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdu (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat çəninə axan maye *qatılaşığa* başladı (Ə.Vəliyev); Qatı maye su qarışdıqca *duruldu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gedə daha da *qatılaşırdı* (M.Hüseyn);

QAYNAMAQ – SOYUMAQ

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlığı* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi ("Ulduz").

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* ("Ulduz"); Öpdüm döndə-döndə, sinəmə basdım; Elə bil *duruldu* ürəyimdə qan (S.Rüstəm).

QATILDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalım oğlu atəmi bir-birinə qatıb, fikirlərin hamısını bir-biri ilə *qatışdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərqləndir*.

QATILMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladı* (Mir Cəlal); Bir enlikürok, boy-buxunlu oğlan iclası *açdı*, danışıdı (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözəldir, güməşi, ayı səsloyib; Onları da bizim dostəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayırıldı* mənəndən o məhrui bimaqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törətmək, dünyanı alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürəyində bu *səliqəsiz* arvaddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağa getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yığılması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDIŞ – GƏDİŞ Mühəribə vaxtı Bakıya gəlmişsiniz? İlk *qayidişimdir* (Mir Cəlal); *Gedişi* köksümə çökür odlu dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır çıraq (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qaydır*di (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan

QAYNAMAQ – SOYUMAQ

kişinin aylarla içərisində gözən nifrəti hələ *soyunmuşdu* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə şiddətli *qaynayır* ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); Çay *soyumuşdu* (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər otir saçır bizim *qaynar* çölləri (S.Vurğun); *Soyuq* uşağın əl və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədrazı).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su *qaynarlıq* həddinə çatıbdır. Suyun *soyuqluğu* bədənini, qollarını gizlətdi (M.Eynullayeva).

QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK Həmin bu *qaynarlıq* Şehlidə dərzilərin çoxluğundan deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gəlməyi qorxusundan idi (S.Rəhimov); Onun *sönüklüyü* xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN *Ziyanın* yarısından qayıtmıq da *qazancdır* (Ata. sözü).

QAZANCLILIK – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərگز daxi belə *qazanclı* səfərdən geri qalmayacağam (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı *zararlı* ünsürlərdən təmizlədiyim zaman Qətibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCSIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma *qazancsızdır*. Bu vasitə ilə onu özü üçün *zararsız* bir hala sala bilərdi (S.Hüseyn).

QAZANMAQ – XƏRCLƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımır ki, qürbətə çıxıb, az-çox çörək pulu *qazansın* (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcləyirsən, kiminlə *xərcləyirsən*, niyə xərcləyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya *doldurub* stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişir... (M.İbrahimov); Bu

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN

QEYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəqqipərvor iranlıların ən *qeyratlı*, ən məsləkli cavanlarından idi (Çəmənzəminli); Haram-zadə!.. Sən *no rəzil* adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QEYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ *Qeyratsız*ə haram olsun bu torpağın çörəyi (S.Rüstəm); *Şərəfli* bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QEYZLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Kasib-kusubun da özünə görə namusu var və namusu da məni *qeyzlənməyə* vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə *sakitləşmədim* (S.Qədirzadə).

QEYZLİ – SAKİTCƏ Kassiri *qeyzli* çağırır buyurdu ki, "komandir"ən on manat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çək-mədən telefondaqına qulaq asıb *sakitcə* razılaşdı (M.İbrahimov).

QEYZ-MƏRHƏMƏT Mən *qeyzimdən* əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan *mərhəmət* ummaqda səhv etməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ – Əşi, bu həkimlər *no qəddar* adamlırlar, xəstəliyəmə inanmırlar, vay-vay! (T.Kazimov); Yarımca saat sonra Aslan *rəhmlı* qadının göstərdiyi dar cığırla sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Divarda bədənümə bir cüt *qədim* güzgü vardı (S.Hüseyn); Bunu *müasir* gənəç qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız *təzə*; Dostluğumuz *qədimdir* (İ.Tapdıq).

QƏDİMİ – YENİ *Qədimi* qulundur Zakiri-xəstə; Məhəbbət et ona, bən, görəndə (Q.Zakir); İrəlidi Səmədi tamamilə *yeni* bir həyat, *yeni* işlər, *yeni* qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDİMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin *qədimliyinə* şübhə edirsən?

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtübdür (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına token verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəflətin* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düşər (A.Səhhet); O *tədricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını gördüncə Gövhərə *qəhər* üz verirdi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniyə çevrilmədi... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlilik*dir və əhali çörək üzünə həsrətdi (C.Məmmədquluzadə); *İl var bolluq* olur; *İl var kasad* olur; Bu *il bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim babanın elə sükut ilə büzüblük durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Şaiq); *Ağlaşma* qurub ərlərinin östəklərindən yapışmış davaya gətirməyə qoyurlar (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyn); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetiştirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bilik də tələb edir (M.S.Ordubadi); Qırqdan baxanlar müəllimin *qorxaqlığına* gülmüşdülər (MİR Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb*i dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); İndi dostunun evində onun başaltısı *alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*iqara nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani); O qızın *təmiz* məhəbbətinə özümü layiq bilmirdim (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bayrağı qaldırıb yenə; Əmək cəbhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvəli); Sığdır bilmədi dağ qururuna; Təpə önündəki *məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU A qardaş, birçə qulaq as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap *qələt*

anlayırsan (M.F.Axundzadə); Yar yanında günəhkaram; *Doğru* sözüm yalan oldu (Aşıq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəliz* andlar ilə zor-güc Balıya inandırı (A.Şaiq); İndiyə qədər sən ifadə etdiyin vəzifələr bundan *asan* vəzifələr idi mi? (M.S.Ordubadi).

QƏLİZ – SADƏ Çox *qəliz* soruşmadınızmı? (C.Cabbarlı); Niyə sən *sadə* şeyləri başa düşürsən? (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamaq olmur ("Azərbaycan"); Bəli! – deyə sarışın bir uşaq *sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzünə baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD Olubdu *qəm* yatağı *şad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərdən ayrılacağı idi (S.S.Axundov); Qəlbinə *şadlıq* doldu (S.Qədirzadə).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Eldar *qəmləndi* bu işə (A.Şaiq); Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində *şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD Hüseyn Günəşə baxaraq nə isə *qəmli*, dərin şeylər düşünürdü (S.Rəhimov); *Şad* xəbər alan kimi sevinə-sevinə qadına müraciət etdi (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF Xəstənin borcu bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadi); İsraf *haramdır* (Ata. sözü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI Öz sənətini sevmən, sən dərəcə *qənaətkar*, ağır təbiətli bir kəndli var (A.Şaiq); Əlbəttə, bilirsiniz ki, adətən *israfçılar* çox vaxt xəsis, saxta, xeyirxahlar isə lovğa olurlar (M.Talıbov).

QƏNİM – DOST Hər şeyin bir *qənimi*, bir zavallı var (M.İbrahimov); Sən həyat *dostun*, ellər zineti! İnsanlığı eşqidir köksündə yanan (S.Vurğun).

QƏNŞƏR – ARXA Yanında xırda gümüş qasıq olan fincan isə qocanın qarşı tərəfindəki həsir səndəlin *qənşərinə* qoyulmuşdu

(İ.Əfəndiyev); Məddəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi* və *Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məşhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə isə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazıldığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xezirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xezirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardıma tərəfdar olmusan. İşində də, rəftarında da *ədavətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dartıb *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deyə anam dayımın təklifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətəndə* *doğma* qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADİ Bu xəbər hamıya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışqanlıqlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADİLİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardı. Onun *adiliyi* ilə ciddiyyəti arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, *doğmalar* isə əksinə, *qəribləşir*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin *qəribə* bir *doğmalılıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir künədə *qəribşəyirdim* (MİR Cəlal); Səsini eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sanki neçə ay idi görüşmürdük (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

Rüxsarə axıncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidalaşmalı idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandırən ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyən (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏSMƏK – KİFİRLƏSMƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü dəyişib *qəşəngləşdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi ariqləmiş, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Sıx qara saçları... sifətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşıq verir (S.Rəhimov); Üzündən, gözündən *kifirlik* daşır; Deyəsən qəlbində qürur oynayırsan (S.Vurğun).

QƏŞŞ – AYILMA Mən qorxudan bihəşş olub yuxuldım; *Qəşş* aləmində bir tamaşa qıldım (A.Səhhet); Həkim xəstənin *ayılmasını* gözlədi (M.Hüseyn).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamounun *qətiliyini* görəndə Safo onun sözünü çevirmədi (S.Rəhimov); Onun səsinə qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardı.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Ancaq görək sualımdan *qəzəblənməyəsən*. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Gülbətdamin hövsələdən çıxacağını görüb onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT Patrul *qəzəbli* bir pıclıtlı ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QİMİŞMAQ – AĞLAMISINMAQ Mirzə Kələntər məarif şöbəsinin müdürünün özünə baxıb *qımışdı* (S.Rəhman); Kiçikboyun *ağlamısınaraq* başmağı onun ölindən alıb, hasarın üstündə oturdu (Cəmənzəminli).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qınamasın* məni könlü bütünər; Fikrim dağınmıqdır, xatirim ovraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *tırıfladı* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qıpqı* olmamışıq! (S.Tahir); O, yaşa-

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əşrof anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılamasına qızdı (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez qızar, gec soyuyardı (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevincin istisindən canı qızdı (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niyə *üşümürəm*? – deyər qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta qızmar bir dəmir kimi onu dağlayırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QIYABİ – ƏYANİ “Satım, satmayım...” deyən miyano satqınları; *Qiyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QIYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiyamət* keçirirdilər (Mir Cəlal); Yaxşıdır budur ki, nə pis iş tut, nə də *pis* söz eşit (M.İbrahimov).

QIYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiyamətindən* xəbərim yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kəndlər, səs-küylü limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicrində, ey möh, bir *qiyamət* tək keçər (S.Ə.Şirvani); Səhər *şən* və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QOCA – CAVAN *Qocanın* biliyi, *cavanın* biliyi (Ata. sözü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döydü qapını; *Qocalı, cavanlı* düşdükcə bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *qocaman* meşənin ön yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın barəsində nə qədər yazsanız ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dinləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamıdan *qoçuq* mən oldum? (C.Məmməd-quluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

utandırmıq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə göndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvadıdır (Ə.Haqverdiyev); Özündən zəiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmaqacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşdı* (Ə.Vəliyev); Traktorçu son vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəlləşmişdir* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLIK Cahanın *qoçaqlığını* ondan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı; (Ə.Haqverdiyev); Gözünə döndüyüm Anaxanın da elomə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, göz-göyçək üç uşaq gotirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, birco qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qələt anlayırsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞIR *Qoçular*, quldurlar qatar taxardı; *Fağır*-fıqaraya yan-yan baxardı (Aşıq Ələsgər).

QOÇULUQ – FAĞIRLIQ Millətpərəstlikdən, vətəndaşlıqdan dom vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik geno o qəpikdən ötrü (N.Vozirov); *Fağırılıq* olar, amma bu dərəcədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumlarım* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadı); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələndi, dərhal ayağa qalxıb onu qarşıladı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sonin ilə *qohumlaşmaq* mümkün olaydı (S.S.Axundov); Gediş-gəliş olmayanda qohum da *yadlaşır*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmməd-quluzadə); *Yadlığı* yadıma düşüb qohurləndi.

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət *qoxusu* oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə *ətir* səpəlmişdi (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq mənə o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxma bilməydim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üzəbuşində durub, sadəliqlə güləndə ilıq, *ətirli* nəfəsi oğlanın sinosində gözdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomaqları* ilə və böyləri ilə bir yerdə həbsə alınıb, dama salındı (B.Talıblı); Deyirlər *kəndliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğun).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib bərkədən güldü (S.Qədirzadə); *Təbiidir* ki, öz oğluna da hissələr və duyğular aşılamaq çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Nəşi bənnə *qondarıbdi* novdanı, xalq neyləsən? (M.Möcüz); Bu saat yenə sultanın qoşunları İranın bu guşasını söküb kəndləri *dağıtmaqdadır* (C.Məmməd-quluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanıma, sənin ilə *qonuşuq*; Könümüzün istəyini danışmaq (H.K.Sanlı); Yaylın atəşi *susmaq* bilmir, yerə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPISMAQ Kəlin budagı ayının gücünə davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez öyilib mili yerədən götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarılmağa ötlü qolundan *yapışdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtecini qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Dəli *igiddir*, öləndən xata çıxma bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLAŞMAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram son vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşdı*. Əzəldən *qoçaq* idi. İndi *igidləşib* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top gülləsindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabıt, *igidlilikdir*! (S.Qədirzadə).

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığını* mən görək Salatinlı camaatına bu saat bildirim (T.Kazimov); Mənim yoldaşların dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstəririlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLIK *Mərdlik* hünər düşündüki medaldadır; Alındakı qırıqlarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Məzluma çox bəha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağsa, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan*? (N.Nərimanov); Balıqlar Qədir-pulun tapılmadığını görüb *ürəklandı* (C.Əmirov).

QORXMAZ – AĞCIYƏR Nəhayət, bolli oldu ki, *qorxmaz* uşaq tufəng ilə o tərəflərdə gəzmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCIYƏRLİK Əmirin üsuli-idarəsinə qarşı bir düşmən kimi hücum edən şair öz böyüklüyünü və *qorxmazlığını* ziyarətdə onların hamısına göstərdi (M.S.Ordubadı); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxandan sonra, ... o vaxt ki *ağciyərliliyinə* öz üroyində güldürdü (Ə.Məmməd-xanlı).

QORXU – SEVINC Bunu hiss etmiş kimi Məlayin üroyinə bir *qorxu* çöküdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSARƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartal (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsarətsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏK Onlar *qoşa* durdular (Ə.Vəliyev); Sarışın səngördə *tək* qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözlə, ox boşa gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayatı); Bu gün hər şey həll olunmalı idi. Özü də *təkbatək*, qabaq-qabağa (İ.Şıxlı).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zey-ğəm isə əllərini *qoşalayıb* çırtıq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilo gəlinciyini o biri oyuncaqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAŞMAQ – TƏKLƏSMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şıxlı); Axsax qoyun sürüdən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevinc gətirdi, *Təklək*, kimsəsizlik onun da qəlbinə sıxmırmı? (S.Qədizadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatirin üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Süngülər açmanın yolu *açdın*; Qələmindən cavahirət saçdın (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də “Qardaşlar” birliyinə *qoşuldum* (Ə.Məmmədcanlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrılıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə çatdırdı (M.İbrahimov).

QOVĞA – ASAYIŞ Aləmə şüriş salıbdır, fitnəyə, *qovğayə* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əminliyi pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Ordubadi).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfərəli qızını sevgilisinə *qovuşdurmadımı?* (M.F.Axundzadə); Bəli, Mariannı ondan *ayırmağı* ancaq sən bacararsan (S.Qədizadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Türşü çayların içi ilə Arazda axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Münəvverin səsinə xəyaldən *ayrıldı* (S.Qədizadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜSMƏK Sabirin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müəyyən çətinliklər törədir (M.Məmmədov); Hər nə əlinə düşsə idi, yoldaşları ilə *bölüşürdülər* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qəlblərdə oyandırır *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* işartısı vardı (S.Qədizadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNMƏK – Ə, ay Fikrət, adamın ürəyini niyə partladır, niyə belə *qubarlanırsan?* (M.İbrahimov);

QURADIRMAQ – DAĞITMAQ

Məgər mən elə bu yerdənmi gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədizadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşıq; Gəlib görüşür yenə (M.Rəhim); Raykom katibi ürəkdən gələn *fərəhli* bir səslə dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalım* (C.Cabbarlı); Gülşəər ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şıxlı).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, qardaş! Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sərhəsab ol (N.Vəzirov); Sadə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyəli qadın idi (S.Qədizadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏŞMƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəl; Dalayır puc olan ümidlərimi (B.Vahabzadə); Rəvşən oğlunu sətir qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökrəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl bərişaq (C.Məmməd-quluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağzıbirə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkmə olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rahmlı* şəxslər azdır? (M.Talıbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Balam, mən saqqalının bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmməd-quluzadə); Bu qədər də *rahmlilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adımı Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağın *açdılar*.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan bətar; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURACLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURADIRMAQ – DAĞITMAQ Sök-düyü təkəri *quraşdırıb* yerinə keçirdikdən

QURDLU – SAF

sonra üst-başını çırpıb ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgödələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmmədcanlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdulu* qaysılar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *safidir*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdulu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlbi, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədizadə).

QURÇU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldın nümayan; *Qurğular* pozulub, sanlar itibdir (Aşıq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsbət* idi (S.Qədizadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qurur*uq biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanib *dağılıb*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədizadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə alaçıq *qurmağa* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə alaçıq *söküldür* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İş-peşəsi onun-bunun evini *yıxmaq*dır (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANÇIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir atlı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kəsdi (S.S.Axundov); Ancaq *başlançığ* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbilhəsən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Danışan qazmaq bir neçə kəlmə ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gəncliyin xoş nəğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yurtcularından, bu vəhşi əlbəylərdən *qurtulmalıyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipiani-nin nə üçün *tutulduğunu* soruşur, bu işin səbəbini bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutdu-ğün o böyük məşəl; Göstərir ələmə *qurtuluş*

QURU – YUMŞAQ

yolu (S.Vurğun); Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir hürriyyət (A.Səhhət).

QURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtandı bu! Nifrətə şayandı bu! (M.Ə.Sabir); ...Kolxozun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılaşdırılmadan tez-tez vəzifələrindən dəyişdirilir (Ə.Vəliyev).

QURU – ƏTLİ Gözlərini anasının yanına sallanmış damarlı, quru əllərinə zillədi (Ə.Məmmədcanlı); Qırmızı gilasa oxşar otlu dodaqları və balaca zərif burnu vardı (S.Qədizadə).

QURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələkkar bir sifət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yenə əvvəlki kimi gülürlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göydən bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətli*, qaranlıq zirzəmidə yaradıram (S.Vəliyev).

QURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanda yaşayan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəkilləri də fərqlidir (M.S.Ordubadi); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QURU – TƏZƏ Yediylə, içdiylə həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talıblı); *Təzə* çörəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalər *quru* yox, yağışlı keçir.

QURU – YAĞLI Daima qısqaqan ürəkək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* sədsir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülküların yağlı dillərinə aldandım (C.Əmirov).

QURU – YAŞ *Qurumun* oduna *yaş* da yanar (Ata. sözü).

QURU – YUMŞAQ Yazıq bir parça *quru* çörəyi də göz yaşı ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə həmalca başını tərpoətdi, yanaqları *yumşaq* rahatlıq-hülqum kimi titrədi (S.Qədizadə).

QURUCU – DAĞIDICI

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dalganın *dağıdıcı* zərbəsinə davam gətirməyib yığıldı ("Azərbaycan qadını").

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zəhrə suya çökməkdə olduğu paltarları sorib qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülən isti yaşlar isə açıq sinəsini *islatdı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulandı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi düyü *islanı*, qazan asılırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlın başında olmadığından dəzgahda qəzaya yol vermişdim, hər şeyi sinib *dağılmışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – QURULMƏK Yeni axar çaylar üzrə demir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışıacaq çirəq-çirəq (S.Vurğun); Köhnə, uçq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *qurulmuş* hissəsində oturub dənizə baxırdıq. Gəl danışaq ki, *bataqlığa* gedən namərdirdi (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *qurulmuş* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razı salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *qurulmuşu* zahiri görünüşündən təyin etmək olur ("Ulduz"); Dayıdostum anasının *kökliyinə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənqlik, bundan başqa boğazında da bir *qurulmuş* hissə edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdığından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxadan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qoy-mamışdı (M.İbrahimov); Qar ərziyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

QÜRRƏLİ – XOFLU

(A.Şaiq); Qorxuram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islan* (Bəyatı).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dörd onu üzür, elə bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatır, günbəgün *kökəlir*. **QURUMAQ – YAŞLANMAQ** A...a... boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünə gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub şişdikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istorik, təmiz bir hava; hava qoxlamayacaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUSBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *qusbeyin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzəliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağıldır*, bizi hər görəndə əldən-avaqdan keçir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dödəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, bəla *quzeydən* gəldi, ya *quzeydən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulayıb* ot saçaqları saxlanan bir tərəpə iri qol-qanadlı qurummuş bir ağac vardı (Çəmənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdu-muza; hər sənətkar görəkdir (M.Rahim); Düşməni o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəşidin *qüdrətliyi*ni hamı belə id. İşləyəndə öz *gücsüzlüyünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cəvab ver, odlar gəlini! Axır bütün ümid sənin *qüdsiyyatındadır* (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyi həyat məsələləri idi (M.Hüseyn).

QÜRRƏLİ – XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsi, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağsız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR Çox *qürrəli* uşağıdır, həyətdəki uşaqların heç biri ilə yaxınlıq etmir. Təfəddül çox xoşum gəlir, çox *təvazökar* adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün *qürubə* öyilmişdi (T.Kazımov); Gün *məşriq*dən doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar qucağında bəslədiyim adamlar kimi *qürurlu* idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox *təvazökar*dır (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ *Nəşə*ni qədrini bil-məzdi insan; *Qüssə* olmasaydı, qəm olma-saydı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurənin məyusluğuna *qüssələ-nmədənsə*, şadlandı (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, şəhər təzədən Silanı yola salıb ayrıldığı

üçün *qüssələni* (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar *şənlənir*, həyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox *qüssəli*, ya da çox *şad* dəqiqələrində ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı *qüssəliliyi* andırır. Uşağın dünyaya gəl-

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK

məsi evə bir *şənlilik* gətirmişdi (Çəmənzə-minli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlar-danam, bəxışım *qūsurlu*, gözüm zəifdir (M.Talıbov); Bütün fəsilərdə qanı qayanayan; mehriban balalar səfdir, *təmidir* (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyatı *qūsursuz* yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmişəm, mənə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişin (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏNMƏK Gecədən ösməyə başlayan yay küləyi yavaş-yavaş *qüvvətlənir* (M.Hüseyn); Bu səs nə qədər *zəifləmişdi* (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF *Qüvvətli* *zəifi* basacaq, özəcə (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızımsız

köhlən at *qüvvətsiz* uşağa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki *güclü* şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asman guruldadı, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK *Qüvvətsizliyi* onu əldən salmışdı. Fond işlədə bilməsə də, *güclüliyi* sayəsində rəqibinə qalib gəldi.

LAQEYD – CİDDİ

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRMƏK

Li

LAQEYD – CİDDİ

Hürü isə bu baxış-

himov); *Geyimli* bə-

hərəkətində ("Azərbaycan

MAFRAQ – BƏRK

Mm

MAFRAQ – BƏRK

Ağacın budağı çox – elə bil qovunadan yətməz, istəməzdi. (S.Yəli-

MƏDAXİL – MƏXARİC

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədxəlim* budur? (Ə.Haqqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kösmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qodirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğun* xoş gəldiyini bildirən bir mənə də vardı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırır (F.Qasımsadə); Əl çək bu *cəhaldən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBİYYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbiiyəli* ailədənir (S.Qodirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏT-LİLİK Mən bərkəndə danışanları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qodirzadə); Onun *mərifətliyyə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir ("Ulduz").

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədh*lərdən (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin cəyblərini tənqid edən və fərdi məhiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasımsadə).

MƏĞLUB – QALİB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilir (M.Hüseyn); Dözü bilsən görək: *qalib* gələ bilsən görək; Sevinəcə də, dərdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALİBİYYƏT *Qalibiyyəti* də dənmişdi, *məğlubiyyəti* də (F.Korimzadə).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ

MƏĞRİB – MƏŞRİQ Tutaq ki, *məşriq-dən* *məğribə* qədər; Mənə xorac verdi bütün ölkələr; Mə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhdud*dur.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtın *məhdudluğu* onun əl-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şərinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha bürrəyə verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puc etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrət* dərin (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, sizə bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, görək heç kəs bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, daldə bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar *məhəbbətin* böyüklüyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altındakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözəlində oynayır. *Məhəbbət* mənim gözəlində Çandranı xilqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKRİLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qəhrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məkrilidir*, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbətli* nəğmələri dinləyiciləri nəşələndirirdi ("Azərbaycan").

MƏLAHƏTLİ – CİR Birdən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahətli* səsə oxudu (İ.Şıxlı); Mislərlərin axır kəlmələrində *cir* səsi uzadıb ulayırdı (S.Qodirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işarə vurduğu *məlum* idi (S.Qodirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Orudbadi).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Fel-lərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

MƏNƏ – FORMA

bəhlidir. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şıxlı).

MƏNƏ – FORMA *Mənə* sözün məzmunu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahirə ilə, səs tərkibi ilə əlaqələndir (H.Həsənov).

MƏNALI – BOŞ Çünki Məşədi Kazım ağanın iki *mənalı* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Orudbadi); *Boş* söz niyə danışırısan? (Mir Cəlal).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xərc vururdular (Ə.Haqqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*. **MƏNƏBƏ – MƏNSƏB** *Mənəbə* çayın başlanğıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdür.

MƏNƏVİ – CİSMANİ Sən mənədən yaxşı bilirsən ki, *cismani* ölüm *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Korimzadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gərgin günlərində o da belə dözlülməz *mənəvi* əzəblər çəkmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* işdən çoxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verilsə, məqsəd əldə edilər (M.S.Orudbadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərə*r, bir də *mənfəət* (M.S.Orudbadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətli* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərlidir* (Ə.Vəliyev).

MƏNFI – MÜSBƏT Bəli, *mənfi* atəşə tutulmaqla da *müsbət* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfiyyətin* təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbətliliyidir* (F.Qasımsadə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rozil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axı Rasim elə o zaman da gözəl idi (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMİLİ

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir ("Ulduz"); *Gözəllik* endür, doqquzu dondur (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölüb dirilsən, yenə əzdir (Ə.Haqqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükcə aralarındakı *gizli* məhəbbətin uzun sürməsinə arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətidir, bil: *Mərdanəlik*, dayanot (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlıq*-gimdən utanırdım (Mir Cəlal).

MƏRDİMAZAR – XEYİRXAH *Mərdimazarı* axtarmaqla deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xezirxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYİRXAH-LIQLI Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xezirxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüyün o *mərkəni* (S.Rüstəm); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qodirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kəramət və *mərhəmət* isə böyüklük və geniş qəlbimdən doğur (M.Talıbov); Gör ürəklərimdə nə boya kün və *qəzəb* gizlənir (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəslə çalışan toxucuya baxır, mənalı sükutu ilə ona sözlər deyirdi (Mir Cəlal); O, qansız və *insafsız* adamın sət üzüne baxıb özünə cürət verirdi (Mir Cəlal).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, möhtərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onun gözəlirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMİLİ Gülsəbəh bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyatdəki işığın bir parçası olduğu qənaətinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmli* adamam (S.Qodirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFİLİLİK Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlik*-dir. Əlinin *insafılığı* notəsində o darda qalmadı ("Azərbaycan").

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ *Mərifətli* yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzəliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yazıqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanacaqlı* ailədir (İ.Fərzəliyev); Belə *mərifətsizləri* sözlə təbiiyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çötindir (S.Qədizadə).

MƏRKƏZ – UÇQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdürlər (M.Talıbov); Azərbaycanın on *uçqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cəsur, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözlün açığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifdir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, dözümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırdı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəklər *şadlandı*, gülən gözlər şənləndi (S.Qədizadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çöhrəsində bir *məyusluq* görünür (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* oğlandır (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qəlbəno sancı (C.Məmmədov); Alim və bilikli adamların *tərifini* qazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK ...Xanpərinə danlayır, *məzəmmətləyir*, axırda da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* ("Ulduz").

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sənin *tərifli* briqadın Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürmüşdür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FƏCİƏLİ O, *məzhəkəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasımzadə); Bura *fəcili* teatr tamaşasını xatırladı (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlumlar* da, *zalımlar* da Rusiya təbəəsi olmaq və kon-sulxana himayəsinə girməyə öyrənmişdi (M.S.Ordubadi).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmiş gözlərdə qəzəb, nifrət qarışdır *məzlumluq* vardı (İ.Şıxlı); *Zalımlığı* ilə şöhrət tapmışdı (S.Qədizadə).

MƏZMUN – FORMA Şeirələrində *məzmuna* müvafiq *forma* tapırdı: təşbeh, istiarə və s. bədii məcazları həmişə *məzmuna* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasımzadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eynilərinin dolğun, *məzmunlu* satırları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasımzadə); Hər şey *cansıxıcıdır* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNƏLİ Söhbətlər çox qırıq və *məzmunsuz* idi (M.S.Ordubadi); Komedianın sonu *mənəli* bir finala qurtarır (F.Qasımzadə).

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *misikin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

MİSKİNLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nanəcibliyindən yoxsulluğa, *misikinliyə* giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); Sizə *xoşbəxtlik* üz verib, məhrəbənə yaşayın (Mir Cəlal).

MİSMİRİQ – XOŞSİFƏT Atam yenə nə olub *mismirigə* yerlə sürünür? (S.Qədizadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, parol-suz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *monoloqu* çox maraqlıdır (F.Qasımzadə); Sabirin "İki həpənd" şeri *dialogun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADİ Ay kişi, lap *möcüzədir* ki! (M.İbrahimov); Hər tərəfə işıq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADİ *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yanış isə *adi* iş gününün qanadındır (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin ruzigar lələnin ləçəyini tökərsə: suçlu *zəif* lələni, qüvvətli ruzigarımdır (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh orduşu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şıxlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏNMƏK Bəli əsərlərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ

MÖHKƏMLƏTMƏK – SƏRSİTMAQ

Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qıza rahatlıq vermir, onun bütün iradəsini *sərsırdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏTMƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlik*, diqqət və gözəl mənavi keyfiyyət görməyincə təslim olmur (S.Qədizadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndələ-disə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *mömin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudyyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* əskiyo od düşməz (Ata. sözü); Kərim dayı Rəfiqə xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanımə ikiqat bükülmüş əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.İbrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kəfir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədizadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürməz (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, əxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.İbrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmişə bəndə

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş aqronom görür ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlilik* qədər yaşada bilər (C.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə pəhlü burdadi, Bağır dünyanın *qədimliyinə* də, ədəbiyyatına da inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zəranı xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edirdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzəliyev).

MÜCƏRRƏZ – KONKRET *Müərrəd* mühakimələr və ümumi fərziyyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talıbov); Deyəsən, *konkret* cavabdan uzaq düşdüm.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri səcüyə-ləndirərək *müərrədliyə* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasımsadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasımsadə).

MÜDRİK – SƏFƏH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrək* və bəməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFƏHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrəkləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfəhləşmə*, aqlını başına yığ ("Ulduz").

MÜDRİKLİK – SƏFƏHLİK Mənim üroyimi dağ boyda cəyən ağsaqqalın *müdrəkliyi*dir (F.Kərimzadə); O da öz *səfəhliyi*nin yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* olsun (S.Vurğun); *Sual* qısa və aydın olduq üçün cavab da eyni dərəcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni milyonlarla adam əslində yoxsul və *müflis*dir (M.Talıbov); *Varlı* kəsinəni döyür, kasıb dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy *ələ müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasımsadə); Onun yeganə məqsədi pul yığmaq, *varlanmaq*dır (F.Qasımsadə).

MÜFTƏ – PULLU *Müftə* sirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir. **MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKEŞ** Özgegin zəhməti ilə çörək yeyənlər *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: "Hamı millətlərin *zəhmətkeşləri* qardaşdır-lar" (H.Nəzərlı).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSEVƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz şagirdlərini *zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHƏRİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamıya bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, *sülhpərvər* dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilərik (M.S.Ordubadı).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölər adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır ("Ulduz").

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadirüstün əlindən hər *müxənnətlilik* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dostu *sadiqlığı*dir ("Azərbaycan").

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükəlimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monoloq* isə bir adamın söylədiyi nitqdir.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, keyli *mükəddər*; Yanaşib qızına "can bala" dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hədsizdi (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezəcə bu bəhsi də *mükəmməl* öyrənib mənimləsəyirdi (Ə.Əbülhəsən); Neyləyim, qüdrətim *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin kor olsun gözül! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qışı şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağa göndərilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səsle soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmli* baxışlarını nöqərlərin üzünə zillədi (İ.Şıxlı).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrinə qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə *ələ* gəldi ki, Daşdəmirin baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoglu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə özünəyət çəkmədim (M.Talıbov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq rəftarının, *kobudluğunun* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənzəminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Gülbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlik* və qətiyyətə son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqişə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvağa gül də aparıram (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addımlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* mənə başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmirdim (M.S.Ordubadı); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SƏDƏ Cümlə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adi saydığım məsələlər indi onun zəmində birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsini, mətanətini zəiflədirdi (M.Hüseyn); Mən dərəcəni *asanlaşdırıram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SƏDƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekə-xana, quru görünən raykom katibi adiləşir, *sədələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətindən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SƏDƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyi*nə və dolaşlıqlığına düşündüyü zaman *ələ* bilir ki, onu dərindən və çıxılmaz bir quyuya atmışlar (M.İbrahimov); Xaspolad onların həyretinə səbəb olan bir *sədəlik* və yüngüllüklə dedi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCƏ – QABAQCIL Mənim fikrimcə, qorxu son dərəcə də *mürtəcə* bir hissdır (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikirlər adamları nəzarətsiz qoymurdu.

MÜRTƏCƏ – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcələr* (S.Rüstəm); Mərdənin *mütrəqqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sıxıntısız keçirmək üçün hazırlıq görürdülər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SƏDƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *sədəti* də, *müsbəti* də mən-dən asılıdır (M.S.Ordubadı).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbiddir*, collardır, qanıqandır, kütəşdir (M.İbrahi-

mov); Mən üroyimdə heyifsiləndim ki, zavallı qızı məktəbdən məhrum edəceklər (T.Ş.Simürg).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun zavallılığına ürəkdən heyifsiləndim ("Azərbaycan").

MÜSTƏQİL – ASILI Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Fərzəliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABƏCİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talıbov); Yaxud da *tabəcilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talıbov).

MÜŞKÜL – ASAN Rodd ol, həll edərdəm özüm *müşkülü*! (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

bir simadır (F.Qasımozadə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna məruz qalır (F.Qasımozadə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifətinə *mütə* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asudə* gözün indi bu dünyanı, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözə görünən sakitlik, susqunluq və *mütillik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, toqsirinə peşman ol (Heyran xanım).

MÜTLƏQ – NİSBİ Bilin, yoxsulluq iki cürdür: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talıbov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimlə *müttəfiqlər* arasındadır (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında saziş bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞURLULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyə* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın üroyündəndir.

NADAN – AĞILLI *Ağillı* düşməni *nadan* dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə torbiyə götüre bilər (S.S.Axundov); O, *mədəni* bir ailədə boy atmışdı ("Azərbaycan").

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sıxıldı (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyandırmasına səbəb olur ("Ulduz").

NADİNC – SAKİT *Sakitdir*, *nadinc* deyil (M.Talıbov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özünə yaxın olan mağazalar arasında bölüşdürürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sığışdırılması açıqlı olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD A *nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); Türkün zətinədir kişilik, *mərdlik*; O, öz düşməni vurmadı arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün *mütləq* yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talıbov); Əsil *mərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan").

NAĞD – BÖRC Bu gün niyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Börc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyanın* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yazıq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrünə; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gözür? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haq-

Nn

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamatlıqdır*? (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmli* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, mənəndə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz və eşitməmişiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gəlib mərd olmaz (Ata. sözü); Kəlxəz sədrinin səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsəratlı* fikri onu fərhləndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağillı və *namuslu* adamlar bu böhtanlara inanmazlar (M.İbrahimov); Biyy, nə *hayasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBİVƏLİ Xanın nəkəri sənə kimi *namussuzlardı* (A.Şaiq); *Tərbivəli* oğlandı, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, təkəddən qoc (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir nəçə adama rast gəldim üçün şükür etdim (M.Talıbov); O, *ləyaqətliyi* ilə bizim gözümüzə ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər dəfə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəbər veriləcəyini düşən polkovnik *narahat* idi (S.Qədirzadə); Dördin elə busa, lap *arxayın* göz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYINLAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görüncə *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxunəşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlığı* daha da çoxaldı (S.Qədirzadə); Bir *arxayınlıq* nəğmələşir könlümüzdə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narındır* (Ə.Vəliyev); Gülşən iso kəşdiyi *irə* bir cimi götürüb arxın alt tərəfinə qoydu və qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Qar donaları gedi-kəç *narınlaşdı* (A.Məmmədov); Havalər quraq keçiyindən yerdəki cumbuzlar *iriləşdi*.

NASAZ – SAGLAM Yoldaşımı *nasazda* (M.İbrahimov); Kəşi *saglam*, ağlı başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞİ – TƏCRÜBƏLİ Atılım iki nəfər *naşı* və həyatla tozaçı atılan, eyni zamanda bir-birini seçən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Ordubadi); Olbotta, *o təcrübəli* idi (Ə.Ömröv).

NATAMAM – BÜTÜV Hamısı *natamam* idi (Ə.Ömröv).

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çəkmişdi (S.Vəliyev); Kişi olını bədoninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaxşı ki, hər yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcək (C.Əmirov); İnoyin dərisi *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – NƏMİŞLİLİK Bu bir qızın, türkün sözü, *nəmişlik* olmadı, havalar, türkün sözü, qatı keçdi, mən də borca düşmə şəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məhəl baxır Məmmərə, Gey gözələri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *quruda* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFƏ Qaşlar verər sə-sə-sə *Nəşə* gələr hər kəsə (A.Şanq); Dosta bir belə bəla, *cəfə* vermək royağıdır (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın məni *kədə* və ya *nəşə* gətirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sənsiz *nəşə* dəniz.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirov); *Qanacaqlılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrübi* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRİYYƏ – PRAKTİKA *Nəzəriyyə*

ilə *praktika* bir-birini tanıtmayır. *Nəzəriyyə* praktikasız kordur, praktikasız *nəzəriyyə* keçir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bədrədi (M.İbrahimov).

NİFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrətdən* başqa keçəyəcək də var (A.Məmmədov).

NİFRƏT – RƏĞBƏT Rəqəbatın bu baxışında həm *nifrət*, həm də *nifrət* oxşardı (C.Əmirov).

NURLU – ZÜLMƏTLİ

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyində qalması bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözlərində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlb *nisgilli* qayıtmasına qıymadı (İ.Şıxlı); *Nəşəli* həyat sürürdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, qorunmuş *nizami* asqan yoxdur (S.Vəliyev); Qızatın *pozun* dostları ilə daqlara düşməsinə bəy bədi (T.Üləz).

NİZAMİ ANLAQ – POZMAQ Xatə, *öz* qorunmuş *nizamında* (M.Əbədov); Dostları *pozdu* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngiləs desən *nizamlı* mətrov cəngəsinə də səhəli gətir (M.Məmmədov); *Pozuq* cəngədi, bir oğla gətirmək əzmədi.

NORMAL – GİC Bay adlı bəy idi, gəy.

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellorin monaca müxtəlifliyi *subyektin* fellorə qarşı, subyektin *obyektə* qarşı və bir fello obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M.Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omonimlərin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H.Həsənov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Odlu* gənc əlləməlik və səbirsizliklə dedi (M.İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sənə ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fərayə *doğruluğu*; İrtikab eylədin bu *oğruluğu*? (M.Ə.Sabir).

OYUNUS – AYAMA Sən *ayama* oğlan, *ayama* hacılara belə yaraşmayan sözlər danışsınız (C.Cəbbari).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *öldüyə* çarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum, ya ölüm!*” R.Rza.

ORTA – ALİ Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə gircəyəm (S.S.Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə aşağı, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M.İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahan xanım *ortaboylu* idi (M.İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C.Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qıraqda* qozir (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahiri qırmağa cəsarəti çatmır (A.Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturmaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qərbəto uçmurm, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ Biri *qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUSLU – DİRLİ *Oturuslu* başaşıq, *sakit duruşu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə güldürdü (Mir Cəlal); *Sakit oturuşu* xanım bu gün gözünə qəmli görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M.Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərsən.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nəzik və *oynaq* qasları onun çöhrəsini daha da cəzibədar edirdi (S.Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

Öö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, dalış-qan uşağıdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Bir ana şivəni, bir el qayğusu; Bir el şəirinin təmiz duyğusu; Və onunla gedən bir *öcəşmədir*; Bir quru səhradan çıxan çəməndir (M.Müşfiq); Axır ki, *sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA Dedim *ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – Sən mənim *ağmna* atamsan! (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylik* bəllidir başdan, binadan; Qatı düşməndir ilk məhəbbətin (M.Rahim); Məhərrəm çoxdan eşimədiyi bu sösdə bir *doğmalığ*, bir novaziş axtarırdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK Artıq kənd ayağındakı cərgo tonqallar *öləzimdə* idi (S.Qədirzadə); Sənən ocağı bir az *dəbərtirdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YASAMAQ Bizi *yasamaq* da, *ölmək* də təniz; Bir az da başqa bir aləmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRLİ Mən vaxtilə *dirli* idim, indi isə bir *ölü* (C.Cəbbari).

ÖLÜ – SAĞ Qurban *sağdır*, amma canı nasəzdir (Ə.Haqverdiyev); Bən *ölü* barmaqları kimi; O quru budaqlardan utanı! (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRLİLİK Mən günün *ölülüyündən*, bir günün *diriliyi* yaxşıdır (Ata. sözü).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ Sənin *ölüvaylığın* ucundan bu günə qalmışdır. Bir *qivraqlıq* yoxdur (Mir Cəlal).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ *Ömürlük* bir eşqin yolcusuyduq biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, dözmək lazımdır.

ÖN – ARXA Qoy əssin *önümüzə* yağlar yarpaq kimi (S.Rüstəm); Bu vaxt düşməni *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ Elə xırman yerlərini də çayır *örtmüşdü* (İ.Şıxlı); Anam *açardı* o kitabı, kədərləndəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – AÇIQ *Örtülü* süfrənin bir eybi olar, *açıq* süfrənin min eybi (Ata. sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLƏ Qonşuluq üzündən, görəndə *ötəri* bir salam verərdim (Mir Cəlal); Qulam keçib *dıqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ Bayramqabağı qonaqların bir qismini *ötürür*.

dünya, bəzilərini isə qarşılayırdılar.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ Hələlik Kür dolayır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evlənmək çox asan işdir (M.İbrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK Qanunsuzluq, *özbaşınalıq* və vəhşiliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başlandı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağını saxlamaq bir xəta şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətindən; Özgə özlərindən.

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdım, baxdım, sifətimdə mələkə *paklığı* vardı (Çəmon-zəminli); Görək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki gözəlo *çirkinlik* yaraşmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünün* kəsmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küt-ləsindən ayrılısa da, qranitdir. O, *bütöv*dən qəlbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayı*r, gecəyə bəzək verirdi (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIGMAQ Xoncadakı saçaqlı konfetləri xışmalayıb qızlara *payladı* (İ.Şıxlı); Meyvələr ağırlaşıb; Şirə *yığır* özünə (O.Sarıvəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağınıq gedir hələlik; İnqilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOŞBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbül, sən bir baharsan (R.Rza); Özünü *xoşbəxt* adamlar kimi aparırdı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOŞBƏXTLİK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzlər (M.Talıbov); Səndən, oğlum, yeganə xahişim budur: çalış ki, Könülün bu evdən aparacağı ən qiymətli cehizi olan *xoşbəxtliyi* itməsin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı xoşlardı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qış getmə, gəlsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axşam tarla düşərgəsinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdarın üstü şüşəli iri yazı stolunun ətrafına yığışmışdılar (Ə.Vəliyev).

PIRPİZ – SIĞALLI ...*Purpiz* qırmızımtıl saçları eynimdə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *sığallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşını* pisləsin *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərəfindən yapışib onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elə həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başladı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlayırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən*?!

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhem bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvalı gəldikcə *pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılaşması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxayınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pislikdən* narazı olur (M.Talıbov).

POZĞUN – NAMUSLU Həlimənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yəqinlik hasil edən kapitan Rəsulov söhbəti davam etdirdi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dilgüşa ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Proloq* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epiloq* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasıb* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* həyatı hadisələri qələmə alırdı. ...Körpəlikdə onun üçün yanmaq anlaşılmaz, lap *xəyalı* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏĞBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudurdu; İndi *rəğbəti* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏĞBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandir heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏDİL – ZALIM Ancaq bilirəm ki, siz *rəhmədil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və zalım qalmayacaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏDİLLİK – ZALIMLIQ *Rəhmədilik* ələyirik, sonra da özabını çəkirik (S.Vəliyev); Şahın *zalımlığı* hamıya aydın idi.

RƏHMLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmli* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkətdə gələcək vaxtın olmayacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyyətlərinə qarşı *rəhmsizdir*? (M.Talıbov); Mən sizi bir *insafli* adam kimi tanıyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyyət* nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyyətlik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADI Yoni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirildilər (M.Talıbov); *Adi* paltarda bizi qarşıladı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir daha ayağa qalxmaq, qılınc vurmaq üçün özündə bir mətanət və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərər edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anri İlənot yağıdır: *Rəzil* mütləqiyyətlə! (B.Vahabzadə); Moskvada *ləyaqətli* bir iş keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duyum iyini (R.Rza); *Əmrinin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALİ Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdırın mənə! (R.Rza); Özünü *həyalı* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şıxlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nicat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talıbov); Onda qız *həyalılığı* vardır (S.Qədirzadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətli*dir (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırdı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa gündür, ciddi hazırlaş (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyetər qarı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHKI – BUGÜNKÜ *Sabahki* tontənonin soragını aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərxi də mənədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbanı hamı tanıyırdı (Ə.Haqqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürəkkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşiq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər daha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.İbrahimov).

SABİTLƏŞMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yaranır və sabitləşir (Y.Seyidov); Tərkibdən konarda sözlər *sərbəstləşir*.

SABİTLİK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşuq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə əmələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABİTLİK – SƏRBƏSTLİK Onlar hazır şəkildə təkrar olunduğuna görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alıcılıq xeyrixahın yaxşı cəhətlərini, növbətini yaymaqda kimsəni mübaligəyə sövq edir (M.Talıbov).

SAÇLI – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə; *saçlı* qızı götür qac (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan ölinin; Yaradığı nemətlərə öyünməsəm ölərəm (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızıdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətlərini öyrənməmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqqverdiyev); *İnadçıl* bir uşaq kimi özünü aparırdı ("Ulduz").

SADƏDİLLİK – İNADCILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədillik* (S.S.Axundov); Onda hələ *inadcillik* qalıb ("Azərbaycan").

SADƏLİK – ÇƏTİNLİK Jəndarm reisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLİK – LOVÇALIQ Onların bozları *sadəlik* və təvəzökarlıq kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərdən cızıqından çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovçalıq* əmələ gəlirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-soyuq ağıldan *sadələvh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cır-cır çıxırırdı (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadələvhlüyündən*dir (Mir Cəlal); Əvvəldən başladığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözdündən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarım var (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazil, *sadiq* dostumuz! Sizi böyüdü atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çökdülər (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlso, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissləri

aşlayırdı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇIRKLI Şəhərin *saf* və gözəl havası, kolların və meyvələrin ətəri, quşların nəğmələri insana zövq-səfa verir (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirkəlidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qəlbizdə varsa kin, qəzəb; *çixarın* atın, *çürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf* dişləri var ("Azərbaycan").

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşə çürük saman zərər verər (Ata. sözü); Bu, *qarışıq* qızıldır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erkən durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağladım (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ilə möhtac eləməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru torpənərk sürüşür, o biri tərəfi də *sola* doğru (Çəmənzəminli).

SAĞALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağal* larsa həkiməm, *sağalmazsa*, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşlamışan* (M.İbrahimov).

SAĞDAKI – SOLDAKI Milis nəfərinə *sağdakı* və *soldakı* qonşu qapıların zənglərini çalmağı tapşırırdı (H.Nadir).

SAĞDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağa; *Sağdışım*, *soldışı*m ölümüm olsun? (H.Hüseynzadə).

SAĞLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fəsonlu oğlan da pul haqqında danışarmı? (C.Əmirov); *Azarlı*nın yanında torşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAĞLAM – ƏLİL *Sağlam*lar cəbhəyə göndərilir, müharibə *əlilləri* onları əvəz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAĞLAMLIQ – ƏLİLLİK İnsanın yaşaması üçün *sağlamlıq* əsas şərtidir. *Əlillik* pensiyası alar. Səfor kənddə bir müddət tüfeyli hayat keçirmiş, sonra el-obanın tokidi ilə gözətçi vəzifəsinə düzəlmişdi (H.Nadir).

SAĞLIQ – XƏSTƏLİK *Sağlıq* böyük dövlətdir, qədrini bilmək görək (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərir (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərdə boy-nundan ataram, deyərdəm kobin *saxtadır* (Ə.Haqqverdiyev); Döyüşdə, *əsil* döyüşçü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözle, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birdən ayrıldılar ("Ulduz").

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK – Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərli (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, növbətlikli ailo ilə, köklə bağlıdır ("Azərbaycan").

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqda idi (M.S.Orudabadi); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaş *səmimiliyi* lazımdır ("Azərbaycan").

SAKİT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKİT – LAL İzdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); Çay *lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKİT – SƏSLİ-KÜYLÜ Göy meşələr, *sakit* kəndlər, *səsli-küylü* limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKİTLƏŞMƏK – ACIQLANMAQ Onun belə arxayın danışması Əsrəfi həm *sakitləşdirdi*, həm də təşvişə saldı (İ.Şıxlı); Kərbəlayı Eyvaz daha da *acıqlandı* (Çəmənzəminli).

SAKİTLİK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adi günlərə nisbətən *sakitlik*dir (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşlıqlıq* düşdü (İ.Şıxlı).

SAKİTLİK – ƏSƏBİLİK Baba, gör nə *sakitlik*dir?! (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəblik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKİTLİK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas boy, bu böyüklükdə şəhərdə necə *sakitlik*dir (Ə.Haqqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərclik* var (S.Vəliyev).

SALMAQ – ÇIXARMAQ Gecə yuxuda gah mənə qayadan atırlar, gah quyu dibinə

sahırlar (Ə.Haqverdiyev); Quyudan xeyli daş çıxarıldılar ("Azərbaycan").

SAMİT – SAİT Ağız boşluğunda maneəyə rast gələrkən tələffüz edilən səsli səsli *samit*, əksinə, maneəsiz tələffüz olunan səsli səsli *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *saralı* (Ə.Haqverdiyev); Məhtabının rəngi *ağarmışdı* (S.Rəhimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları *ağ qızarı*, *gah sarı*, *gah da kətan kimi ağardı* (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gözirdi (S.Qədirzadə); Qolları *açıq* gözirdi (A.Məmmədova).

SARIMAQ – AÇMAQ Bu saat götürim, *tənzi ilə sarıyı* (M.İbrahimov); *İndicə açacağam*, *sən ağılama*, *yaxşımı?* (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaboylu, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənzimlini); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədirzadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlərin; Cəlal bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağıllı* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsaq*ladın (Mir Cəlal); Əgər *ağıllanmışansa*, *mənə yənə yoldaş* Mərdanov deyər bilsən (S.Qədirzadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılır* cümlə qəbrabası onun; Daima yaşlı, daima məhzun (H.Cavid); O, çəkismələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* ("Ulduz").

SARSIMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənləyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Sənin sözlərin ona təsəllidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nəqslərlə və zəif cəhətlərə istəhsə deyil, nəcib bir şimşək və ildırım Allahıdır (V.Belinski.); *Komedianın* osasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlişidir (F.Qasımsadə).

SATIRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* osorlordan isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənəvi, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqverdiyev); *Biliksiz* ömrün nə mənası var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən Əzizi təşəbbüskar, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir müəssisə kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaş* nə görək, otin yerini tapmışam (A.Şaiq); *Barışıq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətdən *savaşqan* və kinli olan Kəlbəyev bu görüşlər zamanı Mina xanımla əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqları... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onsuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsınlar*? (S.Vəliyev); Onu verim, tülkü lələ ilə mənə *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Məni *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SİNIQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Ordubadi); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yazıq taleyim *sınıq* şahpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *isti*yə, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağa (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqlı* bir külək əsir canımda (M.Ələkbərlili); *İsti* gün idi ("Ulduz").

SEHRLİ – ADI Xan, Eloglunun bir *sehrli* tütəyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adi* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gözdiyin yerdin (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün *bə qəzəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axım gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan *təccüb*, *heyrat* və *dəhşətlə* ata baxdı (İ.Şıxlı).

SEVİNMƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, *güllərsünüz*, *bözən qəmlənmirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum səpirlər (Ə.Vəliyev); Mədənin qapısı da *çox basırıq* idi (M.S.Ordubadi).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da *elo qatıdır* ki, gözə barmaq tərşən görünməz (H.Nadiri).

SEYRƏK – SIX Bözi səhələrdə pambıq *çox seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qədər *sız* və *uca* idi ki, kəndlilər mənə görmürdülər (M.Talıbov).

SEYRƏKLƏŞMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sıxlıq*ı səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Gədikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dahliz *tez-tez* lap boş qalırdı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklilikdir*, amma *sakitlik* yox ("Ulduz"); ...*Sıxlıqda* yaşadıqları üçün yaş, hörmət nəzərə alınırdı (M.Talıbov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vaxtda *seyrəklilik* idi; səs-küy *zad* eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükdə* (C.Əmirov).

SEYRƏLMƏK – SIXLAŞMAQ Tüsti azacıq *seyrəldi* (İ.Şıxlı); Buludlar *sıxlıqda*, yağış yağmağa başladı.

SƏDƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadət*lə *bədbəxtlik* arasında bir addımdan artıq məsafə yoxdur (M.Talıbov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qıza bax *pəlad səbatlı* (S.Rüstəm); *Dəyişkəndir*, ona *etibar* etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CİRTQOZ Bu, *səbirli*, *dəyənətli*, *çalışqan* uşaqlar (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişidir, bir söz *dəyən* kimi *alır* ("Ulduz").

SƏBİRSİZ – TƏMKİNLİ A kişi, *nə səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov); Bizim yeganə *çıxış* yolumuz budur: *hissiyata* qapılmamaq, *səbirli*, *təmkinli* olub iş görmək (S.Vəliyev).

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhəltə və *səfalət* pəncəsində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Bülbülhəsən).

SƏFƏH – ANLAQLI Sən niyə *bəla səfəh* sözlər danışsın? (Ə.Haqverdiyev); Əsgər *bəy*, *mən səni bir anlaqlı* adam bilirdim (Ə.Haqverdiyev).

SƏFƏHLİK – AĞILLILIQ Gələcək görüşlərə *ümüd* basılmaz *səfəhlilikdir* (S.Qədirzadə); Kim bunu *ağıllılığın* *noticəsi* kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən *həmdəmi* *təklilik*, *çən*, *çisək*; Bir də *səhər* *yeli*, *axşam* *küləyi*... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* *dost* *tək səhərin* *əlini* *sıxıb* *gedir* (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhəri* *polis* *qadını* *kimi* *mərhəmətli* *olmayacaq* *ki* (S.Vəliyev); *Axşamki* *hadisə* *yaddan* *çıxmaz* ("Azərbaycan").

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI *Bəla* *dəyib* *qarı səhəri*, *günortalı*, *axşamlı* – *bütöv* *bir* *gün* *təki* *Alayın* *yuxusundan* *çıxdı* (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* *də* *qismən* *düzəlmişdir* (M.S.Ordubadi); *Mərzə* *şiddətlənmişdi* (S.Qədirzadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir*? (S.S.Axundov); Qızın *verdiyi* *məlumat* *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhihlik* *tələb* *edir* ("Ulduz"); *Canavarlar* *yedi* *bütün* *qoyunu*; *İştə*, *oğlum*, *yalançı*lıq *oyunu* (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ *Mənim səhlənkər* *başımı* *kəs!* (Mir Cəlal); *Məsuliyyətli* *adamdır* (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU *Xanum*, *fikiriniz səhv* *deyil* (S.S.Axundov); *Doğru* *xəbərdir*, *anın* *üçün* *dərə* *düşmüşəm* (Nosimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözəlilməz *səxavət* *zəbiri* *sən* *dərəcə* *sevindirdi* (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* *sevməməlidir* (M.S.Ordubadi).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* *qonaqların* *hamısından* *artıq*, *nədənsə*, *Təb-rizin* *sovqatlarına* *fikir* *verilirdi* (Mir Cəlal);

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT

Ay *simiclər* padşahi, nə üçün indiyədək bunları satıb balaların üçün xərcləməmişən, gərünə aparacağsan? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yatırdı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq *rahat* yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtemiz; Düzülmüş nizamlı təzə stullar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binələr *səliqəsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri girən kimi *səliqəsizlik* gözü çarpır ("Ulduz"); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəlilik vardır ki, gəl görəsən (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolxozçuların bir sıra ağillı və *səməralı* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerdə heç kəs tərəfindən artıq və *səmərasız* əməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Səhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qarış iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən *soyuc* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadiri); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf *yalan* və *riyakarlıqla* doludur (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Özün sözlerini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtaliq* hökm edir daima; Bu necə dövrəndir, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

SƏRRAST – NATARAZ

("Azərbaycan"); İndi mənə qarşı bu *soyuc* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmiyyə* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyə*t bu suallardan xoşlanmadığını göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YIGMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASILI Artıq mən *sərbəst* adamam, sən mənə üzünə edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayınız ki, bu işdən mənə də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərə-kələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü son dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin ömrünə *tabe*-siniz (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIQ Mən *ayıqam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIQ Keçir xatırından həttə *sərxoşluq*; Lakin ümidini kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərin*dir (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qışı *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* bürüyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağa (M.Rahim); Hamını *ayağa qaldırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YIGMAQ Məni yayda dərərlər; Kölgəsində *sərarlar* (M.Rahim); Paltar *vişnə*gə lazımdır. *vağış*, *yağacaq* (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır ("Azərbaycan").

SƏRRAST – YALAN

SƏRRAST – YALAN O çox *sərrast* danışdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmamışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimsəyə əyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən oldumu hamının gözündə *ağıllısan*, vəssalam (İ.Fərvəliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilib təyindər bu *sərsəmlilik* (H.Cavid); Onun *ağıllılığı* sayəsində biz arzumuz çatdı ("Azərbaycan").

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədlə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIQ Artıq sifətdən yorğunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlik* yağdı ("Azərbaycan"); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaq*lıq göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çoxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlik*dir (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralıq gözlənilməz maraqlıdan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səslə-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*, Qabaqda enli və dərin bir arx vardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vərəqlədikcə zahirən adı görünən bu insandakı zəkaya, *dərindən*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzadə).

SİFTƏ – SON *Siftə* kimse buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamıdan *son* o gəldi.

SİĞALLI – PİRTLAŞIQ Tənli sürülür daşların; olurlar haphamar, *siğallı* (R.Rza); Kələflər *siğallı* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *talaq* vermək mənəm ixtiyarındadır (Ə.Haqverdiyev).

SİVRİ – KÜT

SİX – ARALI Onlar başlarını əyərək gedir, *sıx* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SİXILMAQ – AÇILMAQ Adamın ürəyi *sıxılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim *açılır* ("Ulduz").

SİXILMAQ – SİRTILMAQ Uşaqlar utandı, *sıxıldı* (C.Məmmədov); Qız, *sırtılıb*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SİXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərpenməsinə, adam içində *sıxıntı* çəkməsinə çalışdı (M.İbrahimov).

SİNXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *diaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Həsənov).

SİNİQ – TƏZƏ *Sınq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürgə təmiz süpürür (Ata. sözü).

SİNMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *sınar* da, *düzələr* də, vay sənə halına (H.Nadiri).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sirli* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* bellə idi (Mir Cəlal).

SİRTIQ – HƏYALİ Məmiş həyasız və *sırtıq* uşaq olduğu üçün dilləndi (M.Talıbov); Özünü *həyalı* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SİSQA – GUR At da başını əyib *sısqa* bulağın gölməçəsinə qurtdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SİSQA – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hənsin qarşısında bu *sısqa* qoca necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, *sərxoş*, *yekəpər* bir italyan soldatını gördü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İş *arabir* yox, *sistematik* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIQ – ÜZÜYƏLİQ Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüyləli*ğidir ("Azərbaycan").

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyə öləndəki *sivri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *kütdür*, heç yerdə qazmaz (N.Vəzirov).

ŞOR – ŞİRİN Bu torpağın altında *şor* sular axır (M.İbrahimov); *Şirin* aşına zohər qatma (Ata. sözü).

ŞORAN – ŞİRİN Axı, sən briqadirsən, bilirsen ki, Muğan torpağı *şoran* torpaqdır (M.İbrahimov); Üç ay qabaq qazılmış quyu bol, *şirin* su verirdi (Ə.Vəliyev).

ŞORGÖZ – NAMUSLU Sonra da İdrisə dedim ki, bir də bu *şorgözü* evə buraxma (M.İbrahimov); O vaxt heç kim sənə *namuslu* qardaş deməzdi (M.Hüseyn).

ŞUX – KƏDƏRLİ Sən də vaxtilə cavan

verdiyev); Hələ həyətdə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

ŞUMAL – KƏLƏ-KÖTÜR Bu *şumal* pöhrəni; bir vurğa qələm elədi; və qürurla dedi (R.Rza); Bu taxta *kələ-kötürdür*.

ŞÜBHƏ – İNAM Əlbəttə, *şübhəyə* düşmək olardı (S.S.Axundov); Yaşamaq olarmı *inam* olmasa (R.Rza).

ŞÜBHƏLƏNMƏK – İNANMAQ Yəqin uşaqlardan *şübhələnmək* (İ.Şıxlı); Axı mən ona *inanmıram* (C.Əmirov).

ŞÜBHƏLİ – İNAM

Tt

TABE – MÜSTƏQİL Saysız ulduzlar; nəhayətsiz fəza; insan iradəsinə *tabe* deyil (R.Rza); Uç, Səhər, *müstəqil* həyatın gözəl! Qırılmaq bilməyən qanadın gözəl! (M.Müşfiq).

TABELİ – MÜSTƏQİL Tabeli mürekəb cümlədə baş cümlə *müstəqil*, budaq

TANIŞLIQ – YADLIQ Hər təzə *tanişlıq* ömrə açılan pəncərədir (S.Sərxanlı); Bilirdilər ki, bu çəpərlər ən dərin ayrılığın, *yadlığın* başlanğıcıymış (M.Süleymanlı).

TAPINTI – İTKİ Bu *itki* anaycün ağır olsa da; Bu məğrur ananın öyilməz başı... (S.Rüstəm); Bu mənim üçün təzə *tapıntı* idi

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *madənlik* göstərir.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namizədin *tərəfdar* və *əleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı ("Jurnalist").

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Dünyə xəlifə *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadi); Onun *əleyhdarlığı* hər kəsə bolli idi ("Ulduz").

TƏRGİTMƏK – ALIŞMAQ Müxtəlif vasitələrə əl atdım, birtərəf idarənin yolu

ona *"tərgütdirimi"* (İ.Fərzəliyev); *Xeyr*, Həlīmə xanım, mən həmişə gördüyümü deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüşdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qocəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev); Sənə kimsə *acıqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördüm *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şıxlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə *söyüş* eşitmək olar ("Azərbaycan").

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *tərpənış* yox, *süslük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Başı açıq idi, uzun, qara hörükləri ayrıca bir canlı kimi gərdəndə yumşaq-yumşaq *tərpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorgunluğunun əlaməti idi ("Azərbaycan").

TƏRS – AVAND Çalış ki, *tərs* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamlar (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tərsinə* dönmüşdür (İ.Şıxlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cüco sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tərsliyindən* yolun yarısında maral bürəyib qıcnı sındırdı

TİKİLMƏK – YIXILMAQ

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇİRKİLİ Həyati elə süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyn); Məktub çox *çirkili* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsadüfdür* (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; *darısqalıqdan* keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlili, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün *sıdqlə* deyilən

söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* üçündür ("Qəbusnamə").

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətdə dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVÇA O çox az danışan və *təvazökər* adamdır (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovça*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vəzifə tutur (İ.Fərzəliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVÇALIQ *Təvazökərliyinə* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovçalıq* pambıq yığını və tədərükü vaxtı özünü daha aydın göstərdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, göyün üzü açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönməz idi əynində (İ.Təpdiq); Kimi içi yun isti çəkmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabılarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* çiyinə bax, nəticə çıxart ("Ulduz").

TİKİLMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *söküldü* bu gün (S.Vurgun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKİLMƏK – YIXILMAQ Kəndə nə üzlə çıxım, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yıxanın evi *yıxılar* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, boğuc bir səsle (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏ – QIZISMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqverdiyev); Canına *qızışma* gəldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNMEK Əziz söhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *isindi* ("Ulduz").

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talıbov).

TOXLUQ – AÇLIQ *Açlıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim tənəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talıbov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qayıdır (Ə.Haqverdiyev); O *tantik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma ürəyim yenə də *toxtamır* (Ə.Haqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karıxdı*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babayev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar; bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınq* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generalar kimi uzun, *topa* bıqları... var idi (Mir Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz qırpırlar (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıdırlar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplaşaq* o çəmənzərə; Ozanlar səs salsın uzaq dağlara (S.Vurgun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılışırlar* ("Azərbaycan").

TOPLU – DAĞINIQ Sabirin osorləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *toplu* şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillərinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, möhəbbət də, mətənat də özünə; Yığdın *dağınq* gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülür (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, ölmizdədir bizim *sübhün* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışdı.

TOTUŞ – ARIQ İlanboğan vaxtıdır; O *totuş* əllərlə; Boğ demir lülələri; Bu əfi "güllələri"; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsəmənli); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayırsan (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydu*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xınalandı, qulpu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yaslı* paltarını artıq atmışdır ("Azərbaycan").

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyət-baca *təmiz* və səliqəli idi.

TOZLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Tozlama* həyati, su səp, süpür ("Ulduz"); Külək elektrik silgəci kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız axşamında Qumru ağlayır (Mir Cəlal); *Aydın* bir yaz səhərinə durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələcək kişilərin *tozlu*, çirkli ayaqları çox adamın ürəyindən *təmizdir* (Ə.Haqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsinə mənə qarşı *töhmət* və şikayət vardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə də, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gəlin, *tökün*, bu daşı öləyinizdən yəni (S.Rüstəm); Şirolu, mollanın piyaləsini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi *töküldü* göyden yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımız qonaq ilə *doldu* (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə palıdı bu meşənin ulu ocdadı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə palıdın *törəmələr*idi... (İ.Məlikzadə); Xəcalət! Utanmaq! Namusun, arın; *İlkin* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa şor, bir cəymə də *turş* qatıq göndərmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədar duru, nə qədar *şirindir* (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya *turşməzə* və meyxos almanı dişinə çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, ye, *şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun *turşulu* dolması var (S.S.Axundov); Nə *şirindir* xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin *turşuluğu* və ya *şiriniyi* yeyilən zaman bilinər ("Ulduz").

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏŞMƏK Dünənki xörəklər günün qabağında qalib *turşumuşdu* (M.Süleymanov); Buradan sərin meh gəlir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirintləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Fəli *tuş* çıxdı (M.Hüseyn); Ölmək *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

qədar xoş, o qədar mülayim *və gənəşli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərəfdən Nazlının *tutqunluğu*, bir tərəfdən də eyvandakı istilik Bağın tontitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buludlu, sol üzü *açıqlıq* (M.Süleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah *açıldı*, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göyden düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKƏŞ *Tüfeyli* həyatdan əl çək, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir ("Azərbaycan").

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxıq* başına çəkdi (İ.Şıxlı).

TÜND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tündür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *mülayim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədar *tündməcazdır* (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *mülayim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdədirlər, yaman *tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hirs içində *tüpürdü* (M.Süleymanov); Kişi *tüpürdüyünü yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev). **UC – SON** Bağının *ucunu* ağzına alıb çəynəyirdi (İ.Şıxlı); Gözlərimin qanadı; Söndürdün sən ulduzu... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ *Alçaq* uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyər ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboyluları* daldə otururlar, müəllimin yazdığını görək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaşı çətilən zabit öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məys haldə bir neçə dəfə kırıq çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalıqına* həsəd apardı ("Azərbaycan"); Səməd öz boyunun *balacalıqından* birinci dəfə heyifləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərində *qoşa ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağillərin uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ucqar* bağa; O səkir arxayın yaşıl otlağa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdilər ("Ulduz").

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gələr, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, ən *bahalı* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ *Şirindir* sənətin, *şərin* neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günün-gündən *bahalaşır*. **UCUZLUQ – BAHALIQ** *Ucuzluqda* alıcının, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UÇMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, kürəyini yandıran (R.Rza); Qalxdıqca qatar, buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UÇMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçuruq*; Sevinclər könlümə *qondu* quş kimi (S.Rüstəm).

UÇUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdılar (M.Talıbov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmiz? (S.Qədirzadə).

UÇUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarıncıq qalıb.

UÇULMAQ – TİKİLMƏK *Uçulacaq* o bir gün zərbəməzlə kökündən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydançada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UÇUNMA – QIZIŞMA Nəhayət, *uçunma* təzə dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədənində *qızışma* hiss etdi, tərlədi ("Ulduz").

UÇURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UÇURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirsən ki, mən istədiyimi *tikəram* və *tikdiyimi* də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UÇURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çomənzəminli); *Düz* yerdə gözə bilmir, şumda şılacaq atır (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın *uğurludur* (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağır*-*dır* (M.Hüseyn).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol diləyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Çox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyn); Səfəriniz *müvəffəqiyyətli* idi ("Ulduz").

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsinə (S.Sərxanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcdadının *ululuğunu* aparıb Nuhə çıxarcadır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yəno hər şeyi *unutdu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsarətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAGİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq*, *böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elə qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* hər gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); Yaşca *böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdi ("Ulduz").

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaq*-*lıqda* məni itirəyidilər, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elə indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talıbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çimnaz, *uşaqlıqdan* gülümdə baxım (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uşaqlaşır o (C.Novruz).

UTANCAQ – SİRTIQ Adilə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* uşaqdır, üz vermə ("Ulduz").

UTANCAQLIQ – SİRTIQLIQ At bu *utancaqlığı*, qoy golsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirtıqlıqdan* ol çəkməyib.

UTANMAQ – SİRTIQLAŞMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirtıqlaş*-*laş*, özünüzi biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurmadır* (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. sözü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın*, *uzaq* ellər axışmışdır (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülşən söz alıb ayağa *qalxdı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qısa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzun-boylu*, arıq bir adam ona doğru gəlirdi (A.Şaiq); ...Cibgin *qısaboylu*, arıq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyətlə oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDRAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlüklü, sarışın gürsəçli, *uzundraz* bir oğlan qapıda göründü ("Azərbaycan"); O boyca *gödərək*dir ("Azərbaycan").

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngörün *uzunluq* və dərinliyi ölçürdü (M.İbrahimov); Yolum *qısalığı* səhbətimizi yarımçıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir, yumru, *uzunsov* damcılarla; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Üü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunətli* mühtidən qurtarmağın qeyri-mümkündür (M.Talıbov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir gülüş-tan bəcərmək arzuları dəruni bir ehtiyacdən doğmur? (M.İbrahimov).

ÜMMAN – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ümman* görür (B.Vahabzadə).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümumiliyi* və ya *xüsusiyyəti* oşanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sərvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiyaçıq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbəqara* nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaboylu, *ürəkək* baxışlı, mütənasib bədənli, yaraşıqlı qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda *ürək* lazımdır; *Cəsarətli* və təmiz *ürək* (M.İbrahimov).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürəkdi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərləyəsən (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKIT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, *sakit* bağca *uşağı* var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlığa *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar küsülü idi, *daldala* durmuşdular ("Azərbaycan").

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otlan kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırdı ki, guya onları *ürək*dən istəyirdi ("Azərbaycan"); Gülsabah Əbilin gözələrinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir gəl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Gülarə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuş bir səslə dedi (C.Məmmədov); Canı *sazdır*, hələ xəstəlik bilmir ("Ulduz").

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayağı *üzgünlük* yox oldu (İ.Şıxlı); Onun *sazlığını* *üzündən*, hərəkətdən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımın məktub aldım. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabəndəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirsəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALİ Sən bilmirsən bu necə *üzlü* yetimdir (A.Şaiq); *Həyalı* olmağına həyalıdır, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damlaları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüaşağı* süzülür (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədov).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabığdayı, *üzügülər* və *qoşəngird* (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adamdır (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALNİAÇIQ Sən məni *üzüqara* edirsən (M.İbrahimov); Min zəfərle qarşılayır *alın* *açıq* ordumuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçəyini alın, *üzüyola*, fəqir və işlək olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirsən o necə *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRSLİK Onun bu *üzüyolalıq* tezliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı ("Azərbaycan"); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

Vv

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* mil-lətə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən şirin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahab-zadə); Təzadlı dünyanın *müxtəlif* qütblü; Mənfil, müsbətli fəlsəfəsi var (N.Kəsəmənlı).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* бүрүdü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Aləm bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizdə yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLƏNMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Tellı yatmaq zamanı çatdıqca *vahimələnməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yaqın etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs çıxdı (Mir Cəlal); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir boyazlığa bürünmüşdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun öyilə bilməsinin qarşısını almaq üçün ayrılığını *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazığı gəlirdi (M.İbrahimov).

VAR – YOX *Vardan* xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi məndən nə istəyirən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabbarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yollarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lüt*ün biridi (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev); Ay nənə, vallah, mənim özüm də sənin kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-hallı* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutqun işiq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (Mir Cəlal); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Ordu-badi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilbər; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlığa* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, yoxsul olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur ("Koroğlu").

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayəsində başını birtəhər gəlirəy (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümü və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səbə, əhvalımı bir-bir; *Varıb* ol yərə öz eylə (M.V.Vidadi); Sabahı fasilə zamanı Güler bizim sinfə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASİTƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* niqə başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab verməz (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveylam* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVİNCİLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivənli, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincili* günlərim barmaqla sayılar; Kəder – istədiyin qədər! (N.Kəsəmənlı).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağrıdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *işlək*-dir (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçə-bacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gözsünlər, öyrənsinlər (Ə.Əbülhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq istəyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzlülük töküldü (M.S.Ordu-badi).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lələ yalnız *vəfali* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarı kəsib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özge yara yalvarır ("Lətif şah").

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vüsəldən; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfiyyəli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Həminin üzündə *vəhşət*, iztirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli gətirirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözləri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhot); Qapı tərəfdən *məlahətli* və nazlı bir qadın səsi eşidilir (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşi* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyəli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalması sevməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü ələ alacaq və mənə kədərəndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Ordu-badi); Ağ günlərə səsləyir *insanlığı* yurdumuz (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam mənə başa saldı ki, nefti ələ beləcə yandırmaq *vəhşilikdir* (M.İbrahimov); Mehriban öz *mədənitliyi* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvələ* qopdu (H.Cavid); Get-gədə gəco

VULQAR – ƏDƏBİ

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qarıbə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılaraq gözləri önündə *vərəqlənirdi* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmli* adamlara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətədən* *vətənə* qayıdardı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görərsən ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nöqərsə isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Mehribanın Zeynal ilə Ninaya verdiyi bu sual hər bir *insafli* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFILILIQ Zənnimcə, xilqətdən daha əvvəl ədəvətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sən *insafılığın*ə.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri giron kimi müşahibinin canına *vicvəcə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı ("Ulduz").

VİRAN – ABAD Açdı mənə dərddi ağac; *Viran* bağın mələlini (M.Rahim); Dağıldı qüssodən *abad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranə*-dir (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xarabalıqları *abad* etməyə gəlmişik (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

adlanır. Yeni yetişən *ədəbi* gənclik həmişə Cabbar!nın diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküzə Allah buynuz verməz (Ata. sözü); Məhəmməd-həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN *Vurma* hasilini almaq üçün ödənin digər ödəmə neçə dəfə vurulduğunu göstərən ödəm *vuran*, bölünən kəmiyyətin bölündüyü ödəm *bölən* adlanır ("Riyaziyyat").

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sən kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çömənçəminli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ödənin başqa bir ödəmə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayda neçə dəfə başqa say (ödəm) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır ("Riyaziyyat").

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasilə beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir soruş gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil ürəyi *dayandı* ("Azərbaycan").

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Barış* dəqiqələri yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-baş çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tək bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı əxlaqın birinci şərti elə budur ki, *başiaşağı*, üzvölə olasan (M.İbrahimov).

Yy

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməzsən, çünki bu horiflər artıq sənə *yabancıdır* (C.Cabbarlı); Heç kos inanmaq istəmirdi ki, Fəriz mənim *doğma* qardaşımdır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyn Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabani* bir ot kimi böyüyür... (M.İbrahimov); Mən bədii əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

YABI – KÖHLƏN *Köhlən* at ilə *yabının* təfəvütünü hamı bilir (Ə.Haqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseynzadə).

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdi, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap *uzaqda* tək-tək işıqlar yanırdı (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKİ Qaçqınlar hamısı *yaxındakı* şah tutluğa tərəf yüyürdülər (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlərini *uzaqdakı* dağlar cəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİS Qumru bunları toplayıb gətirir, *pisini* evdə yandırır, *yaxşılarını*

YALIN – GEYİMLİ

YALIN – GEYİMLİ *Yalın* ayaqları dizlərinədək palçığa batmışdı (Çəmənzəminli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçları; Hər torofo zər nişanlar dolandır (Aşıq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir də *yalqız* qalmasın; Qardaş görək *cüt* dayana yan-yana (Aşıq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* kökmosini geydi (Ə.Əbülhəsən); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü ("Ulduz").

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabıllarda gözorək pul yığırdı (C.Əmirov); *Ayaq-qabılları yırtıq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayardım* babamın çul-çuxasını (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *söküdü*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşıq Əziz); *Rəhmildir*, ürəyi yumşaqdır.

YAMANCA – YAXŞICA Onlar Səmədin *yamanca* tələdiyyini duymamış deyildilər (M.Hüseyn); Onu *yaxşıca* əzişdirdilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yangın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayları *yanası* idi (T.Kazımov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qapıya *yanasmaq* üçün heç bir bəhanə eldə edə bilmirdi (M.S.Ordubadi); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstdən birdəfəlik ayrınlı *uzaqlaşmaq*... arzusu ilə çırpınırdı (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanıqlı* bir ah çəkdi (M.Hüseyn); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* tərbiyədir (A.Şaiq); İndi Məcid müəllimin suallarına cəsarətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YARASIQSIZ – SƏLİQƏLİ

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca deyirmən daşının üzərində yırgalanıb *yapıxdı* (S.Rohimov); Hərni *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox döyən ahu kimi tullandı (A.Səhhot).

YARALANMAQ – SAĞALANMAQ Mirsaqlı *yaralanmış* və yerə yığılmışdı (S.Hüseyn); Qonağım qız, mənə *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM Maya *yaralı* bir eşqlə Qaraşı müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon səhiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – XEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərindən qaçırdı (M.İbrahimov); Çox zaman *xeayirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rohimliden hər cür *yaramazlıq*, laqəydlik, arxayınçılıq gözləyirdi (İ.Hüseynov); Biz isə belə şərtləşək; yazının pishiyni də, *yaxşılığını* da hamıdan əvvəl yazanın özünə deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranişdan* gözlənsən belə; Bir dastan olmusan ağrıza, dile (S.Vurğun); Nədənə heyətdə bir *ölüm* süktü hökm sürürdü (M.Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir özfaaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirənlik içilən axşam qonaqlar mübərəkbədlilik edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən ezilən bir sinfin hayqıran; Haqq bağışan sədasından *yarandım* (M.Müşfiq); Özümlüğünü niyə *öldürürlər*, ay deli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARALI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasındadır ki, usta zeynallar özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yaralı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARASIQLI – KİFİR Çox anq olmasın baxmayaraq, *yarasıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyn).

YARĞAN – DÜZ

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirriki kimi başının ağasını tortəmiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənim (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yariac*, *yaritox* dolandır (M.Hüseyn).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sadə cümlələr

cümle füzvələrinin iştirakına görə *bütöv* və *yarımçıq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvalı *yarımçıqdı* ("Koroğlu"); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Səhəbt *yarımçıq* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* danışdı (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarizarafat*, *yariciddi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – A *yassar*, Səni bir fərdən var (A.Şaiq); *Fərl* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mardana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qivami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyn).

YASTI – DÜZ Beziləri özünü suya atıb çimirdi, beziləri də *yastı* daşları suyun üzündə sürüşdürürdülər (İ.Şıxlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının eti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU Yaş paltar o elindən bu elinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəşi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, yaş

YAVA – ƏXLAQLI

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözləriniz *yaşardı*, həmcinslərinizi öldürmək üçün bərtənizi qurudursunuz (M.Talibov); Ağlamaqdan gözünün yaşı *qurudu* ("Ulduz").

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddəki qaynar həyat, gümrəhlik, fərəhli *yaşayış* da qonaqların ayağı ilə gəlmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Natiq əlini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlasın* ("Kirpi"); Çuxasının ötəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şıxlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, Vera *yaşlaşmışdır* (İ.Şıxlı); "Ay eller!" deyirmən ürəyimdə mən; Ömür *cavanlaşır* eller deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ Yaşlı kişilərdən biri yaxın dəyədən çıxıb onlara "xoş gəlmisiniz" dedi (M.Eynullayeva); Sürdəmər *çocuqlar* kimi iki sözdən fəzlə bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU Yaşlı gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhusəyinin dirsəyinə çırpılan ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR Yaşlı kişiye təşəkkürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmər* balaların məhəməməsindən yer, göy titrəyirdi (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki *yatmışdı*, yuxudan *ayıldı* (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günəşdən tez *durar*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövledə və samanlıqda keçirirdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlərlə Vəfədamın beynində bu fikirlərin biri *yatır*, o biri *qalxır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa ayla bir *yatar*, günəşlə bir *oyanardı* (M.Hüseyn).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vəqifin Qasım emi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmmədquluzadə).

YAVAN – YAĞLI

kimi bulvarda *yava* qızlar kimi açıq gözüb onunla-bununla mirt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşaqdır ("Azərbaycan qadını").

YAVAN – YAĞLI Kasıbın dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK Əvvəl *yavaş*, sonradan *bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD Qız *yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn); *O cəld* xəstələrin yanına qaçdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecə-yarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağı, həm də *sürətli* yerşi var...

YAVAŞ – TEZ Stokanı nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* əncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzimzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya sahib mətbəxə qayıtdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVAŞCA – BƏRK Bir dəfə axşam kim işə qapını *yavaşca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVAŞDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərsinə bir dürtmə ilişdirdi, əlbəttə, *bərkdən* yox, *yavaşcadan* (M.Hüseyn).

YAVAŞİMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağır, gah *güclənir*, gah da *yavaşyırdı* ("Ulduz").

YAVAŞİMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşdı* (İ.Şıxlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVAŞİTMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsinə *yavaşdı*, nökrinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayın istəhi daha da *artdı* (M.Hüseyn).

YAVAŞİTMAQ – YƏYİNLƏTMƏK ...Zeynal toqib etdiyi düşmənin yuvarlandığını görüncə atını *yavaşdı* (Ə.Əbülbəsen); Salatın addımlarını *yeyinlətdi* (İ.Şıxlı).

YAZMAQ – SİLMƏK

YAYĞIN – YIĞCAM Otağın döşəməsi *yayğın* yox, *yıqcam* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YIĞILMAQ Su kimi üroyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydı, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Kəçər *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş* *yaylağa* (A.Səhhet).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınların birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzetə *bükdü* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ Yazda çalan, qışda oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU Yazıya *pozu* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); Yaxşı, ay *dələduz*! Bir danış görək; Neçəyə satmışan yox vicdanını? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsinizmi? (T.Kazımov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idi (T.Kazımov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* məni açdı. "Azərbaycan gəncləri"

YAZLAMAQ – QIŞLAMAQ Çox tez *yazlamışam* ("İzləli lüğət"); Bizimlə *qışlayır* fəqət dolaşa, sərcə, sağsağan (A.Səhhet).

YAZLIQ – QIŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çatdırma bilməyəcəyik (Ə.Əbülbəsen); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqosini yığmışdı.

YAZMAQ – POZMAQ Önimdəki dəftərə bir çox şey *yazdım*, *pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK Qaz lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); Zaman *sızlar* üroklərdən nəloni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürokdən, *yekdil*, yekcəhət alqışlamalıyıq (Ə.Haqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirlər *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *yekədir* (C.Əmirov); Tayqılça Kazım indi də izdihamı yarır, *balaca* adamların başından axsaq qargə kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Çoxları özünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekəbaşlara*?! (M.Müfqi); Əsrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahalda onun kimi gözəl-göycək, qanacaqlı, *mərifətli* bir oğul yox idi (İ.Şıxlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilirmən heç sizə bu iddia, bu *yekəxanaliq* haradan belə gəlirdi (S.Rəhimov); Əziz-bəyov qapıdan içəri girincə jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekəliyi* dövlətdir, ayağın *yekəliyi* neybet (Ata. sözü); Ayağın *balacılığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa menden inciməsin, o bir az *yeknəsəqdir* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yenə də, həmişə olduğu kimi ona sadə və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadı); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə-dəstə məslim, tələbə grib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.İbrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağıllı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzələ başını *yelli* tərptəsə, boğazı meyvə səpləgi kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* torpanıb ol-üzünü yumaya başladı ("Azərbaycan").

YENİ – KÖHNƏ Yeni kond *köhnə* kondi kitalardan pozmağa (S.Rüstəm).

YENİCƏ – ÇOXDAN Stansiya *yenicə* yaradılmışdı və rayonda on cavan MTS

YƏYİNLİK – YAVAŞLIQ

hesab olunurdu (M.İbrahimov); Axı, *çoxdan* görüşmüşük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dirəcək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.İbrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə *çoxdur* kondimizdə *yeniyyətə* cavanlar (Ə.Haqverdiyev); Yaşlı və təcürbəli minicilərle at qoşadığı belə bacarırdı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, seller oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar aynındə; *Yeri* yolda torba çiyində (A.Səhhet); Kükək yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurğun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqalaşdır; Yanaşib əl verir görso hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişli* yarın; Ağ buxaqda xalı var (Bayatı); Baş-açıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünə gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.İbrahimov); Neyləyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcək sənsən... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA-ANALI Xeyir, mən bəd-bəxt təkə, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata-analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma ərək ağacına, bithədə, dilbərini; Yen gəl aşağı, nə *yekini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YƏYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dörüm. *Yeyin* gəlmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yığılıb əlindəkini sındırırsan.

YƏYİNLƏMƏK – YAVAŞİMAQ Səlim *gələnlərdən* dəlbədal üç güllə atıldı. Koşfiyyətçilər *yeyinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşdı* (Çəmonzominli).

YƏYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkor yuxarıya ağır-ağır çıxır, enişə fırlananda *yeyinli*-yində qabağında durmaq olur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən möhrm edər.

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam na qələt cloyir (S.Vəliyev); *Rəhmli* adamsan, yolunda can qurban.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəllidir yerimiz *yəqin* divana (H.K.Sani); Sənin davranışın mənə *şübhə* yaradır (“Azərbaycan”).

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca özünü göstər ki, *yəqinlik* hasil olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YİĞİNTİ – DAĞINTI Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yığıntı-larının* arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağıntı* görmürsən?

YİĞMAQ – BİCMƏK *Bicən* də, *yığın* da əldən çıxdı (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YİĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissə-lərini yağlayıb, bir-bir yerini *yığdı* (“Azərbaycan”); Tüfəngi *söküb* çula bürüdü, qatıların qarmı altında giclətdilər (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yığar* (Ata. sözü).

YİĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qapıya salırlar *yığnaq* (Q.Zakir); Qədir atn üstündə *dağınıq* saçlı Qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yərə *yuxdlar* (“Ulduz”); Görək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dün-yanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünyaya da *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yıxar* (Ata. sözü).

YIRTICI – MƏDƏNİ Rəzil düşmən yaranmış; *Yirtici* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

YIRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yırtıq* çəkməsi təzə paltarına yaramırdı (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi (“Ulduz”).

YOĞUN – ARIQ Arabacı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbülhəsən); Onun o mehriban kənd

qızının *arıq*, düz, millər kimi cəlb edən bar-maqlarını aşkar görürdü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyərmiş, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə ton görək ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZIKLAŞMAK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəso *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, sənənmə olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayılzadəni tanıyırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsulu* qoparmış; Zalımın pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazarıdır; Əfsus, *yox-sullaşır* get-gədə bir az (M.Rahim); Baloğan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığa* tələsən, *yoxsulluğa* tez düşər (Ata. sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Enişli*, *yoxuşu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUSLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuşlu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb bürə-məyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUSLUQ – ENİŞLİ Yolum *enişliyi* və ya *yoxuşluğu* yox, sənənin hərəkətin məni cana getirdi (“Ulduz”).

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri uşaqlarla göz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuş-suz* olmaz (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsen, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haq-verdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvanə; Gah üz tutub Gürcüstana aqlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıaçıq bir adam qışırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİÇİMLİ Kobud sifəti, *yöndəmsiz* bədənə vardı (S.Rəhman); Gözlə *biçimli* paltarlar vardı.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI “Sii” dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbibə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşığı* bir qızırdı (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK Oğlum niyə belə *yubanmışan*? (S.Vəliyev); ...Məclisimin bitməsinə *tələsirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadır* (S.Rəhimov); Əynim *qalındır*, üşümürəm (“Ulduz”).

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladı*lar (İ.Şıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saç-baş *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdu (T.Kazimov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* alomində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.İbrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qıdığlayırdı (İ.Şıxlı); Çayın *yastı* daşlarını seçib bir tərəfə *yığdı* (“Ulduz”).

YUMSAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Şıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən *nazikdir* (Ata. sözü).

YUMSAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdı); Başının tükü *coddur*, zil qaradır, arxaya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMSAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaq* təbiətli bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş çox *sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyən bi kişiliyindən və qəlbi *yumşaq*lığından nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülhəsən).

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşaq*lıq və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ əlinin *codluğu* getməmişdir (“Ulduz”).

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi əlində çəməq; Sürür *yüklü* öküzü (A.Səhhət); Starşına *boş* patron yeşiyinin üstündə oturub (Y.Əzimzadə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, *yüksək* qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxmanı titrətməmişdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsanı vardır ki, səviyyə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun səviyyəsi *çox aşağıdır* (“Ulduz”).

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissə-nin *yüksək* və müqəddəsliyindən hərarətlə bəhs edirdi (Ə.Sadiq); Bu il bizim bağımız *az* məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəliş*lər və gözənlilməz *eniş-lərdən* ibarət olan az qala bir ösrlik həyat tarixçəsinin bu səhifəsinə də öləri şəkildə toxundu (“Azərbaycan”).

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəliş* göylərin yeddi qatına (S.Vurğun); Təpənin dibindən bulacağın üstünə *endim*, əl və üzümü yuyub qaynağın qırağına oturdum (A.Divanbəyoglu).

YÜNGÜL – AĞIR Yükn *yüngülü* mən-zilə tez yetişər (Ata. sözü); Yük *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyləməyə gəlməmiş sizə; *Yüngül* görməyim göz-lərinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra qıcnı qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ Kükədən bir *çocuq yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qapı-nın ağzında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

ZİRPİLİQ – BALACALIQ – Əfəndim, yapdığın qəbahəti *zirpiliğini* qanırsanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunun *balacalığını* narahət edirdi ("Ulduz").

ZİRRAMA – AĞILLI O dəli *zirramaya* bu bəsat nə görək idi? (M.İbrahimov); *Ağıllı* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sarı; Günəşin də sönük *ziyası* sarı (A.Səhhət); Yalnız ind-i-indi *qaranlıq* evə alşan doktor qəmgin-qəmgin Badəm xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR *Ziyana* tələsdim, *xeyrə* gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLIQ Bu, *ziyançılıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürəklərində duyğun bağlanmış qəmi, kədəri bütöyün unudmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRXAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə qürrələnlər (M.Talıbov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çoxdan bildirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talıbov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talıbov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurdları və kəpənləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onun hər bir doğru, *xezirli* sözü və işi həmişə alışıqla qarşılanacaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəif eylədi aciz mani, qaldım əməlindən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyiriliyin* yolunu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşxasiyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talıbov); O həmişə *xezir* işdən yapışır ("Azərbaycan").

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zorakı* – deyib mızdır Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içinə baxdı (M.İbrahimov).

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qərxmayın (M.S.Orudubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır ("Azərbaycan").

ZORBA – BALACA Xeyli axtarışdan sonra qarşılarına *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günlər keçdi, aylar keçdi, *balaca* Cəbi yavaş-yavaş boy atırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşırdı* (N.Nərimanov); Mənim gözümə qonşum *balacalaşırdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbaliq*də ayı mənim qamçımın qorxusundan hər cür oyun çıxarı, amma bu *balacalıq*də qızın əlində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOŞLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasın, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasım); – Bəzi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şeyləri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənzəminli); O *zəifliyini* bildirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqüdür*, həm *cövrüdür* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞİQLİQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zəlim gecə necə gəldi (M.Dilbazi); Aşağıda Cəbir ağzında başlanan açılıq, *işıqlıq*, düzlükdə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin fırtınasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözəldir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞİQLİ *Zülmətli* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *işıqlı*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanması məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zəlim* idi (Ə.Sadiq); *Ədalət* hökmdar ol! (A.Şaiq).

MÜNDƏRİCAT

<i>Antonim sözlər</i>	5
<i>Lüğətin və lüğət məqalələrinin quruluşu</i>	5

Aa	7
Bb	18
Cc	27
Çç	30
Dd	33
Ee	47
Əə	49
Ff	54
Gg	56
Hh	60
Xx	64
İi	67
Kk	72
Qq	77
Ll	94
Mm	95
Nn	103
Oo	106
Öö	107
Pp	108
Rr	109
Ss	110
Şş	118
Tt	121
Uu	127
Üü	129
Vv	130
Yy	133
Zz	140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Kompüter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*
Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz Musaqızı

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.

Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.

Tirajı 10000. Sifariş 61.



DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87



POLYGRAPHIC
PRODUCTION
Tel/Fax: 447 75 04, Tel.: 447 75 05

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İlham Əliyevin

“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə
kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”

12 yanvar 2004-cü il
tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur.

**AZƏRBAYCAN
DİLİNİN
ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ**

A-Z



LÜĞƏT VƏ ENSİKLOPEDIYALAR

W 163
A 99

246254

AZƏRBAYCAN
DİLİNİN

ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ

A-Z

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

ŞƏRQ-QƏRB

BAKİ 2007

Bu kitab "Həsərət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti"
(Bakı, Azərənşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır

Tərtib edəni:

Həsərət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lüğətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti.

Bakı, "Şərq-Qərb", 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülən misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütliklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© "Şərq-Qərb", 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağ – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

"Sözün dialektikası" təfəkkürün gerçək varlıqla, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənanın ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradigmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, mənə əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafı və formalaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyyətlər eksmənalı sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzi, mənəvi aləmi və onu əhatə edən aləmə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lüğətə insanın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışqan – tənbel və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şərq – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, arıq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlam – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildiren antonimlər daxil edilir.

Lüğətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlik əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütliklər bədii və elmi əsərlərdən və dövrü mətbuatdan götürülən nümunələrlə əyanlaşdırılır.

AĞ – QARA *Ağ* köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).
AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: əyildilər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlüklər də öz əksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

Aa

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün ömiri qaşların, gəlin! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İçərişəhər *abad* deyildi (H.Sarabski); O, faşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Vəliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin hər yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitirdi bütün zərərlər, *abadlıq* gördü o xərəbələr (M.Şəhriyar); Bəzi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var sən ilə, gəl, *abdall*! (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa elmlərindən dənmiş bir *ağıllı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *abırlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyn daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qarı! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALI Abırsızdan həyati saxla (Ata. sözü); Gözəl var ki, *həyalıdır*; Gözəl də var həyasızdır (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədənçilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkitmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözütox* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sərt təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşıq arıq kişi idi (M.Hüseyn); Güllüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *acıqlı* səslə cavab verdi (Çəmənzəminli); Buludlar

dağılmış, yəni Təbrizdə *mülayim*, xoş işıqlı günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKIT Nə üçün bizlə həmişə *acıqlı* danışsın (İ.Əfəndiyev); Çox *sakit* danışdı (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *acıqlı* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi *sakit* və *təmkimli* idi (M.İbrahimov).

ACIMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acıdım* (M.S.Ordubadi); Düşməni məğlub olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRMƏK Qaşqabağı, sallaaq dodağı, çatılan qaşı, qırıq alını müəllimi lap *acıtdı* (Ə.Vəliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitledirdilər* (A.Məmmədza).

ACIZ – BACARIQLI Mən ki zərgəram, yəvmiyyə xərcindən ötrü *acizam* (M.F.Axundzadə); Güləbətin hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəlləli orə etdiyi çitmişdi (M.İbrahimov).

ACIZLIK – BACARIQLILIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irəli gedə bilmişdir.

ACLIQ – BOLLUQ *Ta acıqlı* bizə qalib gəlməyincə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

ACIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da görürdü ki, Güləbətinin qolu dirşəyə qədər *acıqdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Güləbətin zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

ACIQ – DONUQ Təbrizin *acıq*-mavi göyləri, ayna kimi təmiz üfqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

ACIQ – GİZLİ

Bizi çəsmək taxmış, *domuq* sifətli, yaşlı bir qadın qarşıladı ("Azərbaycan").

ACIQ – GİZLİ Tolobolardan Qurban Morəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərəkətləri ilə Firidunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan qol-

ADİ – QƏRİBƏ

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq sələ düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hər kimo vurub, yapış desən, yapışar, açıl desən *açılar* (A.Şaiq).

AÇILMAQ – ÖRTÜLMƏ İf

ADİ – MÜRƏKKƏB

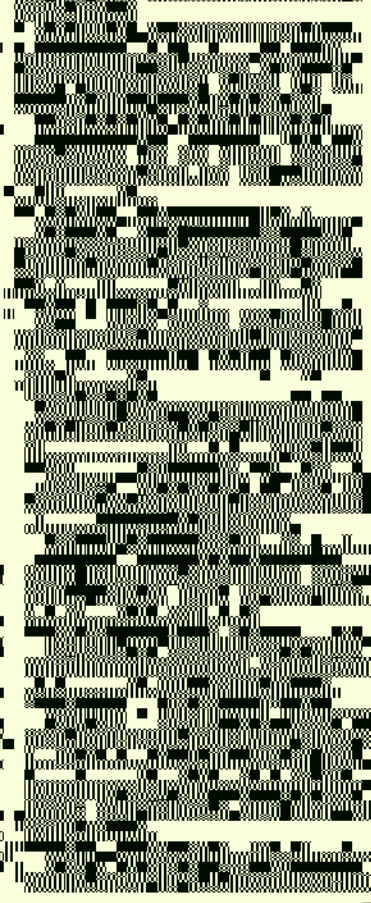
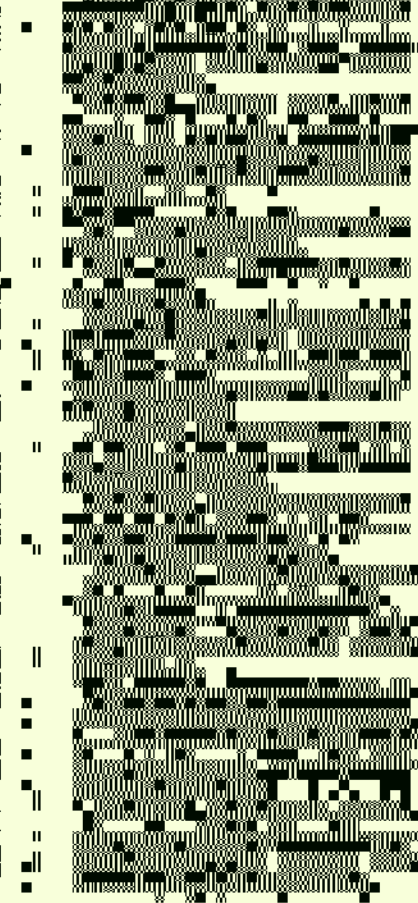
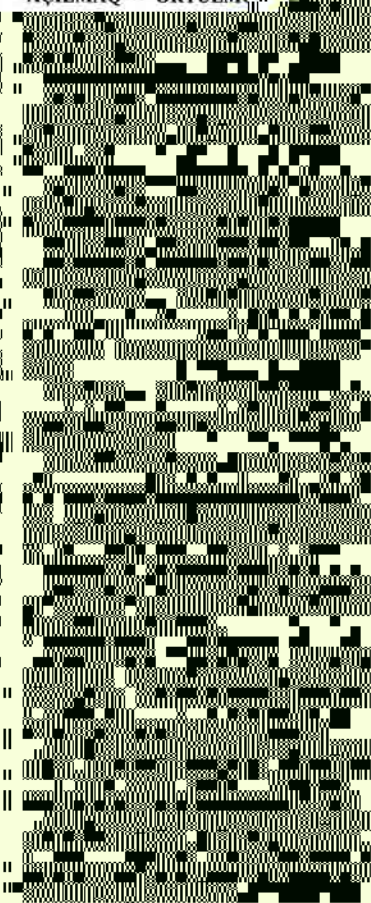
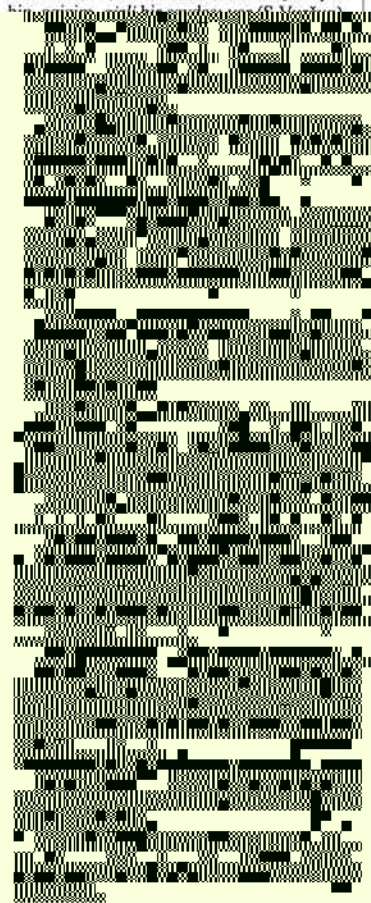
ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* solıq ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəb*dir həyat səhnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

ADİ – ZALİM Qurban oğlu rəkkib an

AĞIR – YUMŞAQ

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI Qız *qarabuğdayı*; oğlan isə *ağbəni* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ Yoluna *ağbəni*, şümşadboylu gəlin çıxsa, qorxma get, işin avand olar, *qarayanız* arıqolongo



ARALI – ÖRTÜLÜ

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla *örtülü* bir düzə gəldik (S.Vurgun); Həm də çox *aralıdır*, gedib-gəlmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARXAYINÇILIQ – NİĞARANÇILIQ

ARDINCA – QABAĞINCA Moşədi Əsgorin *ardınca* ahəstə-ahəstə gedirdi (S.M.Qonizadə); Elə mən də sonin *qabağınca* çıxmışam.

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ

dilər (M.İbrahimov); Əbədi *əndişə*, *obədi nigarançılıq* və tolaş içində yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYIN

ASTARSIZ – ÜZSÜZ

ARTMAQ – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARTMAQ – ÜZSÜZ

ASUDƏLİK – ASİLİLİK *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm bıq (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir möləldir; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmməd-quluzadə); Mən görək sözümlü Axund ağaya *xəlvə* deyim (Ə.Haqqverdiyev).

AŞNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov mənimlə *aşnadır* (Ə.Haqqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsini bizim üstümüzə atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmməd-quluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmi və *ateizminin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehtəmdir.

ATƏSLİ – ÖLGÜN Gəvə *atəslili* bir qəlbə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindandan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏSLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəslili* fikirləri idi ki, gözələrində odlu qanad çalır (Ə.Məmməd-xanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK Atıl cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu sözlər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PİYADA A kişi, gözünəyən elə bir ləzzəti *piyada* getməkdir, *atlı* getmək ləzzət v

böyü cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qanmır, *avamdır* (C.Məmməd-quluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin torzi, biçimi *avamlığını*... andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım öminin *mədəniliyi* sayəsində qaçdılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı* *avandından* gözəldir.

AVARA – İŞGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözürlü (S.S.Axundov); Çox *işgüzar*, öməksevən, intizamlı qadındır (C.Əmirov).

AVARALIQ – İŞGÜZARLIQ Bu oğlan *avaralığa* öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramıtlı çöhrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şıxlı).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənəin *ayağını* biləni bizim *başımız* da bilə bilməz (C.Cabbarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cüclələr *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayıra çıxdı (İ.Şıxlı).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüvaydır*.

AYDIN – BULUDLU Çişkinli və qaranlıq gecəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyıb açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydındır* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MƏDYAN Ayğır başını qaldırıb ilxıya gələn qatıra diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *mədyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdıb dəryaya girdi ("Koroğlu").

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstünə düşüb, yaman *ayıqlırlar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç acırmırdı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayıq* və zirek adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talıbov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işiq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zireklik ağıllı olamətlərindəndir (M.Talıbov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, lovgalıq və *məstlik* yuxusundan ayılır (M.Talıbov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhot); Get onu içəri getir. Tafta, sən də get, deyəsən *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yəja bu

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeyli* yol getmişdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsə, *az* bilib çox xidmət etmək min dəfə məsləhətdir (Mir Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azacıq* hərəkətə gəldi (S.Rəhimov); Axsamdan *xeyli* keçmişdi (A.Məmməd-zadə).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənəin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yəqin bu *məhkumluq*! Yəqin bu zillət! (Səhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarını *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar *az* qalıb (R.Rza).

AZALMAQ – ÇOXALMAQ Bir il də keçdi belə; Vəcdənin ağrısı *azalmadı*, *çoxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAR – SAĞLAMLIQ Kəç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qasıqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhot şeirlərində "Səhhot" kəlməsini bözən həm təxəllüs, həm də şəfa, *sağlamlıq* mənasında işlətmişdir.

AZARLAMAQ – SAĞALMAQ İndi İmamverdi baba *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbas-zadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hücum edin dörd

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryadır şair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, həci (N.Vəzirov); Niyə, Moşedi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (Mir Cəlal).

BABI – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cəfər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindar* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarısan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənə mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Onun heç *düzüklə* işi yoxdur.

BAGIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmaq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmaq* lazım bildi.

BAGIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (Mir Cəlal); Ögür moni yalandan *günahlandırmaq* istəyirsinizsə, günahlandırın.

BAGLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdaraq, fikir eləmə, sandıqları *aç!* (M.F.Axundzadə).

BAGLI – AÇIQ *Baglı* qapıya xata deyilməz (Ata. sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfiqəsinə səsli.

BAGRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz vermişdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalr; Deyin, *xoşbəxt* təmmi? (S.Vəzirov).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadır* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yardım doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qış* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimiştan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdisə də *baharlı*, *qışlı*; Gördün gələcəyi gün kimi aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qışsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKİR – POZĞUN Bu incə rəqslərdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissən ifadəsi vardır (Çəmənzəminli); Anna *pozğun* qızıdır, onunla oturub-durma.

BAQİ – FANİ Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Aydın bəzomələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözəlmək üçün *bala* xəbəni dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur böyük binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qardaşı *hündür* idi.

BALACALAŞMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatın ərzində arıqlamış, *balacalaşmış*, ordan batmış... (M.İbrahimov); O qeyrətli uşaq *böyüyüb* moni hamıdan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətini köşf etdi (Ə.Məmmədcanlı).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlib nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofər *bacarıqlı* adamdır, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNDRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazın* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərkətiləndir ki, mən bu *bambili* Əhmədin yanında olmuşam bir *balaca* uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hərənbir başını qaldırıb məclisə göz gözdürirdi.

BAMƏZƏ – QARADİNƏZƏ O çox *baməzə* qoca idi. Zərəfat etməyi və lətifə söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadı); Usta *qaradindən* bir kişi idi, haraya işə tələsirdi (Ə.Sadiq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabbarlı); *Mədənilik* cəhəllətin düşmənidir.

BARİŞIQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barışılıq* oldu. Aralarındakı *küsilülük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədcanlı).

BARİŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küsməmişəm ki, *barışmaq*. Mən *dalaşmaq* fikrində deyiləm (C.Əmirov).

BARİŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışmaq* (S.Vurğun); Biz də əspazlarla *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu zəhmətlərdə ağacın azlığı, kölgəlin *seyrəkliyi* Gülşənə yay kimi oyirdi (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Çox pakizə... Sübh tezdən hamısını *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirokləri *çıxartmaq* lazımdır, al-ayağa doladır.

BASMAQ – AÇMAQ Dərhal qapını *basıb*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözələrin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Sohhot).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamın əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdı* (Mir Cəlal); Barmaqları bəşəlib kağızı *buraxdı*. B.Talıblı.

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizo *başagrisi* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışsən (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəssər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Məhmanın *başdansa* sözündən, soyuq səhərdən sonra gələn adamlar dağılıb getdilər (S.Rəhimov); Bu elələri oxşamır, özü də çox *diqqətli* və səmimi (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkinli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞİAŞAĞI – BAŞIYUXARI Sərdar evlərinin qabağında bir daxmaya girib səhərdən aşxama kimi *başışağa* iynə vurmaqdadır (C.Məmmədquluzadə); Lədo ... *başışuxarı* Cəbrayılın evinə torəf etməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞİAŞAĞI – DİKBAS Səfor ... *başışağa* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman şapalaq yemiş *dikbas* uşaq kimi dönüb dəlincə baxmadan payızlığın yanından adamlara torəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞİAŞAĞILIQ – DİKBASLIQ *Başışağılıq* insanı həmişə hörmətləndirir. *Dikbaşlıqdan* yəqin göy-göy sığmırsan! (M.İbrahimov).

BAŞİBƏLƏLİ – BƏXTLİ Nə soxulmuşan araya, a *başibəlalı* fəle? (M.Ə.Sabir); Ağlı isə doğrudan da, deyəsən, *bəxtli* adam idi (C.Əmirov).

BAŞİBOŞ – AĞILLI Sərdar *başışoşdur*, ağlına nə gəlir onu deyir. Gəl, *ağıllı* oğlum, rahat ol, bir səyid qonağıdır da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başışağa* kişi, dinmə, uşağıdır, uşağım (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu sevindirir.

BAŞIDOLU – BAŞİBOŞ Çünki doğrudan da *başışoş* olubsan (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başışoş* adam kimi aparır.

BAŞILOVLU – SAKİT

BAŞILOVLU – SAKİT Kişi yuxudan dik atıldı, *başlovlu* yazı stoluna sarı qaçdı (Mir Cəlal); Katibin *sakit*, hətta uşaq və məhrəbən səsi heç bir şey bildirmirdi (M.İbrahimov).

BAŞİPOZUQ – İNTİZAMLİ Ətraf küçələr *başipozuq* camaatla dolu idi (M.S.Ordubadi); Bizim tələbələr iməciliyə *intizamlı*, müştəkkil çıxmışlar.

BAŞİSOYUQ – DİQQƏTLİ ...Aldığımı və eşitdiyini düşünməyəcək, çaşqın, *başisoyuq* adamlardan deyiləm... (A.Şaiq); Uşaqlar, *diqqətli* olun ha! (M.İbrahimov).

BAŞİSOYUQLUQ – DİQQƏTLİLİK Bu hələ özü də *başisoyuqluq*dur (C.Cəbbarlı); Rəhbərlikdən işçilərə qayğıkeşlik, *diqqətlik* tələb olunur.

BAŞQA – DOĞMA Yaşamağın qanunu da belkə budur: Hər dəfn olan özü deyil; *Başqası* tək dəfn olunur... (M.Araz); Ona *doğma* ikən yad olan kəsi; *Doğma* kənd *doğma* tək bağrına basdı (H.Hüseynzadə).

BAŞQALAŞMAQ – DOĞMALAŞMAQ Bir də sevgilimi aldatmaq üçün; Dəyişib cildimi *başqalaşmadım* (S.Vurgun); Bu yerlər elə bil mənə *doğmaladı*.

BAŞQALIQ – DOĞMALIQLIQ Bu kərrə sizdə bir *başqalıq* vardı (S.Hüseyn); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin qoribə bir *doğmalıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

BAŞLAMAQ – QURTARMAQ Lakin danışığı haradan *başlasalar*, axırda yenə *yaş* söhbətlə *qurtarır* (Çəmənzəminli).

BAŞLAMAQ – TAMAMLAMAQ Qaranqış baharı *başlayır*, bülbul *tamamlayır*.

BAŞLI – KÜT Dünən evinə gələn kim imiş, *başlı* adam imiş, "içirilərdən" gəlmişmiş (Mir Cəlal); *Küt* uşaqdır, ondan oxuyan çıxmaz.

BAŞLIQ – SONLUQ "Bir ömür yolunda"... bu *başlıq* nədi? (M.Araz); Aldırmısan *sonluğu*; Toyla bitən nağıla... (N.Kosmönli).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB

BAŞSIZ – AĞILLI Bu *başsız* uşaq başa düşür ki, öz hərəkətləri ilə özünə dost qazanmır. Çox *ağıllı* və namuslu qız imiş (M.İbrahimov).

BATABAT – ÇIXAÇIX Günün *batabat* zamanı idi (M.İbrahimov); Mən evdən *çıxaçıxa* o mənə yaxaladı.

BATAQLI – QURU *Bataqlı* küçələr düzəlib, gecələr elektrik ilə işıqlanırdı (S.S.Axundov); Mahmud... *quru* ot-ələf yığılmış çardağın altına girdi (Ə.Əbülhəsən).

BATAQLI – QURULUQ Küçənin ortası hər zaman *bataqlıq* və pələnc olurdu (S.Rəhman); Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə tamaşa edirdik (M.İbrahimov).

BATIQ – ÇIXIQLI Qoy onun o quyuya düşmüş *batıq* gözləri lap kəlləsinə çıxsın (S.Rəhimov); Elə bil onun gözü yerindən oynamış, *çıxıqlı* kimi görünürdü.

BATIN – ZAHİRİ Bu adamın *zahir* quruluşu kimi, *batini* həyatının da çox maraqlı olduğunu onun hər sözündən, hər hərəkətindən anlamaq olurdu (A.Şaiq).

BATINI – ZAHİR Niyə qoyun başlı qurdların ürayinə işiq salmır ki, *zahir*də qızılğıldır, amma *batında* onun tikanlarıdır (Ə.Haqverdiyev).

BATIS – ÇIXIŞ Günəşin *batışı* ilə *çıxışı* gözəl olur. Günorta yerində olanda ona heç baxan da olmur (Çəmənzəminli).

BATMAQ – ÇIXMAQ Vallah özümü elə itirmişəm ki, bilmirəm gün haradan *çıxır*, harada *batır* (Ə.Haqverdiyev).

BATMAQ – TƏMİZLƏMƏK Üstüm-başım qana və qanlı torpağa *batmışdı* (M.S.Ordubadi); Paltosunun tozunu *təmizlədi*.

BAYAĞI – MƏNALI Rəsulovun şirin dili, dərindən *mənalı* baxışı o dəqiqə öz təsirini göstərdi (C.Əmirov); *Bayağı* adamlar yadıma düşəndə qanımlı qaralır (M.İbrahimov).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB Nə qədər *bayağı* cavab verisən, Qaraş! (M.İbrahimov); İndi beynəlxalq vəziyyət çox *mürəkkəbdir*.

BAYAQ – DÜNƏN

BAYAQ – DÜNƏN Mən *bayaq* zarafat eləmərdim (Elçin); *Dünən* bu hadisə onu bərk əsəbiləşdirmişdi (M.İbrahimov).

BAYAT – TƏZƏ Sonra anam dedi ki, iki tikə çörəyimiz qalıb, özü də *bayatdır*, isti çörək al, atan gəlib *təzə* çörək yesin (M.İbrahimov).

BAYĞIN – AÇIQLI Almazın dalgın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq); Sabirin yazdığı şeirlərin çoxu *açıq* və sadə ana dilində olub məişətimizin cynını göstərməyə görə əzbər öyrənilirdi (F.Köçərli).

BAYRAM – YAS Xanım *bayramdır*, elin *yasıdır* (S.Rüstəm).

BEHİŞT – CƏHƏNNƏM Pərvərdigara, belə müqəddəs kişi *cəhənnəm* düşəndə bəs *behışt* kim göndəriləcək? (Ə.Haqverdiyev).

BEHİŞTLİK – CƏHƏNNƏMLİK Onu bilirmik ki, *behıştlik* atan güclə yadımdadır (Çəmənzəminli); Dərsiziz olan məmləkətin şöhrəti olmaz; Dünyası *cəhənnəmlik* olar, cənnəti olmaz (Ə.Vahid).

BEKAR – İŞGÜZAR Ay qız, *bekar* dayanma, tez ol, onun cibindəki tapançanı çıxart (C.Əmirov); Muxtar Zeynalova *işgüzar* və gözütöx bir adam kimi tanıyırdı (Ə.Vəliyev).

BEKARÇILIQ – İŞGÜZARLIQ *Bekarçılıq*dan daırıxıram (C.Əmirov); Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

BƏD – ŞAD *Şad* xəbəri tez çatdırmağa heç vaxt tələsmir, *bəd* xəbəri tez deməyə ürayi atlanır (F.Korimov).

BƏD – YAXŞI Məsləhatin *bəd* deyil, ağıla yatır (S.S.Axundov); Özünü deyin, harda *yaxşı* qan aldırmaq olur? (Ü.Hacıbəyov).

BƏDBƏXT – BƏXTİYAR Gərçi bu *bədbəxt* özü elmə həvəskardır (M.Ə.Sabir); Axırımıq mosud, gələcəyimiz *bəxtiyardır*, dedim (M.S.Ordubadi).

BƏDBƏXT – XƏSBƏXT Ailəməzə üz verən böyük və *bədbəxt* faciəni sizə bildir-

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT

məyə məcbur oldum (M.S.Ordubadi); Xeyr, əsi, mənim alma bağım olsaydı, özümü dünyada *ən xəsbəxt* adam sayardım (C.Əmirov).

BƏDBƏXTLİK – BƏXTİYARLIQ Get-gədə kəndi kasıblıq və *bədbəxtlik* bürüyürdü (A.Şaiq); Kərpə anasını itirdi birdən; Qanadı büküldü *bəxtiyarlığın* (Q.İlkin).

BƏDBƏXTLİK – XƏSBƏXTLİK İndi isə vaxtımı iyirmi nəfər yetimlə keçirib, gələcək *bədbəxtliyi* gözləyirəm (M.S.Ordubadi); *Xəsbəxtlikdən* Qaraş içəri gəlmədi, deyəsən, köynəyini çıxarıb yuyundu (M.İbrahimov).

BƏDXAH – XEYİRXAH O vədə öz babalarının əməllərindən xəcalət çəkib *xe-yirxahları* ilə *bədxahları*ni əlbəttə tanıyacaqdır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDXAHLIQLIQ – XEYİRXAHLIQLIQ Lakin bir il sonra xanımın heç kəsə *bədxahlıq* edən adam olmadığını gördükdə... Gülbətin az-çox yazı-pozu bildiyini ondan gizlətməyi qərara aldı (M.İbrahimov); *Xeyirxahlıq* adamın nüfuzunu və hörmətini qaldırır.

BƏDXƏRC – QƏNƏTÇİLİK Arvadının niyə bu qədər tələbkar, *bədxərc* olduğuna dair suallara cavab tapa bilmirdi (Ə.Vəliyev); Həvayı yəre pul xərcələməz, *qənətcildir*.

BƏDXƏRCİLİK – QƏNƏTÇİLİK *Bədxərcilik* və israfı, səxavət və əliəciqlilik arasında fərq vardır (M.Talıbov); *Qənətcilik* çox faydalıdır.

BƏDLİK – YAXŞILIQ Lakin *bədlidən* iki zırptı it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Üç il bundan qabaq uşaqlar haqqında *yaxşılıq* indi də mənim yadımdan çıxmır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDSİFƏT – GÜLƏRÜZ *Bədsifət* adamdır, qaşqabağından zəhər yağır. Həmişə *güləruz* gördüyüm Solim indi bomboz bozarmışdı.

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT Getmə, getmə, görüm kimin yarısan? Hansı *bəxtəvərin* vofadarsan? (Aşiq Qurbani); Bu... *bədbəxtin* ölkəsinə aparıbsan, binəvənin ölini qoymunda qoymusan (Ə.Haqverdiyev).

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK Dərdim var, ay başına dönüm, sirrim var, mən *bəxtəvərlikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talıblı); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOŞBƏXT Bu qaragözlüləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqara*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOŞBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bəlalər* törədir (M.İbrahimov); Əfsus ki, yazıq Nürəddin üçün bu *xoşbəxtlik* çox çəkmodi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O şair mədh edir min bir gülzarı; *Bəlalı* aşığı, sevdalı yarı (S.Vurğun); Mənim tərifimdən, ey *uğurlu* qus; Onun qəlbindəki tikani qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); Nəce *naşı* bağbanam ki; Bir çiçəyi mənim olmaq (M.Ələkbərlı).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdliyəm* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, nəçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bələklı* iki körpə baş-ayaq nənədə yatırdı (M.İbrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – AÇMAQ Sona sevvə-sevvə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Səngülər açmayan yolu *açdın*; Qolamından cavahirət saçdın (A.Səhhot).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkətli* illərindən biri idi (S.Rüstəm); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki havadan un ölonirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartırmırdı (Mir Cəlal); ...Usta zeynəllər özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *həri* gəl! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏRK – BOŞ BƏRK də, *boşda* da sözü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əgər birçə dəqiqə *bərk* külok əssə və ya bir təsadüf dolayısı ilə ayağı sürüşsə, fəhlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsindən çox *zaif* işıq gəlirdi (Ə.Sadiq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseyn-oğlu); Əvvəldən yaxşı danışıdı, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundov).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir təvri *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLİK – BOŞLUQ Mənim barmaq-larım kobudluqda, *bərklilikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülhəsən); Bəy, özü də *boşluq* cəyliyibson (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracağını (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərbad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənin təsəvvürlərin nə qədər *bəsətdir*, Gülbətin! – deddi (M.İbrahimov); *Mürəkkəb* işdən hər adamın başı çıxmır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayatı); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragöz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.İbrahimov); *Ucaboy*, əniklənirək bir şofer maşından çıxıb Yəfa ilə söhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə qul atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şöhrətimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanuma müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Məralın vahiməsi Cumanı *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbülhəsən); [Almaz:] Mənim

qapım dostlarımin üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmuşan qıza, ay *bəzza?* (S.Rüstəm); *Alıcənab* adammış (S.Rüstəm).

BİC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundov); Yorulduq dəhlizlərdən, gəlmədi bir *ağıllı* (Ata. sözü).

BİCƏ – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niyə *bicə* söz danışsın? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənali* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BİCLİK – DÜZLÜK Çorçizadə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istedadı vardı, ortaya çıxardı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BİCARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccim-başının ərşəyi uçub, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundov); ...*Zalim* xanımın qorxusundan tir-tir əsirdi (S.S.Axundov).

BİCİMLİ – YARASIZ Nazik və *biçimli* dodaqları iyul günüşündən solan qızılgülün yarpağı qədər küskün idi (M.S.Ordubadi); Daxilən gözəl olsa da, zahirən *yarasız* idi.

BİCİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qısaboylu, *biçimsiz* bir adam sol ayağını çəpə-çəpə içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifoti *yöndəmlı* idi ("Ulduz").

BİDAR – YUXULU Eyliyibson məni eşqə giriftar; Gündüzüm *biqorar*, gəncələr *bıdar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganə*sən, olmaz məni görmək sənə qismət! (A.Səhhot); Ora ki özünün *doğma* yurdu idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlət arasında ədavətin, *biganəliyin* osil səbəbi ruhanilərdir (M.F.Axundov); *Doğmalığ* kolmosi dilinin özəridi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşdü ki, bir doqquq *bikar* otura bilməyirəm (N.Vəzirov); Qızxanım orı kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas edirəm ki, ...Əhməd bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sütunlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlığı* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra məni *bikef* görməzsiniz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə üroyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacının yerinə mənimə [orə] verirsən, ay *bıqeyrət?*! (B.Talıblı); *Namuslu* qadın həyasından qışqırmırdı ki, səmini qonşuları və oğlu eşidər (S.S.Axundov).

BİQƏM – DƏRDLI Layiq deyil sənə nəkəsə-*biqəm*; Adəm görək ola adama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini doli söyləməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən ləqəb sözünü *bildirə* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indı* *xoşbəxt* yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRKİ – İNDİKİ Al bu canımı, *bildirki* ziyanın çıxısın (Raci); Heç zaman qəm-qüssə *ındiki* qədər üroyimi sıxmamışdı (L.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALI Atamın qanımı unutmaq üçün mən görək *bişoraf* və *binamus* bir adam olam (M.İbrahimov); Qan, *həyalı*, namuslu qadının başına siçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVƏ – ZALIM *Binəvə* kişi bələ fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dard imiş *zalim* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBƏŞA – DOLAYI Yazıq muzdur qolu boynunda simiqdan qayıdıb, *bırbəşə* öz xəzəninə yanına gəldi (S.M.Qonizadə); Mister Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayısı* ilə Həkimül-mülkə bildirməyi qorara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞÇA İman *birdən* gülümsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA Gənclik kitabının yarpaqlarını; İki il onunla *birgə* çevirdin (M.Müşfiq); *Ayrıc* otağın var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNCİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırını* kim dedi (G.Hüseynov).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandırın bu şanlı *birlik*; Bu qüdrət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrılıq* həyəcanlı vücudunu tutmuşdu (Çəmənzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzumu sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Ordubadi); *Ayrılıqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimiz bəlli; *Birlikdə* taparaq bəlkə təsəlli... (Ə.Cavad); *Təklidə* çaylaq daş-yam; Məni qoymayın təklənmə! (M.Araz).

BİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağ, ilıq yumurta, ağ çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Həni burada qədrini bilən; *Boli, çiy* süd əmib özəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindan *bitişik* idi (Nağıl); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi naməkan ölüyür (Nəvəzi).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birinə *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən səndən ayrılmam istəmirəm, ayrılı bilmirəm, ancaq *ayrılıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMÇIQ Şeir, mödh, qozol, həvə, mərsiye və s. yazdıqda o barədə nə mümkünsə, hamısını də, *bitkin* bir əsər yarat, heç vaxt *yarımçıq* yazma ("Qabus-namə").

BİTMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitir* (Ata. sözü); Bir dəməyi möhtac idim; *Qurumuşdu* bağca-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görək sevdəyim o *bivəfani*; Nə də belə hicran dağı göröydüm (Q.Zakir); Səhər bizim ailənin on *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *By*, nə qəşşən ceyrandır, bunu haradan almısın (Mir Cəlal); *Vay* öldüm, *vay* öldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOĞUCU – TƏMİZ Göytəpənin üstünə *boğucu*, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığına görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuş* səsinə eşidib ürəklandı (İ.Şıxlı); Kükroyib daşan Kürün qijiltısı daha *aydın* eşidilirdi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözünüzün kəsəri *azdır*! (S.Vurğun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağıl söylə (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışsın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörək dostudur, *bolluq* qarçısı (Abbasqası); Heç, elə-bələ bazarın *kasadlığı* ovqatımı tələləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MƏNŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Ordubadi); Əşi, *mənşeviklər* tülkü kimidir; bir az topinədə sığır bir-bir... (S.Vurğun).

BOZARMAQ – QIZARMAQ *Bozarmaq* nə zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *hombos* idi (S.Rəhman); Tamaşa salonu ağzına kimi *dopdoludur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Səhət); Nə gözəldir *dolaşmaq istə* yay fəsiləri; Bu sorin sahilləri (M.Müşfiq).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bizi nə; Tapmayırsan əyləvəclər güzəranı, bizi nə? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görəndə ana gözlərinə dəm verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişib köməyə, çatıb haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Ordubadi).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay balam (M.Ə.Sabir); Bu dairə ittiqatın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rəhmanov).

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühakimələri *möhkəmdir* (M.İbrahimov); Bəlkə *boş* adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundov); Dostluq bərk ayaqda *bərkidir* (B.Vahabzadə).

BOŞALMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir boş pətəyə *boşaltı* (S.S.Axundov); Salatin dizi üstə çöküb onları yığdı, səliqə ilə qutuya *doldurdu* (İ.Şıxlı).

BOŞALMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələrini Əkbərin sağlığına *boşaltıdılar* (Ə.Haqverdiyev); Vaxt itməyi atları *yüklədilər* və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞAŞAĞI Vəra da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və *boşboğaz* deyil (S.Rəhmanov); Aslanı hamı *başasağı*, heç kəsə işi olmayan adam kimi tanıyır.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda *boynuburuq* qalınca; Ölümlə aşıqlara xoş *səadət*di (Q.Zakir); *Ey zəlim xan! Zəlim xan!* Sən qorxub öz canından; Yurdu versən hər yada; Kor olan dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYOĞUN – ZƏHMƏTKƏŞ Məşədi Əbdülbağı razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin *boynuyoğun* molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nəncən ağlı, işsevon, *zəhmətkeş*, məhrəbən, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Sabah, Allah qoysa, qurtarıq, hava *bozdu*; bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış nə qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava *boş* və *aydın* olur (A.Divanbəyov).

BOZ – YUMŞAQ Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm acıqlanır, ona *boz* sifət göstörirdi (S.Rəhmanov); ...Yasmon yirmi yaşında, gözəl, *yumşaq* təbiətli, şad ürəkli bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəslə olduğu üçün hava yaman *bozarmışdı* (A.Makulov); Bir-iki doqquz davam edən

yağışdan sonra göy *açılmağa* başladı (Çəmənzəminli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi *bozarmışdı* (M.Hüseyn); Utandığından rəngi *qızarmışdı* ("Azərbaycan").

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca arın təbiətinin *bozluğu*, kasıblığı hiss edilmədən geridə qalırdı (M.Eynullayeva); Bu gün havanın *açıqlığı* adama ləzzət verirdi ("Ulduz").

BOYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da *kiçik* oğlumdur, *boyük* qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BOYÜTMƏK – KİÇİLTMƏK *Boyütmək* istəyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələn bahar da (Ə.Haqverdiyev); Otağın arasını kəşib *kiçiltmək* istəyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sorarsa ağ, həm siyah teli; Biri *buğdaydır*, amma şəkili (M.P.Vaqif); Qapını *ağyanız* bir oğlan uşağı açdı.

BUXOVLAMAQ – AÇMAQ Daha *acəyir*, *aşmır*; *Buxovla* onlu *oxovlayı* (Mir Cəlal); Paltonu çiyinə atıb qapını *açdı* (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ tez-tez *bulanırdı* (M.İbrahimov); Göyün üzü *açıldı*.

BULANMAQ – YAXŞILASMAQ Axsam yaxınlaşdıqca Həsən kişinin əhvalı *bulanırdı* (M.İbrahimov); Tapdıq *vücudca yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan *bulaşığı* qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); *Təmiz* qasıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın *bulaşıqlığı* ev yığışının pıntılığına dəlalət edir. *Təmizlik* yaxşıdır, indi kimi istəyir, gəlsin, tutanmaq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ...Dağların başı dumanlıdır, üfüqlər *bulaşmağa* başlayır (Çəmənzəminli); Gəlsin bahar fəslə, *açılсын* yazlar (A.Şaiq Qurbanlı).

Cc

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qasqabağı birdən ayırıb açıldı (S.Rəhimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb cəməndə *açıq* yerdə qalmışdı (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dördümi *bumbuz* ürəklər nə duyar? (S.Rüstəm); Tez ol, *isti* su və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rəhimov); Çarkəz yorğanı üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını *açıb* görmədi (İ.Şıxlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəmişəm*, yenə *durmuşam* (T.Şahdağı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualının bir müsahibə şəklində olduğunu görəncə öləndəki kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayenin *açılmış* başı; Qara hörkləri titrədir külək (H.Hüseynzadə).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xına bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmməd-quluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksinmiş kimi, *düzəlib* şax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsuz da boğuluram, *bürküdür*, otağa girəsi halım yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürkü* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapınıncısı *açıb* Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüstü *bürüncəklili* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasağa); Buradan *çılpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açıdır* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ *Bürüşük* və titrək əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım *açıq* qapı arasında oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÖV – YARIMÇIQ Yarımçıq bir mahnı gör nələr deyir; *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbandır (“Azərbaycan”); Varımı sənə *yarı* bölürəm (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küseyən qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsın* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *büzük* gözələrində hüdudsuz bir təkəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadımdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açıdır* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ *Büzüşük* duruşdan hiss olunurdu ki, o çox səbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

CAHİL – MƏDƏNİ *Cañil* dənər kol kimidir (A.Şaiq); Mən bədii əsərləri müəyyən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədəğa idi (C.Əmirov); Nə *ölüyə* hay verir, nə diriyyə pay (Ata. sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansıxıcı* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; *Urayı şən* insanlaq (C.Novruz).

CARI – ƏSASLI Bu il məktəbdə *cari* təmir, gələni isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır.

CAVAB – SUAL *Suallar, cavablar*, mübahisələr; Uzanır axşamdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük*lərin qayğısına qalmaq *cavaların* borcudur (S.Qodirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağillı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişiler həmin torpaq yolla çox karvanların gəlib keçdiyini söylədilər (İ.Şıxlı).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özüni iqrar etdiyiə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarverdi, Pərzad ilə qoşa *qarıyasan* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan olıyo, Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı getdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadı); Bir günün içində on il *qocaldı* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, *cavanan*, *cavanlığın* səhv və xətası olar, çalış xəta etmə (Ə.Haqverdiyev); Biliyəm onu da gözləyir *qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata. sözü).

CAYDAQ – CƏMLƏMƏK *Caydaq* adam ağacına oxşayan uzun, *caydaq* adam dinmir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəkdə*; Gözəl eyib-siz olmaz. (Bayatı).

CƏFA – SƏFA Mən yazıq çəkdim *cəfanı*; Muxənnət sürdü *səfanı* (Aşıq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, beləli, ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov); Doğrudan da, ürəkaçan və *səfali* bir yer idi (M.Talıbov).

CƏFƏNG – DUZLU Onun hekayələrində *cəfəng*, uydurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *duzlu*, məzəli məktublar yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünki *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənəli* gözələrinə baxdı (İ.Şıxlı).

CƏFTƏLMƏK – AÇMAQ Cəftəli içəri daxil olub arxasınca qapını *cəftələdi* (S.Rəhimov); Gecdən gec qapını *açdı* (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənlilik* də inkişaf, torəqqi ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluqçu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata. sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞMAQ Qız pambıq yığımında *cəldləşir*. Hərdən musiqi *yavaşdır*, kim isə fərhəli bir mahnı oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ödədləri bir-birinə *cəmlə*, onların cəmindən beşi çıx (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kondiləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rəhimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponiyada gilanar çiçəklərini (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yazlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu fəlakətə gətirən yəməzlik və *cəsərlər* qorxusudur (A.Şaiq); Mənim qayədibi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsərlənmişdi* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayıb o *qorxur* ki, sən; Onu birdəfəlik rədd eləyərsən (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsinizmi, çox fikri açıq, çox *cəsərlətli* uşaqdır (M.İbrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəyməz (S.Vəliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yaşda *cəsərlətlik* göstərdi. *Acizlik* adamın birinci zəifliyidir, yadında saxla (M.İbrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsərsiz* ağılı da kəsəri olmas (M.İbrahimov); Sərvinəz *ürəkli* cavab verdi ("Ulduz").

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanındır (S.Qədirzadə); Övladlarım, bir işdə bir qanun var ki, onu pozmaqda *biz acizlik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsür* kişiyyə oxşayırdı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndərilən *qorxaq* adamlar kimi *alim-cavahir* əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞMAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırdı* ("Ulduz"); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anatonin qolbımı doldurdu (S.Vəliyev); Hər bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan dartdı və təkidlə dedi (Çəmonzəminli); Açıq və *mülayim* hava Kərəmin urəyini oxşadı (M.İbrahimov).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərirdilər (M.İbrahimov); Batmaq olarmı xana? O, təpə-tüfəng, taparca; *Zarafat* ya nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞMƏK Aslanın sifəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Vəliyev); Sonra o bir qədər *mülayimləşərək*: Əziz, sən mənim yanıma xəstə gətirmisən, özün də şofa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədova).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sifətinə bir qədər də *ciddilik* artırır (A.Məmmədova); O macal vermədi, mənim *yumşaqılığım*dan istifadə edib danışdı (Mir Cəlal).

CİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki,

bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Ordubadi).

CİLXA – QARIŞIQ Mən də adi insanam; Nə başdan-başə tarif, nə də *cılxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarışıqdır*.

CİLİZ – GÜCLÜ Ciliz, arıq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyahı *güclüdür* sonda (S.Vurğun).

CİNDİR – TƏZƏ Başında *cındır* yaylıq, əynində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylığı ilə özünün tərini sildi ("Azərbaycan").

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs tellərinin iştirakına görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki verə bölünür.

CİNLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinlənərdi*, onlardan heyfimi alardı (S.Qədirzadə); Hirs soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CIRIQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsaydı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (S.Vəliyev); Erkək atın çulu *cırıq* görək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *cırıram* (S.Rüstəm); Yer kürəmiz fəsil-fəsil; *təzələyir* döşəyini (R.Rza).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *cirnatmaq*, məclisi

CİRTDAN – NƏHƏNG

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururlar (Mir Cəlal).

CİRTDAN – NƏHƏNG – Əyö, a *Cirt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatır, – dedi (İ.Şıxlı).

CİSMANİ – RUHƏN *Cismani* olaraq zindandayam, *ruhən* isə buludlar kimiyyə (F.Korimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şıxlı); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CİZMAQ – YAZMAQ Yazdın, *cızdın*; Qabağımda (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügülər, *comərd* (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yığan kimi, anba... *comərd* mış ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLIK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan"); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKİT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadıma düşdü (S.Vəliyev); Axırsınız *sakit*, lal; Bu sahildən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alim o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi inəyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzün yerinə *cöngə* ("Aşıq Ələsgər dastanı").

CÜZİ – XEYLİ

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücərən ağaclar da *quruyur*.

CÜRBƏCÜR – EYNI *Cürbəcür* həvəslər bürüyür varlığını (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimisində *qorxu* və heyərt görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvazişə də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxma*, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sorkədəsi; Alovlu, qüdrətli,

cürətli, möftin" (X.KZ); Dərəcə enmə, *qorxaq!* *Qorxaq* həllənc dağıdır; Kim ona topik vursa; Dahi ona qarşıdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SİSQA Məsrurə özünü yamındakı *cüssəli* oğlana tutaraq qısıla-qısıla dilləndi (S.Qədirzadə); Suğular əkinin dərin şırımla və *sısqa* axınla suvurdular (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*; onsa, əsas, alın və xolbir sümüyü. İkisi isə *cütdür*; tərə sümüyü, gicgah sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırıx il külüng çalıb bir *cüzi* pul ölmə salmışam (S.S.Axundov); İndi həkim olsaydı, bir parça pambıqdan ötrü *opteyə* göndərib məndən *xeyl* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Ç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman işə Rüstomin çağ vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam xəstədir, müsyö, vəziyyəti çox ağırdır (S.Qodirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə *çağanın* əskisini yuyanda birini orada unudubdur, get onu gotir, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyn yetər, bir az da səndən *böyük* qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, tələş dolu xoş bir intizar və *çağırış* vardı (M.İbrahimov); Müfəd hər nə edirəsə etsin, Dilşad yenə də onun ağzına baxır və *əmrinin* intizarını çəkirdi (M.S.Ordubadı).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK Çaxnaşma düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda *sakitlik*dir (S.Qodirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham *çaxnaşdı* (S.Vəliyev); Nəhayət, *sakitləşdi* (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrək, *çal* saçlarını da azacıq isladib, arxaya darayırdı (S.Qodirzadə); Mariana yəqin ki bunu duyub, *qara*, sıx kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qodirzadə).

ÇALA – DÜZ Çox çətinliklə Məmiş *çaladan* çıxartdırlar (M.Talıbov); *Düzdə* oturdular (M.Hüseyn).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Çox gözəl! Yaşasın *çalışqan* kənd qadınları (Ə.Haqverdiyev); *Tənbəl* adam fikrli olar (Ata. sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz *çalışmalıyıq* ki, ayrı-ayrı adamların özəzinə ümumi camaat varlınsın, kolxoz dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Son harda küllənir, *veyllənir*-sən? (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAQ Çəşbaş qaldı ("Azərbaycan"); Gülşonin manqası iki günə qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad çox *toxtaq* danışdı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa *çaşdı* (C.Əmirov); Cahangir hərbi *toxtadı* ortalığa təslim məsələsinə atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri *çevik*, yerisi quş kimi yüngül idi (İ.Şıxlı); Mənim *ölüvay* adamdan xoşum gəlir (İ.Şıxlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerisində, hərəkətlərində əvvəlki zireklilik, *çeviklik* yox idi (C.Məmmədov); Onun *ölüvaylığıdır* ki, biz özəb çəkirik ("Azərbaycan").

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah *qabarıq*, gah da *çəkilir*.

ÇƏKİŞMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, *çəkişdilər*. *Barışdı* nə qədər ayrı düşsələr (C.Novruz).

ÇƏKİŞMƏK – BƏRKİŞMƏK *Çəkişməsən, bərkəşməsən* (Ata. sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu *çəkdi* (M.Süleymanzadə); Atın başını *buraxdı*.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, *çəlimsiz* müstətiğin biri bizi bəzi adamların yanında gözükölgəli etsin (T.Kazımov); *Kök* adam özünü bir az qabağa verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah *aydın* havalı, gah *çənlı*, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarmomədd *çəpəki* qovluya baxdı (M.İbrahimov); Soməd *çəpərilib düz* oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPİNƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir *çəpinə* baxdım (Mir Cəlal); Tərsinə yox, *düzünə* otur, qoy camaat soni görsün.

ÇƏRƏNCİ – QARADİNMƏZ Eh, nə *çərənçi* kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyyətə müxtəlif adamlardır; gülürüz, *qaradinnəz*, çoxdanışan (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNCİLİK – QARADİNMƏZLİK *Çərənçilik* noyo görək (M.İbrahimov); Onun *qaradinnəmziliyi* həmişə hamını osəbişləşdirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayışanda; Qəlb qəlbə qarışanda; *Çətin* olur ayrılmaq; Göz-gözü alışıdan (Bayatı); Qoy bir an ürəyim *rahat* döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİNLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qoflet qaçıb tramvaya minso, işim *çətinləşəcəkdir* (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi *asanlaşdırdı* (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIK Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən *çətinlik* çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); Düşməndə gəldi, *asanlığla* bildiyini elədi (Ə.Haqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIQ Sənəsi *batıq*, sifəti saralıb, çiyinləri qalxıb (Ə.Haqverdiyev); Ayaq gördü ki, onun geniş alınındakı *çixıq*, yanaqlarındakı nazik damarlar qızırtı (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın *çixış* və *giriş* yerləri ayndır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənnən hamamı kimi biri *girir*, biri *çixır* (C.Cabbarlı).

ÇİLGİN – SAKİT Külək çox sort və *çilgin* idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava *sakit* və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇİLGİNLİK – DİNLİK Adamlar *dinclik* və *sakitlik* istəyirlər, hərbi *çilginlik* istəmirlər.

ÇİLPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə *çilpaqam çilpaq* (S.Rüstəm); Qapı açıldı, cavan və təmiz *geyimli* bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Lərisinin gülşoni yenə *çiçəkləndi* (M.Hüseyn); Baharın yaşıl gözəlliyi tez *soldu*, tez *çəkildi* (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum *çin* oldu. C.Bərgüşad. Xanım, hamısı *yalandır* (S.S.Axundov).

ÇİRKAB – TƏMİZLİK Xirtəyə qədər *çirkab* içərisinə gətdi (M.Talıbov); Beş adam golonda heç olmasa bir *təmizlik* görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir çox *çirkin* hərəkət və adətləri mənə tərkdirdi (S.S.Axundov); O işində də *səliqəli* idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı *çirkin* iş üçünso, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay çox ariq olmasına baxmayaraq, *yaraşıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

ÇİRKİLİ – TƏMİZ Polislər çarpayının üstünə yığılan *çirkili* paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yorgən-döşək *təmizdir* (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIQ Tüstülü ocaq başında, qolları *çirməklili*; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası *açıq* oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLMƏK – AÇMAQ Qollarını işgüzar adamlar kimi dirsəyinə *çirməlməmişdi* (S.Qodirzadə); Köynəyinin qolunu *açmışdı* ("Azərbaycan").

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ *çocuqsunuz* (C.Cabbarlı); *Yaşlı* adamdır, onu hor işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü; *azalsa* da, *çoxalsa* da; İnsanlığın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bədim, amma sən mənəndə *çoxbilməmişsən* (M.İbrahimov); O, Allahın *mağmunudur* ("Ulduz").

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu biz *çoxdan* eşitməmişik (C.Cabbarlı); Görəsən *indi* də qarğı danışsın, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, *çoxlu* var qazanmaq haqqında az iş görmüşük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsulun *çoxluğu*, *azlığı* bəzədən aslıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər *təkmənalı* və ya *çoxmənalı* olur. "Müasir Azərbaycan dili".

ÇOXU – AZI Gecənin *çoxu* gedib *azi* qalmışdı (S.Qodirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Borçalı *çökəyinə* qayıdırlar (F.Kərimzadə); Dağında, *düzündə* bitməyirdi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstünə qaranlıq *çökmüşdü* (İ.Şıxlı); Bulud göyü *qalxmışdı* (İ.Şıxlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ *Çökük* ovurduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Supərisi qızılı saçları ilə *qabarıq* sinəsini örtüdü ("Azərbaycan").

ÇÖL – İÇ *Çölüm* özgəni yandırır, *içim* özümü (Anar).

ÇÖL – İCƏRİ *Çölün* aləmi yandırır, *içərin* özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Güzəllikləri səbəbinə onları *çörəkli* adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yərə verib dayandım (M.Talıbov); Dərə olvan, çəmən olvan, *düz* olvan... Bu rənglərin *düzümünə* aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastığı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalanmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yərə yıxıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq istəyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nərdvanla dama çıxmazlar (Ata. sözü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gotirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüşük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hissələr daim təkmilləşmədə, gözəlləşmədə, *saflaşmadadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdılar (İ.Şıxlı); Adamlar *küçədə yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülkü toyuqlara *dadanıb*. Nahaq yərə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadırğayı* (Ə.Əbülhəsən).

DADANMIŞ – TAMARZI *Tamarzıdan* kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILASMAQ Qar dağa çıxar, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox tez *acılışır* ("İzahlı lüğət").

DADLI – ACI Onun balı çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *acı* söz deməyər (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eylərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözələrini yumaq dərin və *şirin* bir xəyalə dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xəbərin *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qoribo bir *şirənlilik* var (S.Qədirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* açar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahnısını yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞILIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağılışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığılmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaqların da (H.Hüseynzadə); Yəni axar çaylar üzrə domir körpü *qurulacaq*; Yəni sahil lampaları alışıcaq *çıraq-çıraq* (S.Vurgun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçıb *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM Fikrim *dağınmışdır* (C.Əmirov); Fikrini oxucuya *yığcam* şəkildə çatdırma bilmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınıqlığı* var. Əsərdə *yığcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyuncaqlarını *dağıdır* və sındırır, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaquluzadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəlidir* ("Jurnalist").

DAĞLI – ŞAD Övlad sandan Murad kişinin ürəyi əvvəl də *dağlı* idi (Mir Cəlal); Qadın hər qüssədən, qəmdən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *şadlır* (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gülcüçəyə bəzənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçalıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyə* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzəli və usta Zeynallar *daxilən* çox toz və xoş-xəsiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Səməd *zahirən*, doğrudan da, mürgüləyən adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİCİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Çəmonzəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz barəsində (C.Əmirov).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraqlı moni də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırdılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada istedad, hər böyük hünər, *Daıma* vətəndaş inkişaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qədirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqəti*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkrəm səhərin *dalı*ni eşidə bilmədi (Ə.Əbülhəsən); Səhərin *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəkəndi, bir-iki kəsəv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılıncının *dalı* da kəsir, *qabağı* da (Ata. sözü).

DALASQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalasqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbülqədir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zəminli).

DALASQANLIQ – DİNCİLİK Əhməd *dalasqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dinc*lik vermirdi (M.S.Ordubadi).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dalı* çəkilib qapını ördü (Ə.Vəliyev); Sal daşının dibindən *irəliyə* bir qoşalılı çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKİT Qarşında *dalğalı* dərün bir ümman; Ümmanı sarsıdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qəhrəmanımsa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsəbah da bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kəlgə düşmüş əsmər üzə o *dalğınlıq* çox yaraşır (M.Dilbazi); Muradın evində böyük *şadlıqdır* (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkarın *dalınca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurgun); Elə sənin *qabağınca* çıxdı bayıra.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytonçumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlandı (Mir Cəlal); O, *qaraqabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVƏZÖKAR Əli kişinin iki oğlu vardır; biri *dambat*, o biri *təvəzökər*dir.

DAR – GENİŞ

DAMBATLIQ – TƏVƏZÖKARLIQ *Dambatlıqdan* parlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvəzökarlıq* kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda səhv eləmişən ki, belə bir *damğalı* nəsiləndən özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qədirzadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamış*q (M.Hüseyn); Qatar Culfa burmudan fitini *buraxdı* (M.S.Ordubadi).

DANIŞQAN – QARADİNMƏZ Qorənfil Cavadova çox *danişqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradinnəz* kişiydi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadiq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNMƏZLİK *Danişqanlıq*ma görə qınasan da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbülhəsən); Onun *qaradinnəzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Danış* bir-bir, *dinləyim*; Kəməni kimi *dinləyir* (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinor, nə də *danışar*; Qoyar el yolunda üroyini o (Ə.Comil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Sixli).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağdan* qaralmaz qanıq (S.Rüstəm); Mondo qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* cəlməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsen, nə? Bilirəm, yəni deyəcəksən ki, səhv edirsən, yəni məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaقدan bəri səni *tərifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kəndlilər bir ağzıdan o son tufəngi *dandı* (S.Rüstəm); Qədir raykom katibinin sözünü *təsdiqləmək* məqsədilə bərkəndə dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçədlər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırsan (S.Sərxanlı); *Genişlik* içində heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetişir, çoxalır şairciyəzlər; Ağcözöl, *dargözöl*, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə "ana torpaq" deyirlər ki, o da ana kimi hamılə olur, ağrı çəkir, doğur, o da ana məhəbbətlidir, ana *səxavətlidir*, övladcanlıdır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni tərif etməkləri onların *dargözlülüğü*ndən və uzağı görmədiklərindən (Ə.Əbülhəsən); Azərbaycanlılar qonaqpərvərliyi və *səxavətliliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atamı düşünmə, mənim üçün *darıxsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlanırdıq* ki, atamın halı düşündüyünüz qədər də ağır deyildi (S.Qədirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏSMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yəni, qədiminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qolbini bir az *sakitləşdirdi* (S.Qədirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən enib kəndin *darısqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darısqallaşmışdır*. Üfüqlərmi bu qədər genişlənməmişdi, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qədirzadə).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darısqallıqdır* (C.Cabbarlı); Sənsüz *genişliyə*, bu oğlanlıq; Bəxib nəfəs alır adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARİŞLİQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gəzməyə yekə bağ *darışlıq* edirdi ("Molla Nəsrəddin"); Bəxib təbiətin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək istəyir adam (B.Vahabzadə).

DARQURMAQ – HÖVSƏLƏLİ ...Minbərli məscidləri olan şəhərlər içində Bəsrə

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK

məşhurdur məharət və fəndirliyi ilə. Kufə – üzü dönüklüyü və bələgəti ilə, Bağdad cəh-cəlalı ilə, ...Herat – paxıllığı və *darqur-saqlığı* ilə... (Ə.Məmmədcanlı); Traktorçu Əli çox *həvəsəlləli* oğlan idi (İ.Sixli).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Ot basdıqından yolumuz *darlaşmış*. Gecə Cəmil Əsədın kabinetində bu cür düşündükdə fikir dairəsi *genişləndirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOŞ *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədcanlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltmış* (S.Vurgun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyənın sağ biləyindən yapışaraq onu özünə tərəf *dartdı* (C.Əmirov); Bu halda soray-i şahidən göyə bir fişəng *buraxdılar* (M.F.Axundzadə).

DAŞQƏLBİLİ – MƏRHƏMƏTLİ *Daşqəlbili* insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qolbim ösəz deyil: Yanar od, *daşqın* suyam! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* dənizə xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazbaşı *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zəhiron *sakitlik* və otalotini pozacaq bir hərəkət gözü dəymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılıncla qurtarıq, *dava* var dillə (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barışıq* gününü intizarla gözləyirdilər.

DAVA – SÜLH Barış və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davada* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O gələcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurgun).

DAVA-DALAŞ – SAKİTLİK Belə ki baxardın, hər gün soruş boyun qapısında

DAVAKAR – DİNC

dəva-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənəm çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşaq çox *dinc* uşağıdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNClik *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsiniz? (M.İbrahimov); Bəli, *Səməmə dinciliyi*, rahat oturacağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülləhənov).

DAVALI – SAKİT Məcməyədə gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davalı* (Bayatı); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışsa da, səhərə qədər yata bilmədi (İ.Şıxlı).

DAVAMLI – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nəfər kök, *davamlı* hakim tapın götürün (Ə.Haqverdiyev); Çox *dözümsüz*, həvəsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələnirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfakəş məxlük yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zohmət *dözümlülük*, səbirlik tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirdim ki, Xorasanı *davasız* alaq (Ə.Haqverdiyev); Onların günü *savaşlı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANMAQ – GƏTMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Şıxlı); Otaqda xeyli gəzindi, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynayımdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat donizdə *on dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizləyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər donizi *dayazlıqlarının* qurulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malikdir.

DEVİRMƏK – QURMAQ

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazırırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının tərini sildi (İ.Şıxlı); Səni gözəl Şəngül, Şüngül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müşfiq).

DAZBAŞ – TÜKLÜ *Dazbaş* Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözləri sorbali olan bu kişi bazarın ortasındakı dükannda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Məhdinin cavanlıqdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadiq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arılardan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kirdi, bir anlığa *o susdu*, o dinmədi; Onun ata üreyi, bəs niyə diksinmədi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və demokratik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Orudadi).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCƏ İqlabdan əvvəl *demokratik* fikrli ziyatıları *mürtəcə* güvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Təxt və tac, yaxşı məqsədlə işə başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də üreyi *rəhmlı* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayrağı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmliliyinə* çox adam qiymət vermir.

DEŞMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bondi *deşib* məğrur bir torzda güclü goldikco fısqırırdı (Ə.Vəliyev); Tez bondi *bağlayın*, hər yeri su basacaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yığıldı, bədi qanlı saraylar; *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavad); Bu dünyanı

DEYİNGƏN – SAKİT

ürəyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirəm (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyngəni* kişini tez qocaldır (Ata. sözü); Gözlərinizdən görəəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİNMƏK – SUSMAQ Həpirin hirsı soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngini tuşlayıb atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibi dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİŞMƏK – BARIŞMAQ Atılırlar kimin barəsində isə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurgun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyə*nsən ha! (M.İbrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əmin də *təsdiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏDBƏBƏ – CƏFA Əbədidir bu səadət, bu sədaqət; Bu tontona, bu *dədbəbə*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlifbasını özü öyrətdi ona (B.Vahabzadə).

DƏDBƏBƏLİ – CƏFALI Həsərlə xatırlayır *dədbəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qaldı ("Azərbaycan").

DƏDBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dədbərdi*; Tez aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çalış, onlardan uzaqda *otur*, səniñlə çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Hec on beş il bundan qabaqki *dəcəf* uşağa oxşamır (M.İbrahimov); Çox *dinc*, sakit uşağıdır! ("Ulduz").

DƏCƏLLİK – DİNClik Əmiqizi, ... bu *dəcəlliyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər beyninə *dinclik* də verməli idi (S.Qədirzadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürdülər (S.Rəhman); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kəl rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ

DƏLƏDUZ – DÜZ Amma *dələduz* nöqurlə arası yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Axır ki, gəldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDUZLUQ – DÜZLÜK Çünki sənin üzündən *dələduzluq* yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuya daş saldı, yüz *ağıllı* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLIQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru şığıyan *dəliqanlı* Girdman hökmdarı Varazın oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq*dır, qaranlıq düşən kimi evdən bayıra çıxma bilmir.

DƏLIQANLI – SAKİT Semyonov hüznündə dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara üroyindən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şıxlı); Lakin gecə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görünür ya zəmana dəyişir, ya adamlar *ağıllanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəlisov* ləpələrlə kimi; Ağıladı südəmə körpələrlə kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağıllıntı* (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəlisov*, əli-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtdincin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəlisov* şimal küləkləri çəkib bu ütinü (S.Sorxanlı); *Mülayim* bir axşam çagıdır (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içində yaşadı; Yazdı *sevinc* nəğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDİLƏŞMƏK – SEVİNMƏK Bir yerdə *dərdləşər*, bir yerdə *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDİLİ – ŞƏN Bədbəxti anam! *Dərdli* gözlərini hər torofo çevirib həsrətlə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* oğlandı (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərdsiz*, qüسسiz adamlar kimi şelləno-şelləno addımlayan Əli Rəsulov bir dəfə də olsun döndü dələ

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ

çaşib donmuşdu (Mir Cəlal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşib* dartinir və bağırırdı (S.S.Axundov); Bir azdan zabit ömr verdi, salı sahilo bağlayan kəndirlər *açıldı* (S.Qodirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönüb *birbaşə* yuxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı oyləndiyimiz Təl adlı *arıq*, lap uşağa oxşayan gəncəli artıq dostlaşmışdı (S.Sorxanlı).

DOLĞUN – ZƏİF Kərəmətin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da sösi vardı (Ə.Əbülhəsən); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danışdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalır*, bir yandan *dolur*; Sırrını verməyir sırdaşa dünya (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Arıq* kişi bir az da ona tərəf çökilib dilini işə saldı (S.Qodirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir heybə hazırlayıb yohürin qaşına saldı (Mir Cəlal); Ancaq dünya *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barın geyortəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK Kazım *doluxsundu* (İ.Şıxlı); *Gülüm-sayırdı*, kırıqları tıroyırdı (S.Qodirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dost-dostu; *Doluşdu* dars otağına (M.Dilbazi); Şəhər təzədən durub yaxşı fikirlər, nəci b hissirlərə evdən *çıxarsan* (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri rəş qışqırdıqca, elə bil, daha da *dombalır* (Ə.Əbülhəsən); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boyunda çömbəlnisi, *domuşub* oturan

DOST – RƏQİB

Əsgər hörden şallağı tovlayıb köllərə qış-qırır (Ə.Vəliyev); Əhmədın boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vəziyyət alardı. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qodirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxıb poçta yönəldiyi vaxt Həmid dayırıya rast gəldi (Ə.Əbülhəsən); Gədən boyulu, enlikürək, *şumal* bir oğlandı (S.Qodirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qoyun gözələrini tavana zilləyib qəzəblə *donquldandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qodirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* cığırılar, izlər; Bu gedişin qəssidi nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu səhildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNMEK Nə səbəbə su qaynayanda buğ olur, niyə *donanda* bərkiyir? (C.Məmmədquluzadə); Xəroni *isidib* gətirdi (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla məni süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüşdü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş açə bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə goldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şəhəri belə ürok *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qodirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qolbdan istədiyin *dostdan* məktub alasan! (N.Nərimanov); Dayandı başımız *əğyar* içində orsi-olaya (M.S.Ordubadı).

DOST – RƏQİB Hər şeyin təzəsi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqelərini

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK

itirən italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qərara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Dış qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata. sözü); Cücələrim *acdı*, yemləmək vaxtıdır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* səhəbat edərək (M.İbrahimov); Bu nədir, o, sözü *yarımçıq* qoyub susdun? (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qorən-fillo Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə *evə döndülər* (S.Rəhimov); İndi *gedib* səhərə kimi rahat yatacaqsan (S.Qodirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikrli və zəif iradəli adamları sevməzdi (M.İbrahimov); Son dönməz baltıqcasan; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rəhim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma mənəndən (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* mənə sevindirir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Məşəvirəddə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIGMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütlənmiş ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tikəndə özümüz düzəldirik, *yığıdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏNMƏK – YIGILMAQ Həyətdə palaz *döşənib*, samovar qurulmuşdu (Çəmənzəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*. **DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLANMAQ** Qəm yemo, çox çəkməz *dövlətlənmə* (S.Rüstəm); Var-yoxdan çıxmış kəndlilər *tamam yoxsullaşmışdılar*.

DÖVLƏTLİ – GƏDƏ O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədə*min birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyada qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa *enə*, *dövlətlikdən kasıblığa* düşsə,

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ

həmişə səhbəti aparıb çıxaracaq keçən günlərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ Düşüncəsiz adamlar öz soadətini *dövlətlikdə* axtarır. Yığıb bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, açlığın sonu (S.Vurğun).

DÖYMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yero *söyüb*-danlamağa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gol, ipək saçını *oxşayır*; Səninlə bir an da yaşayım (M.Müşfiq).

DÖYÜKMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm böyi görən kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçdı (Çəmənzəminli); Əziz özünü *toxtatmağa* çalışır, həkimi olını ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMƏK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qəvsi-qüzəhdən; Qəlbim *döyünüb*, lələ kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Birdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜSKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyildim, yaman da *döyüskənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜSKƏN – SAKİT Özü *arıq* bir oğlandır. Amma bilirən nəcə *döyüskəndir* (A.Makulu); Çox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜSKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüskənlikdə* ad çıxarmışdı. Son *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜSMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın sellərində çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmüş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müşfiq); Mən onları mütləq *barışdırma*lıyam (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nuraəddin kimi pis günə *dözümlü*, səbirlili bir uşağıdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə *bəş* daqiqə dura bilmir.

DÖZÜMLÜLÜK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanda *dözümlülük*, cəldlik, çeviklik kimi keyfiyyətlər tərbiyə edir ("İlahi lüğət"); Sərinə cavab tapmağa hazırlaşdığı vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına *öz* cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK

İndi Əziz çox toxtaq, olduqca səbirli idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK Dözümsüzlük üzündən özünü daha da xar etmişən (M.Talıbov); Hövsələliyi sayəsində salamat qala bilmişdir ("Azərbaycan qadını").

DUL – ƏRLİ Bir neçə ərlı qadın oturub, dul Tellinin qeybotini edirdi ("Ulduz").

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tıxanmış, gözləri dumanlanmışdı (A.Şaiq); Açıldı arzuları;

DUZLU – ŞİT

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *durmada*n birbaşa yellər; Döyürdü bağrını dağ-daşa sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tünd-məcaz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ƏYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arsızı doydurum (A.Divan-bəyoğlu); Onlar *əyləşdilər* və Serdarın kefini soruşdular (M.S.Ordubadi).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *otur-*

DUZSUZ – MARAQLI

şatan yeniyetmə bir oğlan heyrətə arxadan onu səsləmişdi (Ə.Məmmədخانlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xərəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şərinde bir axıcılıq hiss olunsu da, *duzsuzdur*. Bu danışıklardan bir neçəsi *maraqlı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şeş (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənk*i bu çöllərdə; Axar zümrüd kimi sı (M.Sevdizadə); Eynəkl

DÜYÜNLÜ – ŞAD

düşmüşdü (Ə.Məmmədخانlı); Hər dəfə nəfəs aldıqca sinəsi körük kimi *qabarırdı* (İ.Şıxlı).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O *öz dostunu* və *düşməni* tanıya bilmir (M.S.Ordubadi).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımayırıq. Onu özümüzə *həmdəm* sayırıq (S.Rüstəm).

("Abbas və Gülgöz"); Ürəkden *şadam* ki, elə oğlunuz var (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – YASLI İndi elimizin toylu-*düyünlü* günləri başlayır (M.Süleymanlı); *Yaslı* gəlinlərin, *yaslı* qızların; Ahından oridi dağların qarı (S.Vurğun).

DÜZ – DOLAMA *Düz* yolla getməyi özünə ölüm bilir. *Dolama* yollarda maşının sizi nə qədər atıb-tutduğunu təsəvvür edin (S.Vəliyev).

DÜZ – XOR Ovçu ovun *düz* görə; *Düz* dolana, *düz* görə; Mən yara neylədim ki; Aldı mənı göz görə (Bayatı); *Xor* baxarsan, ac qalarsan (Ata. sözü).

DÜZ – KÖNDƏLƏN Yolu gah *düzünə*, gah *köndələninə* getmişdim, şəhərin axşam qaynarındakı izdiham içində çox sıxalanmışdım, çox çalxalanmışdım... (Ə.Məmmədcanlı).

DÜZ – NAHAMVAR *Düz* yolla gedən yorulmaz (Ata. sözü); Evin *nahamvar* palçıq döşəməsinə kandar tərəfdə xaral sərilmişdi (S.Qədirzadə).

DÜZ – YALAN *Düz* sözə nə demək olar ki, *Ə.Əliyev*; *Yalan* sözə nə demək olar ki, ("Uluz").

DÜZ – YAMAN Bircə son *düz* adamsan (C.Əmirov); Bu dünyada üç şey başa bələdi; *yaman* oğul, *yaman* arvad, *yaman* at (Aşıq Ələsgər).

DÜZ – YANLIŞ Ona elə gəldi ki, döyüşçü *düz* məlumat vermir (S.Vəliyev); Elə isə, qızım, mənə *yanlış* məlumat veriblər (S.Vəliyev).

DÜZLİŞMƏK – POZULUŞMAQ Əvvəl *düzəltdilər*, bir müddət mehriban yaşadılar, sonra nədənsə *pozuludular*.

DÜZƏLMƏK – ƏYİLMƏK Döyüşdü gah *əyildi*; Gah dikolub, *düzəldi* (B.Vahabzadə).

DÜZƏLMƏK – POZULMAQ Biz belə qanırıq ki, xəyal, fikir və əqido *düzəlməzə*, fəh heç vaxt *düzəlməz* (C.Məmmədquluzadə); Anladığıca səni *pozulur* halım (S.Vurğun).

DÜZƏLTMƏK – DAĞITMAQ Faşistlər onları buraya göndərmişdilər ki, dağıtılmış körpüləri *düzəltsinlər*. Ancaq bu igidlər, əksinə, uçulmamış körpüləri də *dağıtdılar* (S.Vəliyev).

DÜZƏLTMƏK – ƏYMƏK Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltirdi* (S.Rəhman); Zinyot fikirlə alını qırışdırıb dodaqlarını *əydi* (Çəmənzəminli).

DÜZGÜN – YALAN İti gözləri çox şeylər görür, həssas ağıl isə tam və *düzgün* nəticə çıxarır. *Yalan* ayaq tutar, amma yeriməz (Ata. sözü).

DÜZLÜK – ƏLİƏYRİLİK Gənclik həmişə yüksək və təmiz xəyalların, *düzlük* və sədaqətin mücəssəməsidir (M.İbrahimov); Qərətini, *əliəyriylən* kökünü kəsmək (F.Kərimzadə).

DÜZLÜK – RİYAKARLIQ Coşur,

əzildikcə daha da ilham; Həqiqət naminə, *düzlük* naminə (B.Vahabzadə); Bu *riyakarlıq*, bu yalançı hörmət Rüstəm kişinin qəzəbini coşdurur (M.İbrahimov).

DÜZMƏK – DAĞITMAQ Böyük daşlardan *düzüb* özümə bir meysorə, səndə oxsar bir yer qayırmışdım (A.Divanboy-oglu); Uşaqlar daşları *dağıtmağa* başladılar ("Azərbaycan").

DÜZÜNƏ – ÇƏPƏKİ Mənim qarşımda *düzünə* oturdu (T.Hüseynov); Əhməd onu *çəpəki* süzürək cavab verdi (A.Şaiq).

DÜZÜNƏ – YANAKI O *düzünə* üzümə baxaraq gülümsədi. Çünki maşın *yanakı* dayanmışdı (C.Əmirov).

Ee

EHMALCA – CƏLD Ana *ehmalca* uşağı qucağına aldı (M.Hüseyn); Mən də *cəld* ayağa durdum (Y.Əzimzadə).

EHMALLI – CƏLD O, daşıqçılara yüklərin *ehmallı* düşürülməsini tapşırırdı (S.Rəhimov); Sabir *cəld* irəli yeridi (Mir Cəlal).

EHMALLICA – CƏLD Rüstəm bəy diksindi, qolunu *ehmallıca* xanımın qolundan xilas etdi (Çəmənzəminli); Anası *cəld* ayağa qalxıb, həyəətə gəldi (Mir Cəlal).

EHMALLIQ – CƏLDLİK Üslubunda kənd sakitliyi və *ehmallığı* hakimdir (Mir Cəlal); İndi hər bir iş *cəldlik* tələb edir.

EHTİRAM – NİFRƏT Ailədəki bu qarşılıqlı *ehtiram* indi artıq önəmə və etiqad halına gəlmişdir (M.Hüseyn); Adamlar çörək kəsib üzünə gülən, daldə isə ayağının altını qazan şəxslərə *nifrəti* böyük idi (M.İbrahimov).

EHTİRAM – NİFRƏT *Ehtiram* daxil olcaq Dəmirov Simona dönüb *ehtiramla* başını əydi və salam verdi (S.Rəhimov); Ətrafındakıları *nifrətlə* süzdü ("Azərbaycan").

EHTİRASLI – SÖNÜK *Ehtiraslı* gözləri ilə ona odlu bir nəzər saldı (C.Əmirov); Səndə var coşğun *ehtiras* alovı; Yaxar atəşlərin *sönük* bir evi (H.Cavid).

EHTİŞAM – MATƏM İndi bayraq kimi ucaldır zaman; Vətən torpağının *ehtiramını* (S.Vurğun); Bu *matəm* xəbəri kənddə heç nəyi dəyişmədi.

EHTİYATLA – XƏSARƏTLƏ Hacı Qulu... *ehtiyatla* quyunun yanında uzanıb diqqətlə baxdı (A.Şaiq); O *xəsarətlə* işə girişdi.

EHTİYATLANMAQ – CÜRƏTLƏNMƏK Mən, doğrusu, *ehtiyatlanmağa* başladım (Q.Qantemir); Onları oyləndirməyə, *cürətləndirməyə* çalışırdım (Mir Cəlal).

EHTİYATLI – DİQQƏTSİZ Çıxdım küçəyə və *ehtiyatlı* keçib getdim (C.Mom-

mədquluzadə); *Diqqətsiz* olması narahatlıq doğurur.

EHTİYATSIZ – TƏDBİRLİ Bəzən *ehtiyatsız*, kiçik bir xəta; Böyük faciələr yaradır, demək (S.Vurğun); Görünür sən mənədən *tədbirlən* (İ.Şixli).

EKSPORT – İMPORT Xaricə mal göndərilməsi *eksport*, xaricdən mal gətirilməsi *import* adlanır.

ELİZİYA – PROTEZA Səzdə səs düşümü hadisəsinə *eliziya*, səzdə səs artımı hadisəsinə *proteza* deyilir.

ELMLİ – SAVADSIZ Əlibəy *elmli* və qoca bir kişi idi (S.S.Axundov); Qızım, mən *savadsızam*, dərindən başım çıxmaz (Mir Cəlal).

ELMSİZ – SAVADLI Mən *elmsiz* bir adamam (M.S.Ordubadi); Biri də *savadlı* lazımdır ki, stulun böyründə otursun, yazsın (M.İbrahimov).

EN – UZUN Təvələnin iyirmi səkkiz arşın *uzunu*, yeddi arşın *enidir* (Q.Qantemir). **ENİNƏ – UZUNUNA** Parçanın *eninə*, *uzununa* baxıb yerinə qoydu.

ENLƏNMƏK – UZANMAQ Bunu qırıb atdıqda pambıq gücü *uzanmağa* yox, *enlənməyə* verir (Ə.Vəliyev).

ENLƏTMƏK – DARALTMAQ Ömründə gülsüz işıqlanmış kimi görünən tutqun sifəti bir az *enlənmədi* (Mir Cəlal); Yolu *daraldı*lar.

ENLİ – DAR İkinci möhülləyə gəlincə, küçələri *enli*, təmiz və evləri solıq ilə tikilmişdi (N.Norimanov); Atilar *dar* küçələri, ayrı döngələri keçib, seminariyanın yanına qədər gəldilər (İ.Şixli).

ENLİ – QISA Lazar *enli* qaşlarını qaldırıb gülümsədi (S.Vəliyev); Tapdıq mənə görə *qısa* qaşlarını dardı, gözlərini bərkəldib üstünə yeridi (Y.Əzimzadə).

ENLİ – NAZİK Kişinin sifəti *enli* və qabaqdır (Mir Cəlal); Doğrudan da, qurmaq

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda İlqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinəsi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yıtdı, *ensiz* çiyinlərini qısbı boğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund öskürən kimi Şirin *gen* və uzun tutmanı ilə ayaqlarını örtüdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqları xalça salınmışdı (M.İbrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sühb çox *ertə* oynardı qarı; Durqubar idi hamı xidmətə (A.Səh-hət); *Axşam* kənddə öl-ayyaq yığılan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

ƏŞİK – İÇƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İskəndərin qolundan və çəko-çəko aparır *əşişə* (C.Məmməd-quluzadə); *İçəri* giron kimi ölini gödəkəsinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *etibarlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim son ümidimi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiya və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qəti olaraq inanırdı (Çəmənzəminli).

ETİNASIZ – DIQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nisbətən daha çox *diqqətli* olmağırdı (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DIQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.İbrahimov); *Diqqətliyyə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalının bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadının *etirafı* və yaxud təsdiqi mənim marağımı təşkil etmirdi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qoribə bu idi ki, Şamxal *evlənməmişdi* (İ.Şıxlı); Mən

də səni *bəşaram*, qalarsan canın çıx-a-çığa (Çəmənzəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alım, *evli-sən?* (Ə.Haqverdiyev); Məgər şəhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, səno ev düzəldirəm, uşaq saxlayıram; Bu da mənim *evliliyimin* əvəzi!... ("Aşıq Ələsgər" dastanı); Saqqalını *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.İbrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan biğiburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pöhləvan idi (Nağıl); Göy üzündə bir *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qarışa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalar və *eybəcər*ləşirdi (M.İbrahimov); Qəhrəman ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü də dəyişib *qəşəng*ləşmişdi (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcər*liyinə görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbülləhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* gətirirdi (A.Məmmədza).

EYİBSİZ – ÇİRKİN *Eyib*siz dost axtaran dostsuz qalar (Ata. sözü); Başqalarının könlü qapısına açar salmaq, oğurluqdan da *çirkin* işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyib*sizliyi valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYNI – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eyni-sən*, buna sözmü var? Ürəyisən, beynisən, buna sözmü var? (M.Müşfiq); *Müxtəlif* bitkilər özünə diqqət tələb edirdi (M.İbrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikcə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbülləhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlifliyi*ni görüncə borana düşmüş yolcu kimi çapış qalır (M.İbrahimov).

Əə

ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün *əbədi* əşiqləri olan boz torağaylar havalanıb şəhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq *müvəqqəti* sükutu pozaraq dedi (M.S.Ordu-badi).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK *Əbədi*lik *müvəqqətilikdən* üstündür ("Qabus-namə").

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dün-yaya bir dəfə gəlsə də insan; Yəno *əbədiyyət* onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, *müvəqqəti* həyatımın əbədi yadigarı bu öksimi sona verirəm (İ.Şıxlı).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq *əbə*s yərə həyəcan keçirirdi (İ.Şıxlı); Uzun və *mənalı* bir sükut Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zərəfatın o *əbləhə* neçəyö oturacağını göstərirdim (S.Vəliyev); Sözdə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq *ağıllı* adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyyənin pristavı Navedski adında çox rəhmsiz və *əcraf* bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir *vicdanlı* kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Ordu-badi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Gör-mürsən, kişinin üz-gözündən, hər hərəkə-tindən *əcraf*lıq tökülür (A.Şaiq); Mən onun *ləyaqət*liyinə lap əvvəldən bələdəm.

ƏCNƏBİ – ANA Onları *əcəbi* dillərdə oxutmuşam (M.S.Ordu-badi); Onlar *ana* dilində danışırıdılar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ *Əcnəbi* yəno çam-danı verməyib, təcilən... vəğzaldan şəhərə çıxdı (S.Qonizadə); Özünü *yerlidir* (Y.Əzim-zadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır boşori yalan vədləri; Haqdan, *ədaldən* yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et or dedi-yindən; Ər *zülmü* yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan *ədaldətlili* qərar almaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan səvinc bir an qədər qısa və *insafsız* idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət *ədaldətsiz* iş görməz (C.Cabbarlı); *İnsaf*lı və mehriban bir adamdır ("Ulduz").

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFİLİK Məgər mən az *ədaldətsizlik*, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); *İnsaf*lılığın söz ola bilməz ("Azərbaycan").

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qaçdır-ğımıza görə, Pərviz xanla Rəhim xanın ara-sında *ədavət* düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); *Dostluqda* deyilən hər sözə min mənə verirəm (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına giro bilməzdi; *ədəb*, həyə, hörmət vardı (Q.Qantəm); Bax, mən gəncliyin bu *qabalığı* ilə razılaşa bilmərdim (M.Hüseyn).

ƏDƏBLİ – KOBUD Vəqion Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə); O mənə tərəf öyilib, *kobud* bir pıclı ilə adımı çağırırdı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan *ədəbli*liyindən başını aşağı saldı və cavab vermədi ("İzzahlı lüğət"); Düzdür, biz onun *kobudluğuna* öyrənmişdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, *ədəbsiz*, aç qapını (H.Cavid); Mən... tomiş və *abırlı* böyümək istərkən, nə iş idi başıma gəlirdi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK Hə, bala, belə bir kişinin mənim kimi *əfəl* noticosı var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Solim kimi *zirək*dir, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xostolıqdan, *əfəllikdən* önlələri (X.Rza); Atamın *zirəkliyi* müqabilində mənim çox aciz-avara

ƏFSANƏ – HƏQİQƏT

bir uşaq olmağını üzə çəkənlərin ən dəhşətli Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQƏT Bunlar *həqiqətdir*, *əfsanə* deyil; insan nələ qurdu, nələ yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qohrəman budur (M.Hüseyn); Çox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *əsil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyn).

ƏFSANƏVİ – HƏQİQİ Gülsənəm arvad öz tərifiindən ruhlanır, ruhlandıqca da elə bil, qeyri-adi, *əfsanəvi* bir hadisədən danışdı (M.Hüseyn); *Həqiqi* və əsas söhbətlər axşam şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub əğyarə yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, ...*dostluğu*, sədəqəti əsil ürək döyüntüsü ilə tərənnüm edən bir şairə qulaq asırdı (M.Hüseyn).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağırılıs; Yaxın bir gün, ətraflı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadındır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvaddır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyasız, yalancı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi sənədən min pay *namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin olından çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmişdir (S.Hüseyn); O, *namusluluğundan* dinib-danışmırdı.

ƏKİN – BİCİN Bağın, *əkinin* xeyrini bəylər görəcəkmis; Toxum ökməyə dehqanları neylərdin, *əlini*? (M.Ə.Sabir); *Bicinə* çin görəkdi, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNCİ – BİCİNCİ Özünü də *yaz əkinçi*, qış dilənçi (Ə.Haqverdiyev); *Bicinci* haqqını yerdən yığır (Ata. sözü).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir*, *biçir* yoxsul; Yenə görməz evində bir məhsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – ÇIXMAQ Arpa *əkdim*, darı *çıxdı* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti büt-bütün *əksinə* mənə edirsiniz (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürəkli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım əvəzinə beş addım geri çəkən *əqidəsiz*, etiqadsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləklili* bir şəxs kimi tanıyırlar ("Azərbaycan").

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* öməklə *fiziki* ömək arasındakı ziddiyyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlatlı* öküzləri satıb yeməyi təlimatçı Məcidə port etmişdi (S.Rohimov); İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkar*dır? – deyə özünü toxlatdı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlatından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan tökmüşəm tədbir; Görək sənə görək düşməyə *əlbir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyn).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerdə yer tapılmaz artıq qüssəyə, dördə; O yerdəşə ürəklər dördədən *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka əli ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən* nəşəyə (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əli-açığına*, verəndə özünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevgidə *xəsis* olma-yın! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidliyi, *əli-açığı* dillərdə dastan olur ("Qaçaq Nəbi"); Sən niyə indidən uşağı sinsidirən, yoxsa pulun *xəsisliyi*ni çəyir-sən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidolu* gedən, *əlidolu* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmıram (S.Rüstəm).

ƏLİYƏRİ – DÜZ Çox zaman *əliyəriləri* bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar (C.Əmirov).

ƏLLƏMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də təndir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: Öyrən hər şeyi; *Əlli* tərpon, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işləyirən ("Ulduz").

ƏLSİZ – BACARIQLI Bizo *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmməd Həsən *əlüstü* girdi həyətdə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gecdir*, çox *gecdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ Əlverişli yerlərdə gizlənmiş düşmən snayperləri bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkəran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlverişliliyi* çoxdan məlumdur. Onun *yararsızlığı* barədə mono deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və somərəli işləmək üçün *əlverişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmənzəminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHƏRİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa ömriyyətlər (S.Rüstəm); *Mühəribə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacan, sizin hər bir *xahişiniz* monim üçün *əmrdir* (C.Əmirov).

ƏSAS – YARDIMÇI

ƏNDAMLİ – ARIQ *Əndamlı* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi *ucaboy*, *arıq* və kürən bir adamdı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvalın ağzını açıb onu təknəyə *əndərdi* ("İzləli lüğət"); Maşını *doldurub* yola saldılar ("Azərbaycan").

ƏNGƏLLİ – ASAN Hec zərər yox, burax asılıslar; Daha *əngəlli* bir xəbər var, evət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gözdirmək hüner istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldostə idi. Dirlər *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifotindən *əntərlik* yağır ("Ulduz"); İndi onur üzündə zərər qədrə də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumru oğlan oldun (S.Rohimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD *Arvad* qab döşməli ilə gözəlirini silib *ərinin* qabağında döyükdöyükdə qaldı (S.Rohman).

ƏRİNCƏK – ÇALIŞQAN Şişman məmur uzun bir sükutdan sonra *ərinçək* halda ağır-ağır sözü başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədər.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərin*di (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağızı gəlir, özü də sanitariya *əyləyir*. (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIQ Zahir *əsarətdən* xilas olduğumuz kimi, batini *əsarətdən* xilas olmalıyıq (C.Məmmədquluzadə); Onda *azadlığa*, gün işığına həsrət qoyanlara qarşı *əzəb* hissi cəzəli (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRİYYƏT Kənəl bir qusdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir *hürriyyət* (A.Solhot).

ƏSAS – YARDIMÇI Əsas suallar qaldı konarda, *yardımcı* suallarla tələbəni yordadı.

ƏSASƏN – QİSMƏN

ƏSASƏN – QİSMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxdı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşıdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsaslı* dəlillər və sübutlar lazım gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun gətirdiyi dəlillər *tutarsız* idi ("Jurnalst").

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zəhmli və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şıxlı);

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK

düşünüb səsimi yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədcanlı); Zahidin şirin söhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyüm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzimzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qısadır (M.S.Ordubadi); Atlaz paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *arıq* qızın qaşları mötərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırdı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütləq sizə gələm, *ətraflı* söhbət edərik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qısaca* danışdım (Y.Əzimzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-islana xeyli dolandıq; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardı (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla* əyləşirdi (Ə.Haqverdiyev); *Sonra*,

ƏYMƏK – QALDIRMAQ

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşıb boynunu *əymişdi* (İ.Şıxlı); Qolumu *qalddırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ – DÜZ Əyrlər *ayrını* görsün, *düzü* baxsın *düzünə*; Gəlməyibdir belə bir möcüzə dünyə *üzünə* (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyri*lik həmişə aşkar olub insanı bədnam edir (N.Nərimanov); Şura hökuməti gələnin kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyünə* diqqət yetirdi (Ə.Haqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyri*liyi yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzliyinə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi ("Koroğlu"); Sizin öriniz Əzizbəy çox *mərd*, səmimi və nəəcib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIQ – MƏRDLIK Bu qəzvinli

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT

ƏZABLI-ASAN Neft səltənəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazil* bir xain idi ("Koroğlu"); Onu *insaflı* bir sistem işçisi kimi tanıyırdılar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Sabiq milyonerin arvadı Nərimin onun *əzazilliyini* görəndə üsyan edib deyir ki, dövlətlilər amansız və müruvətsizdirlər (M.Hüseyn); Yunis öz *insaflılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşımı (A.Səhhat); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX Əzik donunun ətəyini aşağı çəkdi (İ.Şıxlı); Mərcan xala mənə *şax* mənatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİKLİK – ŞAXLIK Məndən işdən

qayıdandan sonra *əziklik* yərə girdi.

Aralıq bir az *sakitləşmişdi* ki, mən şalı boy-

şən köhnə şəkərləndirib, qəhvəni "məhəllə"

Sərdəddir ki, *əziz* səmimi, ərlər, qona-

qayıdandan sonra *əziklik* yərə girdi.

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu döşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər yumor, istərsə də satıra gülüşü ilə cəmiyyətin eyiblərini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasımsadə).

FACİƏLİ – KOMİK Hamınız tədrisən bu ağır *faciəli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); *Komediya*ın əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanını Təvriyədir (F.Qasımsadə).

FAGİR – DƏCƏL O, *fağır*, nəzakətli, rəhmli bir gəncdir (M.S.Ordubadi); Rizvan ilə beş *dəcəl*, hər gün burda oynayır (M.Dilbazi).

FAGIRLIQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fağırılıq*ıdır ("Ulduz"); *Dəcəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xətrini istəyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL *Bos real* həyatı fantastik əsərin təleyi necə olardı ("Azərbaycan").

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika* *reallığı* zənginləşdirir ("Azərbaycan").

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stapanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürəkənd və *sərbəst* hərəkət etməyən ol-qulu istədiyi sərbəst oylub büküldü (Ə.Vəliyev).

FASILƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasiləlidir*. ...Mərmor koridorda yalnız divar saatının *müntəzəm* tiqillitləri eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASILƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömür boyu *fasiləsiz* işləmişəm ("Azərbaycan"); *Arabir* qəribəsidir, təzədən yollara, səfərlərə çıxmaq istədiklər ("Azərbaycan").

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Əzizbəyov! Bunlar hamısı sizin *zərəriniz*dir (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpiyi, o da *zərərli* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düşdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuşkaya *xeşirli* gecə diləyib, ah-uflla sobanın üstünə qalxdı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSIV O nöinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilyevskayanın romanları *passiv* müşahidə möhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSIVLƏSMƏK Formasız materiya *passiv*dir, yalnız materiya forma ilə birləşdikdə *fəallaşır*. Məchul fəllərdə subyektlə *passivləşir*.

FƏALLIQ – PASSIVLIQ Məclisin kişilərin hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərirən.

FƏDALİ – FƏRARI Adım *fəda*ıdır, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərar* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Səhrab əqrəb kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaq*dir (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqlıq* demək deyildir ("İzahlı lüğət").

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmli*, qabiliyyətli uşağıdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durgunluq vardı (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? ("Azərbaycan"); Sədo, mülayim xasiyyətli, *ağıllı*, torbiyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını gah *səadət*, gah da *fəlakət* törədici bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadi).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və *fəlakətli* vaxtda no oceb o mənim qeydimə qalmayıb? (M.Talıbov); Bizi *səadətli* gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadi).

FƏNA – XƏŞ Ah, nə *fəna* xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha *xəş* xəbərlər eşidəcəyəm ("Azərbaycan").

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax *fənalasdı* büsbütün halım (H.Cavid); *Yaxşılaşır*, bir-iki günə kimi evə gələr ("Ulduz").

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dedim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin *fənalıqlar* ölkəsi (R.Rza); Elədiyim *yaxşılığa* qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, *fərasətli*dir (S.Vəliyev); Görmürsən *maymağın* biridir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Fəridun xanı da özü ilə gətirir (Ə.Haqverdiyev); Xəbərlərdən Güler ağıllı və *bacarıqlı* qızıdır (M.İbrahimov).

FƏRDİ – KOLLEKTİV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər *kollektiv* belə bir çaydır (M.İbrahimov); *Fərdi* işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDİ – ÜMUMİ *Fərdi* əkindən, şəxsi məl-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim *ümumi* işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənə başına, gözəl *fəra*, *beçə* də səni bəyənmiş (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, *fərah* böyüdür (Ata. sözü); Kəndimizi *kədər* büürdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüşdən qalıb çıxdığına *fərahlandı* və bərkənd qəhqəhə çəkdi (İ.Şıxlı); Məşədiəy Solimo ürək-dirək vermək əvəzinə, onu daha da *kədərlandırdi* (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, *fərhəlidir* (S.Vəliyev); Daxməyə qoribə *kədərli* bir sükut çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏSMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

tələbələrəndən *fərqlənirdi* (İ.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca *eyniləşir* (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYNİ Canlı göyərçinlərdən; Ancaq mən çox *fərqliyəm* (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəziyyətlə *eyni* qəsdə, *eyni* qayda ilə mister Haroldu qarşıladılar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEÇ Necə yəni oğlanın *fərl* adamları yoxdur? (M.İbrahimov); *Biveç* uşağıdır (S.Qədirzadə).

FİKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikiniz də *fikirli*, qanacaq adamlarsınız (Ə.Haqverdiyev); *Əhli-kefin* biridir, ona iş buyurmaq olarmı? ("Azərbaycan").

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömür yolunun *finişi* (R.Rza); *Yaxşı start* götürmüşlər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə *acınacaq*lı günlər görürdülər, indi *firavandılar* ("Ulduz").

FİRTNALI – SAKİT Şair dostum *firtnalı* dənizi daha çox sevdi (M.İbrahimov); Hava *sakit* idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKAR – DİZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya *fitnəkardır* (S.Vəliyev); *Diz* adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA *Fitri* xeyirxahlıqla *saxta* xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talıbov).

FİZİKİ – ZEHNİ Eyni zamanda insanın ümumi tonusu, *fiziki* və *zehni* iş qabiliyyəti yüksəlir.

FORMA – ƏMƏZMUN *Forma*ni müəyyən edən və şərtləndirən *əməzunun* özüdür.

FƏVQƏLADƏ – ADİ Bu gün onun həyatında *fəvqəladə* bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, adət icaslardan biridir.

FƏVQƏLADƏLİK – ADİLİK Lakin onu da demək istərdim ki, mənə bir *fəvqəladəlik* yoxdur (M.S.Ordubadi); Səssiz gedir ömür; *adilik* sızqıvundan süzülə-süzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz köndlilər *erkan* yatıb, *erkan* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gec* goldi, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tok idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gecəsi* də *gündüzü* kimi işıqlıdır (Ə.Vəliyev).

GEÇİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *tələsdim*, xeyli *gecikdim*; Bir də bu dünyaya *gələcəyimi*? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *gecliyi* və ya *tezliyi* məsələnin həllinə təsir etmir ("Azərbaycan").

GEDİŞ – GƏLİŞ Gülm, gəlmişəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözəldir, *gedişin* yaman (B.Vahabzadə).

GEDİSLİ – GƏLİSLİ Hamısı yel *gedişi*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişi* Əhməd birdən dayandı ("Azərbaycan").

GEN – DAR Dinmədim, *dar* etdilər başıma *gen* dünyanı (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözləri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfşüqlər *darılır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YİĞCƏM Elmin meydanı *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Sıxlı); Üslubun ən *yığcam* forması *şeydir* ("Azərbaycan").

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çox ki Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YİĞCƏMLİK Yaxşı osər üçün *genişlik* yox, *yığcamlıq*, sanballılıq osas şortdır ("Azərbaycan").

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zərər olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox bəha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkan*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçəklikdir ("Dialektik materializm").

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliyi* sevən adam idi. Kəndçilər etdilər dübarə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çökülüşü *geri*; yenə *irəli* goldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri gəl, cənab, – deyər qadın təkrar edərək soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tufəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet görək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşsın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Mehriban Zeynalı cəld hələ görünəcə qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Küləyin müqavimətini qıraq yüngülcə qaçıb *irəlilədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Görsin sinosini acıya, dərddə; Ensini *geriliyin* pərdəsi, ensini (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açılardan *gedib*, bir də qas qaralanda *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇİLPAQ Şiq *geyimli* bu azərbaycanlı oğrın ayağında haradansa olo keçirdiyi tozu uzunboğaz çəkəmə vardı (S.Qədirzadə); *Çilpaq* bədənini ona göstərərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Başaçaq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vəqif-sevda, səfi *üryan* (H.Cavid).

GEYİNMƏK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Molizadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmənzəminli).

GƏDƏ – BƏY Çingiz, möhəbbət aləmində *bəy*, *gədə* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də mənə (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən isə adət-ümür *keçmiş* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRƏR Buna görə də Lyudmila bir drujinacı kimi Ağəlinin *gəlir* mənəyini aşkara çıxarmayı qərara almışdı (C.Əmirov); Də görüm, onlardan nədir səmərə? Bəlkə də hər kəsə çatır *zərəri* (M.Ə.Sabir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənfəətlidir, nə *gəlirlidir* onu öksin (B.Bayramov); *Zərərli* otları məhv etmək lazımdır.

GƏLMƏ – YERLİ *Gəlmələr* yerlidir; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmişəm*, bədbəxt də *gədəcəyəm* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNC – QOQA Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmiş sinəsinə varmış bir *qoca* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI Yaşlı nəsil həmişə *gənc* nəslə qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCİLƏSMƏK – QOCALMAQ Yenidən *gəncləşirəm* (H.Cavid); Bayaq da səni öz elədim, ovvola, görürsən mən *qocalmışam* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNCİLİK – QOCALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qocalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Görərsiz şey *gərəkli* gündə (Ata. sözü); Artıq otursan, sərsitini itirib lazımsız sözlər danışacağında ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACİB Tacidər, *gərək*siz keçmiş burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan dəmin dəlisində çobanlarla dənşir, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundov).

GƏRGİN – SAKİT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* idi (S.Vəliyev); *Sakit* və azca qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Soldatın üzü ani bir titrəyişlə tərpondi, oğloları daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi osdı (M.İbrahimov); Günəş günorta yerinə gələndə Tehranın bütün küçüləri boşalmış və *sakitləşmişdi* (M.İbrahimov).

GİRDƏ – YASTI

GƏRGİNLİK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Hec olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YİĞMAQ Qaya sinəsini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün ("Azərbaycan"); Turac gərilmiş qanadını *yığmağa* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLƏVH Yüklər *gəvəzələr* ürək yükünü; Nə deyim bu ağı dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadələvh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLƏVHLİK *Gəvəzəliyindən* ol çökmür. Sonra bir uşaq *sadələvhlüyü* ilə gözəlirimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏZƏYƏN – NAMUSLU *Gəzəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır etmə ("Ulduz"); Çox *namuslu* kişidir, amma heyif gönül qalındır (M.İbrahimov).

GİCƏSƏR – AĞILLI *Gicəbəsin* biridir ("Azərbaycan"); Vəzifə elə bir qüvvədir ki, ağılsız *ağıllı*, çirkin *gözl*, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCƏLƏSMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicəlişib* ("Azərbaycan"); Demək, indi *ağıllanmışam*, mənə istəmirsən? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadiri).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILASMAQ Qızlar kokotu dərbi buradaca qurudar, gəlinlər baş-baş verib xısnlaşılar, arabir qayınanalarından *gileyələnib*, dad çökürdilər (İ.Sıxlı); Bayağdan İmranın onunla *razılaşdığını* zənn edən Kosaoglu, birə sanəmiş kimi yerində qurcalandı (İ.Sıxlı).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda *ürək*də bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razi* idi öz əməlinə; O, zəhər içmişdi eşqin əlindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeyin (Ə.Haqverdiyev); Yuxarıda, böyük evlər *yastı* damı üstündə bir

GİRİNTİ – ÇIXINTI

oğlan uşağı möhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədcanlı).

GİRİNTİ – ÇIXINTI Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *giritisi*, *çixintısı* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); Sədr *son* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yera (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açıq* ürəklə Həsəni evə götirməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gədək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadıma saldın (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gədəkliyindən* şikayətlənməzdim (S.Qədirzadə); Katibin *son* sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəlidiyi yolun *uzunluğunu* belə duymadı (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq* kölgələr; *Gədələcək* kölgələr; İdman et hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarin barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirir*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VİDALAŞMA *Görüş* üçün günortadan əlverişli vaxt tapmaq olmazdı (M.İbrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VİDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gəlmişdi (M.S.Ordubadi).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı бүкүб pəncərəyə *qoydu*.

GÖYÇƏK – ÇİRKİN Eybi yoxdur, *göyçək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çöpür, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYÇƏKLƏŞMƏK – ÇİRKİNLƏŞMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökəlir və ya anqlayır. Buna münasib də gah *göyçəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* ("Azərbaycan").

GURULTULU – SAKİT

GÖYƏRMƏK – QIZIŞMAQ Götürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmişəm*. Keç otur qayıqda, əl-ayağın *qızıışsın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZIŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası *on qızıdırırdı*.

GÖZƏL – ÇİRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayırdı (Ə.Haqverdiyev); Özünün arvadı bir *çirkin* şeydir (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı verməmə (S.S.Axundov); *İfrita* huşunu itirib yera yıxıldı (M.Talıbov).

GÖZƏLLƏŞMƏK – EYBƏCƏRLƏŞMƏK Düzlər ötilənir baharla, yazla; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşibdi* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları *ösdü*, *eybəcərleşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇİRKİNLİK Gecələr hər şəhərə bir cür *gözəllik* gətirir (S.Sərxanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək ən böyük xəyanət və *çirkinlik*dir (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* gəldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütox* adamlar həmişə rəhmli olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırdı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülümsəyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətli* qadındır (M.İbrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütox* adamların haram malla işləri olmaz ("Azərbaycan"); *Tamarzi* gözəllər Naznazi şişə çəkirdi (M.İbrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *göziyaşlı* onu əsgəriyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazımov); *Gülər* üzünə baxanda adam dördünü unudurdu ("Ulduz").

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dəhnəsindən darıxıb; Sahibə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK İşığın *gurluğu* və ya *zəifliyi* cərəyanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərkən

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ

bədə qaldırıp içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, uşağın başını sığalladı (Mir Cəlal); O *könüllü* gəlmişdi ("Azərbaycan").

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK O *güclülü*yə güvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyronməyə, özünə nifrət etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ O sizə qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz təbii məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK *Gücsüzlüyünü* hiss edib inildədi (İ.Şixli); *Qüvvətliliyini* yoxlamağa soy göstərdi ("Ulduz").

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əsli *güləruz* və *şən* qadındır ("Azərbaycan"); Yemisihrin bəzi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yera dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Güləruz*lülükimlik, lakların; Aulların qoy mehmanlıq qalması (Abbasağa); Kərəm az danışın və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Səndə o *güləruz*lülə o günəş, səndə; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırıb üzündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə *şən* görünür ("Azərbaycan"); Burada *qəmlilə* bir süket hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜSMƏMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədərlənir*, bəzən *gülməyir* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevinclə *güldürəcəkdir* (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də *şirin* söhbət edərək yeyərdik, danışardıq, *gülüşərdik*, axırda da Tamam maraqlı nəğilələri danışardı (S.S.Axundov); Körpə uşaqlar ağıla davam gətirməyib *ağlaşırdılar* (Çəmənzəminli).

GÜNƏVƏR – QUZEY

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər *şən*, *gümrahdılar*! (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəylərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzəri).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasına, çəkdiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adı paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərirdi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlamışdı* ("Azərbaycan"); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlamışsın*, elə saflaşmışsın ki, deyərsən, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də qocalırsan (M.S.Ordubadi).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu ("Ulduz"); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Şixli).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölüm-də yox, dirilikdədir (Çəmənzəminli); Dinləyib axirət üçün *savab* qazanan (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz varı ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamamilə *təqsirsiz*dir.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qiyməz axsın qoca Qafqaza *günahsız* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağırırdılar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, gəl yazılı biza, sənə tufəng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDOĞAN *Günbatana* niyə gedirsən? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yera uzandı ("Azərbaycan"); *Quzey* atəyi uçurum idi, dibini görünməz dərinlikdə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalması üçün təhqi (B.Vahabzadə); *Məhkumu* məhkəmə saxşıdır (Ulduz”).

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbər-dən yerə düşməmiş əhali *hakimi* və xətibə gözləməyərək məsciddən çıxdı (M.S.Ordu-badi); Özünü darta-darta *müttəhimlər* kür-süsündə öyləşdi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmü*, Pəricahan, səni bu haqq yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin təklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalmıca da on beş günahsız sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanımınlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə əcliq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökümünün *ədalətli-liyi* hamının ürayından idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazırda* danışmam (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı tər-biyələr ruhuma hakim (M.Müşfiq).

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan əl içi kimi duz və *hamardır* (S.Sorxanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir keyli yürüdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmığı ilə basıb *hamarladı* (İ.Şıxlı); Yəni dəmiri qızığın ikon *yastıla* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sınımda *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Ora* meyxa-nadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harin* adamdır (“Ulduz”); Çox hörmətli, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçəni duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para itiləflər da *himayəsizlik* nəticəsində yaranmışdır (M.S.Ordu-badi).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanı* (M.Müşfiq); Qulaməli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağıllanıb*, namusla yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəhimov).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu mənəndə *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevdə *ağıllı* qız idi (İ.Fərzəhimov).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal oturma bilməyib zalı tərk etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəkəti və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, özici təsir bağış-laydı (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCƏKDƏ Göstərmə o gül çöhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrdə cənnət yənə vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbinizdə çağlaram; Dilinizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ *Heç*, elə-belə gəldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağ-dan, Efləğlindən çox danışdı (S.Rohimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir həqiqətdən (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqsiz, ruhsuz sənətkar, Onun var-lığı da quru sümkükdür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəko-çəko *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşdu (Mir Colal).

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ *Heybatlı* bir menzərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas dıksındı və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Ordu-badi).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabbarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyali* çevrilir *həqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır; *Həqiqət* belədir, *yalan* nəyləsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANCI *Həqiqi* dost çox gec olə gələr (M.Talibov); O da arvadı kimi *yalancı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf həyatında *hələ* heç bir qəhrəmanlıq etməmişdi (S.Rəhman); Sonra yenidən düşüncəyə daldı (M.İbrahimov).

HƏLƏLİK – HƏMİŞƏLİK *Hələlik* onlar öz aralarında barışı bilmirdilər (M.S.Ordu-badi); Qızım, onların qanadları *həmişəlik* deyildir, onlar töküləcəkdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Ordu-badi); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiətili deyildi (S.Hüseyn).

HƏLİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* (“Ulduz”); Hava *sərtləşir* (M.İbrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlilik* sizə yarasızdır. (Zərnayəli).

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qız saçlarını pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hic-randı (S.Rüstəm); Tək-tək seir yazsan da; Bir sux qıza, golino; Qoy *əğyar* sevimləsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünü; Mən; Bir ağrı keçməsin ürayınızdan (S.Vurğun); Rossam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏMİŞƏLİK – MÜVƏQQƏTİ Görək *həmişəlik* bizim içərisində qalasan (Ə.Haq-verdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRƏRƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərərətli* ürayı zərif bir şey kimi ehtiyatla ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürayı buz kimi *soyuq* idi (“Azərbaycan”).

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Təxtini-tacını mən alam görək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyıq (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifətdən *hər-dən* bir şadlıq görünürdü (Çəmənzəminli); Gördün? Gözləri də *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdən* bir ustanın arvadı Ələsgər ağa ilə işləməyə gedir (Çəmənzəminli); Onu izləyir, hər *addımbaşı* satışırdılar (İ.Şıxlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ “Oyun” anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasr bu anlayışını *hərfi* mənasına müraciət edir (“Azərbaycan”); Sözü *məcəzi* mənası mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARİF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *harifin* təklifi xoşuma gəldi (Çəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARİFLİK *Hərifliyi*ni bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyinə* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, mal-dövlət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu düz, *səxavətli* adam, kimisi fırıldaqçı adlandırdı (İ.Fərzəhimov).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Təs-
“*həriflikdən* bəyənən, *həriflik* (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bəci, biz sizi *hərtərəfli* təkriko gəlmişik (A.Şaiq); Hüsemoddin, çox təəssüf edirəm ki, mənəm bu zərif bir *hərtərəfli*dir (M.S.Ordu-badi).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərzə* sözüm məğəzi gələr (Ata, sözü); Onun söhbəti şirin və *mənəli* idi (“Ulduz”).

HƏSƏD – TƏMİZ

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəklori çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Necə dözmək olar bəs; Əbədi *həsrətinə* (R.Rza); Çökün, ey düşüncələr, çökün; *Vüsal* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Vəliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.İbrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyalı*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov); Hamınız *əxlaqsız*, mürdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalılığını* nümayiş etdirməyə can atırdı ("Ulduz"); Hələ gözəl, sən bu ocağına *namussuzluq* ləkəsi yaxmasınlar (M.İbrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm*, *həyat* vanadırdı əzəldən (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcanlandı* (İ.Fərzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKİT Əsmət *həyəcanlı* gəldi haraya; Polad itlədi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adətə *üzrə sakit* görünürdü (M.İbrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzən* sədan gəlir, ey sevimli bulağım (S.S.Axundov); Mərdənlik cəvahirü günəş kimi işıq saçır; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qolbin alıcınab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevon bilir xal nədir; *Hicran* no, *vüsal* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zeyil bunları düşünürək *hiddətlənir*, coşur (Çəmonzəminli); Şamxal bir az *sakitləşdi* (İ.Sıxı).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ

HİRİLDAMAQ – ZİRİLDAMAQ Hır-hır *hırıldayacaq*, zəhorləşəm də onu (S.Rüstəm); Elo hey *zırıldayırdı* ("Ulduz").

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirslandı* (İ.Sıxı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLI – SAKİT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Nəçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahabzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisl*li yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxın (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yazıçı deyib ki, bircə *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilirlər (M.İbrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, səxavətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.İbrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Məncə, bu *mərdlikdir* dünyanın varı? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim

fəhlədir; Ancaq dərəkəli, *mərddir*, zərəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldım, görək cavanlıq *hoqqabazlıqlarından* əl çəkərsən, çünki ölümə yaxın olduqca cavanlıqdan bir o qədər uzaqlaşırısan ("Qabusnamə"); Üzündən, gözündən *mərdlik* tökülür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi təkəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir doliqanlıdır (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyonsən (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmli* bir səslə dedi (M.İbrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *mülayim* bir təbəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkiöllü üzümü qapayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Gül, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *hönkürtü* ilə ağladım (M.Talıbov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstünə salınmış üstü butalı göy süfronin saçaqlarını gah qız teli kimi *hörür*, gah da *açırdı* (Ə.Vəliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özü də ağıllı, sadə, *hörmətçil* bir qızıdır (S.Qədirzadə); Çox *kobud*, qanacaqsız qadındır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətçilliyinə *hörmətçildi*, amma *kobudluğu* da var ("Azərbaycan").

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLƏSİZ – TƏMKİNLİ Tələsir yanımsız ürək – *hövsələsiz* quşcuğazım; Qalmamış səbri daha, fəryadı, fəğanı sevir

HÜNƏRLİ – QORXAQ

(Şəhriyar); Çox *təmkinli* kişidir (A.Məmmədova).

HÖVSƏLƏSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbri olmaqdır, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzünə vursaq, onlar da dartınıb ipi-örkəni qırırlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbirlilik* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşıdakı səkidə səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damin üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçaltmışdılar* ("Azərbaycan").

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətlə və *hünərli* bir it idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

Xx

XAIN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərdar getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sirrini deyə bilersən (“Ulduz”).

XAINLIK – SADIQLIK Məzlum qorxaq idi, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlıq* kölməsi onun dilindən düşmür (“Ulduz”).

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyantdır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışıq* naxışı; otağını baharlayır; otirlər, könül dolusu qalaydı (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünki mən görməmişəm ki, sən *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabağında oturan lap *təcrübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yazıq *kəndli xan* yerini sürür kətanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana* nökər olanın ayağını daş aparar (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl yol *xanımdır*, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQCULUQ *Xanımlıq* görməmişəm (A.Şaiq); Sənin cəpəşən *qulluqçuluq* olub (A.Məmmədova).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gəlib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlik* etmişdir (A.Məmmədova).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Körpənin nəfəsidir; Səhərin *saf* küliyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarabdır*, Zohra, *xarabdır* (M.İbrahimov); İndi uşaq *yaxşıdır*, gözür (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD Ölkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabalıqdan* *abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ

Həzrət! Özüünüzə məlumdur ki, dünya getdikcə *xarablaşır*, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya getdikcə *xarab* olur... (Ü.Hacıbəyov); Bəhmən bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılaşmışdı* (İ.Məlikzadə).

XARİC – DAXİL Bahar fəslə təzəcə *daxil* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ölə keçdi. Əhməd isə məktəbdən *xaric* edilmişdi (S.Əliyev).

XARİCİ – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığım ilə *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir uyğunsuzluq hiss edirdim (M.İbrahimov).

XARİCİ – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəkət etmək lazımdır. Səmi-xatkada cəməsi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, öləndən bir xata çıxar (“Ulduz”); Qəlbədən *xeirxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun öləndən *xatakarlıqdan* başqa bir şey görməmişəm (“Azərbaycan”); *Xeyirxahlıq* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovğalıq üzündəndir (M.Talıbov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xeirxahların* təqdiri deyildir (M.Talıbov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözərsə ona otuz yeddinci ilə də *xatırlatdı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzücü zəhmətlərini *unutdu*... (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Aşağının *xeirindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerdə qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çoxdan alçaq daxmanı titrətməmişdi (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

XEYİRSİZ – FAYDALI

(M.Talıbov); *Şərli* işlərdən nə qədər qırağa olsan daha yaxşıdır (“Azərbaycan”).

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey *xeirsisiz* bəçək; Xallı qanadlarınla çox da öyünmə (A.Şaiq); Bolko məsləhətlərimdə özü üçün *faydalı* bir şey tapdın (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ *Xeyr*, inanın ki, qabaqlar mən heç yerə sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölüm, Baloglan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – ŞƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur (“Ulduz”); *Şərin* mehdon səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – ŞƏRİNLİK Havanın *xəfə-*

liyi adamı işdən də qoyur (“Azərbaycan”); De, keçdimi bir *şərinlik* üroyundan? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsir (“Azərbaycan”); *Şiddətli* xəzri küliyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri viyıldayır (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünün əşrafıydı o; Adəmin on böyük *xələfiydi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı əzəldən; “*Sələfin* yolundan mən uzaq!” – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olma-yalar özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şəra, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilo qonşuna, *xeir* gəlsin başına (Ata. sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer tapıb gizlədin, mən görməsinlər (L.Fərzəliyev); “İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkardır?*” – deyər özünü toxtdadı (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlilik* idi (Mir Cəlal); Fikir *aşkarlığı* onun ifadə olunmadığından asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRC *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata. sözü); *Bədxərc*dir, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – CƏMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən sənin kimi *cəmərd* ola bilmərəm ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxarsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

XIRDA – BÖYÜK

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oğlansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Həç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadi); *Bədxərc*-*liyinə* çoxdan belədən (“Azərbaycan”).

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhm-sizliyi və *xəsisliyi* mütəfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmişlər (M.Talıbov); Ev sahibinin səfərbərliliyini, *səxavətliyi*ni hiss etdik (“Ulduz”).

XƏSTƏ – SAĞLAM Bir *xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talıbov); Düşündüm: insan *xəstələndir* də, *sağalar* da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən

yorğun və ac idim, çox əziyyət və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talıbov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nəhəqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *həqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHA Rəisleymanam, bilir aləm, *xəzanla* yoxdur işim; Məhəbbətin gülüşündən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRI – GİLAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata. sözü); Qızı *fərəh* qarışıq töncüb bürtüdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunun dördini cəməkdən yazıq arvad *xiffətlənmişdir* (“Azərbaycan”); Bu sual Leondri *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəsə aiddir, o da, müəllifə *xilaf* işdir (Mir Cəlal); Sən-mək nədir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLƏS – MƏHV Əsarət zəncirlərini kəsib *xiləs* edək (S.S.Axundov); Görək Şah-baz boyun nəslini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLƏSKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb canının ağrılarına *xiləskar* atının öpdü üzün-dən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddardır, heç kəsə rəhmi gəlmir.

XIRDA – BÖYÜK *Xirda* uşaqlar da görək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

hələ kiçik yaşlarından *böyük* arzularla yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XİRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz öyl, yüz dikol; Sürtlülüb *xırdalaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qədirzadə).

XİRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın hər hissəsi; *İrili*, *xırdalı* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XİRDALIQ – BÖYÜKLÜK Səhbət meyvənin *xırdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, şirinliyindən gədir ("Azərbaycan").

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gərçə Ədilin sözündən *xofa* düşmüşsünüz (S.S.Axundov); İş adəmədən *cəsarət*, qeyrət tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏNMƏK Soldat Ostepenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Cəlal); Və nəhayət, bir gecə qız *cəsarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçdı (S.Qədirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeydən qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlinci dəfədən sübut elə ki, ərindən qat-qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); Zülm həmçinin şərr əməlidir (Ə.Haqverdiyev).

XOŞQILUQ – AMANSIZ Düşməno *amansız* ol; dosta *xoşqıllıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fətməniso xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqverdiyev); İş-güc elə onu-bunu *pisləməkdir*.

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib; Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislik* onun ölində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlmə, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarını da tərpəderəm (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MİSMİRİQ *Xoşsifət*, zarafətli, bəməz kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mismirigünə* dəyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZÖKAR Bu bir az da deyosən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazökar*, ağıllı bir qızıdır ("Ulduz").

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yazıçı *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusi* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusi* otağa keçdi (M.S.Orudadi); Bağır xanın öyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Orudadi).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa "mən aldım, işini düzəltdim, ortadan çıxdım, qalanlarının canı çıxsın, nə vecimə" demək *xüsusiyyətçilik* və əclaflıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İi

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişibig satıcının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər-istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçıların onun *sadə* nitqinin təsiri altında dirlər ("Ulduz").

İBLİS – MƏLƏK Ədəvət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuzu mən çoxdan biliəm (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* təsərrüfatlar arasında fərq qoymaq lazımdır.

İÇ – BAYIR Əvvəl evin içi, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL İçim özümü yandırır, *çölüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR *Bayırı* kaşı-çini, *içəri*si toyuq hini (Ata. sözü).

İÇMƏK – TÖKMƏK Kim *ičməsə*, yaxasına *tökəçayık* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağlama zar-zar, dilənçi! Vaqqıldama bayıq kimi *idbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özünüz *gözəl* və göyçəksiniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xəlqə qəbilə idi bir çıraq; Gecəki *iqbalı* gör, gündüzdəki *idbarə* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALİ – BAŞAŞAĞI Nə soxulmuşan araya, a başbəlalı, fələ? Nə xəyal ilə olubsan belə *iddiali*, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç kəsə işi yoxdur, *başashağı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *ideal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işğalçıları *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *idxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sənayeləşdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

yeyinti möhsullarını *ixrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLİ – SƏFƏH Sən *idraklı* olduğun üçün bilirəm ki, sözümlə tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfəh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞÜNCƏLİ *İdraksız* bir kütlənin səfəh qorxaqlığına, qurban olub gədir (C.Cabbarlı); Öz də ağıllı, *düşüncəli* uşaqlar (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *ifrətə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışan görür (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALİ Elə qarı qapını örtək dəyişilib oldu bir küpəgöyrən *ifrətə*, cadu (Nəgili); *Həyalı* qızın, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *ığtışaş*, hər yerdə üsyan; Alovlu nəğmələr ucalır göyə (S.Rüstəm); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *ixtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bizə! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gənclər*, *ixtiyarlər* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Təhqir olunmuş *gənclik* vüqarını müdafiə edərək, əsəbi və titrək barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qarış *ikibaşlı* söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydın* və *sadə* bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böylə *ikidilli*, yaman üzlü cəfakar; Bir zərrə utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanım *səmimi*

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK

salamlaşandan sonra onları yerböyər elədi (M.Hüseyn).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədhamı bildirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çaşır, təntiyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Guldostə *ikilikdə* qalmışdılar (H.Seyidbəyli); *Təklidə* heç nə eləyə bilməzsən ("Ulduz").

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənalı* danışıklardan da xoşum gəlməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışmağı sevir (M.Hüseyn).

İKİTİRİLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rilik* salıb; Pırolı getdi; İstəyincə paşalıq (M.Rahim); Güc *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Məddəd, bə Tariverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çox *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *İkiüz-lülük* qorxudan omələ gələn bir xəstəlikdir (M.Hüseyn); Xüsusən Nazim Hikmətlə olaqəddər yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə cərpir.

İQRAR – İNKAR İkidi görçi pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə *inkarı* (Q.Təbrizi).

İHLAMLI – SÖNÜK S.Vurğunun dərin *ilhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyn); "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin son nömrəsində gedən şəirlərin bir qismi *sönükdür*.

İLİQ – SOYUQ Günəşin ilk *ılıq* şüaları sularda oynayırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edər *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLİQ – SOYUQLUQ İstilər çökəlmişdi, lakin havada xoş *ılıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəliş arar; Varlığını *no ilki*, *no axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədənin moriz və *illətli* hisssəsi *salamat* olan hisssəsinə

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK

kömək özünə ağırlıq və əziyyət yetirir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsəbahın atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kasıbsan, *üzüyo-lasan*, işləyənən (Mir Cəlal).

İNADÇIL – SƏDƏLƏVH *İnadçı* qızın da başına görün nə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeşə bu *sədələvh* adamın beynəlxalq vəziyyətə tanış olmasına heyrət edərkən düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qıraqdən qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, sakit bağca uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərəkətləri bizi tənqəd gətirdi. Öz ətrafımıza *etibarlı* adamlar yığmaq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ Axı bu *inamsızlıq* nədən irəliləyir? (İ.Şıxlı); Bizim yanımızda *öz etibarlılığını* itirmişdir ("Azərbaycan").

İNCƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözlər öyrənsəydin, heç zərər görməzdin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNCƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sado; Təmiz, *incə* ruhu vardı (N.Rəfiyyəli); Buna görə də ağzından ara-sıra *sərt* sözlər də çıxırdı (M.İbrahimov).

İNCƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss ediorəm.

İNCƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talibov); *İncəlik* hər *qabalıq* sənətdən (H.Cavid).

İNCƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hərzəvi hədəyan oxumaqdan; *İncəldi* uşağı (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim çocuq kimi *incəlmiş*; Nəhayət, səni tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün əsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoydu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdirin iltifatından *razı* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zoranın sifətində dərhal *inciklik* əlaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma babasının sözündən *incimədi* (Çəmənzəminli); *Barışmaq*, böyük və alıcnab işdir (M.Hüseyn).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftilə ehtiyac yoxdur (Çəmənzəminli); Məftil bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzəminli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indiyə* xoşbəxt yaşayırdılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamıya müraciətə soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi *elə indidən* müavinə itaətdə saxlamağı qərara aldı (M.İbrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKİ *İndiki* makinalar ən uzaq dalgaların səsini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzəminli); *Sonrakı* günlər daha fərhəli olacaq ("Azərbaycan qadını").

İNKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azərbaycan xalq təsərrüfatının həlledici sahəsi olan neft sənayesi sürətlə *inkışaf* etmişdir. Al, mən bu dildə şeir oxumağa *tənəzzül* etmərim! (M.Hüseyn).

İNSAFI – KAFİR Görürəm çox *insafı* oğlansan (A.Şağı); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANI C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hisslərə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissləri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlığını* və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmərim (C.Cabbarlı).

İRİLİK – XİRDALIQ

İNTİM – AŞKAR Jandarm rəisi hər bir kolmosini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyn); Mənim işim *aşkardır*.

İNTİZAMLİ – NADİNC Daima *intizamlı*, səliqəli olan Talib İsayev hər bir işi, hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsinə tələbkarlıqla yanaşan adam idi (C.Əmirov); Yaman *nadinc* uşağıdır ("Ulduz").

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsiniz ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseynov); Deyəsən o çox *tərbiyyəli* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Ordubadi); Mənə ağıl geyirmə, *qorxaq!* (M.Hüseyn).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradətilikdə* heç kəs Səlimə çatmaz ("Ulduz"); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyər o, komandirin gözlərinin içində baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyn).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyn); Fəriz evimizə gələn gündən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsarətilik* göstərər müəllimlərin xahişini xatırladı (M.İbrahimov).

İRƏLİ – SONRA O mənədən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xatirələr bizi öz qucağına aldı (Y.Əzimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iriyə*, qara gözləri parlayır, yanırı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdü (Çəmənzəminli).

İRİ – XİRDA Bir sürü *xırda* və *iriyə* yaşlı uşaqlardı (S.Hüseyn).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqulu böyün gözləri *iriləşib* oynamağa başlayırdı (M.İbrahimov); Həmin şəklin önündə qubernator lap *balacalaşır*... (İ.Şıxlı).

İRİLİK – XİRDALIQ Bu *irilikdə* mirvari... heç Xətə padşahının xəzinəsində də tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xırdalığına* baxma, çox şirindir.

Q Sanki For- İZTİRAB – RAHATLI
oman yicudu (ilk ıztırab) idi (S. Volıyev)

Kk

KAFİ – PİS Güclü *kafi* qiymət alır (İ.Förzəliyev); Dərsələrindən *pis* qiymət alır ("Azərbaycan").

KAFİR – MÜSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmışsan o *kafir*lərə? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kaftar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur or, birinə qoşulub gət-sənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən dərib ağzına atır... (M.İbrahimov); Ağaclar *yetişmiş* sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehmallica yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFƏ – DÜZ Qaralır daxmanın *kalafə* yeri; Dəstə şərqisilə çökilib geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sarı baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFƏLİQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafəliqləri* qalib (M.Süleymanlı); O, *düzənliliy*ni adı qılncıdır, çıxdığımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşdı* (F.Kərimzadə); Birdən səsi *açıldı* ("Ulduz").

KAMALLI – SƏFƏH Bu oğlan *kamallı* oğlandı (S.S.Axundov); Çox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağılsız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə bilmərəm (Ə.Haqqverdiyev); Güllər *ağıllı* və bacarıqlı qızıdır (M.İbrahimov).

KAMIL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır ("Azərbaycan").

KAMILLİK – SƏFƏHLİK Dedilər *kamilliyin*, hürufiliyin yeri zındandır

(F.Kərimzadə); Bu da sənin *səfəhliyindir* ("Azərbaycan").

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman şuluqluq, qışqabağı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlili*dir, mən ona qol qoya bilmərəm ("Azərbaycan").

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasaddır* və nə də puldan çətinlik çəkirik (Ə.Haqqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çəkirsiniz? (Ə.Haqqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz pis deyil, *varlanırıq* ("Ulduz").

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyükdə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasıblın* arasında böyük fərq var (Ə.Haqqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Soyali xala! Biri varlı olar, o biri *kasıb* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasıblaşdı* ("Azərbaycan"); Balıqlar *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarıb tapmaq haqqında düşünürdü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzündən, gözündən *kasıblıq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılığa* tolosən, yoxsulluğa tez düşür (Ata. sözü).

KEÇİNMƏK – YAŞAMAQ Arvadın ürəyi titrədi və gördü ki, gölin "körpə"sini bağrına basaraq *keçinmişdi*... (İ.Şıxlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bilməz (S.Rəhimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Çiçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisinə* yaraşır (Ə.Vəliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykəl yonmağı; Alnına yazdıran oğullardanam... (M.Araz); Oğlanların *istiqbalı* haqqında da Hacı Volinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çomənzəminli).

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzə dalağası dördin, *kədarin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikiyüzlü dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFİL – KƏDƏRLİ *Kefil* adamlar, heç kefdən qalmır ("Azərbaycan"); Səttar xan olduqca düşüncəli və *kədərli* idi (M.S.Ordubadı).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyirəm (S.Qədirzadə); Çaxır boqçası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYOQ Bəlkə... bəlkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşıq-aşıq oynayan; Çəvik əldə, *ayiq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sorvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs mənə; Qənərədən as mənə; Al könlümü, *saz* eylə; Sənə üstə bas mənə (Bayatı).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Atanın da gözüne görün, bir az *kefsizləyib* (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti keyli *yaxşılaşmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə yaxşı *kəbin* kəsdirəm (Ə.Haqqverdiyev); Fəvri bir molla çağırıb, vəkili elə ki, get Mədinədə mənim arvadımın *talağını* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam görək dost-tanışa *düz* baxa ("Ulduz").

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən ha düşəldirəm, sən mənə tərsinə burur, *kəcinə* çəkirsən (Mir Cəlal); Sən *düzünə* danışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyalıq* səni ucaldır ("Azərbaycan").

KƏDƏR – SEVİN Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tek xeyalə vardım (H.Hüseynzadə).

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNMƏK Bilmədi ki, bu hala *sevin*sin, yoxsa *kədər*lən

*lən*sin (İ.Şıxlı). **KƏDƏRLİ – SEVİNCİLİ** Bəli, o çox *kədərli* idi (C.Əmirov); Mənə ümman desələr; Azad süzən gəmilər ol; Səadətli, *sevincili*, fərahli ələməli ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərli* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhar* olmasın lap *yabi* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBƏZ – SƏDƏLƏVƏ *Kələkbəz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Həni *sədləvə* çəgim; Onlara inanırəm (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yanına *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdılar ("Azərbaycan").

KƏNARDA – YAXINDA Salman yas-tıqlanaraq *kənardə* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatırıq. Cığır *dolanbac* yol kimi ayrı idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxmış *kəsərlili* bir qılncı kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu elə *kütdür* ki, heç yerə də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəhətdə *kəsiri* (S.Rüstəm); Bity, ay kişi, mənə *artıq* heyvan nə gəzir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və amansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi ("Azərbaycan").

KƏSKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏŞMƏK Nigərançılığın göstərdi getdikcə *kəskinləşirdi* (S.Sorxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəif*lənir (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözələrində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin tərcümə işlərinin *zəifliyindən* çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* etmək mümkün idi (S.Vəliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedə-cəkdi (S.Vəliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *böyüyün* yerini bilirsiniz, nə *kiçiyin* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*; Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gözdim; *böyüklü, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, əlbəttə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyüklüyü* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, öziz ata, ona görə yazıram ki, bilson, mən daha *böyümüşəm* (S.Vəliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişilər haqqında bu cür düşünlər (C.Əmirov).

KİFİRLƏŞMƏK – GÖZƏLLƏŞMƏK Arıqladıca *kifirləşir*. Siz isə gündən-günə cavanlaşır, daha da *gözəlləşirsiniz* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifirlik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülən qara zülfür qızın nazik bədəninə daha da *gözəllik* verirdi (Çəmənzəminli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kifli*, üfunətli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə deson tapırdı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kilidləndi* (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kilidli* idi. Onun başı *açıq* idi (Ə.Vəliyev).

KİLKƏLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilkəlidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz aman *kinimin* dalgaları (S.Rüstəm).

KOMİK – QARAQABAQ

KİNLİ – SAKİT *Sakit* ağaclar; *Kinli* dolunun; *hərbino* düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDƏVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazımov); Ondan özünü gözəl, *ədəvətli* adamdır ("Ulduz").

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstan otağa girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlandı.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, *böy qışqırdı* (Mir Cəlal).

KİRLİ – TƏMİZ İdris torli, *kirli* corablarını gizləmək üçün çəkməsinə ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mıxdan tiftikli *təmiz* məhrəbə asmışdı (C.Məmmədov).

KİRLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zəniti (H.Cavid); Onun əynindəki paltarların *kirliyi* pintliliyindən irəli gəlir.

KİŞİ – ARVAD *Arvadın* hünəri nədir ki, *kişiyə* ol atın (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimson? – deyə Mikola səsə güc verib yaşına münasib olmayan bir tərzdə *kişiləndi* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanıyır.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gəlir (S.Rüstəm); Tıqqıltnın *zərifiyindən* duyduğum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBƏŞİNƏ Bu işin öhdəsindən *kollektiv* gələ bilər. *Təkbəşinə* iş görmək də çətindir (M.S.Ordubadı).

KOLLEKTİVLƏŞMƏK – FƏRDİLƏŞMƏK Buna görə də əmək *kollektivləşməli* və istehsal vasitələri *kollektivin* əlində olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyl göstərir.

KOMALASMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komaləşdilər* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş edirik, *dağılın* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

KOMİK – SATİRİK

aktyor qədər miskindir (M.Hüseyn); Evində və kənarda bozən osobi, *qaraqabaq*, qaradınmız görünən bu qadının burada, bağçada kədərli olduğunu, ya hirsli olduğunu gören olma-mışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKT-LƏŞMƏK Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretləşdir* ki, dinləyi özünü üçün bir nəticə çıxartsin ("Ulduz").

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIK Cəvab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Boşirli onun sözünü kəsdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermər.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərasətli*dir, Allah başacan eləsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşaqdır, məsələni çətin anlayır ("Azərbaycan"); Belə halda cürətli, cold, güclü, *fərasətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Bıçağı büləvə çəkdim, indi *kasərləşib*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* deyən var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Bircə *koş* bıçaq da dəyməsin gözə (C.Novruz); Onların dişini neştdərdən də *itidir* (A.Məmmədova).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* falçılar; Nə qədər baş-başa gəlməliyə biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadı); Gözüm də, ürəyim də *təzəlik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirləri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlerini gördüm; *Təzələndi* köhnə dördim (Aşıq Ələsgər).

KÖVRƏK – BƏRK

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏSMƏK ...Xanpəri hələ *köhnəlməyibdir*... (Ə.Vəliyev); Fərəhlə çırpınır könlü insanın; Həyat *yeniləşir*, yaşadıca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yasəmon, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saral-mışın biridir, uzun, özü də *arıq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, Kiçik böy *kök*, dolğun bir adamdı, *arıqla-maq* üçün çox soy edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜ – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin dəlillər *köklü* deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜK – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə); At *arıqlıqda*, igid qorublkədə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kölə* qolbi döyünür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşımsan, yaşa, yarat! Yaxındır gözələnən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLİK – AZADLIQ Gör nə *kökə* saldı sənin həyatını *köləlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbi çağırışı gözələmədən cəbhəyə *könüllü* gəlmişdi (Ə.Vəliyev); Heç kəsi dəməyə *zorla* yazmırlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qasıqı əlinə alıb boşqabdakı dovqanı *könülsüz*, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəkli* cavab verirdi ("Azərbaycan").

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərcə *körpə* və rəngsiz əllər ətrafı səpələnmişdi (Çəmənzəminli); Uca öldüyündən ananın özü; Ucadır, *böyükdür* hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarındadır; Bir gün geriyo döno, qaranquş! (M.Araz); Sən haqdan dönmədin həyat naminə; Bundadır *böyüklik*, bundadır hünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrətin *kövrək* sazı var ("Ulduz"); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir granitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüşlərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez *kövrəlirdi* (İ.Tapdıq); Biz mübarizədə böyüyüb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qəhərlənir, çox *kövrəlirəm* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKİT Bu adamlar *kükrək*

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK

KÜSKÜNLÜK – BARIŞIQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskinliyi* büürdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barışıqlıq* oldu ("Azərbaycan").

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək barışmağa* yoldur (Ata. sözü).

KÜSÜLÜ – BARIŞIQLI *Küsülü* qardaş, gəl yükü çataq, yenə küsümüz küsü (Ata. sözü); *Barışıqlı* məsələsinin üstündən keçdilər ("Azərbaycan").

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırdı ki,

QABA – ZƏRİF

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlağı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardığı *zərif* yun olcək-ləri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülhəsən).
QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək cəhəti duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə

QADINLIQ – KİŞİLİK

Qq

QABARMAQ – ENMƏK Birdən sanki üfük *enir*, torpaq *qabarıq*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsini dərdi, sinəsi *qabardı*, yatdı (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMSALMAQ Göyər-

QADİR – BACARIQSIZ

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuraq o daş qəfəsi; Gülsün *qadın*lığın ağlayan səsi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir voton torpağı; Alqış, mərd, qabarlı, *qadir* ollərə! (Ə.Cəmil); Elə *bacariqsızdır* ki, on saatla işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında quruyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülləhson); Köhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküb yeyirdi (M.İbrahimov).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimi sıçrayıb meşədə *qayıb* olur (Çəmənzəminli); Geəmi, tezmi bilməm, amma həqiqətə bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqıldasın*, qoy yatanlar aysıls (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsəsiz sükutu təşəvvüfə (Ə.Məmmədcanlı).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəziləri işə dizi üstə oturub yenicə götirdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binən ömr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qaladım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı *keçirib* yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam götirdiyi südlə şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayırıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çırağı *söndürdü* (M.İbrahimov).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalnız yeyən, yükünü özü *qaldırır* (Ata. sözü); Dərbari-şahinin qapısında fərmanlar Yusif Sərracı atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad örnə geyindirib, qolundan yapışdırıb, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərxan olindeki fəonəri yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yerə *saldı* ("Ulduz").

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxıq* yaxasından üzü və çuxura düşmüş gözlləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülləhson); Ay işığında onun *yatıq* üzünü nurlandı ("Ulduz").

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cold yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimov); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cold geri döndü və həyətə *düşdü* (M.İbrahimov).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Güneş yavaş-yavaş *qalxdı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sarıldı* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fəhlələrin qayıqdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yıxıldı* şah palıd, qopdu xan çınar; Daşlar bir-birinə deyib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalın* dodaqları göm-göy kəsilir; Canından istilik ucub oskılır (S.Vurğun); Gözəllərin görək *incə* belləri; Qəndən, nəbatdan şirin dilləri. Aşıq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rəde qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalın* bir dəftər çıxarıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırıqzı dodaqları ağ sifətinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot tayaqları, *qalın* kol-kos, yaşıl ağaclar islandıqca havanı xoş bir ətirlə doldururdu (M.İbrahimov); *Seyrək* kirkpiklərdən yaş giləndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bacaların tüstüsü *qalınlaşırdı* (M.İbrahimov); Səriya çalan bağları *seyrəlməmişdi* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dərənin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* buz tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimov).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığında* keçmək olmur. Pambiq kol-

QALMAQ – GETMƏK

lalarının *seyrəkliyi* məhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda *qalmışlar* (S.Hüseyn); Vaqon çox sürətlə *gedirdi* (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüş böyük *qalmaqal* (M.S.Ordubadı); Dərəqılınə bağlarına həzin bir *sakitlik* çökmüşdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqallı* işlərlə işim yoxdur ("Ulduz"); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimov).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik *gedir*, özünü ona yetirməyə çalışırdı (M.Hüseyn); Atamın bəşbütün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaq*lı adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *həyasız* oğlunu gətir qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzər *qanacaq*sız; Bildir qoşunun batdı, qırıldı *qanacaq*sız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANİCƏN – RƏHMLİ Daşqəlbli *qanəcən* qazaqlar... zavallı işçiləri bacardıqca qılncdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmli*, yumşaq adamdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qanıqara* qayıtmış Qüdrət Lələni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyn); *Şad* və məhriban yaşayırdı (M.İbrahimov).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmə, bir də Camala rast gəlsəm, *qanıqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsarət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünə, sonra söz qandır (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nəzakətli* qızıdır (S.Qədirzadə).

QARA – YAXŞI

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adam-san, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam çox *rahmlı* və xoşroftardır ("Azərbaycan").

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, oyo, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlik* ona güc gəldi.

QANUNAYUGUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsədüfi* yox, *qanunayugun* idi ("Azərbaycan").

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşağıdır. Camaat, bir məktəbin ki, müəllimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cəbbəli); **QANUNİ – SÜNİ** Müstəntiq müqəssirlə *qanuni* rəftar edirdi ("Azərbaycan"); *Süni* nəvazişlə soruşdu (M.İbrahimov).

QAPALI – AÇIQ Küşə dükənlərindən başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Ordubadı); Qara uzun saçları *açıq* ağ sinəsinə tökül-müşdü (M.İbrahimov).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapalı*lığa rəğmən, o gənc qadın haqqında sona heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirəm (M.İbrahimov).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgəlin *qapbiri* qonşusu mühəndis Tapdıqov daldan gəlir, qızların söhbətini aydın eşidirdi (M.Hüseyn); Uca dağlar arasında yerləşən Lənkəndin işıqları qaranlıq gecədə zəif şölə saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞİQLİ Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşıqlı* idi (Çəmənzəminli).

QAPMAQ – AÇMAQ Birdən kimin əlləri işə arxadan Aynanın gözllərini *qapadı* (Ə.Məmmədcanlı); Niyənin üzündən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüşə məclisi (S.Şirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *qara* buludlar tutub şiddətli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəlif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəbər, hər *qara* xəbər (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəbər tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR Özünün şəxsi həyatında *qarabəxt* olduğunu anladı. (B.Talıblı); A *bəxtəvərlər*, ananız gəldimi? Qondu yuva üstünə dincəldimi? (A.Səhət).
QARACA – AĞCA İminin *qaraca* qaşları, kiçikcə gözləri var idi (İ.Əfəndiyev); Kamilinin totuş və *ağca* əlləri vardı.

QARAÇI – SAKİT Yoxsa o mənim saçlarımı yolar, yaman *qaraçı* arvaddır (C.Əmirov); – Yox, atacan, bəzən mənim kimi *sakit* adamların kini daha böyük olur (S.Qədirzadə).

QARAÇILIQ – HƏYALILIQ Boy, boy, boy! İvan bəy, *qaraçılıq* lazım deyil (N.Vəzirov); Qumru *həyalılığından* qıpqırmızı qızardı.

QARACUXA – ALACUXA *Qaracuxa* yatdı, *alacuxa* qalxdı (Ata. sözü).

QARADABAN – UĞURLU Qonşumuz Afərdə arvad *qaradabandı*, səhər-səhər kimi rast gəlsə idi, onun işi düz gəlməzdi. Ana uşaqlarına hər səhər *uğurlu* yol dilər.

QARADİNMƏZ – SƏHBƏTCİL Xəlil əslində *qaradınmaz* adam idi (Mir Cəlal); Bu bir *səhbətçil* arif adam idi (Ə.Haqverdiyev).

QARAGÜNLÜ – AĞGÜNLÜ Hər yerdə *qaragünlü* xətdən uzaq olmaz (Q.Zakir); *Ağgünlü* olmuş məni bu yaşında gör götürüb haralara çıxarırsan (Çomənzəminli).

QARAGÜNLÜ – XƏSBƏXT Mən görək ömrüm olduqca özümü *qaragünlü* edim?! (M.F.Axundzadə); Yox, Ulduzum, sən bu dünyada hamıdan *xəsbəxt*əm (M.İbrahimov).

QARAGÜNLÜK – XƏSBƏXTLİK Bu qənaətə gələndən sonra mən binəyə öz *qaragünlüyümü* qablaşdırırdım (S.Rüstəm); Belə bir *xəsbəxtlik* görəsən ona müyəssər olacaqdımı? (A.Məmmədrazı).

QARALAMAQ – POZMAQ Gənc rəssam şahidi olduğu mənzərəni tələsik dəf-tərəfşənə, *oşaqlaşdırırdı*. (Ə.Məmmədhanlı); Dünən yazdıqlarını bu gün *pozurdu* (“Ulduz”).

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ

QARALAMAQ – YAZMAQ Kazım ilə səhbətdən sonra müdir onun adını *qaraladı* (Mir Cəlal); Ər oxumuş da, *yazmış* da, anam! Ər deyil, möhlük azarmış da, anam! (M.Ə.Sabir).

QARALIQ – AĞLIQ Qış çıxır, üz *qaralıq* kömürə qalar (Ata. sözü); Təslim əlaməti deyil bu *ağlıq* (S.Rüstəm).

QARALMAQ – AÇILMAQ Bu zaman hava yavaş-yavaş *qaralmağa* başladı (M.S.Ordubadı); Gül ilə həməbəbə olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir).

QARALMAQ – QIZARMAQ Üfüqlər gah *qaralıq*, gah *qızarırdı* (M.İbrahimov).

QARALMAQ – YANMAQ Uzaqda fışqırlar yanıq, *qaralıq*; Başımın üstündə güllə fit çalır (Ə.Cəmil).

QARALTI – AĞARTI İşığam *qaranlıq*da, deyiləm bir *qaraltı* (S.Rüstəm); Uzaqdan gözüme bir *ağartı* görünür (“İzləli lüğət”).

QARANƏFƏS – YAVAŞCA Zavoddan gəlmiş bir adam *qaranəfəs* içəri girdi (M.Hüseyn); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

QARANLIQ – AYDIN Çiskin və *qaranlıq* gəcəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – AYDINLIQ İçəri *qaranlıq* çökdü (S.Qədirzadə); Qışlaqda idik, payızın *aydınlıq* gecəsi idi (A.Şaiq).

QARANLIQ – BƏLLİ O hansı *qaranlıq* məsələdir? (M.S.Ordubadı); Onun nələr çəkdiyi mənə *bəllidir* (İ.Şıxlı).

QARANLIQ – İŞİQLİ *Qaranlıq* yerdə daş atmazlar (Ata. sözü); Hər şeyi *ışığı* və cazibədar idi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – MƏDƏNİLİK Bizim qabağımızda dağ kimi duran istibdad, Şorq istibdadı və Şorq *qaranlığı* idi (C.Məmmədquluzadə); *Mədənlilik* ətalətin və çəhəlatin qənimidir.

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ Ayna Sənəm qarığıldan *qaranlıqlaşanda*

QARASIN – AĞBƏNİZ

qayıtdı (Ə.Məmmədhanlı); Silsilə təpələrin zirvəsi *ağarırdı* (İ.Şıxlı).

QARASIN – AĞBƏNİZ *Qarasın*, yaraşlıq, bığlı bir kişidir (S.Sorxanlı); *Ağbəni*z qız gündən qaçırdı (“Yunist”).

QARAVAŞ – XANIM Onun bacısı Səkinə *xanım* pəncərə qabağında durub *qaravaşı* Gülsəbanı çağırır (M.F.Axundzadə).

QARAYAXA – HƏYALI Vallah, lap oğlondan cana gəlmişəm; Sirtıq, *qarayaxa* “kavaler”lərin (C.Novruz); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış və olacaq! (M.İbrahimov).

QARAYAXALIQ – HƏYALILIQ Onun *qarayaxalığı* məni tənəyə gətirdi. *Həyalılıq* hissi onu boğurdu.

QARAYANIQ – DÜMAĞ Kəlbəli alçaqboylu... gödək qılcaları xeyli içəriyə öyilmiş, *qarayanıq* bir adam idi (S.Rəhimov); Dünən mağazadan *dümağ* parça aldı (“Ulduz”).

QARAYEL – AĞYEL Əsdi *qarayel* çəltiyə, bostana nə borcum? (M.Ə.Sabir); *Ağyel* əsdi kəçə taxıllar tel-tel olur.

QARĞAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Başmaqlarını sürüyo-sürüyo onun dalınca yortan Məsmə qarı indi də Xəsaya *qarğıyırdı* (M.Hüseyn); Kimə *təriflədim*, dodağımı büzüüb, məni məsxərəyə qoydu (S.Qədirzadə).

QARĞIŞ – ALQIŞ Mənim *qarğışım* onu tutmasa mən heç nə bilmirəm (M.Hüseyn); *Alqış* deyir mənim doğma yurdum Azərbaycan da (R.Rza).

QARI – CAVAN Ayna, *qarının* qolundan tutaraq yanma çəkdi (Ə.Məmmədhanlı); Yanına *cavan* bir oğlan göndərəcəyəm (S.Qədirzadə).

QARINQULU – GÖZÜTOX Belə sualı ancaq tənəli və *qarınqulu* adam verə bilər (S.Vəliyev); Şaiq *gözütöx*, başaşağı bir kəsidir.

QARISDIRMAQ – AYIRMAQ Ana, südlü yaymanı cıxıxaca süddən bəşirim, yoxsa

QART – CAVAN

su da *qarışdırırmı*? (Ə.Haqverdiyev); Mən sənədən ayrılmazdım, *ayırıd* yağlı məni (Bayatı).

QARIŞIQ – AYDIN Bu çöhrədə saf, *aydın*, qayğı *qarışıq* bir təbəssüm var (S.Sorxanlı).

QARIŞIQ – AYDIN O aşxam bu *qarışıq* fikirlərlə avara-sərgərdan şəhərin küçələrini dolaşdım (S.Qədirzadə); İndi isə gətirdiyi bu *aydın* yollar məni oməyə-zəhmətə aparır, səadətə, xoşbəxtliyə gətirib çıxarır (S.Qədirzadə).

QARIŞIQ – TƏMİZ Səndə *təmiz* fransız qanı yoxdur. Deyəsən, *qarışığın* var (S.Qədirzadə).

QARIŞMAQ – AÇILMAQ Get-gədə şor *qarışdırı*, səhər *açıldı* (S.Qədirzadə).

QARMAQARIŞIQ – AYDIN Nizami bu *qarmaqarışıq* sözlər davam etdiyi zaman nə isə Fəxrəddinin qulağına pıçıldadı (M.S.Ordubadı); İndi ki belədir, adınıza bu kağıza *aydın* yazın (C.Əmirov).

QARMAQARIŞIQLIQ – ƏMİN-AMANLIQ Bu evə yenica köçmüşük, hələ *qarmaqarışıqlıqdan* heç şey tapmaq olmaz. Nədənə sizin dəstəni Təbrizə girdiyi gündən bəri *əmin-amanlıq* yarada bilmədi (M.S.Ordubadı).

QARMAQARIŞIQLIQ – NİZAMLI-LIQ Bu *qarmaqarışıqlıq* içərisində, bu həyəcanlı günlərdə Məhəmməd sevgilisi haradan gəldi, məni necə tapdı?! (S.Qədirzadə); Bir qrupun şagirdləri *nizamlılığı* ilə o biri qruplardan seçildirdi.

QARNITOX – GÖZÜAC *Qarnitox* adamlı yoldaşlıq etmək çox asandır, amma *gözüac*la dolanmaq, yol getmək dəhşətdir.

QARŞI – ARXA Baxınız, *qarşımı* tutmuş bir axın; Güclüdən güclü, dənizdən daşqın (M.Müfəttiş); Qız *arxası* üzə uzanıb kitab oxuyurdu (N.Norimanov).

QART – CAVAN Ağır yaralanmış o *qart* canavar, qəzəblə sıçrayır hey üstümüzə (S.Vurğun); Yaxın gələn, *cavan* oğlan (S.Qədirzadə).

QART – MÜLAYİM

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titrəşir əbəş (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq səsi dəyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürünün keşişini çəkən toplan artıq *qartlaşmışdı*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlığı* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tanınmış neftçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını *no qasırğa*, no tufan (S.Rüstəm); Axsam qaranlığı düşdüynə baxmayaraq, hava hələ *bürkü* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğalı*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalgalar verib əl-ələ (O.Sarıvəlli); *Bürkü*lü iyun günlərinin birini Murad Kür qırağındakı söyüdlükdə, Əziz isə təcrübə tarlasında qarşıladı (Ə.Vəliyev).

QASQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar bəy *qasqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşıladı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qatı* yox, *duru* olsun ("Azərbaycan qadını").

QATI – RƏHMLİ Görürsən? O imiş *qatı* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var mənim (S.Vurğun); Görünüşdən *rəhmlı* adama oxşayı.

QATIL – GÜNAHSIZ Məşədə, dağda, güd, qanlı *qatili* güd (S.Rüstəm); Zavalılı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdu (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat çəninə axan maye *qatılaşığa* başladı (Ə.Vəliyev); Qatı maye su qarışdıqca *duruldu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gedə daha da *qatılaşırdı* (M.Hüseyn);

QAYNAMAQ – SOYUMAQ

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlığı* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi ("Ulduz").

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* ("Ulduz"); Öpdüm döndə-döndə, sinəmə basdım; Elə bil *duruldu* ürəyimdə qan (S.Rüstəm).

QATILDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalım oğlu atəmi bir-birinə qatıb, fikirlərin hamısını bir-biri ilə *qatıdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərqləndir*.

QATILMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladı* (Mir Cəlal); Bir enlikürok, boy-buxunlu oğlan iclası *açdı*, danışıdı (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözəldir, güməşi, ayı səsloyib; Onları da bizim dostəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayırıldı* mənəndən o məhrui bimeqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törətmək, dünyanı alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürəyində bu *səliqəsiz* arvaddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağa getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yığılması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDIŞ – GƏDİŞ Mühərribə vaxtı Bakıya gəlmişsiniz? İlk *qayidişimdir* (Mir Cəlal); *Gedişi* köksümə çökür odlu dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır çıraq (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qaydırırdı* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan *qaynayırdı* (M.İbrahimov);

QAYNAMAQ – SOYUMAQ

kişinin aylarla içərisində gözən nifrəti hələ *soyunmuşdu* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə şiddətli *qaynayır* ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); Çay *soyunmuşdu* (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər otir saçır bizim *qaynar* çölləri (S.Vurğun); *Soyuq* uşağın əl və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədrazı).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su *qaynarlıq* həddinə çatıbdır. Suyun *soyuqluğu* bədənini, qollarını gızıldatdı (M.Eynullayeva).

QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK Həmin bu *qaynarlıq* Şehlidə dərzilərin çoxluğundan deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gəlməyi qorxusundan idi (S.Rəhimov); Onun *sönüklüyü* xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN *Ziyanın* yarısından qayıtmıq da *qazancdır* (Ata. sözü).

QAZANCLILIK – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərگز daxi belə *qazanclı* səfərdən geri qalmayacağam (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı *zararlı* ünsürlərdən təmizlədiyim zaman Qətibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCSIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma *qazancsızdır*. Bu vasitə ilə onu özü üçün *zararsız* bir hala sala bilərdi (S.Hüseyn).

QAZANMAQ – XƏRCLƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımdır ki, qürbətə çıxıb, az-çox çörək pulu *qazansın* (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcləyirsən, kiminlə *xərcləyirsən*, niyə xərcləyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya *doldurub* stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişər... (M.İbrahimov); Bu

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN

QƏYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəqqipərvor iranlıların ən *qeyrətli*, ən məsləkli cavanlarından idi (Çəmənzəminli); Haram-zadə!.. Sən *no rəzil* adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QƏYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ *Qeyratsız*ə haram olsun bu torpağın çörəyi (S.Rüstəm); *Şərəfli* bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QƏYZLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Kasib-kusubun da özünə görə namusu var və namusu da məni *qeyzlənməyə* vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə *sakitləşmədim* (S.Qədirzadə).

QƏYZLİ – SAKİTCƏ Kassiri *qeyzli* çağırır buyurdu ki, "komandir"ən manat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çək-mədən telefona qulaq asıb *sakitcə* razılaşdı (M.İbrahimov).

QƏYZ-MƏRHƏMƏT Mən *qeyzimdən* əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan *mərhəmət* ummaqda səhv etməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ – Əşi, bu həkimlər *no qəddar* adamlardır, xəstəliyəmə inanmırlar, vay-vay! (T.Kazimov); Yarımca saat sonra Aslan *rəhmlı* qadının göstərdiyi dar cığırla sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Divarda bədənümə bir cüt *qədim* güzgü vardı (S.Hüseyn); Bunu *müasir* gənəç qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız *təzə*; Dostluğumuz *qədimdir* (İ.Təpdiq).

QƏDİMİ – YENİ *Qədimi* qulundur Zakiri-xəstə; Məhəbbət et ona, bən, görəndə (Q.Zakir); İrəlidi Səmədi tamamilə *yeni* bir həyat, *yeni* işlər, *yeni* qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDİMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin *qədimliyinə* şübhə edirsən?

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtübdür (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına token verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəfləten* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düşər (A.Səhhet); O *tədricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını gördüncə Gövhərə *qəhər* üz verirdi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniyə çevrilmədi... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlilik*dir və əhali çörək üzünə həsrətdi (C.Məmmədquluzadə); *İl var bolluq* olur; *İl var kasad* olur; Bu *il bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim babanın elə sükut ilə büzüblük durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Şaiq); *Ağlaşma* qurb ərlərinin östəklərindən yapışmış davaya getməyə qoymurlar (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyn); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetiştirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bilik də tələb edir (M.S.Ordubadi); Qırqdan baxanlar müəllimin *qorxaqlığına* gülmüşdülər (MİR Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb* dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); İndi dostunun evində onun başaltısı *alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*iqara nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani); O qızın *təmiz* məhəbbətinə özümü layiq bilmirdim (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bayrağı qaldırıb yenə; Əmək cəhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvəli); Sığdır bilmədi dağ qururuna; Təpə önündəki *məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU A qardaş, birçə qulaq as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap *qələt*

anlayırsan (M.F.Axundzadə); Yar yanında günəhkaram; *Doğru* sözüm yalan oldu (A.Şaiq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəliz* andlar ilə zor-güc Balhiyə inandırı (A.Şaiq); İndiyə qədər sən ifadə etdiyin vəzifələr bundan *asan* vəzifələr idi mi? (M.S.Ordubadi).

QƏLİZ – SADƏ Çox *qəliz* soruşmadınızmı? (C.Cabbarlı); Niyə sən *sadə* şeyləri başa düşürsən? (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamaq olmur ("Azərbaycan"); Bəli! – deyə sarışın bir uşaq *sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzünə baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD Olubdu *qəm* yatağı *şad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərdən ayrılacağı idi (S.S.Axundov); Qəlbinə *şadlıq* doldu (S.Qədirzadə).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Eldar *qəmləndi* bu işə (A.Şaiq); Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində *şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD Hüseyn Günəşə baxaraq nə isə *qəmli*, dərin şeylər düşünürdü (S.Rəhimov); *Şad* xəbər alan kimi sevinə-sevinə qadına müraciət etdi (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF Xəstənin borcu bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadi); İsraf *haramdır* (Ata. sözü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI Öz sənətini sevmən, sən dərəcə *qənaətkar*, ağır təbiətli bir kəndli var (A.Şaiq); Əlbəttə, bilirsiniz ki, adətən *israfçılar* çox vaxt xəsis, saxta, xeyirxahlar isə lovğa olurlar (M.Talıbov).

QƏNİM – DOST Hər şeyin bir *qənimi*, bir zavallı var (M.İbrahimov); Sən həyat *dostun*, ellər zineti! İnsanlığı eşqidir köksündə yanan (S.Vurğun).

QƏNŞƏR – ARXA Yanında xırdı gümüş qasıq olan fincan isə qocanın qarşı tərəfindəki həsir səndəlin *qənşərinə* qoyulmuşdu

(İ.Əfəndiyev); Məddəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi* və *Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məşhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə isə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazıldığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xezirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xezirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardıma tərəfdar olmusan. İşində də, rəftarında da *ədavətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dartıb *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deyə anam dayımın təklifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətəndə* *doğma* qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADİ Bu xəbər hamıya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışqanlıqlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADİLİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardı. Onun *adiliyi* ilə ciddiyyəti arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, *doğmalar* isə əksinə, *qəribləşir*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin *qəribə* bir *doğmalılıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir künədə *qəribşəyirdim* (MİR Cəlal); Səsini eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sanki neçə ay idi görüşmürdük (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

Rüxsarə axırncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidalaşmalı idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandırən ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyən (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏSMƏK – KİFİRLƏSMƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü dəyişib *qəşəngləşdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi ariqləmiş, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Sıx qara saçları... sifətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşıq verir (S.Rəhimov); Üzündən, gözündən *kifirlik* daşır; Deyəsən qəlbində qürur oynayıb (S.Vurğun).

QƏŞŞ – AYILMA Mən qorxudan bihəşş olub yuxuldu; *Qəşş* aləmində bir tamaşa qıldım (A.Səhhet); Həkim xəstənin *ayılması* gözlədi (M.Hüseyn).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamounun *qətiliyini* görəndə Safo onun sözünü çevirmədi (S.Rəhimov); Onun səsinə qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardı.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Ancaq görək sualımdan *qəzəblənməyəsən*. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Gülbətdamin hövsələdən çıxacağını görüb onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT Patruş *qəzəbli* bir pıclıtlı ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QİMİŞMAQ – AĞLAMISINMAQ Mirzə Kələntər məarif şöbəsinin müdürünün özünə baxıb *qımışdı* (S.Rəhman); Kiçikboyun *ağlamısınaraq* başmağı onun ölindən alıb, hasarın üstündə oturdu (Cəmənzəminli).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qınamasın* məni könlü bütünər; Fikrim dağınmıqdır, xatirim ovraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *tırıfladı* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qıpqı* olmamışıq! (S.Tahir); O, yaşa-

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əşrof anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılamasına qızdı (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez qızar, gec soyuyardı (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevincin istisindən canı qızdı (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niyə *üşümürəm*? – deyər qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta qızmar bir dəmir kimi onu dağlayırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QIYABİ – ƏYANİ “Satım, satmayım...” deyən miyano satqınları; *Qiyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QIYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiyamət* keçirirdilər (Mir Cəlal); Yaxşıdır budur ki, nə pis iş tut, nə də *pis* söz eşit (M.İbrahimov).

QIYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiyamətindən* xəbərim yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kəndlər, səs-küylü limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicrində, ey möh, bir *qiyamət* tək keçər (S.Ə.Şirvani); Səhər *şən* və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QOCA – CAVAN *Qocanın* biliyi, *cavanın* biliyi (Ata. sözü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döydü qapını; *Qocalı*, *cavanlı* düşdükcə bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *qocaman* meşənin ön yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın barəsində nə qədər yazsanız ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dinləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamıdan *qoçuq* mən oldum? (C.Məmməd-quluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

utandırmıq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə göndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvadıdır (Ə.Haqverdiyev); Özündən zəiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmaqacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşdı* (Ə.Vəliyev); Traktorçu son vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəlləşmişdir* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLİK Cahanın *qoçaqlığını* ondan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı; (Ə.Haqverdiyev); Gözünə döndüyüm Anaxanın da elomə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, göz-göyçək üç uşaq gətirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, birco qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qələt anlayırsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞİR *Qoçular*, quldurlar qatar taxardı; *Fağır*-fıqaraya yan-yan baxardı (Aşıq Ələsgər).

QOÇULUQ – FAĞIRLIQ Millətpərəstlikdən, vətəndaşlıqdan dom vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik gənə o qəpikdən ötrü (N.Vozirov); *Fağırılıq* olar, amma bu dərəcədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumlarım* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadi); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələndi, dərhal ayağa qalxıb onu qarşıladı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sonin ilə *qohumlaşmaq* mümkün olaydı (S.S.Axundov); Gediş-gəliş olmayanda qohum da *yadlaşır*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmməd-quluzadə); *Yadlığı* yadıma düşüb qəhərləndi.

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət *qoxusu* oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə *ətir* səpilmişdi (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq mənə o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxma bilməydim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üzəbuşində durub, sadəliqlə güləndə ilıq, *ətirli* nəfəsi oğlanın sinosində gözdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomaqları* ilə və bəyləri ilə bir yerdə həbsə alınıb, dama salındı (B.Talıblı); Deyirlər *kəndliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğun).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib bərkədən güldü (S.Qədirzadə); *Təbiidir* ki, öz oğluna da hissələr və duyğular aşılamaq çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Nəşi bənnə *qondarıbdi* novdanı, xalq neyləsən? (M.Möcüz); Bu saat yenə sultanın qoşunları İranın bu guşasını söküb kəndləri *dağıtmaqdadır* (C.Məmməd-quluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanıma, sənin ilə *qonuşaq*; Könümüzün istəyini danışaq (H.K.Sanlı); Yaylın atəşi *susmaq* bilmir, yerə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPISMAQ Kəlin budagı ayının gücünə davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez öyülib mili yerədən götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarılacaq ötlü qolundan *yapışdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtdan qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Dəli *igiddir*, öləndən xata çıxma bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLAŞMAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram son vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşdı*. Əzəldən *qoçaq* idi. İndi *igidləşib* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top gülləsindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabıt, *igidlikdir*! (S.Qədirzadə).

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığını* mən görək Salatinı camaatına bu saat bildirim (T.Kazimov); Mənim yoldaşların dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstəririlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLIK *Mərdlik* hünər düşündüki medaldadır; Alındakı qırıqlarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Məzluma çox bəha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağsa, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan*? (N.Nərimanov); Balıqlar Qədirov pulun tapılmadığını görüb *ürəkəndi* (C.Əmirov).

QORXMAZ – AĞCIYƏR Nəhayət, bolli oldu ki, *qorxmaz* uşaq tufəng ilə o tərəflərdə gəzmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCIYƏRLİK Əmirin üsuli-idarəsinə qarşı bir düşmən kimi hücum edən şair öz böyüklüyünü və *qorxmazlığını* ziyarətdə onların hamısına göstərdi (M.S.Ordubadi); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxandan sonra,... o vaxt ki *ağciyərliyinə* öz üroyunda güldürdü (Ə.Məmməd-xanlı).

QORXU – SEVINC Bunu hiss etməmiş kimi Məlayin üroyinə bir *qorxu* çöküdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSARƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartal (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsarətsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏK Onlar *qoşa* durdular (Ə.Vəliyev); Sarışın səngördə *tək* qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözlə, ox boşa gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayatı); Bu gün hər şey həll olunmalı idi. Özü də *təkbaş-tək*, qabaq-qabağa (İ.Şıxlı).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zey-ğəm isə əllərini *qoşalayıb* çırtıq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilo gəlinciyini o biri oyuncaqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAŞMAQ – TƏKLƏSMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şıxlı); Axsax qoyun sürüdən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevinc gətirdi, *Təklək*, kimsəsizlik onun da qəlbinə sıxmırmı? (S.Qədizadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatirin üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Süngülər açmanın yolu *açdın*; Qələmindən cavahirət saçdın (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də “Qardaşlar” birliyinə *qoşuldum* (Ə.Məmmədcanlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrılıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə çatdırdı (M.İbrahimov).

QOVĞA – ASAYIŞ Aləmə şuriş salıbdır, fitnəyə, *qovğayə* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əminyyəti pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Ordubadi).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfərəli qızını sevgilisinə *qovuşdurmadımı?* (M.F.Axundzadə); Bəli, Mariannı ondan *ayırmağı* ancaq sən bacararsan (S.Qədizadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Türşü çayların içi ilə Arazda axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Münəvverin səsinə xəyaldən *ayrıldı* (S.Qədizadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜSMƏK Sabirin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müəyyən çətinliklər törədir (M.Məmmədov); Hər nə əlinə düşsə idi, yoldaşları ilə *bölüşürdülər* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qəlblərdə oyandırır *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* işartısı vardı (S.Qədizadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNMƏK – Ə, ay Fikrət, adamın ürəyini niyə partladırısan, niyə belə *qubarlanırsan?* (M.İbrahimov);

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ

Məgər mən elə bu yerdənmi gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədizadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşıq; Gəlib görüşür yenə (M.Rəhim); Raykom katibi ürəkdən gələn *fərəhli* bir səslə dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalım* (C.Cabbarlı); Gülşəər ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şıxlı).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, qardaş! Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sərhəsab ol (N.Vəzirov); Sadə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyəli qadın idi (S.Qədizadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏŞMƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəlil; Dalayır puc olan ümidlərimi (B.Vahabzadə); Rəvşən oğlunu sərt qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökrəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl bərişaq (C.Məmməd-quluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağzıbirə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkmə olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rahmlı* şəxslər azdır? (M.Talıbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Balam, mən saqqalının bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmməd-quluzadə); Bu qədər də *rahmlilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adımı Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağın *açdılar*.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan bətar; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURACLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ Sök-düyü təkəri *quraşdırıb* yerinə keçirdikdən

QURDLU – SAF

sonra üst-başını çırpıb ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgödələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmmədcanlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdulu* qaysılar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *safidir*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdulu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlbli, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədizadə).

QURÇU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldın nümayan; *Qurğular* pozulub, sanlar itibdir (Aşıq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsbət* idi (S.Qədizadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qurur*uq biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanib *dağılmış*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədizadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə alaçıq *qurmağa* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə alaçıq *söküldür* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İş-peşəsi onun-bunun evini *yıxmaq*dır (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANÇIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir atlı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kəsdi (S.S.Axundov); Ancaq *başlançığ* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbilhəsən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Danışan qazmaq bir neçə kəlmə ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gəncliyin xoş nəğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yurtcularından, bu vəhşi əlbəylərdən *qurtulmalıyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipiani-nin nə üçün *tutulduğunu* soruşur, bu işin səbəbini bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutdu-ğün o böyük məşəl; Göstərir ələmə *qurtuluş*

QURU – YUMŞAQ

yolu (S.Vurğun); Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir hürriyyət (A.Səhhət).

QURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtandı bu! Nifrətə şayandı bu! (M.Ə.Sabir); ...Kolxozun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılaşdırılmadan tez-tez vəzifələrindən dəyişdirilir (Ə.Vəliyev).

QURU – ƏTLİ Gözlərini anasının yanına sallanmış damarlı, quru əllərinə zillədi (Ə.Məmmədcanlı); Qırmızı gilasa oxşar otli dodaqları və balaca zərif burnu vardı (S.Qədizadə).

QURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələkkar bir sifət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yenə əvvəlki kimi gülürlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göydən bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətli*, qaranlıq zirzəmidə yaradıram (S.Vəliyev).

QURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanda yaşayan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəkilləri də fərqlidir (M.S.Ordubadi); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QURU – TƏZƏ Yediyi, içdiyi həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talıblı); *Təzə* çörəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalər *quru* yox, yağışlı keçir.

QURU – YAĞLI Daima qısqaqan ürəkək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* sədsir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülküların yağlı dillərinə aldandım (C.Əmirov).

QURU – YAŞ *Qurumun* oduna *yaş* da yanar (Ata. sözü).

QURU – YUMŞAQ Yazıq bir parça *quru* çörəyi də göz yaşı ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə həmalca başını tərpoətdi, yanaqları *yumşaq* rahatlıq-hülqum kimi titrədi (S.Qədizadə).

QURUCU – DAĞIDICI

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dalganın *dağıdıcı* zərbəsinə davam gətirməyib yıxıldı ("Azərbaycan qadını").

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zəhrə suya çökməkdə olduğu paltarları sorib qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülən isti yaşlar isə açıq sinəsini *islatdı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulandı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi düyü *islanı*, qazan asılırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlın başında olmadığından dəzgahda qəzaa yol vermişdim, hər şeyi sinib *dağılmışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – QURULMƏK Yeni axar çaylar üzrə demir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışıacaq çirəq-çirəq (S.Vurğun); Köhnə, uçq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *qurulmuş* hissəsində oturub dənizə baxırdıq. Gəl danışaq ki, *bataqlığa* gedən namərdird (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *qurulmuş* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razı salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *qurulmuşu* zahiri görünüşündən təyin etmək olur ("Ulduz"); Dayıdostum anasının *kökliyinə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənqlik, bundan başqa boğazında da bir *qurulmuş* hissə edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdığından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxadan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qoymamışdı (M.İbrahimov); Qar ərziyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

QÜRRƏLİ – XOFLU

(A.Şaiq); Qorxuram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islan* (Bəyatı).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dörd onu üzür, elə bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatır, günbəgün *kökəlir*. **QURUMAQ – YAŞLANMAQ** A...a... boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünə gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub şişdikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istorik, təmiz bir hava; hava qoxlamayacaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUSBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *qusbeyin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzəliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağıldır*, bizi hər görəndə əldən-avaqdan keçir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dödəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, bəla *quzeydən* gəldi, ya *quzeydən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulayıb* ot saçaqları saxlanan bir tərəpə iri qol-qanadlı qurumuş bir ağac vardı (Çəmənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdu-muza; hər sənətkar görəkdir (M.Rahim); Düşməni o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəşidin *qüdrətliyi*yə hamı bələd idi. İşləyəndə öz *gücsüzlüyünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cəvab ver, odlar gəlini! Axır bütün ümid sənə *qüdsiyyatındadır* (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyi həyat məsələləri idi (M.Hüseyn).

QÜRRƏLİ – XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsi, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağsız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR Çox *qürrəli* uşağıdır, həyətdəki uşaqların heç biri ilə yaxınlıq etmir. Təfəddül çox xoşum gəlir, çox *təvazökər* adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün *qürubə* öyilmişdi (T.Kazımov); Gün *məşriq*dən doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar qucağında bəslədiyim adamlar kimi *qürurlu* idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox *təvazökər*dir (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ *Nəşənin* qədrini bilməzdi insan; *Qüssə* olmasaydı, qəm olmasaydı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurənin məyusluğuna *qüssələnmək*dənsə, *şadlandı* (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, şəhər təzədən Silanı yola salıb ayrıldığı

üçün *qüssələni* (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar *şənlənir*, həyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox *qüssəli*, ya da çox *şad* dəqiqələrində ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı *qüssəliliyi* andırır. Uşağın dünyaya gəl-

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK

məsi evə bir *şənlilik* gətirmişdi (Çəmənzəminli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlardanam, bəxışım *qüsurlu*, gözüm zəifdir (M.Talıbov); Bütün fəsilərdə qanı qayanayan; mehriban balalar səfdir, *təmidir* (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyatı *qüsursuz* yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmişəm, mənə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişin (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏNMƏK Gecədən ösməyə başlayan yay küləyi yavaş-yavaş *qüvvətlənir* (M.Hüseyn); Bu sən nə qədər *zəifləmişdi* (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF *Qüvvətli* *zəifi* basacaq, özəcək (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızımsız

köhlən at *qüvvətsiz* uşağa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki *güclü* şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asman guruldadı, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK *Qüvvətsizliyi* onu əldən salmışdı. Fond işlədə bilməsə də, *güclüliyi* sayəsində rəqibinə qalib gəldi.

LAQEYD – CİDDİ

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRMƏK

Li

LAQEYD – CİDDİ

Hürü isə bu baxış-

himov); *Geyimli* bə-

hərəkətində ("Azərbaycan

MAFRAQ – BƏRK

Mm

MAFRAQ – BƏRK

Ağacın budağı çox – elə bil qovunadan iymən istəyirdi. (S.Yəli-

MƏDAXİL – MƏXARİC

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədxəlim* budur? (Ə.Haqqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kösmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qodirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğun* xoş gəldiyini bildirən bir mənə də vardı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırır (F.Qasımsadə); Əl çək bu *cəhaldən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBIYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbivəli* ailədənir (S.Qodirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏT-LİLİK Mən bərkəndə danışanları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qodirzadə); Onun *mərifətliyinə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir ("Ulduz").

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədh*lərdən (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin cəyblərini tənqid edən və fərdi məhiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasımsadə).

MƏĞLUB – QALİB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilir (M.Hüseyn); Dözü bilsən görək: *qalib* gələ bilsən görək; Sevinəcə də, dərdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALİBİYYƏT *Qalib*liyyəti də dənmişdi, *məğlub*liyyəti də (F.Korimzadə).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ

MƏĞRİB – MƏŞRİQ Tutaq ki, *məşriq-dən* *məğribə* qədər; Mənə xorac verdi bütün ölkələr; Mə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhdud*dur.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtın *məhdudluğu* onun əl-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şərinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha bürrəyə verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puç etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrət* dərin (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, sizə bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, görək heç kəs bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, daldə bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar *məhəbbətin* böyüklüyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altındakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözəlində oynayır. *Məhəbbət* mənim gözəlində Çandranı xilqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKRİLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qəhrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məkr*lidir, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbətli* nəğmələri dinləyiciləri nəşələndirirdi ("Azərbaycan").

MƏLAHƏTLİ – CİR Birdən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahətli* səsə oxudu (İ.Şıxlı); Mislərin axır kəlmələrində *cir* səsini uzadıb ulayırdı (S.Qodirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işarə vurduğu *məlum* idi (S.Qodirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Orudbadi).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Fel-lərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

MƏNƏ – FORMA

bəhlidir. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şıxlı).

MƏNƏ – FORMA *Mənə* sözün məzmunu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahirə ilə, səs tərkibi ilə əlaqələndir (H.Həsənov).

MƏNƏLİ – BƏŞ Çünki Məşədi Kazım ağanın iki *mənəli* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Orudbadi); *Bəş* söz niyə danışırısan? (Mir Cəlal).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xərc vururdular (Ə.Haqqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*. **MƏNƏBƏ – MƏNSƏB** *Mənəbə* çayın başlanğıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdür.

MƏNƏVİ – CİSMANİ Sən mənədən yaxşı bilirsən ki, *cismani* ölüm *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Korimzadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gərgin günlərində o da belə dözlülməz *mənəvi* əzəblər çəkmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* işdən çoxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verilsə, məqsəd əldə edilər (M.S.Orudbadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərərlər*, bir də *mənfəət* (M.S.Orudbadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətli* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərlidir* (Ə.Vəliyev).

MƏNFI – MÜSBƏT Bəli, *mənfi* atəşə tutulmaqla da *müsbət* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfi*liyin təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbətliyi*dir (F.Qasımsadə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rozil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axı Rasim elə o zaman da gözəl idi (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir ("Ulduz"); *Gözəllik* endür, doqquzu dondur (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölüb dirilsən, yenə əzdir (Ə.Haqqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükcə aralarındakı *gizli* məhəbbətin uzun sürməsinə arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətidir, bil: *Mərdanəlik*, dayanot (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlıq*-gimdan utanırdım (Mir Cəlal).

MƏRDİMAZAR – XEYİRXAH *Mərdimazarı* axtarmaqla deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xezirxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYİRXAH-LIQLI Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xezirxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüyün o *mərkəni* (S.Rüstəm); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qodirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kəramət və *mərhəmət* isə böyüklük və geniş qəlbimdən doğur (M.Talıbov); Gör ürəklərimdə nə boya kün və *qəzəb* gizlənir (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəslə çalışan toxucuya baxır, mənəli sükutu ilə ona sözlər deyirdi (Mir Cəlal); O, qansız və *insafsız* adamın sət üzüne baxıb özünə cürət verirdi (Mir Cəlal).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, möhtərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onun gözəlirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ Gülsəbəh bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyatdəki işığın bir parçası olduğu qənaətinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmli* adamam (S.Qodirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFİLİLİK Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlik*-dir. Əlinin *insafılığı* notəsində o darda qalmadı ("Azərbaycan").

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ *Mərifətli* yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzəliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yazıqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanacaqlı* ailədir (İ.Fərzəliyev); Belə *mərifətsizləri* sözlə təbiiyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çətinirdi (S.Qədirzadə).

MƏRKƏZ – UÇQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdürlər (M.Talıbov); Azərbaycanın on *uçqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cəsur, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözlün açığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifdir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, dözümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırdı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəklər *şadlandı*, gülən gözlər şənləndi (S.Qədirzadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çöhrəsində bir *məyusluq* görünür (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* oğlandır (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qəlbəno sancı (C.Məmmədov); Alim və bilikli adamların *tərifini* qazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK ...Xanpərinə danlayır, *məzəmmətləyir*, axırda da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* ("Ulduz").

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sənin *tərifli* briqadın Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürmüşdür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FƏCİƏLİ O, *məzhəkəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasımsadə); Bura *faciəli* teatr tamaşasını xatırladı (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlumlar* da, *zalımlar* da Rusiya təbəəsi olmaq və kon-sulxana himayəsinə girməyə öyrənmişdi (M.S.Ordubadi).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmiş gözlərdə qəzəb, nifrət qarışdır *məzlumluq* vardı (İ.Şıxlı); *Zalımlığı* ilə şöhrət tapmışdı (S.Qədirzadə).

MƏZMUN – FORMA Şeirələrində *məzmuna* müvafiq forma tapırdı: təşbeh, istiarə və s. bədii məcazları həmişə *məzmuna* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasımsadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eynilərinə dolğun, *məzmunlu* satırları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasımsadə); Hər şey *cansıxıcıdır* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNƏLİ Söhbətlər çox qırıq və *məzmunsuz* idi (M.S.Ordubadi); Komediyanın sonu *mənəli* bir finala qurtarır (F.Qasımsadə).

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *miskin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

MİSKİNLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nanəcibliyindən yoxsulluğa, *miskinliyə* giriftar olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); Sizə *xoşbəxtlik* üz verib, məhrəbənə yaşayın (Mir Cəlal).

MİSMİRİQ – XOŞSİFƏT Atam yenə nə olub *mismirigə* yerlə sürünür? (S.Qədirzadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, parol-suz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *monoloqu* çox maraqlıdır (F.Qasımsadə); Sabirin "İki həpənd" şeri *dialogun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADİ Ay kişi, lap *möcüzədir* ki! (M.İbrahimov); Hər tərəfə işıq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADİ *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yanış isə *adi* iş gününün qanadındır (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin ruzigar lələnin ləçəyini tökərsə: suçlu *zəif* lələni, qüvvətli ruzigarımdır (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh orduşu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şıxlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Bəli əsərlərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ

MÖHKƏMLƏTMƏK – SƏRSİTMAQ

Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qıza rahatlıq vermir, onun bütün iradəsini *sərsırdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏTMƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlik*, diqqət və gözəl mənavi keyfiyyət görməyincə təslim olmur (S.Qədirzadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndələdisə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *mömin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudiyyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* əskiyo od düşməz (Ata. sözü); Kərim dayı Rəfiqə xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanım ikiqat büküldü əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.İbrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kəfir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədirzadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürməz (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, əxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.İbrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmişə bəndə

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş aqronom görür ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlilik* qədər yaşada bilər (C.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə pəhlü burdadi, Bağır dünyanın *qədimliyinə* də, ədəbiyyatına da inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zəranı xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edirdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzəliyev).

MÜCƏRRƏZ – KONKRET *Müərrəd* mühakimələr və ümumi fərziyyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talıbov); Deyəsən, *konkret* cavabdan uzaq düşdüm.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri səcüyöləndirərək *müərrədliyə* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasımsadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasımsadə).

MÜDRİK – SƏFƏH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrək* və bəməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFƏHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrəkləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfəhləşmə*, aqlını başına yığ ("Ulduz").

MÜDRİKLİK – SƏFƏHLİK Mənim ürəyimi dağ boyda cəyən ağsaqqalın *müdrəkliyi*dir (F.Kərimzadə); O da öz *səfəhliyi*nin yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* olsun (S.Vurğun); *Sual* qışa və aydın olmağı üçün cavab da eyni dərəcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni milyonlarla adam əslində yoxsul və *müflis*dir (M.Talıbov); *Varlı* kəsəni döyür, kasıb dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy *ələ müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasımsadə); Onun yeganə məqsədi pul yığmaq, *varlanmaq*dır (F.Qasımsadə).

MÜFTƏ – PULLU *Müftə* sirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir. **MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKEŞ** Özgegin zəhməti ilə çörək yeyənlər *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: "Hamı millətlərin *zəhmətkeşləri* qardaşdır-lar" (H.Nəzərlı).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSEVƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz şagirdlərini *zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHƏRİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamıya bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, *sülhpərvər* dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilərik (M.S.Ordubadı).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölər adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır ("Ulduz").

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadirüstün əlindən hər *müxənnətlilik* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dostu *sadiqlığı*dir ("Azərbaycan").

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükəlimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monoloq* isə bir adamın söylədiyi nitqdir.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, keyli *mükəddər*; Yanaşib qızına "can bala" dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hədsizdi (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezəcə bu bəhsi də *mükəmməl* öyrənib mənimləsəyirdi (Ə.Əbülhəsən); Neyləyim, qüdrətim *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin kor olsun gözül! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qışı şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağa göndərilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səsle soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmli* baxışlarını nöqərlərin üzünə zillədi (İ.Şıxlı).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrinə qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə *ələ* gəldi ki, Daşdəmirin baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoglu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə özünəyət çəkmədim (M.Talıbov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq rəftarının, *kobudluğunun* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənzəminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Gülbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlilik* və qətiyyətə son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqişə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvağa gül də aparıram (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addımlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* mənə başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmirdim (M.S.Ordubadı); Silviyün dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SƏDƏ Cümlə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adi saydığım məsələlər indi onun zəmində birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsini, mətanətini zəiflədirdi (M.Hüseyn); Mən dərəcəni *asanlaşdırıram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SƏDƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekə-xana, quru görünən raykom katibi adiləşir, *sədələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətindən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SƏDƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyi*nə və dolaşlıqlığına düşündüyü zaman *ələ* bilir ki, onu dərindən və çıxılmaz bir quyuya atmışlar (M.İbrahimov); Xaspolad onların həyretinə səbəb olan bir *sədəlik* və yüngüllüklə dedi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCƏ – QABAQCIL Mənim fikrimcə, qorxu son dərəcə də *mürtəcə* bir hissdır (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikirlər adamları nəzarətsiz qoymurdu.

MÜRTƏCƏ – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcələr* (S.Rüstəm); Mərdənin *mütrəqqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sıxıntısız keçirmək üçün hazırlıq görürdülər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SƏDƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *sədəti* də, *müsbəti* də mən-dən asılıdır (M.S.Ordubadı).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbiddir*, collardır, qanıqandır, kütəşdir (M.İbrahi-

mov); Mən üroyimdə heyifsiləndim ki, zavallı qızı məktəbdən məhrum edəceklər (T.Ş.Şimürğ).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun zavallılığına ürəkdən heyifsiləndim ("Azərbaycan").

MÜSTƏQİL – ASILI Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Fərzəliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABƏCİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talıbov); Yaxud da *tabəcilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talıbov).

MÜŞKÜL – ASAN Rodd ol, həll edərdəm özüm *müşkülü*! (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

bir simadır (F.Qasımzadə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna məruz qalır (F.Qasımzadə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifətinə *mütə* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asudə* gözün indi bu dünyanı, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözə görünən sakitlik, susqunluq və *mütillik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, toqsirinə peşman ol (Heyran xanım).

MÜTLƏQ – NİSBİ Bilin, yoxsulluq iki cürdür: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talıbov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimlə *müttəfiqlər* arasındadır (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında saziş bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞURLULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyə* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın üroyindəndir.

NADAN – AĞILLI *Ağillı* düşməni *nadan* dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə torbiyə götüre bilər (S.S.Axundov); O, *mədəni* bir ailədə boy atmışdı ("Azərbaycan").

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sıxıldı (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyanmasına səbəb olur ("Ulduz").

NADİNC – SAKİT *Sakitdir*, *nadinc* deyil (M.Talıbov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özünə yaxın olan mağazalar arasında bölüşdürürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sərgisinin açılışı olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD A *nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); Türkün zətinədir kişilik, *mərdlik*; O, öz düşməninə vurmaz arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün *mütləq* yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talıbov); Əsil *mərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan").

NAĞD – BÖRC Bu gün niyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Börc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyanın* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yazıq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrünə; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gözür? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haq-

Nn

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamatlıqdır*? (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmlı* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, mənəndə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz və eşitməmişiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gəlib mərd olmaz (Ata. sözü); Kəlxəz sədrinin səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsəratlı* fikri onu fərhləndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağillı və *namuslu* adamlar bu böhtanlara inanmazlar (M.İbrahimov); Biyy, nə *hayasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBİVƏLİ Xanın nəkəri sənə kimi *namussuzlardı* (A.Şaiq); *Tərbivəli* oğlandı, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, təkdən qoc (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir nəçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); O, *ləyaqətliyi* ilə bizim gözümüzə ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər dəfə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəbər veriləcəyini düşən polkovnik *narahat* idi (S.Qədirzadə); Dördin elə busa, lap *arxayın* göz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYINLAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görüncə *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxunaşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlığı* daha da çoxaldı (S.Qədirzadə); Bir *arxayınlıq* nəğmələşir könlümüzdə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narındır* (Ə.Vəliyev); Gülşən iso kəşdiyi *irə* bir cimi götürüb arxın alt tərəfinə qoydu və qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Qar donaları gedi-kəç *narınlaşdı* (A.Məmmədov); Havalər quraq keçiyindən yerdəki cumbuzlar *iriləşdi*.

NASAZ – SAGLAM Yoldaşımı *nasazda* (M.İbrahimov); Kəşi *saglam*, ağlı başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞİ – TƏCRÜBƏLİ Atılım iki nəfər *naşı* və həyata tozaçı atılan, eyni zamanda bir-birini seçən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Ordubadi); Olbotta, *o təcrübəlidir* (İ.Ömrov).

NATAMAM – BÜTÖV Hamısı *natamam* (S.Əliyev); Bütün

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çəkmişdi (S.Vəliyev); Kişi olını bədoninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaxşı ki, hər yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcək (C.Əmirov); İnoyin dərisi *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – NƏMİŞLİLİK Bu bir qızın, türkün sözü, *nəmişlik* olmadı, havalar, türkün sözü, quru keçdi, mən də borca düşmə şəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məhəl baxır Məmmərə, Gey gözələri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *quruda* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFƏ Qaşlar verər sə-sə-sə *Nəşə* gələr hər kəsə (A.Şanq); Dosta bir belə bəla, *cəfə* vermək rəvadır? (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın məni *kədə* və ya *nəşə* gətirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sənsiz *nəşə* dəniz,

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirov); *Qanacaqılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrübi* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRİYYƏ – PRAKTİKA *Nəzəriyyə*

ilə *praktika* bir-birini tanıtmayır. *Nəzəriyyə* praktikasız kordur, praktikasız *nəzəriyyə* keçir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bədrədi (M.İbrahimov).

NİFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrətdən* başqa keçəydik də var (A.Məmmədov).

NİFRƏT – RƏĞBƏT Rəqəbət, bəxəşində həm *nifrət*, həm də *nifrət* oxuyardı (C.Əmirov); *Nifrət* və *rəğbət*

NURLU – ZÜLMƏTLİ

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyində qalması bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözlərində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlb *nisgilli* qayıtmasına qıymadı (İ.Şıxlı); *Nəşəli* həyat sürürdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, qorunmuş *nizami* asqan, yoxdu (S.Vəliyev); Qızatın *pozun* dostları ilə daqları dərmanına bəy, lədi ("Ulan")

NİZAMİ ANLAQ – POZMAQ Xatə, *öz* qorunmuş *nizamında* (M.Əliyev); Dostları *pozdu* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngiləs, desən *nizamlı* mətrov cəngəllər, də səhəli cəngəl (M.Məmmədov); *Pozuq* cəngəldir, bir oğla gətirmək, azmadır.

NORMAL – GİC Bay adlı bəy idi, çarə

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellorin monaca müxtəlifliyi *subyektin* fellorə qarşı, subyektin *obyektə* qarşı və bir fello obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M.Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omonimlərin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H.Həsənov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Odlu* gənc əlləməlik və səbirsizliklə dedi (M.İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sənə ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fərayə *doğruluğu*; İrtikab eylədin bu *oğruluğu*? (M.Ə.Sabir).

OYUNUS – AYAMAQ Sən *ayamaq* və *oynamaq* oğlan, *ayamaq* bacılara belə *ayamaq* sözünə danışsınız (C.Cəbbəli).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *öldüyə* çarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum, ya ölüm!*” R.Rza.

ORTA – ALİ Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə gircəyəm (S.S.Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə aşağı, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M.İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahan xanım *ortaboylu* idi (M.İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C.Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qıraqda* qozir (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahiri qırmağa cəsarəti çatmır (A.Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturmaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qərbətə uçmurm, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ Biri *qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUSLU – DİRLİ *Oturuslu* başaşıq, *sakit duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə güldürdü (Mir Cəlal); *Sakit oturuşlu* xanım bu gün gözünə qəmli görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M.Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərsən.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nəzik və *oynaq* qasları onun çöhrəsini daha da cəzibədar edirdi (S.Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

Öö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, dalış-qan uşağıdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Bir ana şivəni, bir el qayğusu; Bir el şəirinin təmiz duyğusu; Və onunla gedən bir *öcəşmədir*; Bir quru səhradan çıxan çəməndir (M.Müşfiq); Axır ki, *sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA Dedim *ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – Sən mənim *ağmı* atamsan! (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylik* bəllidir başdan, binadan; Qatı düşməndir ilk məhəbbətin (M.Rahim); Məhərrəm çoxdan eşimədiyi bu sösdə bir *doğmalığ*, bir nəvəziş axtarırdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK Artıq kənd ayağındakı cərgo tonqallar *öləzimdə* idi (S.Qədirzadə); Sənən ocağı bir az *dəbərdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YASAMAQ Bizi *yasamaq* da, *ölmək* də təniz; Bir az da *başqa* bir aləmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRİ Mən vaxtilə *diri* idim, indi isə bir *ölü* (C.Cəbbəli).

ÖLÜ – SAĞ Qurban *sağdır*, amma canı nasəzdir (Ə.Haqverdiyev); Bən *ölü* barmaqları kimi; O quru budaqlardan utanı! (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRİLİK Mən günün *ölülüyündən*, bir günün *diriliyi* yaxşıdır (Ata. sözü).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ Sənin *ölüvaylığın* ucundan bu günə qalmışdır. Bir *qivraqlıq* yoxdur (Mir Cəlal).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ *Ömürlük* bir eşqin yolçusu yuxu biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, dözmək lazımdır.

ÖN – ARXA Qoy əssin *önümüzə* yağlar yarpaq kimi (S.Rüstəm); Bu vaxt düşməni *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ Elə xırman yerlərini də çayır *örtmüşdü* (İ.Şıxlı); Anam *açardı* o kitabı, kədərləndəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – AÇIQ *Örtülü* süfrənin bir eybi olar, *açıq* süfrənin min eybi (Ata. sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLƏ Qonşuluq üzündən, görəndə *ötəri* bir salam verərdim (Mir Cəlal); Qulam keçib *dıqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ Bayramqabağı qonaqların bir qismini *ötürür*.

dünya, bəzilərini isə qarşılayırdılar.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ Hələlik Kür dolayır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evlənmək çox asan işdir (M.İbrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK Qanunsuzluq, *özbaşınalıq* və vəhşiliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başlandı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağını saxlamaq bir xəta şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətindən; Onun *öz* bəzilərini.

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdım, baxdım, sifətimdə mələkə *paklığı* vardı (Çəmon-zəminli); Görək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki gözəlo *çirkinlik* yaraşmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünün* kəsmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küt-ləsindən ayrılısa da, qranitdir. O, *bütöv*dən qəlbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayı*r, gecəyə bəzək verirdi (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIGMAQ Xoncadakı saçaqlı konfetləri xışmalayıb qızlara *payladı* (İ.Şıxlı); Meyvələr ağırlaşıb; Şirə *yığır* özünə (O.Sarıvəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağınıq gedir hələlik; İnqilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOŞBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbül, sən bir baharsan (R.Rza); Özünü *xoşbəxt* adamlar kimi aparırdı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOŞBƏXTLİK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzlər (M.Talıbov); Səndən, oğlum, yeganə xahişim budur: çalış ki, Könülün bu evdən aparacağı ən qiymətli cehizi olan *xoşbəxtliyi* itməsin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı xoşlardı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qış getmə, gəlsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axsam tarla düşərgəsinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdanın üstü şüşəli iri yazı stolunun ətrafına yığışmışdılar (Ə.Vəliyev).

PIRPİZ – SIĞALLI ...*Purpiz* qırmızımtıl saçları eynimdə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *sığallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşını* pisləsin *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərəfindən yapışb onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elə həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başladı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlayırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən*?!

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhami bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvalı gəldikcə *pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılaşması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxayınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pislikdən* narazı olur (M.Talıbov).

POZĞUN – NAMUSLU Həlimənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yəqinlik hasil edən kapitan Rəsulov söhbəti davam etdirdi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dİlgüşə ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Proloq* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epiloq* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasıb* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* həyatı hadisələri qələmə alırdı. ...Körpəlikdə onun üçün yanmaq anlaşılmaz, lap *xəyalı* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏĞBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudurdu; İndi *rəğbəti* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏĞBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandir heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏDİL – ZALİM Ancaq bilirəm ki, siz *rəhmədil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və zalım qalmayacaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏDİLLİK – ZALİMLİK *Rəhmədilik* ələyirik, sonra da özəbini çəkirik (S.Vəliyev); Şahın *zalımlığı* hamıya aydın idi.

RƏHMLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmli* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkətdə gələnin vaxtın olmayacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyyətlərinə qarşı *rəhmsizdir*? (M.Talıbov); Mən sizi bir *insafli* adam kimi tanıyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyyət* nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyyətlilik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADI Yoni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirildilər (M.Talıbov); *Adi* paltarda bizi qarşıladı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir daha ayağa qalxmaq, qılncı vurmaq üçün özündə bir mətanət və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərər edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anri İlənot yağıdır: *Rəzil* mütləqiyyətdir! (B.Vahabzadə); Moskvada *ləyaqətli* bir iş keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duyum iyini (R.Rza); *Əmrinin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALİ Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdırın mənə! (R.Rza); Özünü *həyalı* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şıxlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nəcat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talıbov); Onda qız *həyalılığı* vardır (S.Qədirzadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətli*dir (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırdı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa gündür, ciddi hazırlaş (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyetər qarı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHKI – BUGÜNKÜ *Sabahki* tontanonin soragını aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərxi də mənədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbanı hamı tanıyırdı (Ə.Haqqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürəkkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşiq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər daha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.İbrahimov).

SABİTLƏŞMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yaranır və sabitləşir (Y.Seyidov); Tərkibdən konarda sözlər *sərbəstləşir*.

SABİTLİK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşuq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə əmələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABİTLİK – SƏRBƏSTLİK Onlar hazır şəkildə təkrar olunduğuna görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alıcılıq xeyrixahın yaxşı cəhətlərini, nəcabətini yaymaqda kiməsi mübaliğəyə sövq edir (M.Talıbov).

SAÇLI – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə; *saçlı* qızı götür qac (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan olinin; Yaradığı nemətlərə öyünməsəm ölərəm (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızıdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətlərini öyrənməmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqqverdiyev); *İnadçıl* bir uşaq kimi özünü aparırdı ("Ulduz").

SADƏDİLLİK – İNADCILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədillik* (S.S.Axundov); Onda hələ *inadcillik* qalıb ("Azərbaycan").

SADƏLİK – ÇƏTİNLİK Jəndarm reisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLİK – LOVÇALIQ Onların bozları *sadəlik* və təvəzökarlıq kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərdən cızıqından çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovçalıq* əmələ gəlirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-soyuq ağıldan *sadələvh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cır-cır çıxırırdı (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadələvhlüyündən*dir (Mir Cəlal); Əvvəldən başladığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözdündən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarım var (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazil, *sadiq* dostumuz! Sizi böyüdü atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çökdürdülər (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlso, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissləri

aşılırdı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇIRKLI Şəhərin *saf* və gözəl havası, kolların və meyvələrin ətəri, quşların nəğmələri insana zövq-səfa verir (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirkəlidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qolbinizdə varsa kin, qəzəb; *çürək* atın, *çürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf* dişləri var ("Azərbaycan").

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşü çürük saman zərər verər (Ata. sözü); Bu, *qarışıq* qızıdır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erkən durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağladım (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ilə möhtac eləməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru torpənərk sürüşür, o biri tərəfi də *sola* doğru (Çəmənzəminli).

SAĞALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağalarsa* həkiməm, *sağalmazsa*, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşlamışan* (M.İbrahimov).

SAĞDAKI – SOLDAKI Milis nəfərinə *sağdakı* və *soldakı* qonşu qapıların zənglərini çalmağı tapşırırdı (H.Nadir).

SAĞDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağa; *Sağdışım*, *soldışım* ölümüm olsun? (H.Hüseynzadə).

SAĞLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fəsonlu oğlan da pul haqqında danışarmı? (C.Əmirov); *Azarlı*nın yanında torşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAĞLAM – ƏLİL *Sağlamlar* cəbhəyə göndərilir, müharibə *əlilləri* onları əvəz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAĞLAMLIQ – ƏLİLLİK İnsanın yaşaması üçün *sağlamlıq* əsas şərtidir. *Əlillik* pensiyası alar. Səfor kənddə bir müddət tüfeyli hayat keçirmiş, sonra el-obanın tokidi ilə gözətçi vəzifəsinə düzəlmişdi (H.Nadir).

SAĞLIQ – XƏSTƏLİK *Sağlıq* böyük dövlətdir, qədri bilmək görək (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərir (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərdə boy-nundan ataram, deyərdəm kobin *saxtadır* (Ə.Haqqverdiyev); Döyüşdə, *əsil* döyüşçü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözə, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birdən ayrıldılar ("Ulduz").

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK – Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərli (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, nəcabətlik ailo ilə, köklə bağlıdır ("Azərbaycan").

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqda idi (M.S.Orudabadi); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaş *səmimiliyi* lazımdır ("Azərbaycan").

SAKİT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKİT – LAL İzdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); Çay *lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKİT – SƏSLİ-KÜYLÜ Göy meşələr, *sakit* kəndlər, *səslə-küylə* limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKİTLƏŞMƏK – ACIQLANMAQ Onun belə arxayın danışması Əsrəfi həm *sakitləşdirdi*, həm də təşvişə saldı (İ.Şıxlı); Kərbəlayı Eyvaz daha da *acıqlandı* (Çəmənzəminli).

SAKİTLİK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adi günlərə nisbətən *sakitlik*dir (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşlıqlıq* düşdü (İ.Şıxlı).

SAKİTLİK – ƏSƏBİLİK Baba, gör nə *sakitlik*dir?! (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəblik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKİTLİK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas boy, bu böyüklükdə şəhərdə necə *sakitlik*dir (Ə.Haqqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərclik* var (S.Vəliyev).

SALMAQ – ÇIXARMAQ Gecə yuxuda gah mənə qayadan atırlar, gah quyu dibinə

sahırlar (Ə.Haqverdiyev); Quyudan xeyli daş çıxarıldılar ("Azərbaycan").

SAMİT – SAİT Ağız boşluğunda maneəyə rast gələrkən tələffüz edilən səsli səsli *samit*, əksinə, maneəsiz tələffüz olunan səsli səsli *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *saralı* (Ə.Haqverdiyev); Məhtəbənin rəngi *ağarmışdı* (S.Rəhimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları *ağ qızarı*, *gah sarı*, *gah da kətan kimi ağardı* (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gözirdi (S.Qədizadə); Qolları *açıq* gözirdi (A.Məmmədova).

SARIMAQ – AÇMAQ Bu saat götürim, *tənzilə sarıyım* (M.İbrahimov); *İndicə açacağam*, *sən ağılama*, *yaxşımı?* (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaboylu, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənzimlini); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədizadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlərin; Cəlal bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağıllı* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsaq*ladın (Mir Cəlal); Əgər *ağıllanmışansa*, *mənə yənə yoldaş* Mərdanov deyər bilsən (S.Qədizadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılır* cümlə qəbrəbası onun; Daima yaşlı, daima məhzun (H.Cavid); O, çəkilmələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* ("Ulduz").

SARSIMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənləyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Sənin sözlərin ona təsəllidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nəqslərlə və zəif cəhətlərə istəhsə deyil, nəcib bir şimşək və ildırım Allahıdır (V.Belinski.); *Komediya*nın osasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlişidir (F.Qasımsadə).

SATİRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* osorlordan isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənəvi, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqverdiyev); *Biliksiz* ömrün nə mənası var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən Əzizi təşəbbüskar, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir müəxəssis kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaş* nə görək, otin yerini təpmişəm (A.Şaiq); *Barışıq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətdən *savaşqan* və kinli olan Kəlbəyev bu görüşlər zamanı Mina xanımla əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqları... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onsuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsınlar*? (S.Vəliyev); Onu verim, tülkü lələ ilə mənə *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Mənə *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SİNIQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Ordubadi); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yazıq taleyim *sınıq* şahpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *isti*yə, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağa (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqlı* bir külək əsir canımda (M.Ələkbərlili); *İsti* gün idi ("Ulduz").

SEHRLİ – ADI Xan, Eloglunun bir *sehrli* tütəyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adi* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gözdiyin yerdin (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün *bə qəzəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axım gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan *təccüb*, *heyrat* və *dəhşətlə* ata baxdı (İ.Şıxlı).

SEVİNMƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, *güllərsünüz*, *bözən qəmlənmirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum səpirlər (Ə.Vəliyev); Mədənin qapısı da *çox basırıq* idi (M.S.Ordubadi).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da *elo qatıdır* ki, gözə barmaq tərşən görünməz (H.Nadiri).

SEYRƏK – SIX Bözi səhələrdə pambıq *çox seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qədər *sız* və *uca* idi ki, kəndlilər mənə görmürdülər (M.Talıbov).

SEYRƏKLƏŞMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sıxlıq*ı səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Gədikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dahliz *tez-tez* lap boş qalırdı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklilikdir*, amma *sakitlik* yox ("Ulduz"); ...*Sıxlıqda* yaşadıqları üçün yaş, hörmət nəzərə alınırdı (M.Talıbov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vaxtda *seyrəklilik* idi; səs-küy *zad* eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükdə* (C.Əmirov).

SEYRƏLMƏK – SIXLAŞMAQ Tüsti azacıq *seyrəldi* (İ.Şıxlı); Buludlar *sıxlıqda*, yağış yağmağa başladı.

SƏDƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadət*lə *bədbəxtlik* arasında bir addımdan artıq məsafə yoxdur (M.Talıbov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qıza bax *pəlad səbatlı* (S.Rüstəm); *Dəyişkəndir*, ona etibar etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CİRTQOZ Bu, *səbirli*, dayanətli, çəlişqan uşaqdır (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişidir, bir söz deyən kimi alışı ("Ulduz").

SƏBİRSİZ – TƏMKİNLİ A kişi, *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov); Bizim yeganə çıxış yolumuz budur: hissiyyətə qapılmamaq, *səbirli*, *təmkimli* olub iş görmək (S.Vəliyev).

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhəltə və *səfalət* pəncəsində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Bülbülhəsən).

SƏFƏH – ANLAQLI Sən niyə *bəla səfəh* sözlər danışsın? (Ə.Haqverdiyev); Əsgər boy, mən səni bir *anlaqlı* adam bilirdim (Ə.Haqverdiyev).

SƏFƏHLİK – AĞILLILIQ Gələcək görüşlərə ümid bəsləmək *səfəhlilikdir* (S.Qədizadə); Kim bunu *ağıllılıq*nın nəticəsi kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən həmdəmi təklilik, çən, çisək; Bir də *səhər* yeli, *axşam* küləyi... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* dost *tək səhərin* əlini sıxıb gedir (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhəri* polis qadını kimi mərhəmətli olmayacaq ki (S.Vəliyev); *Axşamki* hadisə yaddan çıxmaz ("Azərbaycan").

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI *Bəla* deyib qarı *səhərli*, günortalı, *axşamli* – bütöv bir gün *təki* Alayın yuxusundan çıxdı (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* də qismən düzəlmişdi (M.S.Ordubadi); *Mərzə* şiddətlənmişdi (S.Qədizadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir*? (S.S.Axundov); Qızın verdiyi məlumat *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhihlik* tələb edir ("Ulduz"); Canavarlar yedi bütün qoyunu; İştə, oğlum, *yalançılıq* oyunu (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ Mənim *səhlənkər* başımı kəs! (Mir Cəlal); *Məsuliyyətli* adamdır (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU Xanım, fikriniz *səhv* deyil (S.S.Axundov); *Doğru* xəbərdir, anın üçün *dərə* düşmüşəm (Nosimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözəlilməz *səxavət* zabiti sən dərəcə sevincirdi (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* sevməməlidir (M.S.Ordubadi).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* qonaqların hamısından artıq, nədənsə, Təbrizin sovgatlarına fikir verildirdi (Mir Cəlal);

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT

Ay *simiclər* padşahi, nə üçün indiyədək bunları satıb balaların üçün xərcləməmişən, gərünə aparacağsan? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yatırdı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq *rahat* yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtemiz; Düzülmüş nizamlı təzə stullar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binələr *səliqəsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri girən kimi *səliqəsizlik* gözü çarpır ("Ulduz"); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəlilik vardır ki, gəl görəsən (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolxozçuların bir sıra ağıllı və *səmərali* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerdə heç kəs tərəfindən artıq və *səmərasiz* oməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Səhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qarış iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən *soyuc* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadiri); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf *yalan* və *riyakarlıqla* doludur (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Özün sözlerini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtaliq* hökm edir daima; Bu necə dövrandır, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

SƏRRAST – NATARAZ

("Azərbaycan"); İndi mənə qarşı bu *soyuc* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmiyyət* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyət* bu suallardan xoşlanmadığını göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YIGMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASILI Artıq mən *sərbəst* adamam, sən mənə üzqara edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayınız ki, bu işdən mənəim də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərə-kələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü son dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin ömrünə *tabe*siniz (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIYQ Mən *ayıqam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIYQ Keçir xatırından həttə *sərxoşluq*; Lakin ümidini kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərin*dir (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qışı *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* bürüyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağa (M.Rahim); Hamını *ayağa qaldırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YIGMAQ Məni yayda dərərlər; Kölgəsində *sərarlar* (M.Rahim); Paltar *vişnəyə* lazımdır. *vağış*, *yağacaq* (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır ("Azərbaycan").

SƏRRAST – YALAN

SƏRRAST – YALAN O çox *sərrast* danışdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmamışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimsəyə öyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən oldumu hamının gözündə *ağıllısan*, vəssalam (İ.Fərvəliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilib təyindər bu *sərsəmlilik* (H.Cavid); Onun *ağıllılığı* sayəsində biz arzumuz çatdı ("Azərbaycan").

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədlə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIYQ Artıq sifətdən yorğunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlik* yağdı ("Azərbaycan"); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaqlyq* göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çoxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlikdir* (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralıq gözlənilməz maraqlıdan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səslili-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*, Qabaqda enli və dərin bir arx vardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vərəqlədikcə zahirən adı görünən bu insandakı zəkaya, *dərindən*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzadə).

SİFTƏ – SON *Siftə* kimse buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamıdan *son* o gəldi.

SİĞALLI – PİRTLAŞIYQ Tənli sürülür daşların; olurlar haphamar, *siğallı* (R.Rza); Kələflər *siğallı* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *talaq* vermək mənəm ixtiyarındadır (Ə.Haqverdiyev).

SİVRİ – KÜT

SİX – ARALI Onlar başlarını əyərək gedir, *six* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SİXILMAQ – AÇILMAQ Adamın ürəyi *sixılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim *açılır* ("Ulduz").

SİXILMAQ – SİRTILMAQ Uşaqlar utandı, *sixırdı* (C.Məmmədov); Qız, *sirtilib*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SİXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərənəmösünə, adam içində *sixıntı* çəkməməsinə çalışırdı (M.İbrahimov).

SİNXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *diaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Həsənov).

SİNİQ – TƏZƏ *Sınq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürge təmiz süpürür (Ata. sözü).

SİNMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *sınar* da, *düzələr* də, vay sənəin halına (H.Nadiri).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sirli* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* belləi idi (Mir Cəlal).

SİRTIYQ – HƏYALİ Məmiş həyasız və *sırtıyq* uşaqlar olduğu üçün dilləndi (M.Talıbov); Özünü *həyalı* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SİSQA – GUR At da başını əyib *sısqa* bulağın gölməçəsinə qurutdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SİSQA – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hənsin qarşısında bu *sısqa* qoca necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, *sərxoş*, *yekəpər* bir italyan soldatını gördü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İş *arabir* yox, *sistematik* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIYQ – ÜZÜYƏLİLİK Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüyləhəllidir* ("Azərbaycan").

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyə öləndəki *sivri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *kütdür*, heç yerdə qazmaz (N.Vəzirov).

ŞOR – ŞİRİN Bu torpağın altında *şor* sular axır (M.İbrahimov); *Şirin* aşına zohər qatma (Ata. sözü).

ŞORAN – ŞİRİN Axı, sən briqadirsən, bilirsen ki, Muğan torpağı *şoran* torpaqdır (M.İbrahimov); Üç ay qabaq qazılmış quyu bol, *şirin* su verirdi (Ə.Vəliyev).

ŞORGÖZ – NAMUSLU Sonra da İdrisə dedim ki, bir də bu *şorgözü* evə buraxma (M.İbrahimov); O vaxt heç kim sənə *namuslu* qardaş deməzdi (M.Hüseyn).

ŞUX – KƏDƏRLİ Sən də vaxtilə cavan

verdiyev); Hələ həyətdə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

ŞUMAL – KƏLƏ-KÖTÜR Bu *şumal* pöhrəni; bir vurğa qələm elədi; və qürurla dedi (R.Rza); Bu taxta *kələ-kötürdür*.

ŞÜBHƏ – İNAM Əlbəttə, *şübhəyə* düşmək olardı (S.S.Axundov); Yaşamaq olarmı *inam* olmasa (R.Rza).

ŞÜBHƏLƏNMƏK – İNANMAQ Yəqin uşaqlardan *şübhələnmək* (İ.Şıxlı); Axı mən ona *inanmıram* (C.Əmirov).

ŞÜBHƏLİ – İNAM

Tt

TABE – MÜSTƏQİL Saysız ulduzlar; nəhayətsiz fəza; insan iradəsinə *tabe* deyil (R.Rza); Uç, Səhər, *müstəqil* həyatın gözəl! Qırılmaq bilməyən qanadın gözəl! (M.Müşfiq).

TABELİ – MÜSTƏQİL Tabeli mürək-kəb cümlədə baş cümlə *müstəqil*, budaq

TANIŞLIQ – YADLIQ Hər təzə *tanişlıq* ömrə açılan pəncərədir (S.Sərxanlı); Bilirdilər ki, bu çəpərlər ən dərin ayrılığın, *yadlığın* başlanğıcıymış (M.Süleymanlı).

TAPINTI – İTKİ Bu *itki* anaycün ağır olsa da; Bu məğrur ananın öyilməz başı... (S.Rüstəm); Bu mənim üçün təzə *tapıntı* idi

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *madənlik* göstərir.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namizədin *tərəfdar* və *əleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı ("Jurnalist").

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Dünyə xəlifə *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadi); Onun *əleyhdarlığı* hər kəsə bolli idi ("Ulduz").

TƏRGİTMƏK – ALIŞMAQ Müxtəlif vasitələrə əl atdım, birtərəf idarənin yoluunu ona *"tərgütdirimi"* (İ.Fərzəliyev); *Xeyr*, Həlīmə xanım, mən həmişə gördüyümü deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüşdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qocəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev); Sənə kimsə *acıqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördümü *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şıxlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə *söyüş* eşitmək olar ("Azərbaycan").

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *tərpənış* yox, *süslük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Başı açıq idi, uzun, qara hörükləri ayrıca bir canlı kimi gərdəndə yumşaq-yumşaq *tərpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorgunluğunun əlaməti idi ("Azərbaycan").

TƏRS – AVAND Çalış ki, *tərs* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamdır (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tərsinə* dönmüşdür (İ.Şıxlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cüce sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tərsliyindən* yolun yarısında maral bürdüyüb qıcnı sındırdı

TİKİLMƏK – YIXILMAQ

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇİRKİLİ Həyati elo süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyn); Məktub çox *çirkili* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsədüf*ür (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; dərəcəliqdan keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlili, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün *sıdqlə* deyilən

söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* ücündür ("Qəbunəmə").

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətdə dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVÇA O çox az danışan və *təvazökər* adamdır (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovça*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vəzifə tutur (İ.Fərzəliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVÇALIQ *Təvazökərliyinə* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovçalıq* pambıq yığını və tədərükü vaxtı özünü daha aydın göstərdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, göyün üzü açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönməz idi əyində (İ.Təpdiq); Kimi içi yun isti çəkmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabılarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* çiyinə bax, nəticə çıxart ("Ulduz").

TİKİLMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *söküldü* bu gün (S.Vurgun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKİLMƏK – YIXILMAQ Kəndə nə üzlə çıxım, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yıxanın evi *yıxılır* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, boğuc bir səsle (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏ – QIZISMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqverdiyev); Canına *qızışma* gəldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNMEK Əziz söhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *isindi* ("Ulduz").

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talıbov).

TOXLUQ – AÇLIQ *Açlıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim tənəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talıbov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qayıdır (Ə.Haqverdiyev); O *tantik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma üroyim yene də *toxtamır* (Ə.Haqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karıxdı*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babayev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar; bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınq* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generalar kimi uzun, *topa* bıqları... var idi (Mir Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz qırpırlar (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıdırlar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplaşaq* o çəmənzərə; Ozanlar səs salsın uzaq dağlara (S.Vurgun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılışırlar* ("Azərbaycan").

TOPLU – DAĞINIQ Sabirin osorləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *toplu* şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillərinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, möhəbbət də, mətənat də özünə; Yığdın *dağınq* gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülür (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, ölmizdədir bizim *sübhün* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışdı.

TOTUŞ – ARIQ İlanboğan vaxtıdır; O *totuş* əllərlə; Boğ dəmir lülələri; Bu əfi "güllələri"; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsoməli); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayırsan (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydu*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xınalandı, qulpu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yaslı* paltarını artıq atmışdır ("Azərbaycan").

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyət-baca *təmiz* və səliqəli idi.

TOZLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Tozlama* həyati, su səp, süpür ("Ulduz"); Külək elektrik silgəci kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız axşamında Qumru ağlayır (Mir Cəlal); *Aydın* bir yaz səhəridə durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələcək kişilərin *tozlu*, çirkli ayaqları çox adamın üroyindən *təmizdir* (Ə.Haqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsinə mənə qarşı *töhmət* və şikayət vardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə də, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gəlin, *tökün*, bu daşı öləyinizdən yəni (S.Rüstəm); Şirolu, mollanın piyaləsini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi *töküldü* göyden yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımı qonaq ilə *doldu* (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə palıdı bu meşənin ulu ocdadı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə palıdın *törəmələr*idi... (İ.Məlikzadə); Xəcalət! Utanmaq! Namusun, arın; *İlkin* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa şor, bir cəymə də *turş* qatıq göndərmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədar duru, nə qədar *şirindir* (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya *turşməzə* və meyxos almanı dişinə çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, ye, *şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun *turşulu* dolması var (S.S.Axundov); Nə *şirindir* xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin *turşuluğu* və ya *şiriniyi* yeyilən zaman bilinər ("Ulduz").

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏŞMƏK Dünənki xörəklər günün qabağında qalib *turşumuşdu* (M.Süleymanov); Buradan sərin meh gəlir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirintləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Fəli *tuş* çıxdı (M.Hüseyn); Ölmək *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

qədar xoş, o qədar mülayim *və gənəşli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərəfdən Nazlının *tutqunluğu*, bir tərəfdən də eyvandakı istilik Bağın tontitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buludlu, sol üzü *açıqlıq* (M.Süleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah *açıldı*, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göyden düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKƏŞ *Tüfeyli* həyatdan əl çək, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir ("Azərbaycan").

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxıq* başına çəkdi (İ.Şıxlı).

TÜND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tündür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *mülayim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədar *tündməcazdır* (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *mülayim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdədirlər, yaman *tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hirs içində *tüpürdü* (M.Süleymanov); Kişi *tüpürdüyünü yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev). **UC – SON** Bağının *ucunu* ağzına alıb çəynəyirdi (İ.Şıxlı); Gözlərimin qanadı; Səndürün sən ulduzu... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ *Alçaq* uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyər ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboytuluları* daldə otururlar, müəllimin yazdığını görək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaşı çətilən zabit öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məys haldə bir neçə dəfə kırıp çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalıqına* həsəd apardı ("Azərbaycan"); Səməd öz boyunun *balacalıqından* birinci dəfə heyifləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərinə qoşa *ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağillərin uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ucqar* bağa; O səkir arxayın yaşıl otlağa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdilər ("Ulduz").

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gələr, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, ən *bahalı* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ *Şirindir* sənətin, *şərin* neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günün-gündən *bahalaşır*. **UCUZLUQ – BAHALIQ** *Ucuzluqda* alıcının, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UÇMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, kürəyini yandıran (R.Rza); Qalxdıqca qatar, buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UÇMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçuruq*; Sevinclər könlümə *qondu* quş kimi (S.Rüstəm).

UÇUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdılar (M.Talıbov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmə? (S.Qədirzadə).

UÇUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarıncıq qalıb.

UÇULMAQ – TİKİLMƏK *Uçulacaq* o bir gün zərbəməzlə kökündən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydançada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UÇUNMA – QIZIŞMA Nəhayət, *uçunma* təzə dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədənində *qızışma* hiss etdi, tərlədi ("Ulduz").

UÇURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UÇURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirsən ki, mən istədiyimi *tikəram* və *tikdiyimi* də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UÇURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çomənzəminli); *Düz* yerdə gözə bilmir, şumda şılqaq atır (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın *uğurludur* (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağır*-*dır* (M.Hüseyn).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol diləyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Çox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyn); Səfəriniz *müvəffəqiyyətli* idi ("Ulduz").

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsinə (S.Sərxanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcdadının *ululuğunu* aparıb Nuhə çıxarcadır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kamil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (Ç.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yəno hər şeyi *unutdu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsarətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAGİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq*, *böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elə qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* hər gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); Yaşca *böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdi ("Ulduz").

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaq*-*lıqda* məni itirəyidilər, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elə indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talıbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çimnaz, *uşaqlıqdan* gülümdə baxtum (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uşaqlaşır o (C.Novruz).

UTANCAQ – SİRTIQ Adilə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* uşaqdır, üz vermə ("Ulduz").

UTANCAQLIQ – SİRTIQLIQ At bu *utancaqlığı*, qoy golsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirtıqlıqdan* ol çəkməyib.

UTANMAQ – SİRTIQLAŞMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirtıqlaş*-*laş*, özünüzi biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurma*dır (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. sözü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın*, *uzaq* ellər axışmışdır (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülşən söz alıb ayağa *qalxdı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qısa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzun-boylu*, arıq bir adam ona doğru gəlirdi (A.Şaiq); ...Cibgin *qısaboylu*, arıq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyətlə oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDRAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlüklü, sarışın gürsəçli, *uzundraz* bir oğlan qapıda göründü ("Azərbaycan"); O boyca *gödərək*dir ("Azərbaycan").

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngörün *uzunluq* və dərinliyi ölçürdü (M.İbrahimov); Yolum *qısalığı* səhbətimizi yarımçıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir; yumru, *uzunsov* damcılarla; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Üü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunətli* mühtədən qurtarmağın qeyri-mümkündür (M.Talıbov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir gülüş-tan bəcəmək arzuları dəruni bir ehtiyacdən doğmur? (M.İbrahimov).

ÜMMAN – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ümman* görür (B.Vahabzadə).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümumiliyi* və ya *xüsusiyyəti* oşanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sərvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiyaçıq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbəqara* nəfəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaboylu, *ürəkək* baxışlı, mütənasib bədənli, yaraşıqlı qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda *ürək* lazımdır; *Cəsarətli* və təmiz *ürək* (M.İbrahimov).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürəkdi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərləyəsən (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKIT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, *sakit* bağca *uşağı* var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlığa *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar küsülü idi, *daldala* durmuşdular ("Azərbaycan").

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otlan kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırdı ki, guya onları *ürək*dən istəyirdi ("Azərbaycan"); Gülsabah Əbilin gözələrinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir gəl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Gülarə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuş bir səslə dedi (C.Məmmədov); Canı *sazdır*, hələ xəstəlik bilmir ("Ulduz").

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayağı *üzgünlük* yox oldu (İ.Şıxlı); Onun *sazlığını* *üzündən*, hərəkətdən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımın məktub aldım. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabəndəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirsəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALİ Sən bilmirsən bu necə *üzli* yetimdir (A.Şaiq); *Həyalı* olmağına həyalıdır, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damlaları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüaşağı* süzülür (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədov).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabığdayı, *üzügülər* və *qoşəngird* (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adamdır (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALNİAÇIQ Sən məni *üzüqara* edirsən (M.İbrahimov); Min zəfərle qarşılayır *alın* *açıq* ordumuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçəyini alın, *üzüyola*, fəqir və işlək olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirsən o necə *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRS LİK Onun bu *üzüyolalıq* tezliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı ("Azərbaycan"); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

Vv

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* mil-lətə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən şirin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahab-zadə); Təzadlı dünyanın *müxtəlif* qütblü; Mənfil, müsbətli fəlsəfəsi var (N.Kəsəmənlı).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* бүрүdü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Aləm bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizdə yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLƏNMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Tellı yatmaq zamanı çatdıqca *vahimələnməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yaqın etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs çıxdı (M.İbrahimov); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir boyazlığa bürünmüşdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun öylə bilməsinin qarşısını almaq üçün ayrılığını *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazığı gəlirdi (M.İbrahimov).

VAR – YOX *Vardan* xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi mənəndən nə istəyirən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabbarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yarılarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lüt*ün biridi (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev); Ay nəno, vallah, mənim özüm də sənin kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-hallı* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutqun işiq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (Mir Cəlal); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Ordu-badi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilbər; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlığa* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, *yoxsul* olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur ("Koroğlu").

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayəsində başını birtəhər gəlirəy (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümü və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səbə, əhvalımı bir-bir; *Varıb* ol yərə öz eylə (M.V.Vidadi); Sabahı fasilə zamanı Güler bizim sinfə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASİTƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* niqə başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab verməz (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveylam* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVİNCİLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivənli, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincili* günlərim barmaqla sayılar; Kəder – istədiyin qədər! (N.Kəsəmənlı).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağrıdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *işlək*-dir (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçə-bacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gözsünlər, öyrənsünlər (Ə.Əbülhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq istəyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzlülük töküldü (M.S.Ordu-badi).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lələ yalnız *vəfali* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarı kəsib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özge yara yalvarır ("Lətif şah").

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vüsəldən; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfiyyəli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Həminin üzündə *vəhşət*, iztirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli gətirirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözləri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhot); Qapı tərəfdən *məlahətli* və nazlı bir qadın səsi eşidilir (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşi* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyəli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalması sevməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü ələ alacaq və mənə kədərəndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Ordu-badi); Ağ günlərə səsləyir *insanlığı* yurdumuz (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam mənə başa saldı ki, nefti ələ beləcə yandırmaq *vəhşilikdir* (M.İbrahimov); Mehriban öz *mədəniyyəti* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvələ* qopdu (H.Cavid); Get-gədə geco

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qarıbə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılaraq gözləri önündə *vərəqlənirdi* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmli* adamlara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətədən* *vətənə* qayıdardı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görərsən ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nəkər isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Mehribanın Zeynal ilə Ninaya verdiyi bu sual hər bir *insafli* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFILILIQ Zənnimcə, xilqətdən daha əvvəl ədəvətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sən *insafılığın*.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri giron kimi müşahibinin canına *vicvəcə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı ("Ulduz").

VİRAN – ABAD Açdı mənə dərddi ağac; *Viran* bağın mələlini (M.Rahim); Dağıldı qüssodən *abad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranə*-dir (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xarabalıqları *abad* etməyə gəlmişik (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

adlanır. Yeni yetişən *ədəbi* gənclik həmişə Cabbar!nın diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküzə Allah buynuz verməz (Ata. sözü); Məhəmməd-həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN Vurma hasilini almaq üçün ödənin digər ödəmə nəçə dəfə vurulduğunu göstərən ödəm *vuran*, bölünən kəmiyyətin bölündüyü ödəm *bölən* adlanır ("Riyaziyyat").

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sən kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çomənzəminli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ödənin başqa bir ödəmə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayda nəçə dəfə başqa say (ödəm) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır ("Riyaziyyat").

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasilə beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir soruş gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil ürəyi *dayandı* ("Azərbaycan").

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Barış* dəqiqələri yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-baş çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tək bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı əxlaqın birinci şərti elə budur ki, *başiaşağı*, üzvölə olasan (M.İbrahimov).

Yy

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməzsən, çünki bu horiflər artıq sənə *yabancıdır* (C.Cabbarlı); Heç kos inanmaq istəmirdi ki, Fəriz mənim *doğma* qardaşımdır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyn Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabani* bir ot kimi böyüyür... (M.İbrahimov); Mən bədii əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədəni* bir adam təəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

YABI – KÖHLƏN *Köhlən* at ilə *yabının* təfəvütünü hamı bilir (Ə.Haqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseynzadə).

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdi, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapança atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap *uzaqda* tək-tək işıqlar yanırdı (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKI Qaçqınlar hamısı *yaxındakı* şah tutluğa tərəf yüyürdülər (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlərini *uzaqdakı* dağlar cəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİS Qumru bunları toplayıb gətirir, *pisini* evdə yandırır, *yaxşılarını*

YALIN – GEYİMLİ

YALIN – GEYİMLİ *Yalın* ayaqları dizlərinədək palçığa batmışdı (Çəmənzəminli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçları; Hər torofo zər nişanlar dolandır (Aşıq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir də *yalqız* qalması; Qardaş görək *cüt* dayana yan-yana (Aşıq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* kökmosini geydi (Ə.Əbülhəsən); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü ("Ulduz").

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabırlarda gözörək pul yığırdı (C.Əmirov); *Ayaq-qabırları yırtıq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayırdım* babamın çul-çuxasını (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *söküdü*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşıq Əziz); *Rəhmildir*, ürəyi yumşaqdır.

YAMANCA – YAXŞICA Onlar Səmədin *yamanca* tələdiyini duymamış deyildilər (M.Hüseyn); Onu *yaxşıca* əzişdirdilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yangın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayları *yanası* idi (T.Kazımov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qapıya *yanasmaq* üçün heç bir bəhanə eldə edə bilmirdi (M.S.Ordubadi); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstdən birdəfəlik ayrınlı *uzaqlaşmaq*... arzusu ilə çirpınırdı (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanıqlı* bir ah çəkdi (M.Hüseyn); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* tərbiyədir (A.Şaiq); İndi Məcid müəllimin suallarına cəsarətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YARASIQSIZ – SƏLİQƏLİ

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca deyirmən daşının üzərində yırgalanıb *yapıxdı* (S.Rohimov); Hərni *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox döyən ahu kimi tullandı (A.Səhhot).

YARALANMAQ – SAĞALANMAQ Mirsaqlı *yaralanmış* və yerə yığılmışdı (S.Hüseyn); Qonağım qız, mənə *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM Maya *yaralı* bir eşqlə Qaraşı müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon səhiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – XEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərindən qaçırdı (M.İbrahimov); Çox zaman *xeayirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rohimliden hər cür *yaramazlıq*, laqeydlilik, arxayınçılıq gözləyirdi (İ.Hüseynov); Biz isə belə şərtləşək; yazının pishiyni də, *yaxşılığını* da hamıdan əvvəl yazanın özünə deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranişdən* gözlənsən belə; Bir dastan olmusan ağrıza, dile (S.Vurğun); Nədənə heyətdə bir *ölüm* süktü hökm sürürdü (M.Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir özfaaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirənlik içilən axşam qonaqlar mübərəkbədlilik edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən əzilen bir sinfin hayqıran; Haqq bağışan sədasından *yarandım* (M.Müşfiq); Özümlüğünü niyə *öldürürlər*, ay deli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARALI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasındadır ki, usta zeynallar özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yaralı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARASIQLI – KİFİR Çox anq olmasın baxmayaraq, *yarasıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyn).

YARĞAN – DÜZ

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirriki kimi başının ağasını tortəmiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənim (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yariac*, *yaritox* dolandır (M.Hüseyn).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sadə cümlələr

cümle füzvələrinin iştirakına görə *bütöv* və *yarımçıq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvalı *yarımçıqdı* ("Koroğlu"); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Səhəbt *yarımçıq* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* danışdı (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarizarafat*, *yariciddi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – A *yassar*, Səni bir fərdən var (A.Şaiq); *Fərl* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mardana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qivami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyn).

YASTI – DÜZ Beziləri özünü suya atıb çimirdi, beziləri də *yastı* daşları suyun üzündə sürüşdürürdülər (İ.Şıxlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının eti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU Yaş paltar o elindən bu elinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəşi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, yaş

YAVA – ƏXLAQLI

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözləriniz *yaşardı*, həmcinslərinizi öldürmək üçün bərtənizi qurudursunuz (M.Talibov); Ağlamaqdan gözünün yaşı *qurudu* ("Ulduz").

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddəki qaynar həyat, gümrəhlik, fərəhli *yaşayış* da qonaqların ayağı ilə gəlmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Natiq əlini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlasın* ("Kirpi"); Çuxasının ötəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şıxlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, Vera *yaşlamışdır* (İ.Şıxlı); "Ay eller!" deyirmən ürəyimdə mən; Ömür *cavanlaşır* eller deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ Yaşlı kişilərdən biri yaxın dəyədən çıxıb onlara "xoş gəlmisiniz" dedi (M.Eynullayeva); Sürdəmər *çocuqlar* kimi iki sözdən fəzlə bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU Yaşlı gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhusəyinin dirsəyinə çırpan ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR Yaşlı kişiye təşəkkürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmə* balaların məhəməsindən yer, göy titrəyirdi (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki yatmışdı, yuxudan *ayıldı* (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günəşdən tez *durar*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövledə və samanlıqda keçirirdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlərlə Vəfədamın beynində bu fikirlərin biri *yatır*, o biri *qalır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa ayla bir *yatar*, günəşlə bir *oyanardı* (M.Hüseyn).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vəqifin Qasım emi çox *ədəbli* və söz çisən idi (C.Məmmədquluzadə).

YAVAN – YAĞLI

kimi bulvarda *yava* qızlar kimi açıq gözüb onunla-bununla mirt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşaqdır ("Azərbaycan qadını").

YAVAN – YAĞLI Kasıbın dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK Əvvəl *yavaş*, sonradan *bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD Qız *yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn); *O cəld* xəstələrin yanına qaçdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecə-yarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağı, həm də *sürətli* yerşi var...

YAVAŞ – TEZ Stokanı nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* əncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzimzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya sahib mətbəxə qayıtdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVAŞCA – BƏRK Bir dəfə axşam kim işə qapını *yavaşca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVAŞDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərsinə bir dürtmə ilişdirdi, əlbəttə, *bərkdən* yox, *yavaşcadan* (M.Hüseyn).

YAVAŞİMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağır, gah *güclənir*, gah da *yavaşyırdı* ("Ulduz").

YAVAŞİMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşdı* (İ.Şıxlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVAŞİTMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsinə *yavaşdı*, nökrinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayın istəhi daha da *artdı* (M.Hüseyn).

YAVAŞİTMAQ – YƏYİNLƏTMƏK ...Zeynal toqib etdiyi düşmənin yuvarlandığını görüncə atını *yavaşdı* (Ə.Əbülbəsen); Salatın addımlarını *yeyinlətdi* (İ.Şıxlı).

YAZMAQ – SİLMƏK

YAYĞIN – YİĞCƏM Otağın döşəməsi *yayğın* yox, *yığcəm* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YİĞİLMƏK Su kimi üroyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydı, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Kəçər *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş* *yaylağa* (A.Səhhet).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınların birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzetə *bükdi* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ Yazda çalan, qışda oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU Yazıya *pozu* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); Yaxşı, ay *dələduz*! Bir danış görək; Neçəyə satmışan yox vicdanını? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsinizmi? (T.Kazımov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idi (T.Kazımov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* məni açdı. "Azərbaycan gəncləri"

YAZLAMAQ – QIŞLAMAQ Çox tez *yazlamışam* ("İzləli lüğət"); Bizimlə *qışlayır* fəqət dolaşa, sərcə, sağsağan (A.Səhhet).

YAZLIQ – QIŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çatdırma bilməyəcəyik (Ə.Əbülbəsen); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqosini yığmışdı.

YAZMAQ – POZMAQ Önimdəki dəftərə bir çox şey *yazdım*, *pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK Qaz lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); Zaman *sızlar* üroklərdən nəloni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürokdən, *yekdil*, yekcəhət alqışlamalıyıq (Ə.Haqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirlər *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *yekədir* (C.Əmirov); Tayqılça Kazım indi də izdihamı yarır, *balaca* adamların başından axsaq qargə kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Çoxları özünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekəbaşlara*?! (M.Müşfiq); Əsrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahalda onun kimi gözəl-göycək, qanacaqlı, *mərifətli* bir oğul yox idi (İ.Şıxlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilirmən heç sizə bu iddia, bu *yekəxanəliq* haradan belə gəlirdi (S.Rəhimov); Əziz-bəyov qapıdan içəri girincə jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekəliyi* dövlətdir, ayağın *yekəliyi* neybet (Ata. sözü); Ayağın *balacılığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa menden inciməsin, o bir az *yeknəsəqdir* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yenə də, həmişə olduğu kimi ona sadə və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadı); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə-dəstə məsləhim, tələbə grib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.İbrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağıllı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzələ başını *yelli* tərptəsə, boğazı meyvə səpləyi kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* torpanıb ol-üzünü yumağa başladı ("Azərbaycan").

YENİ – KÖHNƏ Yeni kond *köhnə* kondi kitalardan pozmağa (S.Rüstəm).

YENİCƏ – ÇOXDAN Stansiya *yenicə* yaradılmışdı və rayonda on cavan MTS

YƏYİNLİK – YAVAŞLIQ

hesab olunurdu (M.İbrahimov); Axı, *çoxdan* görüşmüşük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dirəcək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.İbrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə *çoxdur* kondimizdə *yeniyyətə* cavanlar (Ə.Haqverdiyev); Yaşlı və təcürbəli minicilərle at qoşadığı belə bacarırdı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, seller oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar aynındə; *Yeriyir* yolda torba çiyində (A.Səhhet); Külək yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurğun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqalaşdır; Yanaşib əl verir görso hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişli* yarın; Ağ buxaqda xalı var (Bayatı); Baş-açıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünə gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.İbrahimov); Neyləyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcək sənsə... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA-ANALI Xeyir, mən bəd-bəxt təkə, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata-analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma ərək ağacına, bithədə, dilbərmi; Yen gəl aşağı, nə *yetkini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YƏYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dər. *Yeyin* gəlmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yığılıb əlindəkini sındırırsan.

YƏYİNLƏMƏK – YAVAŞİMAQ Səlim *gələnlərdən* dəlbədal üç güllə atıldı. Koşfiyyətçilər *yeyinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşdı* (Çəmonzominli).

YƏYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkor yuxarıya ağır-ağır çıxır, enişə fırlananda *yeyinli*-yində qabağında durmaq olur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən möhrm edir.

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam na qələt cloyir (S.Vəliyev); *Rəhmli* adamsan, yolunda can qurban.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəllidir yerimiz *yəqin* divana (H.K.Sani); Sənin davranışın mənə *şübhə* yaradır (“Azərbaycan”).

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca özünü göstər ki, *yəqinlik* hasil olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YİĞİNTİ – DAĞINTI Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yığıntı-larının* arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağıntı* görmürsən?

YİĞMAQ – BİCMƏK *Bicən* də, *yığın* da əldən çıxdı (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YİĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissə-lərini yağlayıb, bir-bir yerini *yığdı* (“Azərbaycan”); Tüfəngi *söküb* çula bürüdü, qatıların qarmı altında gicəldilər (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yığar* (Ata. sözü).

YİĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qapıya salırlar *yığnaq* (Q.Zakir); Qədir atın üstündə *dağınıq* saçlı Qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yərə *yuxdlar* (“Ulduz”); Görək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dün-yanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünyaya da *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yıxar* (Ata. sözü).

YIRTICI – MƏDƏNİ Rəzil düşmən yaranmış; *Yirtici* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

YIRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yırtıq* çəkəsi təzə paltarına yaramırdı (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi (“Ulduz”).

YOĞUN – ARIQ Arabacı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbülhəsən); Onun o mehriban kənd

qızının *arıq*, düz, millər kimi cəlb edən bar-maqlarını aşkar gördü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyərmiş, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə ton görək ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZIKLAŞMAK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəso *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, sənəninmi olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayılzadəni tanıyırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsulu* qoparmış; Zalımın pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazardır; Əfsus, *yox-sullaşır* get-gədə bir az (M.Rahim); Baloğan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığa* tələsən, *yoxsulluğa* tez düşər (Ata. sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Enişli*, *yoxuşu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUSLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuslu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb bürə-məyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUSLUQ – ENİŞLİ Yolum *enişliyi* və ya *yoxuşluğu* yox, sənənin hərəkətin məni cana getirdi (“Ulduz”).

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri uşaqlarla göz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuş-suz* olmaz (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsen, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haq-verdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvanə; Gah üz tutub Gürcüstana aqlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıaçıq bir adam qışırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİÇİMLİ Kobud sifəti, *yöndəmsiz* bədənə vardı (S.Rəhman); Gözlə *biçimli* paltarlar vardı.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI “Sii” dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbibə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşığı* bir qızırdı (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK Oğlum niyə belə *yubanmışan*? (S.Vəliyev); ...Məclisimin bitməsinə *tələsirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadı* (S.Rəhimov); Əynim *qalındır*, üşümürəm (“Ulduz”).

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladı*lar (İ.Şıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saç-baş *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdu (T.Kazımov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* aləmində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.İbrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qıdığlayırdı (İ.Şıxlı); Çayın *yastı* daşlarını seçib bir tərəfə *yığdı* (“Ulduz”).

YUMSAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Şıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən *nazikdir* (Ata. sözü).

YUMSAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdı); Başının tükü *coddur*, zil qaradır, arxaya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMSAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaq* təbiətli bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş çox *sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyən bi kişiyindən və qəlbi *yumşaq*lıqından nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqdan qalmaz (Ə.Əbülhəsən).

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşaq*lıq və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ əlinin *codluğu* getməmişdir (“Ulduz”).

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi əlində çəməq; Sürür *yüklü* öküzü (A.Səhhət); Starşına *boş* patron yeşiyinin üstündə oturub (Y.Əzizmədə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, *yüksək* qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxmanı titrətməmişdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsanı vardır ki, səviyyə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun səviyyəsi *çox aşağıdır* (“Ulduz”).

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissə-nin *yüksək* və müqəddəsliyindən hərarətlə bəhs edirdi (Ə.Sadiq); Bu il bizim bağımız *az* məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəliş*lər və gözənlilməz *eniş-lərdən* ibarət olan az qala bir ösrlik həyat tarixçəsinin bu səhifəsinə də öləri şəkildə toxundu (“Azərbaycan”).

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəliş* göylərin yeddi qatına (S.Vurğun); Təpənin dibindən bulacağın üstünə *endim*, əl və üzümü yuyub qaynağın qırağına oturdum (A.Divanbəyoglu).

YÜNGÜL – AĞIR Yükn *yüngülü* mən-zilə tez yetişər (Ata. sözü); Yük *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyləməyə gəlməmiş sizə; *Yüngül* görməyim göz-lərinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra qıcnı qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ Kükədən bir *çocuq yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qapı-nın ağzında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

ZİRPİLİQ – BALACALIQ – Əfəndim, yapdığın qəbahəti *zirpiliğini* qanırsanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunun *balacalığını* narahət edirdi ("Ulduz").

ZİRRAMA – AĞILLI O dəli *zirramaya* bu bəsət nə görək idi? (M.İbrahimov); *Ağıllı* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sarı; Günəşin də sönlük ziyası sarı (A.Səhhət); Yalnız indirdi-*qaranlıq* evə alşan doktor qəmgin-qəmgin Badəm xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR *Ziyana* tələsdim, *xeyrə* gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLIQ Bu, *ziyançılıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürəklərində duyğun bağlanmış qəmi, kədəri bütöyün unudmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRXAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə gürrələnlər (M.Talıbov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çoxdan bildirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talıbov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talıbov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurdları və kəpənləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onun hər bir doğru, *xezirli* sözü və işi həmişə alışıqla qarşılanacaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəif eylədi aciz mani, qaldım əməlindən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyiriliyin* yolunu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşxasiyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talıbov); O həmişə *xezir* işdən yapışır ("Azərbaycan").

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zorakı* – deyib mızdır Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içinə baxdı (M.İbrahimov).

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qərxmayın (M.S.Orudubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır ("Azərbaycan").

ZORBA – BALACA Xeyli axtarışdan sonra qarşılarına *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günlər keçdi, aylar keçdi, *balaca* Cəbi yavaş-yavaş boy atırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşırdı* (N.Nərimanov); Mənim gözümə qonşum *balacalaşırdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbaliq*də ayı mənim qamçımın qorxusundan hər cür oyun çıxarı, amma bu *balacalıq*də qızın əlində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOŞLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasan, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasım); – Bəzi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şeyləri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənzəminli); O *zəifliyini* bildirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqüdür*, həm *cövrüdür* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞİQLİQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zəlim gecə necə gəldi (M.Dilbazi); Aşağıda Cəbir ağzında başlanan açılıq, *ışıqlıq*, düzlükdə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin fırtınasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözəldir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞİQLİ *Zülmətli* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *ışıqlı*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanması məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zəlim* idi (Ə.Sadiq); *Ədalət* hökmdar ol! (A.Şaiq).

MÜNDƏRİCAT

<i>Antonim sözlər</i>	5
<i>Lüğətin və lüğət məqalələrinin quruluşu</i>	5
Aa	7
Bb	18
Cc	27
Çç	30
Dd	33
Ee	47
Əə	49
Ff	54
Gg	56
Hh	60
Xx	64
İi	67
Kk	72
Qq	77
Ll	94
Mm	95
Nn	103
Oo	106
Öö	107
Pp	108
Rr	109
Ss	110
Şş	118
Tt	121
Uu	127
Üü	129
Vv	130
Yy	133
Zz	140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Kompüter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*
Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz Musaqızı

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.

Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.

Tirajı 10000. Sifariş 61.



DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87



POLYGRAPHIC
PRODUCTION
Tel/Fax: 447 75 04, Tel.: 447 75 05

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İlham Əliyevin

“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə
kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”

12 yanvar 2004-cü il
tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur.